

LAPIN YLIOPISTO
TÄYDENNYSKOULUTUSKESKUS

LAPPI, Naarmankaira

KEMILÄISTEN JALANJÄLJILLÄ

Kalastusperinteen hyödyntäminen matkailussa –projekti

Kuva: Olaus Magnus, Historia de Gentibus Septentrionalibus, Romae 1555.

Arkeologinen inventointi 2002

Mika Sarkkinen
Tutkija, FM

SISÄLLYSLUETTELO:

JOHDANTO.....	1
KOHDELUETTELO.....	12
KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN PERUSKARTOILLE.....	14
MUSEOVIRASTON ARKEOLOGIAN OSASTON LUETTELOON KOHTEET.....	15
LÖYTÖLUETTELO.....	16
KARTTALUETTELO.....	17
PIIRROSLUETTELO.....	17
KUVALUETTELO.....	18
KOHDEKUVAUKSET: Poojärvi:.....	24
Lapalio.....	34
Enijärvi	39
Pärijärvi.....	50
Lattialampi.....	51
Kullelampi.....	52
Majavalampi.....	55
Pyhäjärvi.....	57
Yli-Naarma.....	64
Syvälampi	70
Ala-Naarma.....	76
Repojärvi.....	83
Kypärälampi.....	86
Purnujärvi.....	89
Keskijärvi.....	94
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.....	98 (-102)

LIITTEET: KARTAT 1-18
PIIRROKSET 1 – 14

JOHDANTO

Inventoinnin taustaa

Kemiläisten jalanjäljillä – kalastusperinteen hyödyntäminen matkailussa –projekti on Lapin yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen koordinoima hanke, jonka yhteistyösapuolina ovat mm. Elinkeinkehittäjä eero, alueen yrittäjät, puolustusvoimat, Metsähallitus ja Lapin maakuntamuseo. Hankkeen avulla on tarkoitus käynnistää matkailullinen tuotekehittely, joka perustuu perinteiseen pohjoissuomalaiseen kalastuskulttuuriin. Pyrkimys on tuoda esille alueelle ominaista kulttuurihistoriaa, joka tukee matkailu- ja yritystoimintaa. Hankkeen esiselvitysvaihe on saanut EU-rahoituksen Lapin TE-keskuksen maaseutuosaston kautta. Lisäksi hanketta rahoittavat Elinkeinkehittäjä eero ja Pelkosenniemen kunta.

Esiselvitysvaiheeseen kuuluu pohjatiedon kerääminen, jonka aikana on koottu kirjallista aineistoa, kerätty suullista perinnetietoa ja inventoitu maastossa olevia jäänteitä. Arkeologisen inventoinnin valmistelu ja maastotyöt tehtiin syksyllä 2002 ja raportointi vuoden 2003 alussa. Inventoinnin toteutti FM Mika Sarkkinen, joka oli Lapin Yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen tehtävää varten palkkaamana 1.9. – 8.10.2002 ja 1.1. – 28.2.2003. Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytettiin hyväksi Lapin maakuntamuseon arkeologista arkistoaineistoa. Viisi viikkoa kestäneissä maastotöissä olivat mukana hankkeen asiantuntijajäsenet Jukka Korpivuoma ja Mikko Liukkonen. Näistä etenkin Jukka Korpivuoman osuus oli inventoinnin onnistumisen kannalta ratkaisevaa. Hän oli mukana käytännössä koko ajan ja huolehti mm. siitä, että järvillä oli aina käytössä vene. Tämäntapaisen inventoinnin sujumisen kannalta yhden veneen ja kahden miehen yhdistelmä osoittautui erinomaisen toimivaksi. Pelkosenniemen Pyhäjärvellä yrittäjä Pekka Orava tarjosi inventoijan käyttöön majoituksen ja paikallistuntemuksen lisäksi myös kemiläisten kalastusta tutkineen isänsä V. O. Oravan alkuperäiset muistiinpanot.

Inventoinnin lähtökohdat ja inventointialue

Inventointia alustavasti suunniteltaessa oltiin päädytty sen kohdistamiseen Naarmankairaan. Naarmankairan valinta inventointialueeksi on perusteltavissa monin eri tavoin. Ensinnäkin alue on historiallisten tietojen mukaan ollut talonpoikaisen kauko- ja järvikalastuksen kohteena keskiajalta lähtien. Toiseksi jo aiempien tutkimusten perusteella alueella tiedettiin olevan kalastukseen liittyviä jäänteitä. Kolmanneksi alueen käyttö puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueena on pitänyt rannat vapaana vapaa-ajan asutukselta, mikä on auttanut kohteiden säilymistä. Neljänneksi sekä alueen historiaa että eränkävintä ja kalastusta sivutaan myös eräkirjallisuudessa.

Naarmankaira on nykyisin pääosin puolustusvoimien ampuma-alueena toimiva kaira, joka voidaan karkeasti rajata seuraavasti. Etelässä rajana on Rovaniemen (Vikajärvi) ja Kemijärven välinen tie (n:o 82), lännessä Rovaniemeltä Sodankylään johtava tie (n:o 63) välillä Vikajärvi Vuojärvi ja koillisessa Kemijärveltä Javaruksen kautta Vuojärvelle johtava tie (n:o 21). Tämän kolmiomaisen alueen laaja länsiosa tunnetaan Naarmankairana, sen pienempää itäosaa kutsutaan Viankairaksi, jonka länsiraja on jossain Lapalion Enijärven tienoilla. Alueen pinta-ala on karkeasti 1200 km².

Alueelle on hyvät vesiyhteydet Kemijoelta. Kemijoesta päästään Oikaraisen kohdalta Olkkajärven kautta Vikajärvelle. Vikajärveltä itään lähtevää Vianjoen reittiä päästään Kalliosalmelle ja sieltä edelleen pohjoiseen Majavajokea pitkin sekä Naarmojen että Enijärven/Lapalion suuntaan. Vikajärveltä päästään Raudanjokea pohjoiseen Nammoille ja edelleen Poojärvelle. Kaira on pienten järvien rikkomaa vaaramaisemaa, jonka asutus on ollut vähäistä. Keskeisimmän alueen vanhoja eräaloja ovat Köngäs, Majava ja Tulkala.

Kairan pohjoisosassa olevalla Poovaaralla on peräti neljän kunnan rajapiste. Kemijärven ja Rovaniemen välinen raja kulkee Kalliosalmelta pohjoiseen Majavalammen ja Ala-Naarman välisen Siikalammen kautta Poovaaralle, tosin loppupäästään koukaten niin, että Poojärvi kokonaisuudessaan jää Kemijärven puolelle. Poovaaran pohjoispuoli on Sodankylää lukuun ottamatta Poovaaralle koillisesta pistävää Pelkosenniemen kiilaa.

Poovaaralta on matkaa Pelkosenniemen Pyhätunturille ja sen kupeessa olevalla Pyhäjärvelle noin 30 km. Pyhätunturin aluetta on tarkoitus hyödyntää hankkeen yhteydessä. Niinpä myös tuolla alueella tehtiin inventointia parin päivän aikana. Pyhäjärvi kuului pitkään Sodankylän lappalaisten kalavesiin. Talonpoikainen asutus vakiintui sen rannoille 1700-luvun kuluessa. Naarman erämaajärviin verrattuna Pelkosenniemen Pyhäjärven rantojen maankäyttö on ollut siis selvästi toisenlaista.

Aiemmistä tutkimuksista ja kirjallisuudesta

Maassamme tehtiin muinaisjäännösten inventointia kihlakunnittain 1800-luvun lopulla. Julkaistuihin kertomuksiin kuuluu Hjalmar Appelgrenin *Muinaisjäännöksiä ja Tarinoita Kemin kihlakunnan itäisissä osissa* (SMYA V, 1881), jossa kerrotaan mm. Lapalion kalapatsaista. Kalapatsaista laajemmin, myös Naarmaa sivuten, kertoo Jorma Leppäaho artikkelissaan *Ns. Lapinpattahat* (Kotiseutu n:o 1/1934). Alueen aiemmista tutkimuksista merkittävin on V. O. Oravan kansatieteellisen opinnäytteensä pohjalta kirjoittama artikkeli *"Kemiläisten" nuottakalastuksesta Kemijärven läntisillä kalavesillä* (Totto 1955). Se perustuu sekä haastatteluihin että maastotutkimuksiin. Yrittäjä Pekka Oravalta saatiin tutustuttavaksi myös V. O. Oravan alkuperäiset muistiinpanot, kartat ja piirustukset, jotka kopioitiin projektin käyttöön. Vuosina 1958 ja 1959 tekivät Rovaniemellä arkeologisilla kaivauksilla olleet Christian Carpelan ja Martti

Linkola viikonloppumatkoja Naarmankairaan ja inventoivat yhteensä 31 kalapatsasta. Alkuperäiset kertomukset *Kalapatsaita eli kalajumalia Rovaniemen maalaiskunnassa* (1958 ja 1959) sijaitsevat Museoviraston Kansatieteen osaston käsikirjoitusarkistossa. Myöhemmin, 1980 – 1990 luvuilla, aluetta on inventoinut Lapin maakuntamuseon arkeologi Hannu Kotivuori (Rovaniemen ja Kemijärven inventoinnit). Pelkosenniemen Pyhäjärven aluetta inventoi Museoviraston toimesta vuonna 2000 Taisto Karjalainen.

Kaunokirjallisuudesta luvuista luvuiksi Naarmasta sisältyvät K. M. Walleniuksen teokseen *Vanhat kalajumalat* (1951), joka tietyllä osin alueella kirjoitettukin. Teos sisältää mm. mainintoja ja havaintoja erilaisista jäänteistä, joista osa sisältyy tämänkin inventoinnin kohteisiin. Naarman lounaiskulmassa oleva Järvisen Aihkikko muistuttaa paikalla asuneesta A. E. Järvisestä, joka kertomuksissaan sivuaa myös Naarmaa. Samainen kaira vilahtaa myös Veikko Haakanan tuotannossa.

Inventoinnin toteutuksesta ja raportista

Normaalista esihistoriallisiin muinaisjäännöksiin keskittyvästä inventoinnista tehty kenttätö poikkesi lähinnä siinä, mihin huomio kiinnitettiin. Ensisijaisena kohteena oli luonnollisesti historiallisista lähteistä tunnettuun vuosisataiseen talonpoikaiseen järvikalastukseen liittyvät kohteet. Tämän lisäksi huomiota kiinnitettiin myös esihistoriallisiin kohteisiin. Edelleen kirjattiin ylös myös selvästi nuorempia, jopa aivan tämänpäiväisiä kohteita, joiden katsottiin joko jatkavan vanhoja erä- ja kalastuskulttuurin perinteitä tai muuten kertovan omaa tarinaansa alueen maankäytöstä.

Inventointi aloitettiin Poojärveltä ottamalla tuntumaa niin alueen maastoon ja jäännöksiin kuin rantapetäjien veisteisiin, joita etenkin viimeksi mainittuja tiedettiin järvellä olevan. Samalla arvioitiin minkä verran aikaa tietyn kokoisen alueen läpikäymiseen menee. Tämän jälkeen päätettiin keskittyä suurimpien järvien rannoille Naarman keskiosaan, mistä myös alustavat tiedot olivat parhaimmat. Inventointia päätettiin jatkaa Enijärven – Lapalion alueella, siirtyä sieltä Naarmoille ja sen jälkeen alavirtaan kohti Kalliosalmea, niin pitkälle kuin varatun ajan puitteissa oli mahdollista. Lähinnä Kullelammen, Lattialammen ja Majavalammen alueella tein kahtena päivänä inventointia yksin jalkamiehenä. Käytännöksi inventoinnin aikana muodostui kuitenkin tehokkaaksi osoittautunut 2 – 3 miehen venepartio.

Kohteiden dokumentointi ei juuri poikennut tavanomaisessa perusinventoinnissa käytetystä. Kohde paikannettiin, tehtiin muistiinpanot ja mahdollisesti kuvattiin. Pilkkapuiden dokumentointitapa kehittyi vähitellen ja oikeastaan vasta inventoinnin lopulla se alkoi lähestyä sitä mitä sen olisi pitänyt olla jo alussa. Koekuoppia tehtiin lähinnä erilaisten kuoppajäänteiden maannoksen tarkastamiseksi. Paikantamisessa käytettiin Magellanin perusmallin gps- satelliittipaikanninta, jonka tarkkuus osoittautui

riittäväksi. Paikannin nopeutti etenkin pilkkapuiden sijainnin mittaamista. Useissa tapauksissa näiden tarkka paikantaminen maastossa olisi ollut hyvinkin aikaa vievää.

Inventointikertomus on koottu hieman tavanomaisesta poiketen. Ensimmäkin kohteet on ryhmitelty vesistöalueittain niin, että ”kulkusuunta” on ylempiltä vesialueilta alas kohti Kalliosalmea. Kertomuksen logiikka noudattaa tässä mielessä myös kenttätöiden järjestystä. Kunkin alueen kohteet on lueteltu alkaen esihistoriallisista kohteista ja kuopista siirtyen tyypiltään nuorimpiin jäänteisiin. Perusjärjestys on: esihistorialliset asuinpaikat, kuopat, rakennusjäänteet, kentät, kivirakenteet, kulkuun liittyvät jäänteet, kalapadot, kalapatsaat ja pilkkapuut. Muutamilla alueilla tehtyjä sekalaisia tai satunnaisia havaintoja on koottu kunkin alueen loppuun otsikolla ”Kootut”.

Kohdeluettelossa käytetty juokseva numerointi on koskee yksinomaan tätä kertomusta. Joidenkin kohteiden nimen jälkeen on sululla erotettu tunnus, esim. (KemJ 1). Tämä tarkoittaa Museoviraston arkeologian osaston kuntakohtaisen muinaisjäännösluettelon numeroa, joka on kohteen museaalinen tunnus. Selvästi nuorille, epämääräisille tai muuten epävarmoille kohteille sitä ei ole annettu. Museaalisen tunnuksen saaneista kohteista on oma luettelonsa. Tätä seuraavat normaaliin tapaan löytöluettelo, karttaluettelo, piirrosluettelo ja kuvaluettelo. Kohdekuvauksissa on pyritty tiiviyyteen. Niissä on esitetty paitsi sanallinen kuvaus kohteesta myös paikkatiedot koordinaatteineen, kohteen tarkastusaika sekä mahdolliset aiemmat tutkimukset ja löydöt. Sanallisen kuvauksen yhteydessä esiintyy paikoin viitteitä kirjallisuuteen, lähinnä V. O. Oravan artikkeliin. Kuvauksen lopussa on myös mainittu viittaus karttaan sekä mahdollisiin kuviin ja piirroksiin. Kartat ja piirrokset ovat raportin liitteenä kohdekuvausten jälkeen. Inventoinnin aikana otettiin paperivärikuvia, jotka on järjestetty alue- ja kohdejärjestyksessä omaan mappiinsa irtomuovitaskuihin. Samassa mapissa kuvien jälkeen ovat negatiivit omissa irtotaskulehdissään otosjärjestyksessä.

Inventoinnin tuloksista

Inventoinnin tulokset esitellään seuraavassa käsittelemällä erilaiset kohteet omina ryhminään. Inventointikertomukseen sisältyy kaikkiaan 131 kohdetta. Yhdessä kohteessa voi tosin olla useampia tarkastettuja jäänteitä. Esimerkiksi jossakin kuoppakohteessa voi olla vaikkapa kymmenen kuoppaa. Lisäksi kohteiden ja jäänteiden kokonaismäärän laskua sekoittaa se, että yhdessä kohteessa voi olla useampia erilaisia jäänteitä, esimerkiksi kivikautinen asuinpaikka ja kuoppia. Alla oleva karkea erittely erilaisista kohteista on tehty pääosin kohdeluettelon tietojen mukaisesti. Muutamain paikoin sitä on täydennetty kohdekuvausten sisältämien tietojen perusteella. Käsitelyjärjestys noudattaa pääsääntöisesti kohdeluettelossa käytettyä alueiden sisäistä järjestystä.

Kivikautisia (= esihistoriallisia) asuin- tai löytöpaikkoja:

1, 2, 3, 18, 19, 28, 29, 51, 56, 70, 71, 109, 123 ja 124 (14 kpl).

Aiemmin Naarman alueelta esihistorialliseen asutukseen viittaavia tietoja oli Majavasta (56) Säippäniemestä (70) ja Pyöriä-Utsakan rannalta. Kahteen ensiksi mainittuun kohteeseen saatiin hieman täydennystä: Majavasta tavattiin pyyntikuoppa ja Säippäniemestä kvartsikaavin. Poojärven ja Yli-Naarman välinen Utsakoiden ketju jäi tarkastamatta. Heti tutkimusten alussa todettiin asuinpaikka Poojärveltä (1) ja seuraavana päivänä asuinpaikka Poojoelta (2) sekä kvartsilöytöpaikka Särkijärveltä (3). Näistä Poojärven itärannan kohteen luona on myös kuopanteita sekä pyyntikuoppia, mutta näiden yhdenaikaisuus asuinpaikan kanssa on täysin avoin. Kyseinen alue on houkutelut pysähtymään ja asumaan myöhemminkin. Samalla paikalla on tulipaikka nykyäänkin.

Enijärveltä tavattiin esihistorialliseen asumiseen viittaavia kvartseja Laiva- ja Kaakkurisaarilta (kohteet 28 ja 29). Rantavedestä poimitut veden ja hiekan syömät kvartsit osoittavat kohteiden aikojen saatossa huuhtoutuneen veteen ainakin osin. Laivasaarelta iskoksia löydettiin myös ylempää, joten siellä asuinpaikasta näyttää osia säilyneen. Asumiseen viittanevat myös kaksi saarella olevaa kuoppaa. Osin huuhtoutunut ja rantavoimien kuluttama satunnainen oleskelukohde näyttää olleen myös Purnunsalmen pohjoispuolisella järvenrannalla (109). Yksittäinen lohkontu, ehkä esineenäkin käytetty kookas kvartsi löydettiin myös Pitkänloukon suun itärannalla olevalta pieneltä niemekkeeltä (71). Kohde onkin maastollisesti ja näkymiltään pysähtymiseen ja tulisteluun houkuttava. Enikönkään itärannan kuivalta kankaalta tavattiin asuinpaikasta kertovia jälkiä huomattavan laajalta alueelta (51). Kōngäs ja etenkin sen alapuolinen koste on ilmeisesti houkutelut väkeä kalanpyyntiin jo ennen ”kemiläisiä”.

Nähdäkseni merkittävimmät esihistoriallisesta asumisesta kertovat muinaisjäännökset tavattiin Lapalionjärven rantamilta (18 ja 19). Kyseessä ovat muinaisten asumusten sijat, jotka erottuvat maastossa matalina loivina painanteina. Nämä ns. asuin- tai asumuspainanteet poikkeavat hieman niistä kivikautisista kookkaista painanteista, joita tunnetaan etenkin perämeren silloiselta rannikolta. Lapalion molemmat painanteet ovat vain noin 3 x 3 metrisiä ja hyvin matalia painanteita. Niiden ajoituksesta ei voida sanoa mitään varmaa, kummastaan ei tavattu mitään ajoittavaa.

Pelkosenniemen Pyhjäjärveltä oli tiedossa yksi kiviesineiden löytöpaikka (123), johon ei saatu lisävalaistusta. Uusia viitteitä kivikautisesta elämisestä toki saatiin, vaikka ne lopulta jäivätkin epämääräisiksi. Oravan lähellä on pieni poukama, jonka rannasta on ilmeisesti löydetty reikäkivi. Aivan sen vierellä olevan pienen niemen rantavedestä tavattiin yksi kvartsi (124).

Kuoppakohteita (kaikki kohteet, joissa kuoppia):

4, 5, 6, 7, 18, 20, 21, 22, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 51, 57, 60, 61, 62, 63, 65, 72, 73, 74, 81, 82, 83, 90, 91, 92, 94, 104, 105, 110, 111, 113, 116, 117, 118, 125, 126, 127, 128, ja 129 (kohteita 54 kpl., näissä noin 200 yksittäistä kuoppaa).

Pilkkapuita lukuun ottamatta olivat erilaiset kuopat selvästi runsain jäännöstyyppi sekä lukumääräisesti että laadultaan. Kuoppien käyttötarkoitusta on hankala selvittää pelkän katsehavainnon perusteella ilman kaivamista. Joskus niiden luonteen selvittämiseksi riittää pieni koepisto, toisinaan varsinainen kaivauskaan ei välttämättä selvitä kuopan tarkoitusta. Isompaan kajoamiseen tai kuopan tekoon ei inventoinnin yhteydessä ole syytä, vaan yleensä riittää kohteen toteaminen muinaisjäännökseksi, minkä jälkeen siihen kajoaminen onkin jo luvanvaraista.

Erilaiset kuopat voidaan jakaa karkeasti kolmeen ryhmään: pyyntikuoppiin, tulenpitokuoppiin (ns. keittokuopat, kuoppaliedet) ja säilytyskuoppiin (kellarit, purnut). Lisäksi täytyy muistaa, että kuoppia on syntynyt myös muilla tavoin. Etenkin Naarmassa on runsaasti kuoppia ammuntojen jäljiltä. Harjoitusten yhteydessä on myös kaivettu ampumasuojia ja erilaisia poteroita. Nämä on kuitenkin jokseenkin helppoa erottaa muista, yleensä vanhemmista kuopista. Vielä on muistettava, että kuoppia on syntynyt ja syntyy luontaisesti (suppakuopat, tuulenkaadot).

Pyyntikuoppia tavattiin Naarman Poojärveltä ja Pyhäjärveltä, ehkä myös Ala-Naarman etelärannan kuoppa on luettavissa näihin (4, 60 ja 90). Pyyntikuopat ovat eri muodoissaan olleet käytössä kivikaudelta aina historialliselle ajalle saakka. Yleisimmillään ne ovat lähinnä varhaiselta metallikaudelta (noin 1000/1300 eKr.) alkaen. Pelkosenniemen Pyhäjärven alueelta aiemmin inventoidut kuopat (125 – 129) näyttivät sijainniltaan ja päälliseltä muodoltaan olevan juuri pyyntikuopiksi luettavia.

Erlaisia kuoppaliesiä tai keittokuoppia tunnetaan aina kivikaudelta lähtien. Etenkin Perämeren rannikkokaistalla on runsaasti varhaismetallikautisia keittokuoppia, mutta myös Pohjois-Pohjanmaan sisämaasta on muutamista keittokuopista varhaismetallikautisia ajoituksia. Tämän ryhmään saattaisivat kuulua ainakin Laivasaaren (28) ja Pienen Männikkösaaren (30) kuopat. Jälkimmäisestä saatiin talteen hiilinäyte, joka on toimitettu ajoitettavaksi Helsingin yliopiston Ajoituslaboratorioon. Tätä kirjoitettaessa tulokset eivät ole saatavilla. Inventointihavaintojen nojalla ainakin Lapaliojan niskalla (20) ja Ala-Naarman pohjoisrannan toisella niemellä (92) olevat kuopat näyttävät olevan tulenpidon jäljiltä. Niiden ajoitus on kuitenkin täysin avoin.

Valtaosa lopuista kuopista on luettava erilaisten säilytyskuoppien joukkoon. Etenkin kalakentillä on selvästi laajahkoja kellarimaisia kuoppia, jotka maannoksensa perusteella ovat selvästi nuoria. Näiden ohella tavattiin pieniä vaatimattomia kuoppia, joita enimmillään saattoi olla jopa parikymmentä (mm.

kohteet 21, 36, 61, 82, 91, 110 ja 117). Yksittäisinä näitä pitäisi lähinnä luontaisina kuoppina, mutta inventoinnin kuluessa niiden esiintymisessä huomattiin tiettyä säännönmukaisuutta. Ensinnäkin varsin monet sijaitsivat kenttäpaikoiksi tiedetyillä paikoilla tai aivan niiden tuntumassa. Toiseksi ne esiintyivät hyvin samantapaisissa paikoissa; alavilla ja aluskasvillisuudeltaan rehevillä saarilla tai rannanosilla, kuivan kankaan ja jängän välimaastossa, yleensäkin paikoilla, jotka eivät ole täysin kuivaa hiekkamaata tai moreenia, mutta ei myöskään märkää kosteikkoa tai suota. Kolmas, ehkä merkittävin havainto, oli kahdesta kuopasta tavatut maatuneet puut, jotka näyttivät olevat kuopan reunoille tehdyn kehän jäänteitä (110, 117). Lisäksi kuoppien koko vastaa jokseenkin kirjallisuudessa olevia tietoja, mitä maakuopissa säilytetyistä kala-astioista on. Kyseessä ovat päällepäin hyvin epämääräiset kuopat, joiden pitämisessä varsinaisena jäänteenä on oltava varovainen. Erilaisia kuoppia on ehkä jatkossa hyvä verrata tarkemmin niihin tietoihin, joita kalan säilyttämisestä ja käsittelystä, mm. hapattaminen eli kesäytys, on kirjallisuudesta saatavissa.

Rakennusjäänteitä (maatuneita hirsikehiä, palaneita kämppiä, rakennuksia ym.):

8, 9, 10, 11, 12, 13, 22, 32, 41, 47, 50, 53, 54, 59, 63, 64, 65, 66, 75, 84, 93, 94, 103, 111, 112 (25 kpl).

Tähän ryhmään on luettu niin maatuneiden hirsikehiä jäänteet kuin yhä tolpillaan olevat rakennukset. Esihistoriallisten asumusten jäänteet on esitelty esihistoriallisten asuinpaikkojen yhteydessä. Sellaisia maatuneita hirsikehiä, joissa ei ollut havaittavissa tulisijan jäänteitä on pidettävä varsin nuorina kamiinalla lämmitettyinä kämppinä (mm 10, 11, 63). Savottakauden jäljiltä olevat kämpät ovat jo maatumassa nekin (8, 75 ja 112?). Näistä parhaiten oli säilynyt Poojärven kämpä. Poojärvenkankaan laidalla oleva maatuva ladonjäännö muistuttaa suo- ja joenvarsiniittyjen merkityksestä karjanmurkinan kokoajille. Maanviljelystä puolestaan kertovat Majavan ja Könkään erätalojen myllyt (54, 59). Alueen rakennuskannasta merkittävin lienee Pyhäjärven Kotasaarella oleva Luokilan Vihtorin kämpä (65). Kyseessä on suorastaan kappale pohjoista kulttuurihistoriaa. Kämpän ja sen isännän ikuisti kirjallisuuteen K. M. Wallenius. Edelleen käytössä oleva kämpä on yksi alueen harvoista avoimista yöpymispaikoista ja hyvinkin tarpeellinen.

Oma lukunsa ovat vaatimattomat kalamajat ja lyhytaikaista suojaa antaneet rakenteet. Näistä kiinnostavimmat ovat Enijärven Männikkösaaren majan (41) ja Syvälahden länsirannan laavukotuksen (84) jäänteet, jotka molemmat ovat hyviä esimerkkejä vanhasta luonnonläheisestä eräperinteestä. Sitä lähimmäs pääsee Lattialammella oleva Enijärven erän vasta rakennettu laavu (50). Maastossa on lisäksi melkoinen joukko tarpeeseen tehtyjä, mutta varsin modernilla tavalla toteutettuja majoja ja suojia, joista voi käyttää lähinnä sanaa kömmö (47, 103, 111). Termi on enemmän kuvaava kuin virallinen. Nämä rakennelmat edustavat omaa aikaansa sen verran kiinnostavalla tavalla, että niidenkin dokumentointi katsottiin osin aiheelliseksi. Lapalion painannejäänteistä on kuljettu pitkä matka vaikkapa Repojärven kömmöön. Yhteistä niillä on kuitenkin se, että kummankin asukkaat ovat näillä vesillä kalastaneet.

Kiukaita ja uuneja (myös myöhäiset kivetyt tulipaikat ja kenttäsaunat):

12, 41, 42, 43, 53, 66, 75, 94, 104 ja 113 (10 kpl).

Varsinaisia kiukaita eli rakennusten lämmittämiseen käytettyjä tulisijoja tavattiin usealta kenttäpaikalta, esim. Enijärven Vuonisniemiltä (42, 43), Kullelammelta (53), Ala-Naarmalta (94), Kypärälammelta (104) ja Purnujärven Rajasaaresta (113). Ala-Naarman Kenttäsaarella on useita eri-ikäisiä kiukaita, joista osaan liittyi myös rakennuksen jäännettä. Kyseessä näyttää olevan varsin myöhään käytetty paikka. Vuonisniemien ja Kullelammen kiukaisiin mahdollisesti liittyvät rakennusjäänteet olivat jo niin maatuneet, että niitä ei pintatarkastelussa voitu havaita.

Alueen erikoisuus on Yli-Naarman Pyhäojan laattamaisista kivistä koottu kekomainen uuni (66), joka muistuttaa pääasiassa Etelä-Suomen rannikolla Kokkolan tienoille ulottuvia historialliselta ajalta olevia ns. ryssänuuneja. Pyhäojan uunin iästä ei ole tarkempaa tietoa. Kivien jäkälöitymisasteen perusteella voisi alan asiantuntija antaa jonkinlaisen arvion rakenteen iästä. Kaakkoisen Vuonisniemen kärjessä tavattiin epämääräinen kiveys, joka voisi olla hieman jonkinlaisen uunin jäännös. Uutta perinnettä edustaa pressulla peitettävän riukukehikkoisen kenttäsaunan kiuastyypin, jossa on onnistuneesti yhdistetty perinteinen luonnonkivi ja uudempi kierrätysmateriaali – autonrenkaan vanne (12, 94). Pesäkivien katoksi horisontaalisesti asetetun kuperan vanteen päälle on helppo kasata melkoinen kivipatteri, jonka voi ounastella antavan makeat löylyt.

Kenttiä (selvät asumismerkit: kiukaita ja kuoppia tms.):

22, 41, 42, 43, 53, 65, 94, 104, 105 ja 113 (10 kpl).

Kenttä -nimitystä käytetään tässä lähinnä sellaisista kohteista, joissa on selvästi havaittavissa useampia erilaisia jäänteitä, joita voidaan pitää muistona kerrallisesta kalakentästä. Yleensä näihin liittyy kiuas ja kuoppia, pelkkien mainintojen tai yksinomaisten kuoppien ei ole katsottu riittävän kentäksi. Edustavimpia kenttiä ovat em. Vuonisniemien, Kullelammen, Ala-Naarman Kenttäsaaren ja miksei nuorena esimerkkinä myös Enijärven Männikköniemen kentät. Useita ajallisia kerroksia näyttää kätkeytyvän myös Pyhäjärven Kotasaaren, missä tosin pitkäaikainen nuori intensiivinen asuminen on kamaraa muokannut.

Keskeisimmillä kenttäpaikoilla on yleensä sammalen peittämä raunioitunut kiuas. Kiukaan ympärillä olleiden rakennuksen jälkiä ei enää voida pintatarkastelussa havaita. Kullelammella on vanhan kiukaan vierellä selvästi nuorempi kämpänsija. Ala-Naarman Kenttäsaari on jäänteiltään rikkain kenttäkohde. Alueella näyttää olevan eri-ikäistä ja erilaatuista jäännettä: useita kiukaita, erilaisia kellarikuoppia, yksinkertaisia purnumaisia kuoppia ja rakennuksen pohjia.

V. O. Oravan mainitsemia kenttiä:

19, 20, 21, 22, 23, 24, 30, 39, 40, 41, 42, 43, 49, 53, 58, 65, 66, 72, 78, 81, 82, 83, 84, 91, 92, 93, 94, 105, 113, 118, 119 ja 121 (32 kpl).

V. O. Oravan artikkelissa ja muistiinpanoissa on runsaasti kohteita, joista hän käyttää sanaa kenttä. Usein sanalla tarkoitetaan yleensä vain sellaista paikkaa, missä on hetken aikaa pidetty asentoa tai jotakin puuhasteltu. Arkeologisessa kielenkäytössä sillä ymmärretään useammin sellaista historialliselta olevaa paikkaa, jossa on havaittavissa selviä olemisen ja asumisen jälkiä, kuten tupasijoja, kiukaita, kuoppia, tms. Tällaisia paikkoja on vain osa Oravan mainitsemista kentistä. Varsin usein paikalta löytyy kuitenkin vähintään kuoppia. Toisinaan paikalla on vain jokunen pilkka tai tietoja kalapatsaista. Muutamissa tapauksissa maastossa ei ole havaittavissa mitään paikalla olemisesta kertovia jäänteitä. Eräissä tapauksissa voisi ajatella kentäksi mainitun esimerkiksi perkauspaikkaa tms. Oravan työn merkitys on osin siinä, että hän on kerännyt muistitietoa näistä vanhoista kenttäpaikoista. Valitettavasti hänen kirjoituksistaan ei aina käy ilmi ne perusteet, joilla hän tietyn paikan kentäksi mainitsee. Epäselväksi jää, perustuuko jonkin paikan toteaminen kentäksi perimätietoon, paikalla oleviin jäännöksiin tms.

Kivikasoja (raja- ym. merkkipyökit, epämääräiset kiveykset, ampumasuojat):

14, 23, 24, 55, 98 ja 120 (6 kpl).

Erilaiset kivirakenteet muodostavat monenkirjavan jäänneryhmän aina esihistoriallisista haudoista viljelysryökiöihin. Näitä kumpiakaan ei tämän inventoinnin yhteydessä tavattu. Lukuisimpia kivirakenteita olivat jo käsitellyt kiukaat ja uunit. Näiden lisäksi kirjattiin nykyään neljän kunnan rajapyökit Poovaaralta (14), jonka kautta vedettiin -1795 vahvistettu Kemin pitäjän raja. Jonkinlaisia merkkipyökejä lienevät myös Lapalion rannoilla olevat pienet pyökit (23, 24). Enikönkään kiveys (55) on hyvin epämääräinen, samoin Ala-Naarman vedenalainen kiveys (98). Vastaisuuden varalle kirjattiin myös Keskijärven itärannalla olevat kivistä ladotut ampumasuojat (120).

Telaita (portaita ja polkuja):

15, 25, 50, 99 ja 106 (5 kpl).

Vaikka Naarman vesireitit ovatkin varsin hyviä, on eri järvien ja vesialueiden väliä kuljettu myös vetotaipeita pitkin. Oravan artikkelissa on näistä useita mainintoja. Selvät taipaleet, tai paremminkin niiden osia löydettiin Enijärven ja Lapalion väliltä sekä Repo- ja Hautajärvien väliltä. Lähinnä kuriositeetteina merkittiin ylös myös muita kulkemiseen liittyviä kohteita.

Kalapatoja tms.:

44, 48, 76, 77, 78?, 87, 95, 100 ja 130 (9 kpl).

Kapeikoihin ja salmiin tehtyjä patoja tavattiin 3 – 4 paikalta (48, 77, 78?, 87), jokien suille tehtyjä patoja kolmelta (44, 76, 95) ja jokeen tehtyjä yhdeltä paikalta (100, 2 kpl). Padot ovat varsin katkelmallisia, niihin on mm. auottu kulkuaukkoja, ja niiden rakenteiden havainnoiminen on hankalaa. Pelkosenniemen Pyhäjärveltä saatiin tietoon järven pohjoispäässä olleiden madepatojen paikat (130).

Kalapatsaskohteita (tietoja myös tuhoutuneista):

26, 45, 68, 88, 96, 101, 107, 114 ja 121 (9 kpl).

Kalapatsaiden määrä jäi vähäiseksi, kun tuloksia vertaa 1950-luvulta oleviin tietoihin ja dokumentointeihin. Ne vähätkin jäljellä olleet vanhat patsaat olivat enimmäkseen heikossa kunnossa. Näyttää siltä, että juuri nämä ovat kaikkein herkimmin tuhoutuva jäännelaji. Enijärvellä, Pyhäjärvellä ja Syvälammen pohjoisosassa törmättiin uustuotantona nousseisiin patsaisiin, jotka kaikki sijaitsevat apajapaikoilla vanhaa perinnettä noudattaen ja sitä aktuaalistaen.

Pilkkapuita (kohde/pilkkapuiden määrä):

14/5, 16/2, 17/36, 46/19, 69/44, 80/17, 89/46, 97/33, 102/19, 108/5, 115/36, 122/8 ja 131/7 (13/271 kpl)

Vaikka yksittäiset tutkijat ovatkin kiinnittäneet joskus huomiota pilkkoihin ja veisteisiin, on niiden kirjaaminen ollut paitsi satunnaista myös poikkeuksellista. Tietääkseni vastaavassa laajuudessa ei tietoja pilkkapuista ole aiemmin kerätty. Valtaosa pilkoista on ilman merkintää olevia kirveensipaisuja petäjien tai honkien kyljissä. Yhteistä näille on hyvä näkyvyys järvelle ja keskittyminen tietyille alueille. Näyttää selvältä, että nämä liittyvät apajapaikkoihin. Pilkkojen joukossa oli myös heikosti järvelle näkyviä, joilla lie jokin muu merkitys tai ei merkitystä lainkaan – ehkä ajankuluksi tai käynnin muistoksi tehtyjä. Muutamissa pilkoissa oli kaiveruksina puumerkkejä, vuosilukuja ja nimikirjaimia tai nimiä. Vanhin, tosin hieman tulkinnallinen, vuosiluku on 1760-luvulta Ala-Naarman etelärannan hongassa. Poojärvellä on yksi myöhäinen kuolinpaikan pilkka. Erikoinen ryhmä ovat ihmishahmot, joita tavattiin useimmilta järviltä. Monissa niistä on kaiveruksia, jotka tosin voivat olla nuorempia kuin itse veiste.

Uuttuja ja liukkuja:

47, 50, 98.

Lintujen munittaminen ja munien kerääminen ovat ikiaikainen ravinnonlisan hankintakeino. Kolmelta alueelta tavattiin kaikkiaan neljä uuttua ja kolme liukkua, joista yksi korjailtu. Uuttu on erillinen, alkuaan

honkapölkystä tehty pönttö, joka ripustetaan puuhun. Liukku puolestaan on hongan onttoon runkoon tehty munituspesä, jonka suuaukko on kirveellä tehty vinoneliö.

Sekalaisia löytöpaikkoja ja jäänteitä:

23 (suomuja), 52 (liesi), 67 (vene ja mela), 79 (reiällisiä tukkeja), 85 (tarinapaikka),
86 (putoamispaikka), 106 (tammi) (7 kpl).

Kerrallisen kalanperkuun muistona voi maaperä aikansa säilyttää suomuja. V. O. Orava on artikkelinsa mukaan tavannut suomuja useilla kentillä. Tämän inventoinnin aikana suomuja onnistuttiin löytämään vain Lapalion rannalta, vaikka niitä pyrittiinkin tarkoituksellisesti etsimään koekuopittamalla sopivia paikkoja ja mm. tarkkailemalla poikkeamia kasvillisuudessa. Yksi syy löytämättömyyteen voi olla niinkin yksinkertainen kuin se, että vielä 50 vuotta sitten maaperässä olleet suomet ovat nyt maatuneet.

Pyhäjärven pohjalla olevaa venettä ei paikallistettu. Veneen tyyppin selvittely voisi parhaimmillaan tuoda kiinnostavan lisän järvikalastukseen liittyvän perinteen tallentamiseen. Rantavedestä poimittu lyhyt perämela on lähinnä yksittäinen hauska löytö, jonka ajoitus saattaisi kuitenkin olla tutkimuksellisesti kiinnostava. Pyhälahden reiälliset tukit ovat outo ilmestys, joiden ikä ja käyttötarkoitus on hämärän peitossa. Muita yksittäisiä kohteita ovat vanha tappelupaikka sen vieressä olevan viime sotien aikainen lentokoneen putoamispaikka sekä Rikinojan suussa oleva tammi.

Lopuksi

Sekä inventointia että sen tuloksia voi luonnehtia hyvinkin monipuolisiksi. Jo inventoinnin lähtökohdat ja tavoitteet olivat poikkeuksellisia, mikä sinällään teki työn mielenkiintoiseksi ja haastavaksi lähinnä esihistoriallisten kohteiden inventointiin tottuneelle tekijälle. Muinainen kauko- ja järvikalastus on jättänyt jälkeensä yllättävän runsaasti erilaisia jälkiä, jotka ovat osin yhä löydettävissä. Kulkureitit, kalakentät sekä apajapaikat ja -merkit veisteineen ja patsaineen avaavat näkymän osin vielä viime vuosisadan alussa eläneeseen ikiaikaiseen perinteeseen, johon nähdäkseni on hyvä nojata.

Kempeleessä 28.2.2003

M.S

Mika Sarkkinen
Tutkija, FM

KOHDELUETTELO

Kohteet on järjestetty alueittain vesistöjen mukaan ylävesiltä pohjoisesta alavesille laskeutuen. Kunkin alueen sisäinen järjestys perustuu kohteiden laatuun. Periaate selvinnee luettelosta. Kohteille on annettu tätä raporttia varten juokseva numerointi. Nimen jäljessä suluissa on kohteen ns. museaalinen numero, joka viittaa Museoviraston arkeologian osaston ylläpitämään kunnittain jaoteltuun kohdeluetteloon. Selvästi nuorille ja epämääräisille kohteille ei numeroa ole annettu. Muutamilla tässä erillisenä kuvatuille mutta samalla paikalla sijaitseville kohteille on ilmoitettu sama museaalinen numero.

1. POOJÄRVI, E-RANTA	(KemJ 328)	Kivikautinen asuinpaikka. II.
2. POOJÄRVI, POOJOKI	(Roi 716)	Kivikautinen asuinpaikka. II.
3. POOJÄRVI, SÄRKIJÄRVI W	(Sod 238)	Kvartsilöytöpaikka. II.
4. POOJÄRVI, E-RANTA	(KemJ 328)	Pyyntikuoppia, 5 kpl. II.
5. POOJÄRVI, W-RANTA, VENEPAIKKA		Kuoppia (säilytyskuoppia), 2 kpl.
6. POOJÄRVI, NW-RANTA		Kuoppia (säilytyskuoppia), 2 kpl.
7. POOJÄRVI, NE-RANTA		Kuoppa (kellari), 1 kpl.
8. POOJÄRVI, NE-RANTA		Rakennusjäänteitä (savottakämpä), 2 kpl.
9. POOJÄRVI, E-RANTA		Rakennusjääne (kämpä/korsu).
10. POOJÄRVI, E-RANTA		Rakennusjääne (hirsikehä).
11. POOJÄRVI, W-RANTA		Rakennusjääne (hirsikehä).
12. POOJÄRVI, NW-RANNAN VENEPAIKKA		Rakennusjääne (kalamaja, palanut).
13. POOJÄRVI, POOJÄRVENKANGAS		Rakennusjääne (lato).
14. POOJÄRVI, POOVAARA		Rajamerkkejä (kivipyykkejä); pilkkoja.
15. POOJÄRVI, W-RANTA		Polku (ns. Kemijärven kalatie).
16. POOJÄRVI, SÄRKIJÄRVI		Pilkkapuita, 2 kpl.
17. POOJÄRVI		Pilkkapuita, 36 kpl.
18. LAPALIO, VUOTSONPERÄ S	(KemJ 329)	Asuinpainanne, kuoppia. II.
19. LAPALIO, E-RANTA	(KemJ 330)	Asuinpainanne; kenttä? II.
20. LAPALIO, LAPALIONOJAN NISKA	(KemJ 331)	Kuoppia 5 kpl; kvartsilöytöp.; kenttiä? II.
21. LAPALIO, LUOTEINEN SAARI		Kuoppia, kenttä?
22. LAPALIO, KENTTÄSAARI	(KemJ 1)	Kenttä (kuoppia, kämpä). II.
23. LAPALIO, VUOTSONPERÄ S		Kivikasa; suomujen löytöpaikka; kenttiä?
24. LAPALIO, W-RANTA		Kivikasa (merkkipyykki?).
25. LAPALIO, VUOTSONLAMMIT		Telatie.
26. LAPALIO	(KemJ 1)	Kalapatsaita (tuhoutuneet). III.
27. LAPALIO		Pilkkapuita, 3 kpl.
28. ENIJÄRVI, LAIVASAARI	(KemJ 190)	Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia. II.
29. ENIJÄRVI, KAAKKURISAARI	(KemJ 332)	Kvartsilöytöpaikka. II/III.
30. ENIJÄRVI, PIENI MÄNNIKKÖSAARI	(KemJ 259b)	Kuoppa (keittokuoppa?), kenttä? II.
31. ENIJÄRVI, HALMESAARI		Kuoppa (kellari).
32. ENIJÄRVI, KIRSTINSAARI		Kuoppa (luont?); palanut majanpohja.
33. ENIJÄRVI, KORPPISAARI SW		Kuoppia (säilytys), 2 kpl.
34. ENIJÄRVI, HAUTASAARI	(KemJ 188)	Kuoppia, n. 5 kpl. II.
35. ENIJÄRVI, MANALAISSAARI	(KemJ 189)	Kuoppia, n. 2 kpl. II.
36. ENIJÄRVI, MURRIKOSAARI N		Kuoppia, n. 4 kpl.
37. ENIJÄRVI, MURRIKOSAARI SW		Kuoppia, 1 - 2 kpl.
38. ENIJÄRVI, LAPALIONIEMI S		Kuoppa.
39. ENIJÄRVI, LEHIKKOSAARI		Kuoppia, n. 4 kpl., kenttä?
40. ENIJÄRVI, KOIVUSAARI	(KemJ 333)	Kuoppia (säilytys?), n. 9 kpl., kenttä? II.
41. ENIJÄRVI, MÄNNIKKÖSAARI	(KemJ 259a)	Kenttä (maja, kellareita). II.
42. ENIJÄRVI, VUONISNIEMI SE	(KemJ 258a)	Kenttä (kiuas, kuoppia 3 kpl, uuni?). II.
43. ENIJÄRVI, VUONISNIEMI NW	(KemJ 258b)	Kenttä (kiuas, kuoppia 2 kpl). II.
44. ENIJÄRVI, VIANJOEN SUU		Kalapato.
45. ENIJÄRVI	(KemJ 256-7, 260)	Kalapatsaita, 3 kpl. II/III.

46. ENIJÄRVI
 47. ENIJÄRVEN KOOTUT
 48. PÄRIJÄRVEN SALMI
 49. LATTIALAMPI, W-RANTA
 50. LATTIALAMMEN KOOTUT
 51. KULLELAMPI, ENIKÖNGÄS E (KemJ 334)
 52. KULLELAMPI, N-RANTA (KemJ 334)
 53. KULLELAMPI, KÖNKÄÄN SUU (KemJ 335)
 54. KULLELAMPI, ENIKÖNGÄS
 55. KULLELAMPI, ENIKÖNGÄS W
 56. MAJAVALAMPI, MAJAVA (KemJ 78)
 57. MAJAVALAMPI, MAJAVA (KemJ 78)
 58. MAJAVAJOEN NISKA
 59. MAJAVALAMPI, LAKKIOJAN SUU
 60. PYHÄJÄRVI, PYHÄNIEMI NW (Roi 717)
 61. PYHÄJÄRVI, SYVÄLAHTI NW
 62. PYHÄJÄRVI, PYHÄNIEMI
 63. PYHÄJÄRVI, PYHÄNIEMI SE
 64. PYHÄJÄRVI, N-RANTA
 65. PYHÄJÄRVI, KOTASAARI (Roi 718)
 66. PYHÄJÄRVI, PYHÄOJA (Roi 725)
 67. PYHÄJÄRVI, KOTASAARI NE
 68. PYHÄJÄRVI (Roi 559-560)
 69. PYHÄJÄRVI
 70. YLI-NAARMA, SÄIPPÄNIEMI (Roi 489)
 71. YLI-NAARMA, PITKÄNLOUKON SUU (Roi 719)
 72. YLI-NAARMA, PYHÄLAHTI S-RANTA (Roi 720)
 73. YLI-NAARMA, PYHÄLAHTI NW-RANTA
 74. YLI-NAARMA, PITKÄLOUKKO NW
 75. YLI-NAARMA, SÄIPPÄNIEMI N
 76. YLI-NAARMA, PITKÄLOUKON PÄÄ
 77. YLI-NAARMA, PYHÄLAHDEN SALMI
 78. YLI-NAARMA, SÄIPPÄNIEMI
 79. YLI-NAARMA, PYHÄLAHTI N
 80. YLI-NAARMA
 81. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 1
 82. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 2
 83. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 3
 84. SYVÄLAMPI, W-RANTA
 85. SYVÄLAMPI N
 86. SYVÄLAMPI NE
 87. SYVÄLAMMEN SALMI
 88. SYVÄLAMPI (Roi 561)
 89. SYVÄLAMPI
 90. ALA-NAARMA, S-RANTA (Roi 721)
 91. ALA-NAARMA, N-RANTA
 92. ALA-NAARMA, N-RANNAN NIEMET
 93. ALA-NAARMA, N-RANTA
 94. ALA-NAARMA, KENTTÄSAARI (Roi 552)
 95. ALA-NAARMA, NAARMANJOEN SUU
 96. ALA-NAARMA
 97. ALA-NAARMA
 98. ALA-NAARMAN KOOTUT
 99. REPOJÄRVEN ETELÄPUOLI
 100. REPOJÄRVEN SALMI
- Pilkkapuita, 19 kpl.
 Kämpä; Liukkuja; kypälälauta.
 Kalapato.
 Kuoppia; kenttä?
 Liukku; Pitkospuut/telatie?; laavu.
 Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia. II.
 Liesi. II(?).
 Kenttä (kiuas, tupasija).
 Rakennusjäänne (mylly).
 Kiveys?
 Kivikautinen asuinpaikka. II.
 Kuoppa (pyyntikuoppa?). II.
 Kenttä?
 Mylly.
 Pyyntikuoppa (-kuoppia), 1+3 kpl. II.
 Kuoppia (säilytys?), 7 - 8 kpl. II.
 Kuoppia, 4 kpl. II.
 Rakennusjäänneitä 2 kpl; kuoppia? 5? kpl. II.
 Rakennusjäänneitä (kämpä) 3 kpl.
 Kämpä (kenttä, kuoppia). II.
 Kivi-uuni; (rakennusjäänneitä/kenttä?). II.
 Uponnut vene, (+perämelan löytöpaikka).
 Kalapatsaita, 4 (+ 15) kpl. II/III.
 Pilkkapuita, 44 kpl.
 Kivikautinen asuinpaikka. II.
 Kvartsilöytöpaikka. II.
 Kuoppa, "lappal. asuinpaikka". II.
 Kuoppa.
 Kuoppia (säilytys), 3 kpl.
 Rakennusjäänneitä (kämpä, talli), 2 kpl.
 Kalapato.
 Kalapato.
 Kalapato?; kenttä?
 Reiällisten tukkien löytöpaikka.
 Pilkkapuita, 17 kpl.
 Kuoppa, kenttä?
 Kuoppia?, n. 20 kpl.
 Kuoppa.
 Rakennusjäänne (kotus); kenttä?
 Tappelupaikka (tarinapaikka).
 Lentokoneen putoamispaikka.
 Kalapatoja, 2 kpl.
 Kalapatsaita, 2 kpl. II.
 Pilkkapuita, 46 kpl.
 Kuoppa (pyyntikuoppa?). II.
 Kuoppia (säilytys?), 7 kpl.; kenttä? II.
 Kuoppia, 2 kpl; kenttä? II.
 Rakennusjäänne, (kenttä?).
 Kenttä (kuoppia, kiukaita, majanpohjia). II.
 Kalapato
 Kalapatsaita
 Pilkkapuita, 33 kpl.
 Vedenalainen kivikasa ja riukuja; Uuttuja.
 Telatie.
 Kalapatoja, 2 kpl.

101. REPOJÄRVI	(Roi 722)	Kalapatsaita, 2 kpl. II.
102. REPOJÄRVI		Pilkkapuita, n. 19 kpl.
103. REPOJÄRVEN KOOTUT		Kömmö, kämpänpaikka
104. KYPÄRÄLAMPI E	(KemJ 264)	Kiuas, kuoppia. II.
105. KYPÄRÄLAMPI SE	(Roi 723)	Kenttä (tulisijoja, kuopanne). II.
106. KYPÄRÄLAMPI, RIKKIOJAN SUU		Tammi ja tien paikka.
107. KYPÄRÄLAMPI	(Roi 562)	Kalapatsas (tuhoutunut). III.
108. KYPÄRÄLAMPI		Pilkkapuita, 5 kpl.
109. PURNUJÄRVI, PURNUNSAALMI N	(KemJ 336)	Kvartsilöytöpaikka. II/III.
110. PURNUJÄRVI, PURNUNSAALMI N		Kuoppia? II.
111. PURNUJÄRVI, N- RANTA		Kuoppa (kellari?); (kömmö).
112. PURNUJÄRVI, W- RANTA		Rakennusjäänteitä, 2 kpl.
113. PURNUJÄRVI, RAJASAARI	(Roi 395)	Kenttä (kiuas, kuoppia). II.
114. PURNUJÄRVI	(Roi 395)	Kalapatsas (tuhoutunut). III.
115. PURNUJÄRVI		Pilkkapuita, 35 kpl.
116. KESKIJÄRVI, W-RANTA		Kuoppia (säilytys), n. 5 kpl.
117. KESKIJÄRVI, KESKIKÖNGÄS NE		Kuoppia (säilytys), n. 15 kpl.
118. KESKIJÄRVI, KENTTÄSAARI	(Roi 263)	Kuoppia, kenttä? II.
119. KESKIJÄRVI, KESKIKÖNGÄS		Kenttä?, (tuhoutunut).
120. KESKIJÄRVI, E- RANTA		Kiveyksiä (ampumasuojia).
121. KESKIJÄRVI	(Roi 724)	Kalapatsaita, 2 kpl. II.
122. KESKIJÄRVI		Pilkkapuita, 8 kpl.
123. PELKOSENNIEMI, AUTIO/UUTELA	(Pel 3)	Kivikautinen löytöpaikka. II.
124. PELKOSENNIEMI, ORAVA	(Pel 120)	Kivikautinen löytöpaikka. II.
125. PELKOSENNIEMI, RAJAOJA	(Pel 111)	Pyyntikuoppa. II.
126. PELKOSENNIEMI, KORTESELKÄ	(Pel 112)	Pyyntikuoppa. II.
127. PELKOSENNIEMI, PYHÄNHÖVI	(Pel 113)	Pyyntikuoppia 3 kpl. II.
128. PELKOSENNIEMI, PAISTELAHTI	(Pel 118)	Pyyntikuoppia 9 kpl. II.
129. PELKOSENNIEMI, KORTELAMMIT	(Pel 119)	Pyyntikuoppia 6-7 kpl. II.
130. PELKOSENNIEMI, PYHÄJÄRVI		Kalapatoja (madeaitoja), 3 kpl.
131. PELKOSENNIEMI, PYHÄJÄRVI		Pilkkapuita 9 kpl.

KOhteiden jakautuminen peruskartoille

3623 05 TULKASELKÄ	Pyhäjärvi	Kohteet 60 - 69
	Yli-Naarma	Kohteet 71 - 74, 76 - 77, 79 - 80
3623 06 POOJÄRVI	Poojärvi	Kohteet 1 - 17
3623 07 KESKIJÄRVI	Kypärälampi	Kohteet 104 - 108
	Purnujärvi	Kohteet 109 - 115
	Keskijärvi	Kohteet 116 - 122
3623 08 RISTILAMPI	Majavalampi	Kohteet 56 - 59
	Yli-Naarma	Kohteet 70, 75, 78, 80
	Syvälampi	Kohteet 81 - 89
	Ala-Naarma	Kohteet 90 - 98
	Repojärvi	Kohteet 99 - 103
3623 11 ENIJÄRVI	Lapalio	Kohteet 18 - 27
	Enijärvi	Kohteet 28 - 47
	Pärijärvi	Kohde 48
	Lattialampi	Kohteet 49 - 50
	Kullelampi	Kohteet 51 - 55
3642 02 MAIRIVAARA	Pelkosenniemi	Kohteet 125, 130 - 131
3642 04 VUOSTIMOJÄRVI	Pelkosenniemi	Kohteet 124, 130 - 131
3642 05 SOUTAJA	Pelkosenniemi	Kohteet 126 - 129

MUSEOVIRASTON ARKEOLOGIAN OSASTON LUETTELOON KOHTEET

KemJ 1	22. LAPALIO, KENTTÄSAARI	Kenttä kuoppia, kämpä. II.
KemJ 1	26. LAPALIO	Kalapatsaita tuhoutuneet. III.
KemJ 78	56. MAJAVALAMPI, MAJAVA	Kivikautinen asuinpaikka. II.
KemJ 78	57. MAJAVALAMPI, MAJAVA	Kuoppa pyyntikuoppa?. II.
KemJ 188	34. ENIJÄRVI, HAUTASAARI	Kuoppia, n. 5 kpl. II.
KemJ 189	35. ENIJÄRVI, MANALAISSAARI	Kuoppia, n. 2 kpl. II.
KemJ 190	28. ENIJÄRVI, LAIVASAARI	Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia. II.
KemJ 256-7	45. ENIJÄRVI	Kalapatsaita, 3 kpl. II/III.
KemJ 258a	42. ENIJÄRVI, VUONISNIEMI SE	Kenttä kiuas, kuoppia, uuni?. II.
KemJ 258b	43. ENIJÄRVI, VUONISNIEMI NW	Kenttä kiuas, kuoppia. II.
KemJ 259a	41. ENIJÄRVI, MÄNNIKKÖSAARI	Kenttä maja, kellareita. II.
KemJ 259b	30. ENIJÄRVI, PIENI MÄNNIKKÖSAARI	Kuoppa keittokuoppa?, kenttä? II.
KemJ 260	45. ENIJÄRVI	Kalapatsaita, 3 kpl. II/III.
KemJ 264	104. KYPÄRÄLAMPI E	Kiuas, kuoppia. II.
KemJ 328	1. POOJÄRVI, E-RANTA	Kivikautinen asuinpaikka. II.
KemJ 328	4. POOJÄRVI, E-RANTA	Pyyntikuoppia, 5 kpl. II.
KemJ 329	18. LAPALIO, VUOTSONPERÄ S	Asuinpainanne. II.
KemJ 329	23. LAPALIO, VUOTSONPERÄ S	Kivikasa; suomujen löytöpaikka; kenttiä?
KemJ 330	19. LAPALIO, E-RANTA	Asuinpainanne; kenttä? II.
KemJ 331	20. LAPALIO, LAPALIONOJAN NISKA	Kuoppia, 5 kpl; kvartsilöytöpaikka; kenttiä? II.
KemJ 332	29. ENIJÄRVI, KAAKKURISAARI	Kvartsilöytöpaikka. II/III.
KemJ 333	40. ENIJÄRVI, KOIVUSAARI	Kuoppia säilytys?, n. 9 kpl., kenttä? II
KemJ 334	51. KULLELAMPI, ENIKÖNGÄS	Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia.
KemJ 335	53. KULLELAMPI, KÖNKÄÄN SUU	Kenttä kiuas, tupasija.
KemJ 336	109. PURNUJÄRVI, PURNUNSALMI N	Kvartsilöytöpaikka. II/III.
Roi 263	118. KESKIJÄRVI, KENTTÄSAARI	Kuoppia, kenttä? II.
Roi 395	113. PURNUJÄRVI, RAJASAARI	Kenttä kiuas, kuoppia. II.
Roi 395	114. PURNUJÄRVI	Kalapatsas tuhoutunut. III.
Roi 489	70. YLI-NAARMA, SÄIPPÄNIEMI	Kivikautinen asuinpaikka. II.
Roi 552	94. ALA-NAARMA, KENTTÄSAARI	Kenttä kuoppia, kiukaita, kämpänpohjia. II.
Roi 559-560	68. PYHÄJÄRVI	Kalapatsaita, 4 +6? kpl.
Roi 561	88. SYVÄLAMPI	Kalapatsaita, 2 kpl. II.
Roi 562	107. KYPÄRÄLAMPI	Kalapatsas tuhoutunut. III.
Roi 716	2. POOJÄRVI, POOJOKI	Kivikautinen asuinpaikka. II.
Roi 717	60. PYHÄJÄRVI, PYHÄNIEMI NW	Kuoppa pyyntikuoppa/-kuoppia?, 1 +3 kpl. II.
Roi 718	65. PYHÄJÄRVI, KOTASAARI	Kämpä kenttä, kuoppia. II.
Roi 719	71. YLI-NAARMA, PITKÄNLOUKON SUU	Kvartsilöytöpaikka. II.
Roi 720	72. YLI-NAARMA, PYHÄLAHTI S	Kuoppa, "lappal. asuinpaikka". II.
Roi 721	90. ALA-NAARMA, S-RANTA	Kuoppa pyyntikuoppa?. II.
Roi 722	101. REPOJÄRVI	Kalapatsaita, 2 kpl. II.
Roi 723	105. KYPÄRÄLAMPI SE	Kenttä tulisijoja, kuopanne. II.
Roi 724	121. KESKIJÄRVI	Kalapatsaita. II.
Roi 725	66. PYHÄJÄRVI, PYHÄOJA	Kiviuuni; rakennusjäänteitä/kenttä?. II.
Pel 3	123. PYHÄJÄRVI, AUTIO JA UUTELA	Kivikautinen löytöpaikka. II.
Pel 111	125. PYHÄJÄRVI, RAJAOJA	Pyyntikuoppa. II.
Pel 112	126. PYHÄJÄRVI, KORTESELKÄ	Pyyntikuoppa. II.
Pel 113	127. PYHÄJÄRVI, PYHÄHOVI	Pyyntikuoppia 3 kpl. II.
Pel 118	128. PYHÄJÄRVI, PAISTELAHTI	Pyyntikuoppia 9 kpl. II.
Pel 119	129. PYHÄJÄRVI, KORTELAMMIT	Pyyntikuoppia 6-7 kpl. II.
Pel 120	124. PYHÄJÄRVI, ORAVA	Kivikautinen asuinpaikka? II.
Sod 238	3. POOJÄRVI, SÄRKIJÄRVI W	Kvartsilöytöpaikka. II.

LÖYTÖLUETTELO

Arkeologian osasto:

KM 14171, 14172	Kiviesineitä	Kohde 123	Autio ja Uutela	(Pel 3)
KM 15403	Kivikirves	Kohde 56	Majava	(KemJ 78)
KM 33659:1-2	Kvartsia	Kohde 28	Laivasaari	(KemJ 190)
KM 33660:1-2	Kvartsia	Kohde 1	Poojärvi, itäranta	(KemJ 328)
KM 33661	Kvartsia	Kohde 18	Vuotsonperä S	(KemJ 329)
KM 33662:1-2	Kvartsia	Kohde 19	Lapalio, itäranta	(KemJ 330)
KM 33663:1-3	Kvartsia	Kohde 29	Kaakkurisaari	(KemJ 332)
KM 33664:1-2	Kvartsia	Kohde 51	Eniköngäs	(KemJ 334)
KM 33665	Kvartsia	Kohde 109	Purnunsalmi N	(KemJ 336)
KM 33666	Kvartsia	Kohde 70	Säippäniemi	(Roi 489)
KM 33667:1-2	Kvartsia	Kohde 2	Poojoki	(Roi 716)
KM 33668	Kvartsia	Kohde 71	Pitkänloukon suu	(Roi 719)
KM 33669	Kvartsia	Kohde 120	Orava	(Pel 120)

Kansatieteen osaston kalapatsaat:

Inventoiduista kohteista:

KM 9367:1	Kohde 96, Rovaniemi, Ala-Naarma
KM 9367:2	Kohde 96, Rovaniemi, Ala-Naarma
KM 9593:1	Kohde 68, Rovaniemi, Pyhäjärvi
KM 9593:2	Kohde 68, Rovaniemi, Pyhäjärvi

Muualta Naarmasta:

KM 8317:1	Kemijärvi, Javarus, Heikin hauta (kalapatsas)
KM 8317:2	Kemijärvi, Javarus, Hautamorkka (kalapatsas)
KM 8317:3	Kemijärvi, Javarus, Hautamorkka (kalapatsas)
KM 8909	Rovaniemi, Naarma, Kuorinkijärvi (Ihmiskasvoinen kalapatsas)

Lapin Maakuntamuseossa:

Patsas	Kohde 68, Rovaniemi, Pyhäjärvi
Patsas	Kohde 96, Rovaniemi, Ala-Naarma
Pilkkapuu	Kohde 89, Rovaniemi, Syvälampi (n:o 45)

Kotiseutuyhdistys Toton kokoelmissa:

Patsas	Kohde 68, Rovaniemi, Pyhäjärvi
--------	--------------------------------

Pohjois-Pohjanmaan Museossa:

PPM 8208	Kalapatsas Rovajärveltä
----------	-------------------------

KARTTALUETTELO:

Kartta 1: Yleiskartta, Naarmankaira ja inventoidut alueet.

Kartta 2: Poojärvi

Kartta 3: Poojärvi/Pilkat

Kartta 4: Lapalio

Kartta 5: Enijärvi

Kartta 6: Enijärvi/Pilkat

Kartta 7a: Pärijärvi

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi

Kartta 8: Majavalampi

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa/Pilkat

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa

Kartta 12: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa/Pilkat

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi

Kartta 14: Ala-Naarma ja Repojärvi/Pilkat

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi

Kartta 16: Keskijärvi

Kartta 17: Kypärälampi, Purnujärvi ja Keskijärvi/Pilkat

Kartta 18: Pelkoseniemi, Pyhäjärvi

PIIRROSLUETTELO (piirrokset Mika Sarkkinen):

Piirros 1: Kalapatsaat

Piirros 2: Kalamaja (1:50)

Piirros 3: Lakkakotus (1:50)

Piirros 4: Poojärvi/Pilkkapuut (1:20).

Piirros 5: Poojärvi/Pilkkapuut (1:20).

Piirros 6: Poojärvi/Pilkkapuut (1:10).

Piirros 7: Enijärvi/Pilkkapuut (1:10).

Piirros 8: Enijärvi/Pilkkapuut ja Pyhäjärvi/Pilkkapuut (1:20).

Piirros 9: Pyhäjärvi/Pilkkapuut ja Yli-Naarman Pyhälähti/Pilkkapuut (1:10).

Piirros 10: Syvälampi/Pilkkapuut (1:10).

Piirros 11: Syvälampi/Pilkkapuut (1:10 ja 1:20).

Piirros 12: Ala-Naarma/Pilkkapuut (1:10).

Piirros 13: Ala-Naarma/Pilkkapuut (1:20).

Piirros 14: Purnujärvi ja Keskijärvi/Pilkkapuut (1:10 ja 1:20).

KUVALUETTELO

(värinegatiivit) KE-02-

Negatiiville ja kuville (yhteensä 195 kpl) on annettu tunnus, joka voi olla esim. KE-02-2/3A. Siinä KE merkitsee Kemiläisten jalanjäljillä - hanketta, 02 vuotta 2002 ja 2/3A filmin 2 ruutua 3A. Kukin kuva on näillä tiedoilla tunnistettavissa ja negatiivit löydettävissä kuvakansion lopussa olevista negatiivitaskuista. Negatiiviliuskoissa tunnus on merkitty pääsääntöisesti vasempaan yläkulmaan. Kansioon kuvat on järjestetty alueittain raportin etenemisjärjestyksessä. Alla olevassa samoin kuin läpi raportin on tunnuksen alusta jätetty pois ”yleisosa” KE-02 ja tilan säästämiseksi on merkitty vain filmi ja ruutu.

Kuvat: Mika Sarkkinen

<u>otos:</u>	<u>alue ja kohde:</u>	<u>kuva:</u>
1/00A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 12, ihmishahmo, idästä.
1/0A	Poojärvi 17	Pilkkapuut 11 ja 12 koillisesta.
1/1A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 13, ihmiskasvoinen pilkka itäkoillisesta.
1/2A	Poojärvi 17 ja 11	Pilkkapuu 13 ja mäntyvitikka kasvava länsirannan kämpänsija kaakosta.
1/3A	Poojärvi 15	Kemijärven kalatien linjaa noudattelevaa polkua länsirannalla lounaasta.
1/4A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 14, ihmishahmoinen pilkka idästä.
1/5A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 19, ihmishahmoinen pilkka kaakosta.
1/6A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 19, ihmishahmoinen pilkka koillisesta.
1/7A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 20, vuosiluku 1905, idästä.
1/8A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 22, ihmishahmoinen pilkka lounaasta.
1/9A	Poojärvi 9	Itärannan rinteeseen kaivetun kämpän jäänteet etelästä.
1/10A	Poojärvi 4	Itärannan pyyntikuoppa 1 pohjoisesta.
1/11A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 26, Alahiiri ja Kauppinen lännestä.
1/12A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 25, ihmishahmoinen silmällinen pilkka lännestä.
1/13A	Poojärvi 17	Pilkkapuut 25 - 26, 25 vasemmalla ja 26 vinossa petäjässä, pohjoisesta.
1/14A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 24, ulkujen tukikolo pilkan yläosassa, lännestä.
1/15A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 28, ihmishahmoinen pilkka lännestä.
1/16A	Poojärvi 17	Pilkkapuut 28 - 27, ihmishahmoinen pilkka 28 vasemmalla lännestä.
1/17A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 32, petäjän kolmilovinen eteläkyljen pilkka, etelästä.
1/18A	Poojärvi 17	Pilkkapuu 32, petäjän kaksilovinen pohjoiskyljen pilkka, pohjoisesta.
1/19A	Poojärvi -	Kalapatsaaksi epäilty kanto pohjoisesta.
1/20A	Poojärvi 12	Luoteisrannan venepaikalla oleva kenttäsauna lännestä.
1/21A	Poojärvi 7	Koillisrannan säilytyskuoppa(kellari) idästä.
1/22A	Poojärvi 8	Koillisrannan savottakämpän pihaa, toinen raunio erottuu vasemmalla, toinen oikealla kuusten peitossa, etelästä.
1/23A	Poojärvi	Inventoija matkalla Poovaaran pyykille, takana Poojärvi.
1/24A	Poojärvi 14	Poovaaran neljän kunnan rajapyykki idästä.

1/25A	Poojärvi 13	Poojärvenkankaan koillislaidalla oleva suoniittylato lounaasta.
1/26A	Poojärvi 3	Särkijärven länsirannan kvartsilöytöpaikka keskellä lammen ja järven välisen puron eteläpuolella, pohjoisesta.
1/27A	Poojärvi 2	Poojoen pohjoisrannan asuinpaikkaa, löydöt pääosin keskeltä poroaidan portin vasemmalta puolelta, pohjoisluoteesta.
1/28A	Kullelampi 53	Könkään suun kenttää, kiukaanraunio katajan oikealla puolen nuorten koivujen kohdalla, itäkoillisesta.
1/29A	Kullelampi 51	Enikönkään itärannan kvartzasuinpaikan eteläisempää löytöaluetta, taustalla Kullelampi, pohjoisesta.
1/30A	Kullelampi 51	Enikönkään itärannan kvartzasuinpaikan pohjoisempaa löytöaluetta, pohjoiskoillisesta.
1/31A	Kullelampi 54	Eniköngästä ja sen länsirannan myllynrauniota pohjoiskoillisesta.
1/32A	Enijärvi 44	Vianjoen suun kalapadon puuseipäitä ylös nostettuina.
1/33A	Enijärvi 44	Vianjoen suun kalapato, yleiskuva pohjoiskoillisesta.
1/34A	Enijärvi 44	Vianjoen suun kalapato, yleiskuva pohjoiskoillisesta.
1/35A	Enijärvi	Inventointiryhmä ensimmäisen padon löytymisen jälkeen vasemmalla inventoija, keskellä Korpivuoma ja oikealla Liukkonen.
2/00A	Enijärvi 45	Lapalioniemen länsirannan niemessä oleva uusi kalapatsas idästä.
2/0A	Enijärvi 47	Männikkösaaren pohjoispään korjailtu liukku pohjoisesta.
2/1A	Enijärvi 47	Männikkösaaren pohjoispään liukku, yleiskuva luoteesta.
2/2A	Enijärvi 47	Männikkösaaren pohjoispään korjailtu liukku pohjoisesta.
2/3A	Enijärvi 46	Männikkösaari, pilkkapuut 3 ja 4 kaakosta.
2/4A	Enijärvi 46	Männikkösaari, pilkkapuu 6 kaakosta.
2/5A	Enijärvi 46	Männikkösaari, pilkkapuu 7 kaakosta.
2/6A	Enijärvi 46	Männikkösaari, pilkkapuu 8 kaakosta.
2/7A	Enijärvi 41	Männikkösaari, pohjoisempi kellari luoteesta.
2/8A	Enijärvi 41	Männikkösaari, pohjoisempi kellari luoteesta.
2/9A	Enijärvi 41	Männikkösaaren kämpänraunio idästä.
2/10A	Enijärvi 46	Pilkkapuun 2 ns. Enijärven Esteri, Pikku Männikkösaari, koillisesta.
2/11A	Enijärvi 45	Pikkuluodon vanha kalapatsas, YLEn kuvaaja ja Korpivuoma.
2/12A	Enijärvi 46	Pilkkapuu 14 puumerkillinen ihmishahmo pikkuluodolla luoteesta.
2/13A	Enijärvi 46	Pilkkapuun 2 ns. Enijärven Esteri, Pikku Männikkösaari, koillisesta.
2/14A	Enijärvi 47	Vuonisniemien ja Männikköniemen välisen lahden pohjukassa oleva kämpä 1960/1970-lukujen taitteen tienoilta, lännestä.
2/15A	Enijärvi 42	Kaakkoisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas luoteesta.
2/16A	Enijärvi 42	Kaakkoisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas koillisesta.
2/17A	Enijärvi 43	Luoteisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas koillisesta.
2/18A	Enijärvi 42 ja 34	Kaakkoinen Vuonisniemi ja Hautasaari kaakosta.
2/19A	Enijärvi 28	Laivasaarta, kvartsia rantatörmästä, kuopat keskellä oikealla, kaakosta.

2/20A	Enijärvi	Rysällä.Lapalionniemen länsipuolella, Korpivuoma ja Liukkonen.
2/21A	Lapalionjärvi 18	Vuotsonperä S, lapio asuinpainanteen keskellä, pohjoisesta.
2/22A	Lapalionjärvi 23	Vuotsonperä S, suomuja turpeessa.
2/23A	Lapalionjärvi 23	Vuotsonperä S, suomuja turpeessa.
2/24A	Lapalionjärvi 23	Vuotsonperä S, heinikkojen suomujen löytöpaikka luoteesta.
2/25A	Lapalionjärvi 22	Kenttäsaari, uusi kämppä vanhalla kentällä, lännestä.
2/26A	Lapalionjärvi 22	Kenttäsaari, uusi kämppä vanhalla kentällä, lännestä.
2/27A	Lapalionjärvi 20	Itärannan korkeaa kenttä(?)törmää, kuopanne edessä keskellä, kvartsia takana erottuvan hiekkavan poukaman rantavedestä, pohjoisesta.
2/28A	Lapalionjärvi 19	Itärannan asuinpainanne, keskellä etualan äestysuran takana, koillisesta.
2/29A	Lapalionjärvi 24	Länsirannan kivikasa rantatörmällä päältä etelästä, rantavesi yläoikealla.
2/30A	Lapalionjärvi 24	Länsirannan kivikasa rantatörmällä, takana Kenttäsaari, lounaasta.
2/31A	Lapalionjärvi 25	Vetotaipaleen telapuita kaakkoisen Vuotsonlammen rannalla, huomaa telatien kulkua osoittava aukko lammen takana, kaakosta.
2/32A	Lapalionjärvi 25	Vetotaipaleen telapuita kaakkoisen Vuotsonlammen rannalla, huomaa telatien kulkua osoittava aukko lammen takana, kaakosta.
2/33A	Pärijärvi 48	Pärijärven salmen kalapato tieltä etelästä.
2/34A	Pärijärvi 48	Pärijärven salmen kalapato kaakosta.
2/35A	Kullelampi 55	Enikönkään länsipuolella oleva sammalen peittämä kiveys pohjoisesta.
2/36A	Lattialampi 50	Liukku lammen koillispuolella, lännestä.
3/00A	Lattialampi 50	Liukku lammen koillispuolella, lännestä.
3/0A	Lattialampi 50	Lammen luoteispäästä lähtevät pitkospuut, yleiskuva Haukilammen ja Lattialammen väliseltä suokannakselta, etelästä.
3/1A	Lattialampi 50	Enijärven erän uusi laavu Lattialammen länsirannalla, lännestä.
3/2A	Majavalampi 59	Majavan mylly Lakkiojan suussa, lounaasta.
3/3A	Enijärvi 47	Könkään talon pihalle jostain kairasta siirretty käpälälauta.
(3/4A	Enijärvi	Könkään tilustien varren aitta ja Koivusaaren kuoppa/päällekkäisvalotus)
3/5A	Enijärvi 43, 42	Vuonisniemet länsiluoteesta.
3/6A	Enijärvi 45	Vuotsonlammilta Moilasan mökin pihalle siirretty kalapatsas pohjoisesta.
3/7A	Enijärvi 45	Vuotsonlammilta Moilasan mökin pihalle siirretty kalapatsas pohjoisesta.
3/8A	Enijärvi 45	Vuotsonlammilta Moilasan mökin pihalle siirretty kalapatsas luoteesta.
3/9A	Enijärvi 45	Vuotsonlammilta Moilasan mökin pihalle siirretty kalapatsas idästä.
3/10A	Ala-Naarma 98	Pohjoisrannan uuttu kaakosta.
3/11A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 10, ihmishahmo? ja puumerkki?, etelästä.
3/12A	Ala-Naarma 91	Kuoppia pohjoisrannan kentällä luoteesta.
3/13A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 11, pohjoisrannan kentän reikäpetäjä idästä.
3/14A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 11, pohjoisrannan kentän reikäpetäjä pohjoisesta.
3/15A	Ala-Naarma 98	Pilkkapuu 24, pohjoisrannan uuttu etelästä.

3/16A	Ala-Naarma 94	Kellarikuoppa Kenttäsaaren itäpäässä, kaakosta.
3/17A	Ala-Naarma 94	Kenttäsaaren länsipäätä, etualalla yksi kentän kiukaista, etelästä.
3/18A	Ala-Naarma 94	Kenttäsaaren länsipään rannan moderni kenttäsauna kiukaineen lännestä.
3/19A	Ala-Naarma 94	Kenttäsaari päällekkäisvalottuneita otoksia.
3/20A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 15, kirjoitusta, mm. Akseli Pauna.
3/21A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 17, kirjoitusta, mm. KE8.
3/22A	Pyhäjärvi 65	Valoa Luokilan kämpän ikkunassa, epämääräinen yökuva.
3/23A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 14, kaadettu honganpätkä, ihmishahmo, teksti MAK, etelästä.
3/24A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 15, ihmishahmoinen, teksti HS, etelästä.
4/00A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 14, ihmishahmo, kaadettu honganpätkä, pohjoisesta.
4/0A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 15, ihmishahmoinen, teksti HS, etelästä.
4/1A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 15, ihmishahmoinen, teksti HS, etelästä.
4/2A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 18, ihmishahmoinen, tekstiä, lounaasta.
4/3A	Pyhäjärvi 64	Pohjoisranta, vasemmalta lukien sauna, kellari ja kämpä, koillisesta.
4/4A	Pyhäjärvi 64	Pohjoisranta, vasemmalla kellari, oikealla kämpä, idästä.
4/5A	Pyhäjärvi 68	Tuhoutunut kalapatsas muinaisjäännöskyltteineen, eteläkaakosta.
4/6A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 22, vuosiluku (1)849, kaakosta.
4/7A	Pyhäjärvi 64	Kotasaari, Vihtori Luokilan kämpä lounaasta.
4/8A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 24, merkintä + π, lännestä.
4/9A	Pyhäjärvi 66	Pyhäojan uuni etelästä.
4/10A	Pyhäjärvi 66	Pyhäojan uuni pohjoiskoillisesta.
4/11A	Pyhäjärvi 66	Pyhäojan uuni, yleiskuva lounaasta.
4/12A	Pyhäjärvi 60	Pyhäniemi N, kuoppa (pyyntikuoppa?) idästä.
4/13A	Pyhäjärvi 67	Pyhäniemestä pohjoiseen pienen lahden rantavedestä löydetty perämela.
4/14A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 33, merk. MCS, puumerkkejä, vuosiluku 176(?), pohjoisesta.
4/15A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 33 kauempaa pohjoisesta.
4/16A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 33 kauempaa pohjoisesta.
4/17A	Ala-Naarma 90	Etelärannan maakuoppa lounaasta.
4/18A	Ala-Naarma 90	Etelärannan nuorehko liesi kuopasta itään, idästä.
4/19A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 25 lounaasta.
4/20A	Ala-Naarma 97	Pilkkapuu 24, vuosiluku 1818, koillisesta.
4/21A	Ala-Naarma 97/98	Pilkkapuu 24 vasemmalla ja 25 oikealla, välissä uuttu, idästä.
4/22A	Ala-Naarma 97	Pilkalliset (24 ja 25) petäjät itäkoillisesta.
4/23A	Repojärvi 103	Itärannan muovikömmö kaakosta.
4/24A	Repojärvi 102	Länsirannan niemenkärjen kaatunut ihmispilkallinen honka 21 pohjoisesta.
5/00A	Repojärvi 102	Pilkkapuu 10, puhdas pilkka hongassa, yleiskuva kaakosta.
5/0A	Repojärvi 102	Pilkkapuu 11, puhdas pilkka kaatuneessa hongassa, yleiskuva luoteesta.

5/1A	Repojärvi 101	Kalapatsas idästä.
5/2A	Repojärvi 99	Telatien uraa järven eteläpuolella.
5/3A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 41 etelälounaasta.
5/4A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuussa 44 oleva reppunaula idästä.
5/5A	Pyhäjärvi 68	Syvälahden kalapatsas idästä.
5/6A	Pyhäjärvi 68	Syvälahden kalapatsas pohjoisesta.
5/7A	Pyhäjärvi 61	Syvälahti NW, niementyven rantakankaan kuoppia idästä.
5/8A	Pyhäjärvi 68	Pienen luodon kalapatsas keskellä petäjän tyvessä koillisesta.
5/9A	Pyhäjärvi 68	Pienen luodon kalapatsas keskellä petäjän tyvessä koillisesta.
5/10A	Pyhäjärvi 68	Pienen luodon kalapatsas lännestä.
5/11A	Pyhäjärvi 68	Pienen luodon kalapatsas idästä.
5/12A	Pyhäjärvi 68	Pienen luodon kalapatsas idästä.
5/13A	Pyhäjärvi 69	Pilkkapuu 40, kolme rinnakkaispilkkua, eteläluoteesta.
5/14A	Pyhäjärvi 669	Pilkkapuu 34, hongassa, merkintä MAS/1895, lännestä.
5/15A	Pyhäjärvi 68	Nuoria kalapatsaita Pyhäjärven rannalla, koillisesta.
5/16A	Pyhäjärvi 69	Pilkat 32 ja 33, honkiintuneet linjapilkat lounaasta.
5/17A	Pyhäjärvi 63	Pyhäniemen rakennuksensija pohjoisesta.
5/18A	Syvälampi 84	Lakkakotuksen jäänteet länsirannan kentällä, koillisesta.
5/19A	Syvälampi 84	Lakkakotuksen jäänteet länsirannan kentällä, lounaasta.
5/20A	Syvälampi 89	Luoteisrannan linjapilkkapuut 5 ja 6 idästä.
5/21A	Yli-Naarma 89	Pilkkapuu 4 Pyhälahden etelärannalla, lännestä.
5/22A	Yli-Naarma 72	Kuoppa Pyhälahden etelärannalla, etelästä.
5/23A	Yli-Naarma 73	Kuoppa Pyhälahden luoteisrannalla, luoteesta.
5/24A	Yli-Naarma 79	Reiällinen tukki Pyhälahden pohjoisrannalla.
6/00A-7A		(Filmin alku valottunut)
6/8A	Syvälampi 88	Kalapatsas 2 idästä.
6/9A	Syvälampi 89	Pilkkapuu 32 etelästä.
6/10A	Syvälampi 88	Kalapatsas 1 kaakosta.
6/11A	Syvälampi 88	Kalapatsas 1 ja kaatunut suojakatos pohjoisesta.
6/12A	Syvälampi 89	Pilkkapuu 37, alemmassa merkintä 8, lännestä.
6/13A		(valottunut)
6/14A	Syvälampi 89	Pilkkapuu 39, mm. ihmishahmoinen, luoteesta.
6/15A	Syvälampi 89/87	Pilkkapuu 39 keskellä, ihmishahmo katsoo kohti puun takana olevaa salmea, jossa kaksi kalapatoa, kaakosta.
6/16A	Syvälampi 89	Pilkkapuu 41, kalankuva/ihmishahmo?, pohjoisesta.
6/17A	Syvälampi 86	Lentokoneen putoamispaikka, etelästä.
6/18A	Syvälampi 89	Pilkkapuu 47 etelälounaasta.

6/19A	Yli-Naarma 70	Säippäniemen kivikautista asuinpaikkaa, kvartsit etualan kulumalta ja takaa törmästä, Korpivuoma ja Viti, eteläkaakosta.
6/20A	Yli-Naarma 75	Rakennusjäänteitä Säippäniemestä pohjoiseen, etualalla keskellä olevaan kiukaaseen liittyvän rakennuksen sammaloitunutta kehää, takana toinen rakennus, lännestä.
6/21A	Yli-Naarman 74	Pitkäloukon luoteiskulmalla tien eteläpuolella oleva kuoppa vasemmalla ja lahteen laskeva puro oikealla, etelästä.
6/22A	Yli-Naarma 76	Pitkäloukon suulla olevaa kalapatoa pohjoisesta.
6/23A	Hautajärvi	Korpivuoman talteen ottama ja maakuntamuseoon toimittama vanhastaan tunnettu sijaltaan rantaveteen sortunut kalapatsas.
6/24A	Keskijärvi 118	Kenttäsaaren kuoppa 2 lounaasta.
7/00A	Keskijärvi 117	Keskikönkäästä luoteeseen olevan niemen kuoppia, etelästä.
7/0A	Keskijärvi 122	Pilkka 1, itäkoillisesta.
7/1A	Keskijärvi 116	Länsirannan harjanteen kärjessä oleva kuoppa etelälounaasta.
7/2A	Keskijärvi 116	Länsirannan puukehikkoinen kuoppa etelästä.
7/3A	Keskijärvi 122	Pilkkapuu 4, puumerkki, koillisesta.
7/4A	Keskijärvi 122	Pilkkapuu 4, oksaton honka kaakosta.
7/5A	Keskijärvi 121	Itärannan irtonainen kalapatsas, idästä.
7/6A	Keskijärvi 121	Itärannan irtonainen kalapatsas, Risto Pyykkö ja Korpivuoma, itäkaakosta.
7/7A	Keskijärvi 121	Länsirannan kalapatsas eteläkaakosta.
7/8A	Keskijärvi 121	Länsirannan kalapatsas lounaasta.
7/9A	Keskijärvi 122	Pilkkapuu 6, oksaton honka, koillisesta.
7/10A	Purnujärvi 109	Purnunsalmen pohjoispuolen kvartsilöytöpaikkaa pohjoisluoteesta.
7/11A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 4, oksaton honka, pohjoisluoteesta.
7/12A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 26, lastuin merkitty taempi linjapilkka Rajasaassa luoteesta.
7/13A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 9, ihmishahmoinen, luoteesta.
7/14A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 8, veneestä, idästä.
7/15A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 8, veneestä, itäkoillisesta.
7/16A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 11, nojallaan oleva honka, luoteesta.
7/17A	Purnujärvi 115	Pilkkapuu 13, vuosiluku 1874 maanpuolella, luoteesta.
7/18A	Kypärälampi 104	Itärannan pohjoisempaa niemeä luoteesta.
7/19A	Pelkosenniemi 131	Pyhäjärven pilkkapuu 1 lännestä.
7/20A	Pelkosenniemi 131	Pyhäjärven pilkkapuu 1 lounaasta.
7/21A	Pelkosenniemi	Pyhäjärvi, Pekka Oravan taustalla Pyhätunturi itäkoillisesta.
7/22A	Pelkosenniemi 131	Pyhäjärven Orava, pilkkapuut 6 – 8 lännestä.
7/23A	Pelkosenniemi	Pyhäjärven Oravan rantaa ensimmäisten lumisateitten tullessa.

1. POOJÄRVI, E-RANTA (KemJ 328)

Kivikautinen asuinpaikka. II.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7426 37, i = 3478 93, z = n. 190.

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään itärannalla. Maasto on järven korkeahkon rantatörmän yläpuolista terassimaista, loivasti rantaan viettävää tasannetta. Mäntyä kasvavan hiekkavan rantakankaan jakaa ylärinteestä laskeva pieni kuru.

Kurun luoteispuolella on käytössä oleva tulipaikka, jonka luoteispuolella rannassa on hete. Aivan tulipaikan luona on pieni tasapohjainen kuoppa, jonka halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys noin 20 cm. Kuopasta tavattiin runsaasti palanutta kiveä. Sen vallissa on ohut huuhtoutumiskerros, joten aivan nuori kuoppa ei ole. Kuopan vierestä rikkoutuneesta maanpinnan kohdasta löytyi yksi kvartsi, pari kvartsia havaittiin kuopan kohdalla rantatörmän partaalla kasvavan vanhan petäjän juurakossa, missä oli myös palanutta kiveä. Näistä kaakkoon lähelle kurua tehdystä koekuopasta (n. 7426 35/3478 94) tavattiin kaksi pientä iskosta sekä hieman palanutta kiveä. Samalla tasanteella olevasta maatuneesta hirsikehikosta noin 3 metriä kaakkoon on matala kuopanne, jonka ala on noin 1 x 2 metriä ja syvyys noin 20 cm. Kuopanteessa on ohut huuhtoutumiskerros. Havaintojen perusteella alueella on esihistoriallinen asuinpaikka, jonka laajuutta ei tarkemmin voitu määritellä.

Kohteen yläpuolella rinteessä on pyyntikuoppia, kohde 5. Uudempiä alueen jäänteitä ovat kohteet 9 ja 10: Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Löydöt: KM 33660:1-2 (kvartsi-iskoksia).

Kartta 2: Poojärvi.

2. POOJOKI (Roi 716)

Kivikautinen asuinpaikka. II.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7427 94, i = 3476 25, z = n. 185

Poojoki on Kemijärven kirkolta 50 km länsiluoteeseen oleva joki, joka laskee Poojärvestä luoteiseen Raudanjokeen. Kohde sijaitsee Poojoen puolimaissa, Särkijärven eteläpäästä n. 450 metriä suoraan länteen. Alue on kuivaa pohjois-eteläsuuntaista harjannejaksoa, jonka katkaisee sen poikki virtaava Poojoki. Harjannetta pitkin kulkee metsätie Poojoenkankailta pohjoiseen Särkijärven länsipuolelle.

Joen pohjoisrannalla tien poikki kulkee poroaita, jonka pohjoispuolella tie haarautuu kohti pohjoista ja kohti itää. Välittömästi portin yläpuolelta tien reunalta tavattiin kohtuullisen runsaasti kvartsi-iskoksia, joitakin kvartsiitti-iskoksia sekä palanutta kiveä. Vastaavia asuinpaikan merkkejä tavattiin myös teiden välistä risteyksen koillispuolelta, missä maanpinta on kulunut osin paljaaksi varsinaisen ajouran viereltä. Osa kohteesta on tietä tehtäessä tuhoutunut. Teiden laidoilla olevissa pintamaakasoissa näytti olevan myös pari kvartsia. Kohteen laajuutta ei voitu tarkemmin määrittää. Vaikka kohde on tietä tehtäessä osin tuhoutunut, on sen ilmeisen ohutta kulttuurikerrosta vielä säilynyt.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Löydöt: KM 33667:1-2 (kvartsi-iskoksia)

Kuvat: 1/27A Poojoen pohjoisrannan asuinpaikkaa, löydöt keskeltä portista vasempaan, pohjoisluoteesta.

Kartta 2: Poojärvi.

3. SÄRKIJÄRVI W (Sod 238)

Kvartsilöytöpaikka. II.

Sodankylä, Ampuma-alue, Vm.893:16:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7429 06, i = 3476 47, z = n. 185

Särkijärvi sijaitsee 51 km etelään Sodankylän kirkolta osin Rovaniemen puolella. Särkijärven pohjoispään länsipuolella on pieni lampi, jonka yhdistää järveen lyhyt puro. Tämän pohjoispuolella on pieni männikköinen kumpare ja eteläpuolella alava laajemman kankaan päässä oleva jokseenkin tasainen mäntyä kasvava kangas.

Puron eteläpuolella on käytössä oleva laavu tulipaikkoineen. Kuluneilla ja paljastuneilla kohdilla havaittiin palanutta kiveä ja yksi kookas lohkottu kvartsi, joka jätettiin paikoilleen. Selviä merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta ei löydetty. Kyseinen paikka on maastollisesti sellainen, että se on ollut satunnaisessa käytössä pitkien aikojen saatossa

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat: 1/26A Särkijärven länsirannan kvartsilöytöpaikka keskellä lammen ja järven välisen puron eteläpuolella, pohjoisesta

Kartta 2: Poojärvi.

4. POOJÄRVI, E-RANTA (KemJ 328)

Pyyntikuoppia, 5 kpl. II.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7426 42- 33, i = 3478 96-98, z = n. 190 - 200

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään itärannalla. Maasto on järven korkeahkon rantatörmän yläpuolista kuivaa mäntykangasta, joka nousee jyrkentyen koilliseen. Ylärinteestä laskee pieni kuru kohti järveä.

Alueella on ainakin viisi pyyntikuoppaa, jotka sijaitsevat metsätien ja rannan välissä, pienen kurun tuntumassa jokseenkin NW - SW -suuntaisessa rivissä. Pohjoisimpana oleva kuoppa 1 (7426 42/3478 96) sijaitsee ylimpänä rinteessä lähellä tietä kurun itäpuolella. Sen halkaisija on n. 4,5 metriä ja syvyys 60 cm. Kuopan 2 (7426 38/3478 97) halkaisija on 3,5 - 4 metriä ja syvyys n. 60 cm. Kuopan 3 (7426 34/3478 97) halkaisija on noin 4 metriä ja syvyys n. 50 - 60 cm. Aivan pienen sorakuopan itäreunalla sijaitsevan kuopan 4 (7426 34/3478 98) halkaisija on 3 metriä ja syvyys n. 40 cm. Alhaalla aivan kurun päässä olevan kuopan 5 (7426 33/3478 98) halkaisija on noin 2,5 - 3 metriä ja syvyys n. 50 cm. Ainakin kookkaimpien kuoppien ympärillä on havaittavissa heikko valli. Osaan kuopista tehdyt koepistot paljastivat ohuen huuhtoutumiskerroksen.

Kohteen alapuolella on asuinpaikka, ks. kohde 1. Uudempiä alueen jäänteitä: kohteet 9 ja 10.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Kuvat: I/10A Poojärven itärannan pyyntikuoppa 1 pohjoisesta.

Kartta 2: Poojärvi.

5. POOJÄRVI, W-RANNAN VENEPAIKKA

Maakuoppia (säilytyskuoppia/kellareita), 2 kpl. II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
 3623 06 POOJÄRVI

Poojärvi 1
 1000012320

- a) p = 7426 76, i = 3477 72, z = n. 190
 b) p = 7426 77, i = 3477 71, z = n. 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven länsirannalla Poojoen niskasta runsaat 150 metriä kaakkoon länsirannan venepaikalle johtavan tien eteläpuolella. Alue on koilliseen kohti järveä laskevaa kuivaa kangasta, joka on vasta hakattu ja äestetty muutaman kymmenen metrin levyistä rantakaistaa lukuun ottamatta. Aivan äestetyin alueen reunalla on kaksi kuoppaa, jotka sijaitsevat noin kymmenen metrin päässä toisistaan.

Kuoppa a) on näistä eteläisempi ja lähempänä järveä ja äestetyin alueen reunaa. Se on kooltaan noin 2 – 2,5 x 7 metriä. Pohjoisluode – eteläkaakko –suuntaisen kuopan syvyys on noin 70 cm. Kuoppa b) sijaitsee tästä luoteeseen hieman korkeammalla. Pyöreähkön kuopan halkaisija on noin 3 m ja syvyys 90 – 100 cm.

Kuopat korkeintaan muutaman sadan vuoden ikäisiä, kyse lienee säilytyskuopista/kalakellareista.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.
 Kartta 2: Poojärvi.

6. POOJÄRVI, NW-RANTA

Maakuoppia (säilytyskuoppia/kellareita), 2 kpl.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
 3623 06 POOJÄRVI
 p = 7427 60, i = 3477 68, z = 187,5 - 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven luoteisrannan keskivaiheilla aivan Kemijärven ja Rovaniemen maalaiskunnan rajalinjan tuntumassa. Alue on kaakkoon kohti järveä loivasti viettävän Poojärvenkankaan reunaa, jonka aluskasvillisuus on rehevää havupuuvältaista harvaa sekametsää, lisäksi alueella kasvaa katajaa.

Toinen kuopista on halkaisijaltaan noin 2 metriä ja syvyydeltään noin 50 cm. Sen kaakkoislaidalla on hyvin vankka, ilmeisen iäkäs petäjä. Puun juurella on muurahaiskeko. Lähes rajalla sijaitseva toinen kuoppa on enemmän neliömäinen, alaltaan noin 2 x 2 ja syvyydeltään n. 80 cm. Kuoppaa reunustaa matala valli, jonka leveys on 0,5 – 1 metriä. Kuoppien välimatka on parikymmentä metriä.

Kuopat ovat historialliselta ajalta, kyse lienee säilytyskuopista/kellareista. Alueen kasvillisuus ja paikalle pohjoisesta johtava umpeutunut polku viittaavat melko nuoreen toimintaan.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Kartta 2: Poojärvi.

7. POOJÄRVI, NW-RANTA

Maakuoppa (kellari), 1 kpl.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
 3623 06 POOJÄRVI
 p = 7427 28, i = 3478 49, z = 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven pohjoisrannan keskivaiheilla, järveen idästä laskevan puron suusta parisataa metriä luoteeseen, metsätien ja rannan puolimaissa kulkevan polun vieressä. Alue on etelään järveä kohti laskevaa mäntyvaltaista vaaranreunaa.

Paikalla on noin 3 x 4 metriä oleva kellarikuoppa, jolla syvyyttä noin 80 cm. Kuoppaa ympäröi valli, jossa kuoppaa kaivettaessa esiin nousseita kiviä. Kuopan eteläsivulla on kulkuaukko, jonka reunalla kasvaa leppä.

Kyseessä on ilmeisen nuoren kellarin jäänteet, aivan vierestä ei tosin tavattu muuta rakennusjäänteitä. Puron varrella on savottakämpän jäänteet (ks. kohde 8).

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat 1/21A Koillisrannan säilytyskuoppa(kellari) idästä.
 Kartta 2: Poojärvi.

8. POOJÄRVI, NE-RANTA

Rakennusjäänteitä (savottakämpä), 2 kpl.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
 3623 06 POOJÄRVI
 p = 7427 16, i = 3478 72, z = 200

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven koillisrannalla, kahden järveen idästä laskevan puron välissä, rantarinteen yläpuolisella tasanteella. Alueella on vähitellen umpeen kasvava vanhan kämpän pihamaa, joka kasvaa heinää ja katajaa. Ympärillä on kuusta ja koivua. Pihan itäreunalla kasvaa kookas raita. Pihalta on kapea näköala järvelle pitkin vanhaa hakkuuaukkoa.

Paikalla on kahden hirsirakennuksen lahoamassa olevat jäänteet. Pihan pohjoislaidalla on rakennus, jonka ala on noin 7 x 8. Säilyneitä hirsikertoja on enimmillään 6 – 7 (etelänurkalla, korkeus noin 190 cm), muutoin 4 – 6. Ovi on rakennuksen luoteisseinällä ja ikkuna kaakkoisseinällä. Tästä rakennuksesta noin 10 – 11 metriä kaakkoon on toinen hirsikehä. Sen koko on noin 8,5 x 7 metriä, säilyneitä hirsikertoja on vain jokunen. Molemmissa kattorakenteet täyttävät kehän sisäosan. Lisäksi kasvillisuus, mm. nuorehkot kuuset ja katajat peittävät lahoavia jäänteitä.

Kyseessä on 1900-luvun alun savottakämpän jäänteet. Tieto kämpästä Jouko Lampelalta.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat: 1/22A Koillisrannan savottakämpän pihaa, toinen raunio erottuu vasemmalla, toinen oikealla kuusten peitossa, etelästä.
 Kartta 2: Poojärvi.

9. POOJÄRVI, E-RANTA

Rakennusjäännö (kämpä/puolikorsu).
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
3623 06 POOJÄRVI
p = 7426 42, i = 3478 93, z = 195 - 200

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään itärannalla, metsätien ja rannan välissä. Maasto on järveä kohti viettävää hiekkavaa rinteä. Mäntyä kasvavan rinteiden yläosassa on pieni kuru ja hiekkakuoppa. Hiekkakuopasta on savottojen aikaan ajettu maata järvelle jätää sulattamaan (kert. Sulo Onnela Yli-Naarmalla 29.9.).

Kurun luoteispuolella on rinteeseen puoliksi kaivetun korsumaisen asumuksen jäänteet. Hirsirakenteista on osa jäljellä, rakenne on romahtanut ja lahoamassa. Kyseessä on 1965 järveen hukkuneiden Alahiiron ja Kauppisen kämpä.

Samalla alueella kohteet 1, 4, ja 10.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Kuvat: 1/9A Itärannan rinteeseen kaivetun kämpän jäänteet etelästä.
Kartta 2: Poojärvi.

10. POOJÄRVI, E-RANTA

Rakennusjäännö (hirsikehä).
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
3623 06 POOJÄRVI
p = 7426 36, i = 3478 93, z = n. 190-195

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään itärannalla. Maasto on järven rantatörmän yläpuolista terassimaista, loivasti rantaan viettävää tasannetta. Mäntyä kasvavan hiekkavan rantakankaan jakaa ylärinteestä laskeva pieni kuru.

Kurun luoteispuolella erottuu maatuva, jo sammalen peittämä rakennuksen kehä. Kyseessä on suoraan maan päälle rakennetun kämpän hirsikehän pohja. Parhaiten säilyneessä kulmassa erottui sahattu hirren pää. Rannansuuntaisen kehän koko on n. 5 x 6 m. Tulisijan jäännettä ei paikalla ole, mikä kertonee rautakamiinan käytöstä.

Yli-Naarmalla 29.9. tavattu Sulo Onnela kertoi Poojärven itärannalla hetteen luona olevan majanpohjan, joka olisi Kallio-erakon asunnon jäännö. Erakon hän kertoi syntyneen 1912(?). Erakko oli tavattu eräänä talvena kuumeisena ja hikisenä kämpästään. Oli ilmeisesti kuollut tautiinsa rekimatalla, kun häntä oltiin siirtämässä ihmisten ilmoille. Kämpä tietävästi rakennettu ennen sotia, vielä 1953 oli ollut useita hirsikertoja jäljellä.

Samalla alueella ovat kohteet 1, 4 ja 9.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002

Kartta 2: Poojärvi.

11. POOJÄRVI, W-RANTA

Rakennusjäännös (hirsikehä).
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
3623 06 POOJÄRVI
p = 7426 13, i = 3478 15, z = n. 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään länsirannalla. Maasto on matalan rantatörmän yläpuolista jokseenkin tasaista mäntyä kasvavaa kangasta, joka rantatasanteen jälkeen alkaa loivasti nousta.

Paikalla erottuu sammalen ja muun aluskasvillisuuden peittämä rakennuksen kehä. Kyseessä on suoraan maan päälle rakennetun pienen hirsikämpän pohja. Rannansuuntaisen kehän koko on n. 4,5 x 5 m. Tulisijan jäännöstä ei paikalla ole, mikä kertonee rautakamiinan käytöstä. Kehä sijaitsee vain n. 4 metriä rannasta. Kämpänpohjan vieressä rannassa olevassa pilkassa on ihmiskasvot, vrt. kohde 17, pilkkapuu 13.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Kuvat: 1/2A Pilkka 13 ja nuorta mäntyä kasvava länsirannan kämpänpaikka kaakosta.
Kartta 2: Poojärvi.

12. POOJÄRVI, NW-RANNAN VENEPAIKKA

Rakennusjäännös (kalamaja).
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1
3623 06 POOJÄRVI
p = 7427 44, i = 3477 50, z = n. 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven luoteisrannan länsireunalla kohdassa missä järven luoteispuolinen laajahko kuiva Poojärvenkangas ulottuu lähimmäs rantaa. Maasto on loivan rannan yläpuolista, pääosin mäntyä kasvavaa kangasta, joka nousee loivasti luoteeseen.

Paikalla on muutama vuosi sitten palanut kalamajan pohja, jonka ala on noin 4 x 4,5 metriä. Venerantaan johtavan tien länsipuolella oleva kämpänsija on ylevämmällä paikalla selvästi rannasta etäämpänä. Ranta on vanhaa kenttää, jolla selviä vanhoja jäänteitä ei kuitenkaan ole havaittavissa. Uudenpää tekoa on aivan rannassa oleva kenttäsauna: kivistä ja autonvanteesta koottu kiuas, jonka ympärillä puukehikko, seinäpressua varten.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat: 1/20A Luoteisrannan venepaikalla oleva kenttäsauna lännestä.
Kartta 2: Poojärvi.

13. POOJÄRVENKANGAS

Rakennusjäännös (lato).

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7428 24, i = 3477 20, z = n. 190

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta noin 50 km koilliseen olevan Poojärven ja sen pohjoispuolisen Särkijärven välisen alavan suonotkelman laidalla Poojärvenkankaan länsireunalla runsaat 200 metriä Särkijärven kaakkoisrannasta etelään. Alue on havupuuvältaista metsittyvää ja kuivuvaa kosteikkoa.

Paikalla on sijoilleen sortunut lato. Se on tehty kirveellä katkotuista pyöreistä hirsistä. Ladon ala on 4 x 5 metriä. Säilyneitä hirsikertoja on enimmillään kuusi, noin metrin korkuisena koillisnurkkana. Katto on ollut laudoista tehty. Oviaukko on pohjoiseen kohti suota.

Kyseessä lienee vielä viime vuosisadalla käytetty ja ilmeisesti tuolloin rakennettukin suoniittylato.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat: 1/25A Poojärvenkankaan koillislaidalla oleva suoniittylato lounaasta.

Kartta 2: Poojärvi.

14. POOVAARA

Rajamerkkejä (kivipyykkeitä); pilkkapuita.

Kemijärvi, Pelkosenniemi, Sodankylä, Rovaniemi

3623 06 POOJÄRVI

p = 7428 21, i = 3479 10, z = n. 330

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven itäpuolisen Poovaaran länsiosan korkeimmalla kohdalla. Paikalla on neljän Lapin kunnan rajapiste. Alue on kuivaa, paikoin kivikkoista tasaisen vaaran laen pohjoisreunaa.

Paikalla on neljä kivipyykkiä, jotka muodostavat suoran, lähes 50 metriä pitkä linjan (Kemijärven raja muita kolmea kuntaa vastaan). sekä yhdet neljän kiven viisarikivet Pelkosenniemen ja Sodankylän rajaa osoittamassa. Sodankylän ja Rovaniemen välinen linjamerkki lienee jossain kauempana. Keskuspyykki on neliömäinen, noin 2 x 2 metrin latomus, jolla korkeutta noin 40 – 50 cm. Sen keskellä on pysty lattea kivipaasi jonka koko on n. 100 x 50 x 25 cm. Tässä on hakkaus N 8 / 849. Muut kolme rajan suuntaa osoittavat pyykkit ovat selvästi pienempiä.

Rajapisteen lähistöllä, lähinnä sen itäpuolella muutamien kymmenien metrin etäisyydellä olleissa vanhimmissa petäjissä oli joitakin pilkkoja, kaikki ilman merkintöjä.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kuvat: 1/24A Poovaaran neljän kunnan rajapyykki idästä, taustalla häämöttää Särkijärvi.

Kartta 2: Poojärvi.

15. POOJÄRVI, W-RANTA

Polku, ns. Kemijärven kalatie.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1

3623 06 POOJÄRVI

p = 7426 00, i = 3478 18, z = n. 190

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 47 km länsiluoteeseen olevan Poojärven kaakkoispään länsirannalla. Matalan rantatörmän yläpuolisella, jokseenkin tasaisella mäntyä kasvavalla kankaalla erottuu kapea, osin jo umpeen kasvava polku. Tämä vielä vuonna 1984 painetulle topografiselle kartalle polkuna merkitty kulku-ura on osa ns. kemijärveläisten kalatietä.

Kirjattu esimerkiksi vanhoista maastoon häviävistä maakulkureiteistä. Vastaavia kohteita olisi alueelta löydettävissä enemmänkin.

Kohde tarkastettu: 10.9.2002.

Kuvat: 1/3A Kemijärven kalatien linjaa noudattelevaa polkua länsirannalla lounaasta.

Kartta 2: Poojärvi.

16. SÄRKIJÄRVI

Pilkkapuita, 2 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 06 POOJÄRVI

Särkijärven sijaitsee Rovaniemen kirkolta noin 50 km koilliseen Rovaniemen ja Sodankylän rajalla. Järven rannat käytiin läpi jokseenkin tarkasti, mutta pilkkoja löydettiin ainoastaan kaksi:

1.	p = 7428 44, i = 3476 77	26 x 13	W	puhdas pilkka veteen kaatuvan hongan tyvessä
2.	p = 7428 52, i = 3476 50	-	E	puhdas pieni pilkka rantahongan tyvessä

Pilkat sijaitsevat järven eteläpään lahden suulla, sen molemmin puolin, kumpikin kelottuneessa hongassa. Selityksiä pilkkojen vähäisyydelle on kaksi. Ensimmäkin vanhoja petäjiä ei ollut aivan yhtä runsaasti kuin Poojärven rannoilla. Toisaalta Särkijärvi on ilmeisesti huono kalajärvi, eikä kunnan apajia siellä ole ollut. Korpivuoma kertoi kuulleensa, että ko. järvi on ollut huono kalavesi ja saanut alun perin hyvinkin alatyylisen nimen, jonka sitten kartoittajat siistineet nykyiseksi.

Kohde tarkastettu: 11.9.2002.

Kartta 3: Poojärvi/Pilkat.

17. POOJÄRVI 3 1000012322

Pilkkapuita, 36 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.8934:10:1

3623 06 POOJÄRVI

Kemijärven kirkolta noin 47 km luoteeseen sijaitsevan Poojärven rannoilta tavattiin 36 pilkkaa. Pilkat keskittyvät kahdelle alueelle järven molempiin päihin. Pilkkojen joukossa on useita ihmishahmoisia pilkkoja. Näistä osa on voitu tehdä ihmishahmoiseksi myöhemmin lisäämällä esimerkiksi silmäviillot. Osa on alkuaankin tehty ihmishahmoksi. Näyttää kuitenkin siltä, että joihinkin pilkkoihin on myöhemmin lisätty naissukupuolen tunnusmerkki. Erikoisia ovat itärannan pilkkapuiden 32 ja 33 veisteet. Molemmissa on kolme puun eri kyljillä olevaa veistettä, joissa kahdessa on poikkiviiltoja. Pilkkapuun 23 veiste on varsin nuori kuolinpaikan pilkka.

1.	p = 7426 78, i = 3477 78	120 x 14	-	Ihmishahmo, (reunamerkki oikealla)
2.	p = 7426 77, i = 3477 79	130 x 18	-	Reunamerkki
		80 x 6	-	edellisen oikealla
3.	p = 7426 75, i = 3477 81	-	-	Keilamainen. (Tästä kaakkoon
4-8	p = 7426 66, i = 3477 91 asti			ainakin 5 pilkkaa, ei mitattu)
9.	p = 7426 29, i = 3478 16	-	-	-
10.	p = 7426 22, i = 3478 15	-	-	-
11.	p = 7426 19, i = 3478 14	150 x 11	NE	Keilamainen +2 pientä sivupilkkaa,
			SW	Iso puhdas takana
12.	p = 7426 18, i = 3478 14	94 x 20	NE	Ihmishahmo, puhdas
13.	p = 7426 13, i = 3478 15	80 x 12	SE	Yläosassa kasvot, osin umpeutunut
14.	p = 7426 03, i = 3478 21	80 x ?	E	Ihmishahmo, kasvot, vulva, rannassa hete
15.	p = 7426 01, i = 3478 23	-	-	-
16.	p = 7425 98, i = 3478 24	30 x 4	-	Umpeutuva, merkintä: (9)3,
17.	p = 7425 98, i = 3478 24	-	-	Umpeenkasvanut pilkka
18.	p = 7425 96, i = 3478 27	-	-	Ihmishahmo, lisätty vulva, sivupilkka
19.	p = 7425 93, i = 3478 30	130 x 30	-	Ihmishahmo, lisätty? kasvot ja vulva
20.	p = 7425 93, i = 3478 31	97 x 23	-	Merkintä 1905/(P) F I 1, lisätty vulva
21.	p = 7425 92, i = 3478 32	-	-	Hongassa
22.	p = 7425 92, i = 3478 32	80 x 14	-	Ihmishahmo?, jossa sisäpilkka
23.	p = 7426 34, i = 3478 92	35 x 5	-	Tiimalasimainen kaiverrus, lähes umpeutunut
24.	p = 7426 36, i = 3478 91	-	W	Pilkassa kolmiomainen ulkutelineen tukikolo
25.	p = 7426 37, i = 3478 90	100 x 30	W	Ihmishahmoinen?, vinot silmäkolot kaiverrettu
26.	p = 7426 38, i = 3478 90	60 x 25	W	Merkintä: + / LAURI REIJO / ALAHIIRO KAUPPINEN / 15.5. / 1965, hete vieressä
27.	p = 7426 42, i = 3478 87	n. 100 x 10	W	
28.	p = 7426 43, i = 3478 87	153 x 20	W	Keilamainen, lisätty karkeat kasvot, alaosa veistelty, kasvot osin umpeutuneet
29.	p = 7426 49, i = 3478 81	-	-	-
30.	p = 7426 56, i = 3478 77	-	-	-
31.	p = 7427 33, i = 3478 30	90 x 26	SW	Alaosa veistämällä pilattu
32.	p = 7427 33, i = 3478 30	70 x 7	SW	
		50 x 6	SE	Kolme poikkiviiltoa
		46 x 6	NW	Kaksi poikkiviiltoa
33.	p = 7427 38, i = 3478 20	-	SW	Lähes umpeutunut
		-	NE	Lähes umpeutunut, takana
		-	SE	Kolme poikkiviiltoa
		-	NW	Kaksi poikkiviiltoa
34.	p = 7427 46, i = 3478 10	-	-	Kaatuva hongassa

35. p = 7427 40, i = 3477 46	120 x 23	-	-
36. p = 7427 32, i = 3477 434	200 x 25	-	-

Kohde tarkastettu: 10.9.2002

- Kuvat: 1/00A Pilkkapuu 12, ihmishahmo idästä.
 1/0A Pilkkapuut 12 ja 11 koillisesta.
 1/1A Pilkkapuu 13, ihmiskasvoinen pilkka itäkoillisesta.
 1/2A Pilkkapuu 13 ja mäntyä kasvava länsirannan kämpänpaikka (kohde 11) kaakosta.
 1/4A Pilkkapuu 14, ihmishahmoinen pilkka idästä.
 1/5A Pilkkapuu 19, ihmishahmoinen pilkka kaakosta.
 1/6A Pilkkapuu 19, ihmishahmoinen pilkka koillisesta.
 1/7A Pilkkapuu 20, vuosiluku 1905 idästä.
 1/8A Pilkkapuu 22, ihmishahmoinen pilkka lounaasta.
 1/11A Pilkkapuu 26, Alahiiro ja Kauppinen lännestä.
 1/12A Pilkkapuu 25, ihmishahmoinen silmällinen pilkka lännestä.
 1/13A Pilkkapuut 26 ja 25, 18 vasemmalla ja 17 vinossa petäjässä, pohjoisesta.
 1/14A Pilkkapuu 24, ulkujen tukikolo pilkan yläosassa, lännestä.
 1/15A Pilkkapuu 28, ihmishahmoinen pilkka lännestä.
 1/16A Pilkkapuut 28 ja 27, ihmishahmoinen pilkka 20 vasemmalla, lännestä.
 1/17A Pilkkapuu 32, petäjän kolmilovinen eteläkyljen pilkka, etelästä.
 1/18A Pilkkapuu 32, petäjän kaksilovinen pohjoiskyljen pilkka, pohjoisesta.

Piirrokset: 4, 5 ja 6 Poojärvi/Pilkkapuut.

Kartta 3: Poojärvi/Pilkat.

18. VUOTSONPERÄ S (KemJ 329)

Asuinpainanne (esihistoriallinen), kuoppia. II.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7416 64, i = 3495 34, z = n. 217,5

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven luoteisrannalla Vuotsonperän eteläpuolisella niemellä. Kyseessä on alava ja jokseenkin tasainen kosteikkojen ympäröimä kuiva niemi, jonka korkein kohta on sen länsiosassa. Harvahkoa lehti- ja havupuuta kasvavan niemen aluskasvillisuus on varsin rehevää.

Niemen korkein kohta on laajahkoa loivaa kumpareta, jonka keskellä on matala neliömäinen painanne. Painanteen ala on noin 3,3 x 3,3 metriä ja syvyys 20 – 30 cm. Painanteeseen tehdystä koekuopasta tavattiin likaantunutta maata, palanutta kiveä ja kvartsi-iskoksia. Painanteesta pari metriä pohjoiseen on pieni kuoppa, jonka ala on noin 1,2 x 1,5 metriä ja syvyys 30 – 40 cm. Tämän koillispuolella on yksi pienempi epämääräinen kuopanne. Kohde on noin 30 metriä rannasta. Niemellä on ollut myös kalakenttä, ks. kohde 23.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Löydöt: KM 33661 (kvartsi-iskoksia).

Kuvat: 2/21A Vuotsonperä S, asuinpainanne kuvan keskellä, merkitty lapiolla, pohjoisesta.

Kartta 4: Lapalio.

19. LAPALIO, E-RANTA (KemJ 330)

Asuinpainanne (esihistoriallinen), kenttä? II.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = n. 7415 92, i = n. 4496 49, z = n. 217,5

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven eteläpään itärannan rinteessä, aivan mäntyä kasvavan rantakankaan mäntymetsän ja sen yläpuolisen äestetytyn hakkuuaukean rajalla.

Järvenpuolimmaisena kaakko – luode –suuntaisen äestysuran vierellä, urasta runsas metri kohti rantaa, on matalan neliömäisen painanteen yläreuna. Painanteen ala on noin 3 x 3 metriä ja syvyys 20 – 30 cm. Painanteeseen tehdystä koekuopasta tavattiin likaantunutta maata, palanutta kiveä ja kvartsi-iskoksia. Painanteen kohdalla sen yläpuolella on äestyksen osin paljastama lähikiviä selvästi kookkaampi kvartsipitoinen maakivi.

Painanteesta etelään lähempää rantaa tavattiin kivikehä, jonka halkaisija on n. 1,5 metriä. Kyseessä on nuori tulisija. Sen keskelle tehty koekuoppa paljasti nuoren hiilen alaisen palaneen huuhtoutumiskerroksen, jonka alla oli palanutta kiveä ja yksi epämääräinen kvartsi. Alueella olleesta kentästä (Orava 1955, s. 69 kartta) ei tavattu merkkejä.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Löydöt: KM 33662:1-2 (kvartsi-iskoksia).

Kuvat: 2/28A Itärannan asuinpainanne keskellä äestysuran takana koillisesta.

Kartta 4: Lapalio.

20. LAPALIONOJAN NISKA (KemJ 331)

Maakuoppia (kuoppaliesiä/keittokuoppia?) 4 - 5 kpl. ja kvartsilöytöpaikka, kenttiä? II.
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1 ja Javarus 34:0
3623 11 ENIJÄRVI
p = 7416 16, i = 3496 46, z = n. 215 - 217

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven itärannalla kaakkoon laskevan Lapalionojan niskan eteläpuolisella rantakankaalla. Alue erottuu järvelle muuta rantaa korkeampana törmänä, pohjoisessa sitä rajoittaa em. oja ja etelässä alava hiekkarantainen suopoukama.

Mäntyä kasvavalla rantakankaalla on kivinen rajapyykki, jonka kupeessa on nuotiopaikka. Tästä noin 5 metriä pohjoiseen aivan rannan tuntumassa on yksi laajahko matala painauma (voi koostua kahdesta pienestä vierekkäisestä painaumastakin), jonka ala on noin 1,5 x 3 metriä ja syvyys n. 20 cm. Painaumasta tavattiin runsaasti palanutta kiveä. Tästä edelleen pohjoiseen on kapean rantatöyrään laella kaksi kuopannetta, joiden halkaisija on noin 1 metri ja syvyys n. 20 cm. Toisesta tavattiin palanutta kiveä. Rannansuuntaisen polun itäpuolella ensin kuvatun kuopanteen kohdalla on vielä yksi pitkänomainen SW - NE -suuntainen painauma, jonka ala on noin 1 x 2 metriä.

Kankaan eteläpuolella on pieni hiekkapoukama, jonka erottaa yläpuolisesta suosta kapea rantapalte. Rantahiekasta aivan vesirajasta tavattiin pari paikalleen jätettyä kvartsia. Alueella on Oravan mukaan ollut kaksi kenttää (Orava 1955, s. 69 kartta), jotka osuvat jokseenkin samoille sijoille kuin em. havainnot. Lapalionojan pohjoispuolelle merkitystä pohjoisemmasta kentästä ei maastossa jälkiä tavattu.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002

Kuvat: 2/27A Itärannan törmää, kuopanteet edessä keskellä, kvartsia takana erottuvan poukaman rantavedestä, pohjoisesta.

Kartta 4: Lapalio.

21. LAPALIO, LUOTEINEN SAARI

Kuoppia, kenttä?
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
3623 11 ENIJÄRVI
p = 7416 50, i = 3495 65, z = n. 216

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven kahdesta saaresta luoteisemmassa. Kyseessä on pääosin koivua ja jonkin verran kuusta kasvava rehevä ja jokseenkin tasainen saari.

Saarella on useita kuoppia. Näistä kookkain on alaltaan noin 1,5 x 2 metriä ja syvyydeltään runsaat 50 cm. Valtaosa muista kuopista on varsin pieniä, mutta alaansa nähden syviä. Näitä saarelta laskettiin kymmenkunta. Saaren itäpuoli on tiettävästi vanhaa kenttää (Orava 1955, s. 69), mutta kuoppien lisäksi ei alueelta tavattu mitään muuta tähän viittaavaa.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002

Kartta 4: Lapalio.

22. KENTTÄSAARI (KemJ 1)

1000012324

Kenttä (kuoppia, kämppä). II.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7416 27, i = 3495 96, z = n. 216

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven kahdesta saaresta kaakkoisemmassa, Kenttäsaarena tunnetussa saarella. Kyseessä on jokseenkin tasainen pääosin koivua ja jonkin verran kuusta kasvava rehevä saari, joka on viereistä saarta hieman korkeampi ja kuivempi.

Saarella ollut kämppä on poltettu joitakin vuosia sitten. Nyt sen jäänteiden länsipuolelle on tehty lautarakenteinen maja. Saari on ollut järven keskeisin asentopaikka (Orava 1955, s. 69) ja pitkään käytössä, mikä osaltaan on aiheuttanut sen, että varhaisempia jälkiä ei juuri ole säilynyt. Lähinnä saaren keskiosassa on useita eri-ikäisiä ja -kokoisia kuoppia, joista osa on täytetty jätteillä. Mainittujen nuorten rakenteiden lisäksi saarelta ei onnistuttu tapaamaan merkkejä aiemmista mahdollisista rakennuksista tai kiukaista.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002

Kuvat: 2/25A-26A Kenttäsaari, uusi kämppä vanhalla kentällä, lännestä

Kartta 4: Lapalio.

23. VUOTSONPERÄ S

Kivikasa, suomujen löytöpaikka, kenttiä?

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7416 68, i = 3495 48, z = n. 216 (kivikasa)

p = 7416 62, i = 3495 36, z = n. 216 (suomut)

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven luoteisrannalla Vuotsonperän eteläpuolisella niemellä. Kyseessä on alava ja jokseenkin tasainen kosteikkojen ympäröimä harvahkoa lehti- ja havupuuta kasvava niemi, jonka aluskasvillisuus on varsin rehevää. Niemikankareen korkein kohta on sen länsiosassa.

Niemen kärjestä matalan rantatörmän partaalta tavattiin paksun turpeen peittämä kivikasa. Halkaisijaltaan noin metrinen kiveys on kasattu keskisuurista nostannaisista, joista muutamissa näytti olevan kuumuuden aiheuttamia jälkiä. Liedestä tai uunista ei kuitenkaan ole kyse, lähinnä se muistutti rajapyykkiä tms. muuta pientä tarkoituksellisesti kasattu kiveystä (vrt. kohde 24). Kiveyksen vieressä on sitä nuorempi pieni kuoppa. Niemen eteläpuolisen poukaman rannalla on venepaikka ja tulisija. Sen vierellä aivan rannan tuntumassa on muutaman neliömetrin kokoinen ruohottunut tasainen maastonkohta. Siihen tehdystä suomuanalyysi ei tätä kirjoitettaessa ole valmis, mutta alustavasti suomuista on tunnistettu siika, hauki ja ahven.

Alueella on ollut myös kaksi kenttää (vrt. Orava 1955, s. 69 kartta). Muita varsinaisia jälkiä kentistä ei kuitenkaan tavattu, ellei sellaisiksi voida laskea harvoja hyvin epämääräisiä pieniä kuoppia, joita oli joitakin niemen keskellä. Alueella on myös esihistoriallinen painanne (kohde 18).

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Kuvat: 2/22A-23A Vuotsonperä S, suomuja turpeessa.

2/24A Vuotsonperä S, heinikkojen suomujen löytöpaikka luoteesta.

Kartta 4: Lapalio.

24. LAPALIO, W-RANTA

Kivikasa (merkkipyykki?), kenttä?
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7416 06, i = 3495 58, z = n. 216

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven länsirannan puolimaissa. Alue on vaaranrinteen alapuolista rantajänkää, jossa kasvaa jonkin verran pientä sekapuuta.

Aivan vanhan rantatörmän reunalla pyykkimäinen kiveys, jonka ala on noin 0,8 x 1 metriä ja korkeus noin 60 cm. Kiveystä peitti 25 – 30 cm paksu kunttu, jonka läpi pilkotti yläkiven kärki. Kasa on koottu pienehköistä kivistä. Ne muodostivat kekomaisen perustan, jonka päälle on tuettu näitä suurempi ja väriltään selvästi vaaleampi pystykivi. Tämän koko on noin 40 x 30 x 35 cm. Rakenteen selvittämiseksi ja kuvaamiseksi kunta käytettiin osin pois, mutta pistettiin lopuksi paikoilleen.

Vaikutti siltä, että kiveys on tehty näkymään järvelle, lähinnä sitä voisi arvella jonkinlaiseksi merkkipyykiksi tms. Se sijaitsee paikalla, jolla tiettävästi on ollut kenttä (vrt. Orava 1955, s. 69 kartta). Jonkin matkan päässä kiveyksen kaakkoispuolisella rannalla on hete.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Kuvat: 2/29A Länsirannan kivikasa rantatörmällä päältä etelästä, rantavesi yläoikealla.

2/30A Länsirannan kivikasa rantatörmällä, takana Kenttäsaari, lounaasta.

Kartta 4: Lapalio.

25. VUOTSONLAMMIT

Telatie.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 06, i = 3495 24, z = n. 216

Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven ja sen länsipuolisen Enijärven välillä on noin kilometrin levyinen kannas. Kannas on pääosin kosteikkoa ja jänkää, jota kirjoivat pienet kuivat kangassaarekkeet sekä kaksi lampea, Vuotsonlammit. Järveltä toiselle on siirrytty pitkin telatietä, joka on kulkenut Lapalionjärven Vuotsonperältä em. lampien kautta Enijärven Pirttipäran itäisimpään rantaan (vrt. Orava 1952, kartta s. 68). Nykyään kannaksen itälaidalla kulkee Enijärven pohjoispuolelle johtava metsäautotie.

Kaakkoisemman lammen eteläpään itärannalta tavattiin vanhan taipaleen telapuita. Puiden pituus on noin 2,5 metriä. Tunnusteltaessa osoittautui, että puita on säilynyt turpeessa varsin paljon, osin ilmeisesti useammassa kerroksessa. Lammen rannasta telatietä onnistuttiin seuraamaan itään ainakin tielle saakka, missä ojien seinämissä oli jäänteitä mahdollisista telapuista. Tietä kauemmas itään ei taivalta seurattu, mutta se erottui maastossa. Lammen rannalta telapuiden löytökohdasta voitiin nähdä lännessä lampien välisen kannaksen eteläosassa olevassa alanteessa selvä aukko puustossa. Enijärvellä telatien kulku erottui vastaavana aukkona Pienestä Nännikkösaaresta suoraan itään olevalla rannalla, mistä sen suunta on kohti läntistä Vuotsonlampea.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Kuvat: 2/31A-32A Taipaleen telapuita kaakkoisen Vuotsonlammen rannalla, huomaa telatien aukko lammen takana, kaakosta.

Kartta 4: Lapalio.

26. LAPALIO (KemJ 1)

Kalapatsaita (tuhoutuneet). III.
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
3623 11 ENIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven rannoilla ja etenkin sen saarissa on aiempien tietojen mukaan ollut kymmenittäin kalapatsaita. Inventoinnin yhteydessä näistä ei tavattu ainuttakaan.

Lapalion kalapatsaista on kirjallisuudessa useita mainintoja. Appelgrenin mukaan (1881, s. 50) Lapalion Kenttäsaarella on kerrottu olleen n. 70 kalapatsasta. Myöhemmin samaa tietoa on siteerannut ainakin Leppäaho (1935, s. 43).

Oravan mukaan (1955, s. 69) järven rannoilla on vielä 1900-luvun alussa ollut yli puolisensataa patsasta ja "vielä hiljakkoin" myös molemmissa saarissa. Luoteisen saaren kärjessä on vielä tuolloin yksi patsas säilynyt tiheän kuusen alla.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.
Kartta 4: Lapalio.

27. LAPALIO

Pilkkapuita, 3 kpl.
Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
3623 11 ENIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 27 km länsiluoteeseen olevan Lapalionjärven rannoilta tavattiin vain kolme pilkkaa, kaikki rantojen vanhimmissa puissa. Yleensäkin rannat ovat kosteaa jänkää, eikä niillä juurikaan kasva kookkaita saati sitten iäkkäitä petäjiä. Kaikkia rantoja ei tarkastettu, tarkistamatta jäi järven eteläpään länsiranta.

Lapalionjärveltä tavattiin seuraavat pilkkapuut:

1.	p = 7415 75, i = 3496 53	-	-	Puhdas pilkka veteen kaatuvassa petäjässä.
2.	p = 7416 04, i = 3496 38	-	-	Puhdas pilkka, pilattu.
3.	p = 7416 03, i = 3496 38	-	-	Puhdas pilkka kaatuneessa hongassa.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.
Kartta 4: Lapalio.

28. LAIVASAARI (KemJ 190)

Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia. II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 78, i = 3492 75, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Laivasaari sijaitsee järven itäosassa Lapalionniemen ja pohjoisrannan Taivallahdenniemen puolimaissa. Kyseessä on runsaat 100 metriä pitkä ja parikymmentä metriä leveä korkeahko karu saari, jonka maaperä on hiekkavaa soraa.

Lähellä saaren kaakkoispäätä saaren korkeimmalla kohdalla on kaksi laakeaa kuopannetta. Toisen ala on noin 2 x 3 metriä ja toisen halkaisija noin 2,5 metriä. Syvyyttä niillä on noin 30 – 40 cm. Ensin mainitun keskelle tehdystä koekuopasta tavattiin kuopan pohjalla(?) olevia kiviä, jotka ainakin osin palaneita. Kuopassa oli selvä huuhtoutumiskerros. Kuoppien eteläpuolelta kuluneelta rantapenkältä tavattiin pari kvartsi-iskosta ja saaren kaakkoispään rantavedestä huuhtoutunut kvartsikaavin. Kolmas mahdollinen kuopanne tavattiin alavammalta maastonkohdalta läheltä saaren luoteispäätä. Epämääräisen, ehkä luontaisen kuopanteen ala on noin 1,5 x 2 metriä ja syvyys noin 40 cm.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002.
 Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.

Löydöt: KM 33659:1-2 (kvartsikaavin ja -iskoksia).
 Kuvat: 2/19A Laivasaarta, kvartsi rantatörmästä, kuopat keskellä oikealla, kaakosta.
 Kartta 5: Enijärvi

29. KAAKKURISAARI (KemJ 332)

Kvartsilöytöpaikka. II/III.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 33, i = 3493 23, z = n. 207,5 - 208

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Kaakkurisaari sijaitsee Lapalionniemen koillispuolella Enijärven itäisen Pirttiperän länsipuolella. Kyseessä on alueen suurin saari, jolla on pituutta noin 400 metriä. Rehevähkö, mutta paikoin kivikkoinen saari kasvaa mäntyä ja sekametsää.

Saaren koillisnurkalta rantakivikon lomasta rantavedestä löydettiin huuhtoutunutta työstettyä kvartsiä: yksi kaapimelta vaikuttava ja kaksi iskosta Mitään muuta asuinpaikkaan tms. kiinteään muinaisjäänökseen viittaavaa alueelta ei tavattu, vaikka mm. rannalle löytöjen yläpuolelle tehtiin pari koekuoppaa. Myös saaren muiden osien tarkastus jäi tuloksettomaksi.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002

Löydöt: KM 33663:1-3 (huuhtoutunutta kvartsiä)
 Kartta 5: Enijärvi.

30. PIENI MÄNNIKKÖSAARI (KemJ 259b)

Maakuoppa (keittokuoppa?), kenttä? II. 1000012105

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7417 18, i = 3494 05, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttiperän itäisin saari, Pieni Männikkösaari, on alaltaan noin 100 x 50 metriä. Saaren lounaisosa on alavaa ja tasaista koivua kasvavaa vitikkaa. Saaren toinen puoli muodostaa korkeamman mäntyä kasvavan kumpareen.

Saaren korkeimmalta kohdalta tavattiin itä - länsi -suuntainen maakuoppa, jonka ala on n. 2,5 x 3 metriä ja syvyys 50 - 60 cm. Kuopan keskelle tehtiin koekuoppa, josta tavattiin kunnan ja ohuen, ilmeisesti valuneen, hiekkakerroksen alta runsaasti palanutta kiveä. Kivet olivat suhteellisen kookkaita, noin parin nyrkin kokoisia. Kuopan pohjasta mitaten noin 30 - 35 cm syvyydeltä tavattiin palaneen hiekan seasta hiiltä, jota otettiin näytteeksi. Kuopan reunalla on huuhtoutumiskerros, joten aivan nuori kuoppa ei ole.

Rakenteeltaan ko. kuoppa eroaa muista kuopista, joita Pirttiperällä on varsin runsaasti. Valta-osa alueen kuopista on selvästi kalan säilytykseen liittyviä kellarikuoppia tai pieniä purnukuoppia. Tämä on koekuopitetuista kuopista ainoa, josta tavattiin selvät tulenpidon jäljet hiilineen. Laivasaaren kuopasta tavattiin palanutta kiveä (vrt. kohde 28). Hiilet on toimitettu Helsingin Yliopiston Ajoituslaboratorioon, mutta tätä kirjoitettaessa eivät tulokset ole valmistuneet.

Oravan (1955, s. 65) mukaan saarella olisi ollut myös ns. kemiläisten kenttä. Inventoinnin yhteydessä saarelta ei kuitenkaan tavattu em. kuopan lisäksi muita kiinteitä muinaisjäännöksiä. Saaren pohjoisrannalla on yksi ihmishahmoinen pilkka (n:o 2).

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

31. HALMESAARI

Kuoppa (kellari).

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7418 60, i = 3490 76, z = n. 212,5

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Halmesaari sijaitsee järven pohjoisosassa Mustanperä -nimisen lahden suulla. Kyseessä on pääosin koivua ja sekametsää kasvava saari, jonka pituus on noin 500 metriä ja leveys keskimäärin noin 100 metriä.

Saaren puolimaissa lounaisrannan puolella on nuorehko kellarikuoppa. Rinteeseen nähden poikittain sijaitsevan kuopan pituus on kolmisen metriä ja leveys vajaan kaksi metriä. Kuopan ylärinteen puolella on vajaan metrin levyinen valli, jonka ulkoreunalla on matala ojanne. Jokseenkin tämän kohdalla saaren koillisrannan tuntumassa on muutama epämääräinen kuopanne. Kyseessä on ilmeisen nuori kellarikuoppa. Saaren nimi viittaa nuorehkoon viljelyyn, johon kellari mahdollisesti liittyy.

Kohde tarkastettu: 18.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

32. KIRSTINSAARI

Maakuoppa (luont?), rakennusjäänne (palanut majanpohja).

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7417 44, i = 3490 08, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven länsiosassa Kirstinsaaret sijaitsevat, sen lounaisrannan tuntumassa. Näistä läntisempi on kookkaampi ja korkeampi. Sen pohjoispäässä on varsin nuoren palaneen rakennuksen pohja. Sen ala on noin 4 x 4 metriä. Kämpän nurkassa on ollut kivistä koottu kiuas.

Tämän eteläpuolella on matala mäntyä kasvava kumpare, jonka keskellä on kookas, alaltaan noin 3 – 4 metriä oleva kuoppa, jolla on syvyyttä noin metri enemmän. Kuopan luonne jäi epäselväksi, eikä mitään selvästi ihmistoimintaan viittaavaa paikalla havaittu tai löydetty. Kyseessä voi olla luontainenkin suppakuopan tms. tapainen kuoppa.

Kohde tarkastettu: 18.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

33. KORPPISAARI SW

Kuoppia (säilytys), 2 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623-11 ENIJÄRVI

p = 7417 33, i = 3492 32, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Korppisaaret sijaitsevat Lapalionniemen pohjoispuolella järven itäosassa. Molemmat ovat alavia ja kivikkorantaisia saaria, joilla on pituutta noin 250 – 300 metriä. Läntisemmän Korppisaaren pohjoispäässä on hieman korkeampi ja kuivempi kankare, joka kasvaa pääosin koivua.

Saaren pohjoispään keskellä on epämääräisen muotoinen soikeahko kuoppa, jonka ala on noin 2 x 2,5 metriä ja syvyys 50 – 60 cm. Tästä luoteeseen on toinen epämääräinen kuoppa, jonka halkaisija on vajaat 1,5 metriä ja syvyys noin 30 cm. Kyse lienee säilytyskuopista, ns. purnuista.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.

Kartta 5: Enijärvi.

34. HAUTASAARI (KemJ 188) 1000012102

Maakuoppia, n. 5 kpl. II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 43, i = 3493 44, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Hautasaari sijaitsee Pirttiperän luoteislaidalla järven pohjoisrannan Vuonnisniemien edustalla. Kyseessä on kumpumainen pyöreähkö saari, jonka läpimitta on noin 50 metriä. Kuiva ja karu saari kasvaa mäntyä.

Saaren korkeimmalla kohdalla on yksi selvä kuoppa, jonka ala on noin 1,5 x 2 metriä ja syvyys runsaat 50 cm. Kuopan reunoilla on muutamia kiviä. Reunat ovat jokseenkin suorat, eikä kuopalla kaiketikaan ole kovin runsaasti ikää. Tämän lisäksi saarella on enimmillään ehkä vajaat puolenkymmentä epämääräistä matalaa kuopannetta.

Oravan mukaan (1955, s. 65) saari on ollut eräänlainen keskusvarasto useine kalahautoineen.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.
 Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.
 Kartta 5: Enijärvi.

35. MANALAISSAARI (KemJ 189) 1000012104

Maakuoppia, n. 2 kpl. II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623-11 ENIJÄRVI
 p = 7417 20, i = 3493 70, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Manalaissaari sijaitsee järven Pirttiperällä Männikköniemestä länteen. Kyseessä on loivapiirteinen hiekkava saari, joka kasvaa harvahkoa männikköä.

Saaren eteläpuoliskon keskiosassa on kaksi jokseenkin selvää kuoppaa. Toinen on kooltaan noin 2 – 2,5 x 1 – 1,5 metriä ja noin 40 cm syvä. Tästä kymmenisen metriä itään oleva kuoppa on halkaisijaltaan noin 2,5 – 3 metriä ja puolisen metriä syvä. Ensiksi mainittuun kuoppaan tehty koepisto paljasti paksun huuhtoutumiskerroksen, joten aivan nuori ei ainakaan tämä kuoppa ole.

Lisäksi saarella on useita matalia painaumia/kuopanteita, lähinnä saaren eteläosassa. Saarta pidetään hautasaarena eikä siellä ole suotavaa yöpyä tai pitää asentoa. Aivan saaren eteläkärjen tasaisella hiekkakankaalla olevista painaumista yhteen tehdyn koekuopan perusteella painanteiden luonne ei selvinnyt. Selviä kaivamisen jälkiä ei havaittu.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002.
 Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.
 Kartta 5: Enijärvi.

36. MURRIKOSAARI N

Maakuoppia (säilytys), n. 4 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7416 97, i = 3493 40, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttipäin Murrikkosaaren pohjoispuolinen saari on aluskasvillisuudeltaan varsin rehevä männikkösaari. Sen pituus on noin 150 metriä ja leveys keskimäärin viitisenkymmentä metriä tai hieman enemmän.

Saaren eteläosassa on yksi selvästi erottuva itä – länsi –suuntainen kuoppa, jonka koko on noin 4,5 – 2,5 metriä ja syvyys noin 60 – 70 cm. Tästä kolmisenkymmentä metriä koilliseen yksi epämääräinen pienempi kuoppa. Lisäksi saaren länsirannalla olevassa alavassa niemikkeessä on kaksi kuoppaa, joiden halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys puolisen metriä (p = 7417 02, i = 3493 34).

Kyseessä lienevät erilaiset purnut ja säilytyskuopat, joiden ajoitus jäi avoimeksi.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002

Kartta 5: Enijärvi.

37. MURRIKOSAARI SW

Maakuoppia, 1 -2 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7416 70, i = 3493 32, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttipäin Murrikkosaaresta lounaaseen on pieni peruskartalla nimeämätön saari. Kyseessä on korkeahko kumpumainen mäntyä kasvava saari, jonka ala on noin 20 x 25 metriä.

Saaren korkeimmalla kohdalla on alaltaan noin 2 x 2,5 metriä oleva kuoppa, jonka syvyys on 80 – 90 cm. Kuopasta tavattiin huomattavan ohut huuhtoutumiskerros. Kyseessä lienee jonkinlainen nuorehko säilytyskuoppa. Lisäksi paikalla oli ainakin yksi epämääräinen pieni kuoppa.

Oravan mukaan (1955, s. 65) kyseisellä saarella on ollut kalahautoja.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

38. LAPALIONNIEMI S

Maakuoppa, 1 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7415 95, i = 3492 69, z = n.210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven kaakkoisrannan jakaa kahtia huomattavan laaja Lapalionniemi. Kohde sijaitsee tämän eteläpäässä Vianjoen suusta vajaat 100 metriä luoteeseen. Alue on kuivaa ja kivikkoista mäntyä kasvavaa moreeniharjanteen eteläpäättä, joka viettää viereiseen järveen ja jokisuuta ympäröivää jänkkää.

Paikalla on pitkänomainen, leveydeltään vaihteleva kuoppa, jonka pituus on noin 9 metriä ja leveys 2 – 3 metriä. Syvyys vaihtelee puolesta metrillä metriin. Reunat ovat osin varsin kiviset. Kuopan laatu jäi hieman epäselväksi, samoin ikä. Todennäköisesti kyseessä on varsin nuori säilytyskuoppa. Huuhtoumaa tms. ei havaittu, aluskasvillisuuden peitto oli myös vähäistä – syynä lienee kankaan karuus.

Kuopasta kaakkoon on kalapato aivan jokisuussa, ks. kohde 44.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

39. LEHIKKOSAARI

Kuoppia, 3 - 5 kpl., kenttä?

Kemijärvi, Alakylä, Yht.878:8

3623-11 ENIJÄRVI

p = 7417 73, i = 3492 20, z = 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Lehikkosaari (=Lehdikkosaari) sijaitsee järven itäosan saariston länsilaidalla, jonka kookkain saari se on. Kyseessä on sekametsää kasvava alavahko saari, jonka aluskasvillisuus on varsin rehevää.

Saaren eteläosan länsirannan tuntumassa on puolenkymmentä pientä kuoppaa, joiden halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys 30 – 40 cm. Alue on alavaa ja rehevää maastoa, ei mitään kuivaa kangasmaata. Kuoppien ajoitus ja luonne jäivät avoimeksi. Kyseessä voivat olla pienet säilytyskuopat.

Oravan mukaan (1955, s. 65) Lehikkosaarella on ollut kemiläisten kenttä. Kuoppien lisäksi alueelta ei kuitenkaan tavattu muuta mahdolliseen kenttään viittaavaa.

Kohde tarkastettu: 18.9.2002.

Kartta 5: Enijärvi.

40. KOIVUSAARI (KemJ 333) 1000012101

Maakuoppia (säilytys?), n. 9 kpl., kenttä? II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 81, i = 3492 61, z = 210 - 212,5

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Koivusaari sijaitsee järven itäosassa Lapalioniemen ja pohjoisrannan Taivallahdenniemen puolimaissa. Kyseessä on runsaat 100 metriä pitkä ja leveä korkeahko karu saari, jonka maaperä hiekkavaa soraa.

Saaren pohjoisosassa saaren korkeimmalla kohdalla on ainakin yhdeksän maakuoppaa. Ne sijaitsevat epäsäännömukaisesti pienellä lakitasanteella ja sen reunoilla. Lakitasanteen eteläreunalla on lähekkäin kolme pitkänomaista kuoppaa. Niiden ala on noin 1,5 x 2 metriä ja syvyydet 40, 50 ja 70 cm. Neljäs vastaavanlainen kuoppa sijaitsee alempana rinteessä edellisistä lounaaseen. Viisi pyöreähköä kuoppaa sijaitsevat tasaisemmin laen reunoilla – kaksi pohjoislaidalla, yhdet länsi- ja itälaidalla ja yksi kolmen soikean kuopan eteläpuolella. Kyseessä lienevät suhteellisen nuoret säilytyskuopat. Oravan mukaan (1955, s. 65)-saarella olisi ollut ns. kemiläisten kenttä. Kuoppien lisäksi ei saarelta tavattu mitään kenttään tai muuhun kiinteään muinaisjäänökseen viittaavaa.

Kohde tarkastettu: 18.9.2002
 Kartta 5: Enijärvi.

41. MÄNNIKKÖSAARI (Ke 259) 1000012106

Kenttä (maja ja kiuas, kellarikuoppia): II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7416 97, i = 3493 82, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttiperän Männikkösaari on noin 250 x 100 metriä oleva korkeahko kivikkomoreenisaari. Enimmäkseen mäntyä kasvavan saaren aluskasvillisuus on pääosin kuivahkoa paksua varvikkoa. Itärannan puolimaissa on paikalleen lahoavan kiukaallisen majan sekä ainakin kahden kellarikuopan jäänteet. Kaikki sijaitsevat vain noin puolenkymmentä metriä rannasta.

Hirsimajan kehä on kooltaan noin 3,3 x 2,9 metriä. Jo sortuneen rakenteen korkeus ollut alun perin vain noin 1,2 metriä. Ovi-/kulkuaukko on rantaan päin olevassa päädyssä, kapeamman seinän keskellä. Kynnyksenä on puoliksi lovettu täysimittainen hirsi, jonka alla on kaksi täysmittaista hirsikertaa. Sivuseinien korkeus on 3 täyttä hirsikertaa. Katto on tehty halispuolikkaista männyistä ja päällystetty tuohella. Tuohen päällä kasvoi nyt sammal. Toista lapetta on paikkailtu ohuilla mäntyriu'illa ja tervapaperilla. Kulkuaukosta sisään katsoen oikeassa takanurkassa on pieni laattakivistä ladottu kiuas, jo osin sortunut (vrt. piirros). Majan kaakkoispuolinen kellari (7416 95/3493 80) on kooltaan 2,2 x 1,1 metriä. Roskilla täytetyn kuopan syvyys on nyt noin 70 - 80 cm. Rannan suuntaan poikittain sijaitsevan kuopan reunoilla on vähäinen matala valli. Koillispuolinen kellari (7417 02/3493 83) on hirsikehän rajaama säännömukainen suorakaide, jonka koko on 3,6 x 3,1 metriä. Tämän keskellä on kuoppa, jonka ala on 2,2 x 1,4 metriä ja syvyys 50 cm. Kuopan ympärillä on matala valli. Kuopan reunoilla on puuta, tuohta ja kiveä. Kyseessä on kellarikuoppa, joka on katettu tuohen peittämällä riu'illa, joiden painona on ollut kiviä. Tavatut jäänteet ovat nuoria. Oravan mukaan (1955, s. 64-65) kemiläisten kentästä muistuttavat vain kiuaskivet. Myöhemmistä majoista vain toinen on jäljellä, toisen sijaa ei löydetty.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002
 Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori
 Kuvat: 2/7A-8A Männikkösaari, pohjoisempi kellari luoteesta
 2/9A Männikkösaaren kämpänraunio idästä
 Kartta 5: Enijärvi.
 Piirros 2: Kalamaja

42. VUONISNIEMI SE (Ke 258a)

Kenttä (kiuas, kuoppia 3 kpl., uuni?). II.
 Kemijärvi, Alakylä 244:0
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 41, i = 3493 58, z = n. 210

1000012103

(u) l: *niillihuhh*

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttiperän pohjoisrannan Vuonisniemien väliin jää matala lahti, jonka perälle laskee pieni oja. Varsin korkeaharjaisten ja jyrkkärinteisten kivikkoisten männikköniemien kärjet ovat hieman loivapiirteisemmät ja kasvavat runsaasti koivua.

Kaakkoisemman niemen kärjessä on sammalen peittämä kiuas, jonka ala on 2,2 x 2,2 metriä ja korkeus noin 60 cm. Välittömästi tämän itäpuolella on kuoppa, jonka ala on 1,5 x 1,6 metriä ja syvyys n. 60 cm. Kiukaasta runsaat 10 metriä itään on toinen kuoppa (kalahauta?). Tämän itä - länsi -suuntaisen kuopan ala on 1,5 - 3,5 metriä ja syvyys 60 - 70 cm. Sen länsipuolella kolmas kuoppa, jonka halkaisija 1 metri ja syvyys 40 cm. Kiukaasta lounaaseen on aivan vesirajan tuntumassa rakenteeltaan epämääräinen kiveys. Se on tehty laattamaisista palojälkisistä kivistä. Turpeen alla oli myös vähän hiiltä. Kyseessä on ehkä rauennut uuni.

Oravan mukaan (1955, s. 64 - 65) paikalla on ollut kemiläisten kenttä. Lisäksi niemellä olisi sijainnut kalamaja (Orava 1955, s. 64 kartta). Siitä ei kuitenkaan tavattu mitään jälkiä.

Kohde tarkastettu: 13.9.2002.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.

Kuvat: 2/15A Kaakkoisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas luoteesta.
 2/16A Kaakkoisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas koillisesta.
 2/18A Kaakkoisen Vuonisniemi ja Hautasaari kaakosta.

Kartta 5: Enijärvi.

43. VUONISNIEMI NW (Ke 258b)

Kenttä (kiuas, kuoppia 2 kpl.). II.
 Kemijärvi, Alakylä 244:0
 3623 11 ENIJÄRVI
 p = 7417 51, i = 3493 51, z = n. 210

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Pirttiperän pohjoisrannan Vuonisniemien väliin jää matala lahti, jonka perälle laskee pieni oja. Varsin korkeaharjaisten ja jyrkkärinteisten kivikkoisten männikköniemien kärjet ovat hieman loivapiirteisemmät ja kasvavat runsaasti koivua.

Luoteisemman niemen kärjessä on sammalen peittämä kiuas, jonka ala on 2,0 x 2,1 metriä ja korkeus 50 - 60 cm. Tämän pohjoispuolella on jyrkkäreunainen, ilmeisesti suhteellisen nuori kuoppa, jonka ala on 1,3 x 1,6 metriä ja syvyys n. 60 cm. Kiukaasta luoteeseen on epämääräinen kuoppa, jonka halkaisija on noin 1,5 metriä ja syvyys 50 - 60 cm.

Oravan mukaan (1955, s. 64 - 65) paikalla on ollut kemiläisten kenttä.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.

Kuvat: 2/17A Luoteisen Vuonisniemen kärjessä oleva kiuas koillisesta.
 3/5A Vuonisniemet länsiluoteesta.

Kartta 5: Enijärvi.

44. VIANJOEN SUU

Kalapato.

Kemijärvi, Alakylä 245:0

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7415 88, i = 3492 71, z = n. 207

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevan Enijärven Lapalionniemen eteläpuoliseen Vikaperään kaakosta laskeva Vianjoki saa alkunsa Pärijärveltä ja Vianlammilta. Joen rantamat ovat kauttaaltaan suota ja jänkkää. Vianjoen varsi kuuluu Alajärven kylään. Omistus juontunee vanhaan jokivarsiniittyjen hyödyntämiseen.

Aivan joen suulta tavattiin jäänteitä puisesta kalapadosta. Hiekkapohjaisesta joesta ylös tarkasteltavaksi nostettiin viisi puuta. Näistä kolmen ympärysmitta oli 18 – 19 cm. Kahden päässä oli loivareunaiset lovet sidoksia varten, yksi oli teroitettu kynämäisesti. Kookkain puu oli kärjestään toispuoleisesti viistoon teroitettu paalu, jonka ympärysmitta 27 – 30 cm. Viides puu oli lautamainen (10 x 2 cm) katkelma.

Tammikuussa Rovaniemen metsäntutkimuslaitoksella tehdyn lustoajoituksen perusteella näytteeksi otetun patopuun iäksi saatiin joko 250 tai 2300 vuotta. Näytteen lustomäärä ei riittänyt varmentamaan ajoitusta.

Löydöt: (Patopuita, joista yksi näytteeksi).

Kuvat: 1/32A Vianjoen suun kalapadon puuseipäitä ylös nostettuina.

1/33A Vianjoen suun kalapato, yleiskuva pohjoiskoillisesta.

1/34A Vianjoen suun kalapato, yleiskuva pohjoiskoillisesta.

1/35A Inventointiryhmä padon löytymisen jälkeen, oikealta ML, JK ja MS.

Kartta 5: Enijärvi.

45. ENIJÄRVI (KemJ 256, 257, 260)

Kalapatsaita (3 kpl.) II/III.

3623 11 ENIJÄRVI

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1 ja Alakylä 244:0

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevalla Enijärvellä on aiempien tietojen mukaan ollut useita kalapatsaita. Inventoinnin yhteydessä tavattiin yksi vanha patsas alkuperäisellä paikallaan (Ke 256), yksi siirretty ja yksi uustuotantoa oleva.

Nyt tehdyn inventoinnin aikana tavatut:

1. p = 7416 93, i = 3493 25 paikallaan, (Orava 1955, s. 65, Kotivuori 1989, KemJ 256)
2. p = 7417 76, i = 3493 08 Vuotsonlammilta mökkinsä pihalle siirtänyt Väinö Moilanen
3. p = 7416 23, i = 3492 23 Uustuotantoa, tehty 2001 ison saaliin muistoksi

Patsas 1 sijaitsee Pirttipierällä pienellä luodolla Murrikkosaaresta luoteeseen. Sen korkeus on n. 65 cm, josta pääkartion tikkumaisen jäänteen osuus 10 cm) ja ympärysmitta 37 cm. Pahoin ajan syömä.

Patsas 2 sijaitsee pohjoisrannan Pimiänlahden kaakkoispuolisen niemen kärjessä olevan mökin pihamaalla. Sen on löytänyt ja paikalleen siirtänyt Väinö Moilanen n. 10 vuotta sitten (1990-luvun alussa). Alun perin se on sijainnut Enijärven ja Lapalionjärven välisen telatien varrella läntisemmän Vuotsonlammin pohjoisrannan puolimaissa (p = 7417 46, i = 3495 02). Patsas on tehty irtonaiseen tyvestään teroitettuun paaluun, joka oli isketty jänkkään lammen rannalle. Maahan upotettu teräpuoli on hiillostettu. Nyt maan päällä näkyvän osan korkeus on 107 cm. Paalussa näkyi aiempi maanpinnan raja,

jonka perusteella se on ollut alunperin näkyvissä noin 50 cm verran. Paalun ympärystmitta 39 cm, kartion korkeus n. 10 cm.

Patsas 3 sijaitsee Lapalionniemen länsirannalla pienessä niemessä. Kyseessä on uusi paikallaan kasvaneesta nuoresta männystä tehty perinteinen nuppipäinen patsas.

Oravan mukaan (1955, s. 63 - 66) vielä 1950-luvulla alueella olisi ollut jäljellä viisi kalapatsasta. Luodolla olevan patsaan lisäksi on sen viereisessä Lapalionniemen itärannan niemessä ollut yksi (7416 92/ 3493 16). Lapalionniemen luoteisrannalla on ollut kolme patsasta (noin 7417 15/ 3492 60). Näitä ei enää löydetty (KemJ 257). Myös eteläisen Parvalahden rannoilla tiedetään olleen patsaita, mutta ne ovat lahonneet jo ennen 1900-luvun puoltaväliä (KemJ 260).

Kohde tarkastettu: 12.-13. ja 18.9.2002.

Kuvat. 2/00A Lapalionniemen länsirannan niemessä oleva uusi kalapatsas 3 idästä.
2/11A Pikkuluodon vanha kalapatsas 1, YLE:n kuvaaja ja Korpivuoma.
3/6A Vuotsonlammilta siirretty kalapatsas 2 pohjoisesta.
3/7A Vuotsonlammilta siirretty kalapatsas 2 pohjoisesta.
3/8A Vuotsonlammilta siirretty kalapatsas 2 luoteesta.
3/9A Vuotsonlammilta siirretty kalapatsas 2 idästä.

Kartta 5: Enijärvi.

Piirros 1: Kalapatsaat.

46. ENIJÄRVI

Pilkkapuita, 19 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
3623 11 ENIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 30 km länsiluoteeseen olevalta Enijärveltä tavattiin 19 pilkkaa. Etenkin vanhana kalavetenä tunnetulta Pirttiperältä jäi apajamerkeiksi tulkittavien pilkkojen määrä lähes olemattomaksi. Oravan mukaan (1955, s. 63) järvellä on ollut runsaasti pilkkoja. Pilkoista ihmishahmoisia oli kaksi (2 ja 14), kirjoituspilkkoina yhdeksän (3 - 10, 13) ja neljä vain maanpuolelle näkyvää (1, 15 ja 16) ja yksi liukkuun liittyvä (11). Ihmishahmojen lisäksi vesille nähtäviä pilkkoja oli vain neljä (12, 17 - 19). Apajamerkkejä lienevät Lapalionniemen länsirannan pilkat 18 ja 19. Kiinnostavimmat pilkat ovat pikkuluodolla oksattomassa hongassa oleva puumerkillinen ihmispilikka (14) sekä lähes kaksimetrisen ihmishahmoinen, Enijärven Esteriksi ristitty pilikka pikku Männikkösaarella (2).

Vuonisniemi SE:

1. p = 7417 50, i = 3493 70	-	-	Petäjän maanpuolen kyljissä,
Pieni Männikkösaari:			
2. p = 7417 20, i = 3494 04	195 x 28	NE	Ihmishahmo (Esteri), 74 / 1967 / M.M. / 1966
Männikkösaari:			
3. p = 7416 96, i = 3493 78	40 x 16	SE	E / AV / AVA / (1)917
4. p = 7416 96, i = 3493 78	26 x 15	SE	ELIS / -RVI / ELVENSII - / 1917
5. p = 7416 96, i = 3493 78	28 x 8	SE	IAL / SA / 17
6. p = 7416 96, i = 3493 78	50 x 21	SE	ILMARI / -TOH(MI?) / MATIAS / ALPINI / SUOPANK(I) / V. 19 4/7 17 / (H)ANNES. SUO(PANKI) / 19 5/7 17
7. p = 7416 96, i = 3493 78	15 x 20	SE	ANTER(O) / (S)UOPANK(I) / (1)9 7/5 17
8. p = 7416 96, i = 3493 78	50 x 7	SE	VL / UO / 917
9. p = 7416 97, i = 3493 83	-	SE	P.K.
10. p = 7416 98, i = 3493 83	-	SE	MA / (O)H.
11. p = 7417 12, i = 3492 80	-	-	Liukkupuun tyvessä maanpuolella

Manalaisaari:

12. p = 7417 23, i = 3493 68	67 x 9	-	Yläosassa vinoneliö
Murikkosaari SW:			
13. p = 7416 71, i = 3493 32	24 x 10	-	Petäjässä, merkintä: HM
Nimetön pikkuluoto:			
14. p = 7416 98, i = 3493 26	113 x 20	NW?	Ihmishahmo, oksaton honka, puumerkki
Kaakkurisaari:			
15. p = 7417 33, i = 3493 22	-	-	Maanpuolelle
Lehikkosaari:			
16. p = 7417 70, i = 3492 21	20 x 7	-	Maanpuolelle
Korppisaari E:			
17. p = 7417 40, i = 3492 52	-	-	-
Lapalionniemi:			
18. p = 7416 39, i = 3492 26	-	W	Puhdas, hongassa, alaosa laho
19. p = 7416 92, i = 3492 26	-	SW	Umpeutuva, honkiintuva petäjä

Kohteet tarkastettu: 12. - 13. ja 18.9.2002.

Kuvat:	2/3A	Männikkösaari, pilkkapuut 3 ja 4kaakosta.
	2/4A	Männikkösaari, pilkkapuu 6 kaakosta.
	2/5A	Männikkösaari, pilkkapuu 7 kaakosta.
	2/6A	Männikkösaari, pilkkapuu 8 kaakosta.
	2/10A	Pieni Männikkösaari, pilkkapuu 2, ns. Enijärven Esteri, koillisesta.
	2/12A	Pikkuluodon Ihmishahmoinen puumerkkipilikka 14, luoteesta.
	2/13A	Pieni Männikkösaari Pilkkapuu 2, ns. Enijärven Esteri, koillisesta.

Kartta 6: Enijärvi/Pilkat

Piirroksat 7 ja 8: Enijärvi/Pilkkapuut

47. ENIJÄRVEN KOOTUT

a) Kämpä

p = 7417 60, i = 3493 76

Pirttiperän Vuonisniemien itäpuolisen lahden pohjoisrannalta tavattiin 1960 - 1970-luvun kämppä. Lankusta ja kimpilevystä kyhätty pulpettikattoinen kömmänä on kooltaan 235 x 250 cm. Korkeutta sillä on 200 - 230 cm. Oviaukko on päin rantaa, oikeassa ovinurkassa peltikamiina ja laveri takaseinällä. Ympäristössä sammalen peittämää rojua, mm. vanhoja virvoitusjuomapulloja.

b) Liukkuja 3 kpl.

Vanhassa ontossa kelossa olevia lintujen munituspesiä (ns. liukkuja) tavattiin kolme:

1. p = 7417 20, i = 3493 91 Vanha honka (Männikköniemi)
2. p = 7417 12, i = 3493 80 Honka, aukkoa paikattu, tyvessä pilikka (Männikkösaari)
3. p = 7417 18, i = 3493 70 Laho honka (Manalaisaari)

c) Kämpälauta

Enijärven Kōnkään talon pihapiiriin (7415 14/3490 54) jostakin vaarasta siirretty ketunpyydys.

Kohde tarkastettu: 12. - 13.. ja 18.9.2002

Kuvat:	2/0A	Männikkösaaren pohjoispään korjailtu liukku, pohjoisesta
	2/1A	Männikkösaaren pohjoispään liukku, yleiskuva luoteesta
	2/2A	Männikkösaaren pohjoispään korjailtu liukku, pohjoisesta
	2/14A	Vuonisniemien itäpuolisen lahden pohjukassa oleva kämppä, lännestä
	3/3A	Kōnkään talon pihalle jostain kairasta siirretty kämpälauta

Kartta 5: Enijärvi.

48. PÄRIJÄRVEN SALMI

Kalapato; (asuinlakkoja?).

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7411 94, i = 3496 89, z = n. 213

Kemijärven kirkolta 24 km länsiluoteeseen oleva Pärijärvi on pitkä ja kapea kaakko - luode -suuntainen järvi Vianselän koillisreunan kupeessa. Järven koillispuolella on sen kanssa samansuuntainen kolmen Vianlammen muodostama ketju. Järven pohjoispää yhtyy luoteisimpaan lampeen kapean salmen kautta. Korkeapiirteisen Päriharjun toisistaan erottamien järven ja lampien vedet laskevat luoteeseen pitkin Enijärveen päättyvää Vianjokea. Salmen ylittää Sarriojärveltä Ristilammelle johtava tie.

Salmen ylittävän sillan koillispuolella erottuu vedessä runsaasti eripaksuisia pohjaan juntattuja puita, jotka muodostavat salmen sulkevan kalapadon. Inventoinnin aikana pato paikannettiin rannalta käsin puita nostamatta tai näytteeksi ottamatta.

Oravan mukaan (1955, s. 66) Pärijärvi ja Vianlammet eivät ole olleet nuottavesiä, mutta kuitenkin niin kalaisia, että ovat kalastajia houkutteleet. Kalapatoa Orava ei mainitse. Sen sijaan hän kertoo, että keskimmäisen Vianlammen rannalla on ollut asuinlakka. Joka muistiinpanoissa olevan kartan perusteella olisi sijainnut keskimmäisen Vianlammen pohjoisrannalla olevan kumpareen länsilaidalla. Myös noin 1,5 km eteläkaakkoon olevan Orpo-Päriin koilliskulman rannalla olisi samojen tietojen mukaan ollut lakka. Näitä ei inventoinnin aikana etsitty.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002.

Kuvat: 2/33A Pärijärven salmen kalapato tieltä etelästä.

2/34A Pärijärven salmen kalapato kaakosta.

Kartta 7a: Pärijärvi.

49. LATTIALAMPI, W-RANTA

Kuoppia, kenttä?

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 00, i = 3492 45, z = n. 215

Kemijärven kirkolta 29 km länsiluoteeseen oleva Lattialampi sijaitsee noin 1,5 km etelään Enijärven Vikaperältä. Jokseenkin pohjois-etelä -suuntainen Lattialampi on pitkä ja kapea pääosin soiden ympäröimä lampi Lattia-aapan koillislaidalla. Sekä itä- että länsirannalla on korkeampaa kuivaa kangasta, enimmillään vain noin puolet rantojen pituudesta.

Lammen länsirantaa kulkee Kullelammen suunnalta Vianjoelle johtavan talvitien ajoura/polku. Aivan polun varrella, pari metriä siitä maalle päin ja parikymmentä metriä rannasta, on ainakin kaksi kuoppaa. Toisen halkaisija on noin 1 metri ja toisen 1,5 metriä. Pyöreähköjen, hieman epämääräisten kuoppien syvyys on 30 - 40 cm. Kuoppien iästä ei saatu viitteitä. Kyseessä lienevät säilytyskuopat. Muita kiinteitä jäänteitä ei paikalta tavattu. Alue on loivaa kankaan reunaa, jossa mäntykangas vaihettuu koivua kasvavaksi alavaksi rannaksi.

Orava mainitsee Lattialammilla olevan vanhan kentän (1955, s. 64). Artikkelin käsikirjoitukseen liittyvissä muistiinpanoissa olevalle kartalle ko. kenttä on merkitty Lattialammen itärannalle. Sieltä ei kuitenkaan onnistuttu löytämään mahdollisesta kentästä kertovia jälkiä.

Kohde tarkastettu: 17.9.2002

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

50. LATTIALAMMEN KOOTUT

a) Liukku.

b) Pitkospuut/portaat, telatie?

c) Laavu.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 11 ENIJÄRVI

a) Kohdassa p = 7414 24, i = 3492 72 on lammen koillisrannan jängällä on oksattomaan onttoon honkaa tehty munituskolo, ns. liukku. Sen kohti länttä oleva lentoaukko on veistetty kirveellä pystyksi vinoneliöksi, kuten muissakin inventoinnin aikana tavatuissa suoraan runkoon tehdyissä munituskoloissa.

b) Kohdasta p = 7414 16, i = 3492 57 lähtee lammen länsirannan kuivan kankaan reunalta suon ylittävä lampea kiertävä polku. Sen alkupäästä tavattiin jo enimmäkseen turpeeseen uponneiden portaiden eli pitkospuiden puita. Suon ylitystä helpottamaan on vetisimpiin kohtiin aseteltu puita. Suota ylitettäessä yritettiin paikantaa lammen ja Enijärven välisen telatien sijaa siinä kuitenkin varmuudella onnistumatta.

c) Kohdassa p = 7414 05, i = 3492 50 lammen länsirannan kuivimman alueen pohjoiskulmalla on liki rantaa pieni korkea ja kivikkoinen moreenikumpare. Sen eteläpäässä on aivan uusi Enijärven erän laavu tulipaikkoinen. Kohde otettiin mukaan esimerkkinä nuorista eränkyyntiin liittyvistä rakenteista.

Kohde tarkastettu: 16.9.2002

Kuvat: 2/36A-3/00A Liukku lammen koillispuolella, lännestä

3/0A Yleiskuva Haukilammen ja Lattialammen väliseltä suokannakselta, etualalla pitkospuut, etelästä.

3/1A Enijärven erän uusi laavu Lattialammen luoteisrannalla, lännestä

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

51. ENIKÖNGÄS E (KemJ 334)

Kivikautinen asuinpaikka, kuoppia. II.

Kemijärvi, Alakylä 3:97

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 52-76, i = 3490 41-43, z = n. 202,5 - 205

Kemijärven kirkolta 31 km länsiluoteeseen olevaan Kullelampeen laskee Enijärven Parvalahdesta noin kilometrin pituinen koskinen ja kivikkoinen joki. Kyseessä on eräänlainen pitkä köngäs, jonka rannalla sijaitsee vanha Könkään erätalo. Könkään molemmat rannat ovat paikoin kivikkoista mäntyä kasvavaa hiekkamoreenikangasta. Kullelammen rannat ovat alavaa jänkkää.

Könkään itärannan harjannetta kulkee polku lammen rantaan könkään suulla olevalla alavalle kuivahkolle kankaalle. Koordinaattien osoittaman alueen pohjoispäästä, jokseenkin varsinaisen koskipaikan kohdalta tavattiin polulta pari työstettyä kvartsia (7414 76/3490 42). Rantaharjanteen eteläpäästä löydettiin kvartsia ja palanutta kiveä useammasta kohtaa mm. tuulenskaatojen rikkomilta kohdilta. Paikalla oli myös kuopanne, jonka halkaisija on noin 2,5 metriä ja syvyys n. 30 cm. Kuopanteesta kuutisen metriä etelään oli tuulenskaadossa kvartsia ja palanutta kiveä. Näistä 20 – 30 metriä pohjoiseen oli samoin tuulenskaadossa tällä kertaa selvästi aivan nuori nuotionsija, mutta myös yksi työstetty kvartsi. Nämä havaintokohdat sijaitsevat harjanteen selällä olevasta isosta selvästi erottuvasta maakivestä noin 50 – 90 metriä etelään. Kohteen laajuutta ja mahdollista pesäkkeellisyttä ei kyetty tarkemmin määrittämään (vrt. kohde 52).

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Inventointilöydöt: KM 33664:1-2 (kvartsi-iskoksia).

Kuvat: 1/29A Könkään itärannan asuinpaikan eteläistä löytöaluetta, takana Kullelampi, pohjoisesta.

1/30A Könkään itärannan kvartsi-asuinpaikan pohjoisempaa löytöaluetta, pohjoiskoillisesta.

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

52. KULLELAMMEN N-RANTA (KemJ 334)

Liesi. II(?).

Kemijärvi, Alakylä 3:91

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 64, i = 3490 21, z = n. 200

Kemijärven kirkolta 31 km länsiluoteeseen olevaan Kullelampeen laskee Enijärven Parvalahdesta noin kilometrin pituinen koskinen ja kivikkoinen joki, eräänlainen pitkä köngäs, jonka rannalla sijaitsee vanha Könkään erätalo. Könkään molemmat rannat ovat paikoin kivikkoista mäntyä kasvavaa hiekkamoreenikangasta. Kullelammen rannat ovat alavaa jänkkää.

Könkään länsipuolinen rantakangas on selvästi kivikkoisempaa kuin itäpuolella oleva. Kankaan etelään päin kohti lampea kurottavat niemimäiset laitamat ovat kuitenkin lähes kivetöntä hiekkamaata. Alueelta tavattiin ohuen jäkäläkerroksen alta selvä palaneiden kivien keskittymä. Kuitenkaan siitä ja sen lähialueelle tehdyistä koekuopista ei tavattu mitään kivikautistyyppiseen asuinpaikkaan viittaavaa. Vaikka lieden ikä jäikin avoimeksi, aivan nuorena sitä ei voi mielestäni pitää. Maastollisesti paikka on sellainen, että paikalla on voitu viettää aikaa etenkin silloin kun lammen ranta ei vielä ole soistunut nykyiselle paikalleen. Kohdetta voi varauksella pitää kohteen 51 ”etäpesäkkeenä”.

Kohde tarkastettu: 17.9.2002

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

53. KÖNKÄÄN SUU (KemJ 335) 1000012107

Kenttä (kiuas, tupasija). II.

Kemijärvi, Alakylä 3:97

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 36, i = 3490 37, z = 197,5 - 200

Kemijärven kirkolta 31 km länsiluoteeseen olevaan Kullelampeen laskee Enijärven Parvalahdesta kilometrin pituinen koskinen ja kivikkoinen joki, eräänlainen pitkä köngäs, jonka rannalla sijaitsee vanha Kōnkään erätalo. Kōnkään molemmat rannat ovat paikoin kivikkoista mäntyä kasvavaa hiekkamoreenikangasta. Kullelammen rannat ovat alavaa jänkää.

Kōnkään itärannan harjannetta kulkee polku lammen rantaan kōnkään suulla olevalla alavalle kuivahkolle kankaalle. Polun päästä hieman kōnkään puoleen, viitisentoista metriä lammen rannasta, on sammalen ja varvikon peittämä ikaikainen kiuas. Palaneista, noin päänkokoisista ja isommista kivistä olevan neliömäisen kiveyksen ala on 2,2 x 2,2 metriä ja korkeus noin 70 cm. Katajien osin kehystämästä kiukaasta vain nelisen metriä luoteeseen hahmottuu kerrallisen rakennuksen sija aluskasvillisuuden ja koivuvihvelikön peittämänä. Kehän ala on noin 4 x 4 metriä. Käytännössä jo maaton alin hirsikerta nousee peitekasvillisuutensa kanssa vain vaakan korkeuteen. Kehän sisään tehdyssä koekuopassa maa oli hiilensekaista. Kyseessä lienee kiuasta nuoremman majan jäänteet.

Orava kertoo (1955, s. 62 – 63; vrt. kartta muistiinpanoissa) paikalla olleen kiukaan ja merkkejä nuoremasta asutuksesta. Kyseessä on selvä kemiläisten kentäksi luettava kohde. Oravan mainitsema ja kuvaama vanha honka uutuineen on kiukaan yltä iäksi kadonnut. Muistiinpanoissa olevaan karttaan on merkitty kenttäpaikka myös läheiselle niemelle (p = 7414 11/i = 3490 65). Paikalla on mökki, eikä jälkiä kentästä tavattu.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Kuvat: 1/28A Kenttää, kiukaanraunio katajan oikealla puolen nuorten koivujen kohdalla, itäkoillisesta.

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

54. ENIKÖNGÄS

Rakennusjäännöksi, mylly.

Kemijärvi, Alakylä 3:97

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 83, i = 3490 37, z = 197,5 - 200

Kemijärven kirkolta 31 km länsiluoteeseen olevaan Kullelampeen laskee Enijärven Parvalahdesta noin kilometrin pituinen koskinen ja kivikkoinen joki, eräänlainen pitkä köngäs, jonka rannalla sijaitsee vanha Kōnkään erätalo. Enikōnkään molemmat rannat ovat paikoin kivikkoista mäntyä kasvavaa hiekkamoreenikangasta. Kauas kantavan kohinansa avulla helposti löytyvä varsinainen köngäs eli koskipaikka on jokseenkin Enikōnkään puolimaissa.

Kōnkään länsirannalla on epämääräisenä, mutta rakennuksen jäänteeksi tunnistettava rykelmänä sekava kasa hirsiiä. Ne ovat jäännöksi kerrallisesta Kōnkään talon myllystä.

Kohde tarkastettu: 12.9.2002.

Kuvat: 1/31A Enikōngästä ja sen länsirannan myllynrauniota pohjoiskoillisesta

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

55. ENIKÖNGÄS W

Kiveys(?).

Kemijärvi, Alakylä 3:91

3623 11 ENIJÄRVI

p = 7414 86, i = 3490 33, z = n. 205

Kemijärven kirkolta 31 km länsiluoteeseen olevaan Kullelampeen laskee Enijärven Parvalahdesta noin kilometrin pituinen koskinen ja kivikkoinen joki, eräänlainen pitkä köngäs, jonka rannalla sijaitsee vanha Könkään eräalo. Könkään molemmat rannat ovat kuivaa mäntyä kasvavaa paikoin kivikkoista hiekkamoreenikangasta.

Könkään länsipuolinen rantakangas on selvästi kivikkoisempaa kuin toisella puolella. Jokseenkin varsinaisen könkään kohdalta kankaan itäreunan partaalta, tasolta mistä kangas alkaa laskea päin köngästä, tavattiin luonteeltaan ja ajoitukseltaan hämäräksi jäänyt matala kiveys. Lähes tyystin sammalen ja kuntan peittämän kiveyksen pituus on noin 2,5 metriä, leveys 1,5 metriä ja korkeus noin 40 cm. Maaston muotoa noudattaen rakenteen suunta on lähes etelästä pohjoiseen. Kiveyksen eteläpäässä on muita kookkaampi maakivi (n. 55 x 60 x 45 cm), jonka kupeeseen kiveys vaikuttaa kootun.

Kiveyksen luonne jäi tuntemattomaksi, samoin sen ajoitus. Sitä peittäneen paksun kuntan perusteella kiveyksellä on ikää suhteellisesti ottaen varsin paljon, etenkin kun otetaan huomioon se, että kyseessä on kuivahko kangas. Toisaalta alueella on ollut hyvinkin nuorta toimintaa, vrt. esim. viereinen mylly.

Kohde tarkastettu: 17.9.2002.

Kuvat: 2/35A Enikönkään länsipuolella oleva sammalen peittämä kiveys pohjoisesta.

Kartta 7b: Lattialampi ja Kullelampi.

55. MAJAVA (KemJ 78)

Kivikautinen asuinpaikka(?). II.

Kemijärvi, Alakylä 2:?

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 78, i = 3487 55, z = n. 192,5

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 33 km länsiluoteeseen olevan Majavalammen. (uudemmissa kartoissa Majavajärvi) pohjoisrannalla. Alueella on Majavan erätalon peruna useita taloja, jotka sijaitsevat Majavavaaran lounaisreunan hiekkavilla rantakankailla.

Alueelta on löydetty kivikautinen kivikirves. Löytöpaikka on pohjoisimmasta talosta länsilounaaseen olevaa peltoa. Inventoinnin aikana löytöpaikka oli heinää kasvavaa avointa vanhaa peltoa. Sen pohjoispuolen kumpuilevilla hiekkakankailla on pieniä kotitarvekuoppia. Alueelta ei onnistuttu löytämään mitään selvästi asuinpaikkaan liittyvää. Maastollisesti paikka on kuitenkin asuinpaikaksi otollinen. Varhaiseen ihmistoimintaan viittaa löytöpaikasta satakunta metriä itäkoilliseen tavattu maakuoppa, mahdollinen pyyntikuoppa (ks. seuraava kohde: 57).

Kohde tarkastettu: 17.9.2002

Aiemmat tutkimukset: Tark. 1960 A. Erä-Esko, Inv. 1991 H. Kotivuori

Aiemmat löydöt: KM 15403 (pyöreäteräinen kirves)

Kartta 8: Majavalampi.

57. MAJAVA (KemJ 78)

Maakuoppa (pyyntikuoppa?): II.

Kemijärvi, Alakylä 2:?

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 89, i = 3487 63, z = n. 197,5

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 33 km länsiluoteeseen olevan Majavalammen. (uudemmissa kartoissa Majavajärvi) pohjoisrannalla. Alueella on Majavan erätalon peruna useita taloja, jotka sijaitsevat Majavavaaran lounaisreunan hiekkavilla rantakankailla.

Pohjoisimman Majavan talon länsipuolelta erkanelee metsätie pohjoiseen kohti Suontajanköngästä. Lisäksi alueen kuivalla kankaalla risteilee useita ajouria. Lähes metsätien alkupäässä ajourat muodostavat kolmiomaisen risteyksen, jonka keskellä on koskematon alue. Tällä alueella on yksi lähinnä pyyntikuopaksi tulkittava maakuoppa. Sen ala on noin 2,5 x 3 metriä ja syvyys 30 – 40 cm. Kuoppaa reunustaa 20 – 30 cm korkea loivapiirteinen valli, jonka leveys on 1 – 1,5 metriä. Valliin tehty koepisto paljasti selvän huuhtoutumiskerroksen. Paikalta avautuu kahden harjanteen välinen notkelma kohti lounasta, koilliseen maasto alkaa nousta. Lähistöltä ei onnistuttu paikantamaan enempiä kuoppia. Kohteesta noin 100 – 150 lounaaseen on tavattu asuinpaikkaan viittaava kivikirves (ks. kohde 57).

Kohde tarkastettu: 17.9.2002.

Kartta 8: Majavalampi.

58. MAJAVAJOEN NISKA

Kenttä?

Kemijärvi, Ampuma-alue Vm.893:10:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7412 85, i = 3487 35, z = n. 191 – 192,5

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 33 km länsiluoteeseen olevasta Majavalammesta etelään laskeva Majavajoki laajenee jo noin puolen kilometrin päässä Ristilammeksi, johon mm. laskee Naarmajoki lännessä olevilta Naarmoilta. Majavalammen lounaisrannalla joen niskan länsipuolella on alava koivua kasvava pohjoiseen kurottava niemi.

Niemen länsipuolisessa kainalossa mainitaan olleen kemiläisten kentän (vrt. kartta Orava muistiinpanoissa ja maininta 1955, s. 62). Alueen tarkastuksen yhteydessä paikalta ei onnistuttu tapaamaan selviä jälkiä mahdollisesta kentästä. Kuivalla kankaanosalla heti em. kartan kenttäpaikan länsipuolella on puolustusvoimien leiripaikka.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002

Kartta 8: Majavalampi.

59. LAKKIOJAN SUU

Mylly.

Kemijärvi, Alakylä 2:?

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 11, i = 3488 54

Kohde sijaitsee Kemijärven kirkolta 33 km länsiluoteeseen olevan Majavalammen itäosassa olevaan Lakkiperään idästä laskevan Lakkiojan suulla.

Lakkiojan suupuolella seisoo läheisen Majavan talon mylly. Hyväkuntoinen huopakaton suojaama härkinmylly on Majavaan Ristilammen tieltä johtavan tien varrella, heti Lakkiojan sillan itäpuolella.

Myllyn sisä- ja ulkoseiniin on kaiverrettu runsaasti erilaisia merkintöjä: nimiä ja vuosilukuja. Vanhin hämärässä havaittu merkintä vuodelta 1891 oli itäisessä sisäseinässä.

Kohde tarkastettu: 17.9.2002.

Kuvat: 3/2A Majavan mylly Lakkiojan suussa, lounaasta

Kartta 8: Majavalampi.

60. PYHÄNIEMI N (Roi 717)

1000011623

Maakuoppa (pyyntikuoppa?), 1 (+3) kpl. II.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7416 67, i = 3477 39, z = 215 ja noin
 p = 7417 00, i = 3477 80, z = n. 210-212,5

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven pohjoisosan itärannalla Kotasaaresta suoraan itään olevalla kankaalla. Alue on korkeahkon ja jyrkän rantarinteen yläpuolella olevaa tasaista kankaanosaa, jonka kaakkoispuolella maasto jälleen nousee.

Yli-Naarmalle johtavan polun eteläpuolella on yksi pyöreä, suppilomainen kuoppa, jonka halkaisija on 2,5 metriä ja syvyys 60 – 70 cm. Kuoppaan tehty koepisto paljasti ohuen huuhtoutumiskerroksen, mutta palanutta kiveä tms. tulenpitoon viittaavaa ei tavattu. Kuopan kaakkoisreunalla kasvaa kuusi.

Pyhäojalla toimittajia 15.10. käyttäneet Korpivuoma ja Liukkonen olivat tavanneet läheisen kiviunin (ks. kohde 66) eteläpuoliselta kankaalta kolme vastaavaa kuoppaa.

Kohde tarkastettu: 20.9.2002.

Aiemmat tutkimukset. Tark. 1998 P. Rautiainen

Kuvat: 4/12A Pyhäniemi N, kuoppa (pyyntikuoppa?) idästä.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

61. SYVÄLAHTI NW

Maakuoppia (säilytyskuoppia?), 7 - 8 kpl.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7415 49, i = 3478 31, z = n. 210

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven eteläpään pohjoisrannalla länteen pistävällä niemellä. Niemen kärki on tasaista mäntyä kasvavaa hiekkakangasta, kun taas niemen tyvi kohoaa pieneksi kummuksi. Kohde sijaitsee kumpareen lounaispuolella tasaisella kankaalla niemen etelärannalla.

Paikalla on alle kymmenen (7 – 8) pientä maakuoppaa. Kuoppien halkaisija vaihtelee 1,3 – 1,6 metrin välillä ja niiden syvyys on 40 – 50 cm. Koekuopat paljastivat heikon huuhtoutumiskerroksen kuoppien reunoilla ja pohjalla. Kuopat ovat muodoltaan hieman epämääräisiä ja niiden järjestys vaikuttaa satunnaiselta. Kuopat sijaitsevat varsin suppealla alueella. Mitään muuta asumiseen tai muuhun muinaiseen ihmistoimintaan viittaavaa ei alueella havaittu, lukuun ottamatta yhtä kuoppien kohdalla olevaa pilkkapuu (n:o 42). Uudempaa ihmisvaikutusta edustavat niemeen kärkeen tehdyt naivistista nykytaidetta edustavat ihmishahmot leireineen.

Kohde tarkastettu: 25.9.2002.

Kuvat: 5/7A Syvälahti NW, niementyven rantakankaan kuoppia idästä.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

62. PYHÄNIEMI

Maakuoppia, 4 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

p = 7416 39, i = 3477 26, z = n. 215

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven keskiosan pohjoisrannalla olevalla Pyhäniemellä. Niemi on korkeahko mäki, jonka pohjoispuolella on hieman tätä matalampi kumpare. Kyseessä on kohtuullisen jyrkkärinteinen puuston peittämä moreenikumpare.

Pienemmän kumpareen laella on neljä kuoppaa, jotka ikään kuin kiertävät pienen lakitasanteen reunoja. Jyrkkäreunaisten kuoppien keskimääräinen halkaisija on metrin paikkeilla ja syvyyttä niillä on 30 – 40 cm. Lisäksi laen koilliskulmalla on pari isompaa maakeiveä, joiden lomaan on nostettu muutama pienempi kivi.

Kuoppien tarkoituksesta ei ole tarkempaa käsitystä, maannoksensa perusteella niillä ei ole kovin paljon ikää.

Kohde tarkastettu: 25.9.2002.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

63. PYHÄNIEMI SE

Maakuoppia?, n. 5 kpl. ja

Rakennusjäänteitä (hirsikehä, kellari) 2 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623-05 TULKASELKÄ

p = 7416 18, i = 3477 56, z = n. 210 (hirsikehä)

p = 7416 16, i = 3477 57, z = n. 210 (kuopat)

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven keskiosan pohjoisrannalla Pyhäniemen keskiosassa. Alue on koillispuoleltaan pienen kumpareen suojamaa jokseenkin tasaista rantakangasta. Alueella on myös käytössä oleva riukulaavu ja tulipaikka.

Paikalla on kaksi rakennusjäännettä ja puolenkymmentä epämääräistä kuoppaa. Hirsikehikkoinen kämppä on ollut suoraan maan pinnalle perustettu. Hirsien katkaisu ja salvokset on tehty sahalla. Tulisijan jälkiä ei paikalla ole. Kooltaan n. 6,5 x 7 metriä olevasta kehästä on jäljellä vain alin maatuva hirsikerta. Tämän etäisyys rannasta on noin 6 – 7 metriä. Kehikosta noin 16 metriä länteen, ja rannasta noin 15 metriä, on alaltaan noin 2 x 2 metrinen hirsikehäinen kellari, jonka katteena on hirsiiä ja kiviä. Nykyinen tulipaikka on näiden välissä.

Kämpästä kaakkoon hieman alavammalla kankaanosalla on muutamia pieniä epämääräisiä kuoppia, joiden halkaisija on noin 1 metri ja syvyys alle puoli metriä. Ainakin osassa kuopista on heikkoa huuhtoumaa.

Kohde tarkastettu: 25.9.2002.

Kuvat: 5/17 Pyhäniemen rakennuksensija pohjoisesta.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

64. PYHÄJÄRVI, N-RANTA

Rakennusjäänteitä (kämppä, kellari ja sauna), 3 kpl.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7416 86, i = 3476 89, z = n. 210

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven pohjoisrannan keskivaiheilla, sen eteläisimmäksi ulottuvassa niemessä, suoraan Kotasaaresta pohjoiseen.

Kyseessä on korkeahko hiekkainen mäntyä kasvava niemeke, jonka kaakkoislaidalla on puoliiksi rinteeseen kaivettu kämppä. Kämpän ala on 4 x 4 metriä. Hirret ja salvokset on katkottu moottorisahalta. Kämpän katto on rauennut. Tästä noin 6 metriä lounaaseen on rinteeseen kaivetun kellarin ovisuu. Kellarin kattorakenne odottaa romahtamistaan. Tästä noin 6 metriä lounaaseen, niemen etelärannan partaalla on pienen saunan jäänteet, noin 2 x 2 m. Sekin on osin rinteeseen kaivettu. Kämpän länsipuolella on pienehkö hiekkakuoppa.

Kyseininen kämppä on rakennettu aikaisintaan 1960-luvulla.

Kohde tarkastettu: 20.9.2002

Kuvat: 4/3A Pohjoisranta, vasemmalla sauna, keskellä kellari, oikealla kämppä, koillisesta

4/4A Pohjoisranta, vasemmalla kellari, oikealla kämppä, idästä

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

65. KOTASAARI (Roi 718)

Kenttä, (rakennusjäänteitä, kuoppia n. 5 kpl.); Kämppä. II.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7416 64, i = 3476 86, z = n. 210

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven pohjoispään saarella. Kyseessä on kahdesta saaresta kookkaampi ja maastoltaan korkeampi.

Saari on muinoin ollut kalakenttänä. Tästä kertovat saaren luoteispäässä olevat kuopat, joita on ainakin puolenkymmentä ja joista kookkain on noin 2 x 3 metriä ja noin 70 cm syvä. Myöhemmin saarta on asuttanut Pyhäjärven erakko Vihtori "Vikke" Luokila, josta mm. K. M. Wallenius kertoo (Vanhat kalajumalat). Hänen jäljiltään saarella on yhä käyttökunnossa oleva kämppä. Kämpän luoteispuolella olevan pihan takana on muutama vuosi sitten palaneen saunan raunio. Pihan ja saaren koillisreunalla on matala laaja kaivanto, joka lienee Luokilan toteutumatta jääneen uudisrakennuksen sijaa. Saunan luoteispuolella, sen ja em. kuoppien välissä on heinittynyt ja umpeen kasvava pelto. Luokilan kämppä on jo muinaisjäännösmerkillä varustettu.

Oravan mukaan (1955, kartta, s. 61) molemmat saaret olisivat vanhoja kenttäpaikkoja. Kotasaaren viereisestä Rokulisaaressa ei kuitenkaan tavattu jäänteitä.

Kohde tarkastettu: 20.9.2002.

Kuvat: 4/7A Kotasaari, Vihtori Luokilan kämppä lounaasta.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

66. PYHÄOJA (Roi 725)

Kivi-uuni, 1 kpl., kuoppia? II. sekä
 Rakennusjäänteitä, kenttä?
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7417 10, i = 3477 83, z = 200 - 205

Kohde sijaitsee Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven ja tämän itäpuolisen Yli-Naarman välisen Pyhäojan puolimaissa ojan etelärannalla. Matalan ja paikoin kalliopohjaisen ojan laidoilla kasvaa heinää. Avoin uoma, jonka pohjalla kapea oja virtaa, on melkoisen leveä ja sitä reunustavat selvästi korkeammalle nousevat, paikoin hyvinkin kivikkoiset kankaanreunat.

Paikalla olevan laajan luonnonkivikon reunalle on koottu kekomainen uuni (ns. ryssäuuni), jonka ala on noin 2,2 x 2,3 metriä ja korkeus 90 – 100 cm. Se on kasattu kookkaista miehen nostannaisista laakamaisista luonnonkivistä. Uunin suuaukko on kohti etelää. Sen edessä on laakea tasainen paasi (100 x 120 cm) ikään kuin uuninedustasona. Kivet ovat palaneita ja osin nokisia. Uunin vieressä on kyltti, jossa sanotaan: Rauhoitettu luonnonsuojelulain perusteella. Kyseinen kohde on siis ns. väärin suojeltu.

K. M. Walleniuksen mainitseman (Vanhat kalajumalat, s. 19) kohteen on tarkastanut 1953 J. Leppäaho. Tässä mainittakoon, että V. O. Oravan (1955, s. 61) mukaan Pyhäojan rannalla olisi lappalaisten asuinpaikka (ks. kohde 72) ja kemiläisten kenttä, jonka reunassa olisi kalamaja ja kemiläisten leivinuuni. Mahdollista kenttää ei voitu tarkemmin määrittää. Uunista n. 150 m NE (7417 21/3477 93) tavattiin palanut hirsikämpän pohja, jonka koko oli 4 x 3 metriä. Paikalla oli myös, tiiltä, peltiä ja rautaromua.

Pyhäojalla toimittajia 15.10. käyttänyt Korpivuoma kertoi syksyllä 2002, että kivi-uunin (ks. kohde 66) eteläpuoliselta kankaalta oli tuon käynnin aikana löydetty kolme samanlaista kuoppaa kuin Pyhäniemen luoteispuolella oleva (ks. kohde 60).

Kohde tarkastettu: 20. ja 25.9.2002.

Kuvat: 4/9A Pyhäojan uuni etelästä.
 4/10A Pyhäojan uuni pohjoiskoillisesta.
 4/11A Pyhäojan uuni, yleiskuva lounaasta.

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

67. KOTASAARINE

a) Uponnut vene.
 b) Perämelan löytöpaikka.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ

a) Jukka Korpivuoman mukaan Kotasaaren koillispuolella on uponnut vene (noin p = 7416 75, i = 3477 00). Sitä yritettiin paikallistaa siinä kuitenkaan tällä kertaa onnistumatta. Hyvällä säällä vene erottuu vaivatta kunhan osuu oikealle kohdalle. Veneen iästä ei ole tarkempaa tietoa. Kyseessä on puinen vene.

b) Mainittakoon tässä yhteydessä Kotasaaresta suoraan itään järven itärannalla olevan pienen poukaman rantavedestä (p = 7416 52, i = 3477 38) inventoinnin yhteydessä talteen poimittu puinen perämela.

Kohde tarkastettu 20.9.2002.

Kuvat: 4/13A Pyhäniemi NW, pienen lahden rantavedestä löydetty perämela

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

68. PYHÄJÄRVI (Roi 559 – 560)

Kalapatsaita, 4 (+ 15) kpl. II/III.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven rannoilla tiedetään olleen useita kalapatsaita. V. O. Oravan karttapiirrokseseen (1955, s. 61) niitä on merkitty 11 kpl. Carpelan ja Linkola (1959) ovat dokumentoineet 12 kalapatsasta. Rovaniemen inventoinnissaan (1989) Kotivuori on sijoittanut aiemmat tiedot kartalle ja päätynt kaikkiaan 16 patsaaseen, joista hän tapasi tunnistettavina kolme paikoillaan.

Inventoinnin aikana tavattiin neljä (1, 2 6 ja 7) ehjää ja varmuudella tunnistettavaa patsasta. Näistä tosin kaksi (6 ja 7) vain muutaman vuoden ikäistä uustuotantoa. Kotivuoren käynnin jälkeen on yksi kyltillä merkitty viety (9). Seuraavaan luetteloon on koottu kaikkien tiedossa olevien patsaiden sijainti (osa arvioita) em. tietojen pohjalta. Säilyneiden ohella tavattiin jokunen kanto, ehkä entisiä patsaita.

1)	p = 7415 21, i = 3478 76	Paikallaan (C & L 1959/1 ja Kotivuori no: 1, Roi 559).
2)	p = 7415 34, i = 3478 42	Paikallaan, pään syrjässä vuosiluku 1953 (Kotivuori n:o 2).
3)	p = 7415 78, i = 3478 13	KM 9593:1 Kansallismuseoon vieneet C & L 1961 (1959/3). Nyt rinteessä 80 cm korkea kapea kanto? (C & L 1959/2 tai 4?).
4)	p = 7416 08, i = 3477 95	Arvio, tuhoutunut? (C & L 1959/5, 1955 kartta).
5)	p = 7416 04, i = 3477 80	Arvio, tuhoutunut? (C & L 1959/6, 1955 kartta).
6-7)	p = 7416 08, i = 3477 64	Kaksi uutta ilmeisesti vuosina 1997 – 98 tehtyä patsasta.
8)	p = 7416 20, i = 3477 54	KM 9593:2, Kansallismuseoon toimittaneet C & L 1961 (1959/7).
9)	p = 7416 71, i = 3477 30	Paikalla mj-kyltti, patsas viety pari vuotta sitten, juurakon sija erottui vielä (C & L 1959/8, Kotivuori n:o 8, Roi 560).
10)	p = 7417 05, i = 3477 12	Paikalla kanto ja mj-kyltti, ei enää tunnistettavissa.
11)	p = 7416 86, i = 3476 90	Arvio, tuhoutunut? (C & L 1959/9, 1955 kartta).
12)	p = 7416 86, i = 3476 58	Arvio, tuhoutunut? (C & L 1959/10, 1955 kartta).
13)	p = 7416 88, i = 3476 52	Paikalla kanto, ei tunnistettavissa (C & L 1959/11?, 1955 kartta).
14)	p = 7416 94, i = 3476 46	Arvio, tuhoutunut? (vrt. C & L 1959, no. 12, 1955 kartta).
15-16)	p = 7416 70, i = 3476 27	Arvio, alueella kaksi kantoa, ei tunnistettavissa (vrt. 1955 kartta).
17)	p = 7416 34, i = 3476 42	Arvio, tuhoutunut? (1955 kartta).
18)	p = 7416 28, i = 3476 43	Arvio, tuhoutunut? (1955 kartta).
19)	p = 7416 20, i = 3476 46	Arvio, tuhoutunut? (1955 kartta).

1) Syvälahden koillisrannalla seisoo ennestään tunnettu nuppipäinen patsas petäjän juurella. Korkeus 85 cm, josta nupin osuus 10 cm. Puolivälin ympärysmitta noin. 35 – 37 cm /halkaisija n. 11 – 12 cm.

2) Syvälahdesta luoteeseen olevalla luodolla on kolmen petäjän suojassa solakka nuppipäinen patsas, jonka nupin yhdessä syrjässä on vuosiluku 1953. Nuppi poikkileikkaus on lähinnä suorakaiteinen. Patsaan korkeus on 112 cm, josta nupin osuus 17 cm. Ympärysmitta 35 – 38 cm eli halkaisija 11 – 12 cm.

6 ja 7)-Uustuotantoa olevat patsaat ovat molemmat perinteisiä nuppipäitä, runsaan metrin korkuisia.

Kohteet tarkastettu 20. ja 25.9.2002.

Museokokoelmiin siirretty: KM 9593:1-2 Carpelan ja Linkola 1961, (luettelon patsaat n:o 3 ja 8)

Kotiseutuyhdistys Totto: Patsas Pyhäjärveltä (ks. K. Vilkkunen, Lohi, s. 371).

Kuvat	4/5A	Pyhäjärven patsas/kanto 10 ja mj-kyltti eteläkaakosta
	5/5A	Syvälahden kalapatsas 1 idästä
	5/6A	Syvälahden kalapatsas 1 pohjoisesta
	5/8A-9A	Luodon kalapatsas 2 keskellä honkaantuvan petäjän tyvessä koillisesta
	5/10A	Luodon kalapatsas 2 lännestä
	5/11A12A	Luodon kalapatsas 2 idästä
	5/15A	Nuoria kalapatsaita (6 ja 7) Pyhäniemen rannalla, koillisesta

Kartta 9: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

Piirros 1: Kalapatsaat

69. PYHÄJÄRVI

Pilkkapuita, 44 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

Rovaniemen kirkolta 51 km koilliseen olevan Pyhäjärven rannoilla tavattiin kaikkiaan 44 pilkkapuita.

1.	p = 7416 46, i = 3476 64	-	SW	-
2.	p = 7416 29, i = 3476 41	40 x 11	ENE	Merkintä MH tai IH, takana pieni pilkka
3.	p = 7416 41, i = 3476 37	175 x 15	E	Alhaalla sisäpilkka 67 x 7, puhtaat
4.	p = 7416 50, i = 3476 34	43 x 12	NE	-
5.	p = 7416 51, i = 3476 33	72 x 6	NE	-
6.	p = 7416 59, i = 3476 29	60 x 12	E	-
7.	p = 7416 59, i = 3476 29	130 x 16	E	-
8.	p = 7416 61, i = 3476 28	125 x 13	E	-
9.	p = 7416 62, i = 3476 28	45 x 9	E	Hongassa
10.	p = 7416 75, i = 3476 22	80 x 10	E	-
11.	p = 7416 76, i = 3476 21	100 x 12	NNE	-
12.	p = 7416 81, i = 3476 17	80 x 10	NE	Hongassa
13.	p = 7416 99, i = 3476 38	35 x 5	SSW	Yläosassa merkintä A
14.	p = 7417 00, i = 3476 38	80 x 23	SSW	Ihmishahmo, merk. MAK/1911, n 20 m rannasta Kaadettu honka, josta pilkka jätetty ehjäksi
15.	p = 7416 98, i = 3476 39	135 x 25	SSW	Ihmishahmo, merk. HS/190, n 10 m rannasta
16.	p = 7416 96, i = 3476 40	65 x 14	S	Hongassa, tehty uuttu
17.	p = 7416 95, i = 3476 40	165 x 23	S	Keilamainen, epäselvä merk. A(I)E / (P)N / (II),
18.	p = 7416 89, i = 3476 52	155 x 26	SW	Ihmishahmo, merk. XX / AI / MA / S / 18 / 9(?)
19.	p = 7416 88, i = 3476 52	60 x 7	S	Hongassa
20.	p = 7416 90, i = 3476 70	-	-	Palokoro, merk. TEUVO SÄR / KELÄ 1964
21.	p = 7416 90, i = 3476 95	-	-	Petäjässä, merkintä R. T. 2002
22.	p = 7416 73, i = 3477 28	40 x 15	SE	Merkintä (1)849?
23.	p = 7416 73, i = 3477 28	60 x 10	SW	Hongassa
24.	p = 7416 73, i = 3477 32	22 x 12	W	Risti, puumerkki, umpeutuva, harjanteen päässä
25.	p = 7416 74, i = 3477 33	100 x 30	NE	Lovi alhaalla, harjanteen pohjoispuolella
26.	p = 7416 70, i = 3477 31	80 x 5	-	Hongassa, lovi alhaalla
27.	p = 7416 67, i = 3477 32	130 x 28	-	Hongassa, aivan rannassa
28.	p = 7416 59, i = 3477 38	160 x 18	SW	Ihmishahmo
29.	p = 7416 58, i = 3477 39	75 x 24	WNW	Takana iso pilkka (kork. 180)
30.	p = 7416 09, i = 3477 63	130 x 18	SSW	-
31.	p = 7416 09, i = 3477 61	205 x 40	SSW	Ollut linjapilkka, taempi kaadettu
32.	p = 7416 07, i = 3477 65	159 x 33	SSW	Linjapilkka etumainen >> 6 m NNE
33.	p = 7416 07, i = 3477 65	185 x 21	SSW	Linjapilkka taempi, umpeutuneita sivupilkkoja
34.	p = 7415 93, i = 3478 05	158 x 16	SW	Merkintä M / A / S / 18 / 95
35.	p = 7415 93, i = 3478 05	-	SW, S	Isossa petäjässä kaksi epäm. pilkkaa
36.	p = 7415 87, i = 3478 08	82 x 27	W	Hongassa merk. + K / M / 1895 ja KK / 18 / 95
37.	p = 7415 88, i = 3478 07	57 x 11	SW	Avaimenreikämainen
38.	p = 7415 81, i = 3478 11	100 x 16	SSW	Hongassa, puumerkkejä
39.	p = 7415 80, i = 3478 13	-	-	Pilkka ja kolo
40.	p = 7415 79, i = 3478 14	60/120/80 x 4	SSW	Kolme rinnakkaispilkkaa
41.	p = 7415 77, i = 3478 15	85 x 14	W	-
		55 x 10	S	-
42.	p = 7415 49, i = 3478 31	60 x 13	W	Kuoppien kohdalla
43.	p = 7415 20, i = 3478 64	80 x 3	SSW	-
44.	p = 7415 11, i = 3479 07	70 x 16	SW	Petäjässä myös "reppunaula"
		70 x 19	S	-

Määrä on suhteellisesti ottaen huomattava. Pilkkojen joukossa on useita ihmishahmoja, myös erilaisia merkintöjä on runsaasti. Vanhin tavattu vuosiluku, mikäli oikein tulkittu, on vuodelta 1849, umpeutuvassa pilkassa vanhan petäjän kyljessä (22). Nuorin pilkoista on vasta inventointivuodelta (21). Valtaosa pilkoista on tehty näkymään järvelle. Nämä keskittyvät etenkin järven luoteispäähän Pyhäjärvenperän molemmille rannoille ja järven keskiosaan koillisrannalle. Viimeksi mainitulla alueella on mm. kahdesta pilkkapuusta (32. ja 33) koostuvat linjapilkat, jotka osoittavat kohti järven keskellä olevaa syvännettä.

Kohteet tarkastettu 20. ja 25.9.2002.

- Kuvat: 4/00A Pilkkapuu 14, ihmishahmo, kaadettu honganpätkä, pohjoisesta.
 4/0A Pilkkapuu 15, ihmishahmoinen, teksti HS, etelästä.
 4/1A Pilkkapuu 15, ihmishahmoinen, teksti HS, etelästä.
 4/2A Pilkkapuu 18, ihmishahmoinen, tekstiä, lounaasta.
 4/6A Pilkkapuu 22, vuosiluku (1)849, kaakosta.
 4/8A Pilkkapuu 24, merkintä risti ja puumerkki, lännestä.
 5/3A Pilkkapuu 41 etelälounaasta.
 5/4A Pilkkapuussa 44 oleva reppunaula idästä.
 5/13A Pilkkapuu 40, kolme rinnakkaispilkkää, eteläluoteesta.
 5/14A Pilkkapuu 34, hongassa, merkintä MAS/1895, lännestä.
 5/16A Pilkkapuut 32 ja 33, Pyhäniemen honkiintuneet linjapilkat lounaasta.

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa/Pilkat.

Piirroksat 9 ja 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa/Pilkkapuut.

70. SÄIPPÄNIEMI (Roi 489)

Kivikautinen asuinpaikka. II.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7415 34, i = 3480 66, z = n. 198 - 200

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma kapenee kaakkoispäässään kapeaksi pitkäksi lahdeksi Säippäniemen kohdalla. Tämän koillisrannalla olevan niemen koillispuolella on vene- ja tulistelupaikka, jonka rantaan pääsee autolla. Alue on loivasti järveä kohti laskevaa hiekkamoreenikangasta.

Rantatörmän päältä liikkumisen kuluttamalla kankaalta tavattiin useita kvartsi-iskoksia sekä joitakin palaneita kiviä. Viimeksi mainitut voivat tosin olla nuoria. Paikalla on ilmeisesti tulisteltu pitkään, nykyinen tulipaikka on kuluneen kankaanosan pohjoislaidalla. Tästä muutama metri pohjoiseen, rikkoutuneesta rantatörmästä löydettiin kvartsikaavin. Paikalla on havaittu kvartseja myös aiemman inventoinnin yhteydessä.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 H. Kotivuori.

Inventointilöydöt: KM 33666 (kvartsikaavin).

Kuvat: 6/19A Säippäniemen kivikautista asuinpaikkaa, kvartsit etualan kulumalta ja takaa törmästä, tulipaikalla Korpivuoma ja Viti, eteläkaakosta.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

71. PITKÄNLOUKON SUU (Roi 719)

Kvartsilöytöpaikka. II/III.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

p = 7417 09, i = 3479 30, z = n. 198 - 200

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteispäässään kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäsiloukoksi. Pitkänloukon leveän suun itärannalla vastapäätä Pyhälahden salmea on pieni kivikkoinen niemenpykämä, jolla kohde sijaitsee.

Jyrkähkörantaisen, laeltaan tasaisen ja karun moreeniniemen keskellä on moderni kivistä koottu kookas tulenpito- ja ruuanvalmistuspaikka istuinsijoiheen. Tämän viereltä kuluneelta maanpinnalta tavattiin yksi kookas lohkottu kvartsi, jonka yhdellä kulmalla on käyttöjälkinen kaavinmainen terä. Enempiä varhaisen asumisen jälkiä ei niemeltä löydetty.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Inventointilöydöt: KM 33668 (kvartsikaavin).

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

72. PYHÄLAHDEN S-RANTA (Roi 720)

Maakuoppa, ”lappal. asuinpaikka”? II.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 05 TULKASELKÄ
 p = 7417 21, i = 3478 48, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteispäässään kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäksiloukoksi. Pyhälahden etelärannalla on laaja männikköinen niemi, jonka korkein kohta on sen länsiosassa.

Niemen korkeimman kohdan länsipuolella rannan tuntumassa on yksittäinen kutakuinkin pyöreä kuoppa, jonka halkaisija on noin 2,5 metriä ja syvyys noin 40 cm. Sekä sen pohjalta että reunalta tavattiin huuhtoutumiskerros, joka reunalla oli edellistä huomattavasti ohuempi, kuitenkin selvästi erottuva. Kuopan luonne jäi avoimeksi.

Oravan mukaan (1955, s. 61) Yli-Naarman ja Pyhäjärven välillä ”on vanha lappalaisten asuinpaikka ja kemiläisten kenttä. Kentän reunassa on kalamaja sekä kemiläisten leivinuuni”. Karttaan hän on merkinnyt kaksi kenttää: toisen lähelle uunia (vrt. kohde 66 Pyhäoja) ja toisen lammen etelärannalle kuvatun kuopan sijoille. Näin kuopan voisi lähinnä liittää Oravan mainitsemaan ”lappalaisten asuinpaikkaan”. Kuopan lisäksi alueelta tavattiin vain jokunen pilkka.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002.

Kuvat: 5/22A Kuoppa Pyhälahden etelärannalla, etelästä.
 Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

73. PYHÄLAHDEN NW-RANTA

Maakuoppa.
 3623 05 TULKASELKÄ
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 p = 7417 40, i = 3478 28, z = n. 200 – 205

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteispäässään kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäksiloukoksi. Pyhälahden luoteisranta on männikköistä hiekkavaa kangasta, jota molemmin puolin reunustaa alava jänkä.

Korkean kankaanosan järvenpuoleisella reunalla loivan rinteen partaalla on yksittäinen maakuoppa, jonka ala on noin 2 x 4 metriä ja syvyys n. 40 cm. Kuopasta tavattiin huuhtoutumiskerros, mutta muuten sen luonne jäi avoimeksi. Alueelle tehtiin muutama koepisto, mutta mitään selvästi kiinteään viittaavaa ei löydetty.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002.

Kuvat: 5/23A Kuoppa Pyhälahden luoteisrannalla, luoteesta.
 Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

74. PITKÄLOUKKO NW

Kuoppia (säilytys), 3 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

a) p = 7418 11, i = 3478 85, z = n. 200 - 205

b) p = 7418 08, i = 3478 86, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteispäässään kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäsiloukoksi. Pitkänloukon pohjoispuolella on kaksi pienehköä lampea, jotka laskevat lahteen pienen solisevan puron kautta. Puron ylittää itään johtavan metsätien silta.

Alueelta tavattiin nuorehkoja kuoppia (kalakuoppia) kahdesta kohtaa, molemmat puron länsipuolelta. Tien pohjoispuolella kivikkoisessa puronvarsirinteessä on vierekkäin kaksi soikeahkoa kuoppaa (a-kohta). Toisen ala on 1,3 x 1,6 metriä ja toisen 2,0 x 2,2 metriä. Syvyyttä näillä on puolisen metriä tai hieman enemmän. Tien eteläpuolella, siitä vain muutaman metrin päässä, on edellistä loivemmassa rinteessä kuoppa, jonka ala on noin 1 x 2,5 metriä (b-kohta). Myös tämä kuoppa on koepiston perusteella aivan nuori. Vuonna 1984 painetussa peruskarttaan merkittyä rakennuksensijaa ei kyetty paikantamaan. Jokseenkin näillä tienoilla on sijainnut poropirtti, jota K. M. Wallenius kuvaa (1951, s. 20 - 23). Olisikohan joku kuopista se, jonka kaivamisesta hän kirjassaan kertoo?

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Kuvat: 6/21A Tien eteläpuolella oleva kuoppa vasemmalla ja lahteen laskeva puro oikealla, etelästä.

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

75. SÄIPPÄNIEMI N

Rakennusjäänteitä (kämpä, talli), 2 kpl.

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

p = 7415 60, i = 3480 61, z = n. 200 - 205

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma kapenee kaakkoispäässään kapeaksi pitkäksi lahdeksi Säippäniemen kohdalla. Niemen koillispuolella on venepaikka. Tästä pohjoiseen ranta jatkuu korkeana ja jyrkkänä. Venepaikalta noin 250 metriä pohjoiseen korkean törmän leikkaa poikittainen kostea puomainen kuru. Kurun ja siitä kaakkoon olevan uuden poroaidan välissä on rantatörmän partaan tuntumassa jokseenkin tasaisella kankaalla ainakin kaksi rakennusjäännettä, joista tieto LMM:oon oli saatu Matti Koivistolta.

Lähempänä rantaa on osin kuusten ja aluskasvillisuuden peittämä rakennuksen hirsikehän pohja, jonka ala on noin 5 x 5-6 metriä. Sen pohjoiskulmassa on kivistä kasatun kiukaan jäännökset. Kiukaan ala on 2 x 2 metriä. Vain 2,5 - 3 metriä tästä koilliseen on toisen hirsirakennuksen jäänteet. Kooltaan se on ollut jokseenkin edellisen kokoinen, tulisijan paikkaa ei ole. Seinästä on vielä jäljellä nelisen hirsikertaa, hirsia on sahattu polttopuiksi. Kehän sisäpuolella kasvaa nuorta koivua. Kiukaallisen rakennuksen luoteispuolella on kuoppa, jonka koko on 1 x 1,5 metriä ja syvyys 60 - 70 cm. Alueella kasvaa runsaasti katajaa. Kyseessä ovat vanhan savottakämpän ja tallin jäänteet.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Kuvat: 6/20A Rakennusjäänteitä Säippäniemestä pohjoiseen, etualalla keskellä olevaan kiukaaseen liittyvän rakennuksen sammaloitunutta kehää, takana toinen rakennus, lännestä.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

76. PITKÄLOUKON PÄÄ

Kalapato.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 05 TULKASELKÄ

p = 7418 05, i = 3478 90, z = n. 197,5

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteessa kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäsiloukoksi. Pitkänloukon pohjoispäähän laskee lyhyt puro läheisistä pienistä lammista ja etäämpänä olevasta Kuorinkijärvestä.

Salmimaisen puron ylitse kulkee silta, jonka alla on pieni soliseva putous. Tämän alla puro levenee pieneksi lahtimaiseksi järven poukamaksi. Tämän suulle on tehty kalapato iskemällä erivahvuisia puita järven pohjaan poikki lahdelman suun. Osa patopuista näkyy vedenpinnan yläpuolella.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Kuvat: 6/22A Pitkäloukon suulla olevaa kalapatoa pohjoisesta
Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

77. PYHÄLAHDEN SALMI

Kalapato.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623-08 RISTILAMPI

p = 7417 22, i = 3478 83, z = n. 197,5

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteessa kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäsiloukoksi. Pyhälahden erottaa järvenselästä viitisenkymmentä metriä leveä salmi.

Matalahkon hiekkapohjaisen salmen poikki on tehty kalapato iskemällä erivahvuisia puita järven pohjaan. Veden alla olevat patopuut erottuvat selvästi etenkin molempien rantojen tuntumassa. Ylös nostettiin yksi 4 – 5 cm paksu puu, joka oli päästään teroitettu. Pohjassa erottui myös selvästi paksumpia puita.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002.

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

78. SÄIPPÄNIEMI

Kalapato?, kenttä?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7415 07, i = 3480 57, z = n. 197,5

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma kapenee kaakkoispäässään kapeaksi pitkäksi lahdeksi Säippäniemen kohdalla. Säippäniemi järven koillisrannalla oleva alava niemi, joka kurottaa riittamaisesti etelään niin, että sen kohdalle jää vain noin kolme - neljäkymmentä metriä leveä salmi.

Salmessa olevasta kalapadosta on useita ilmoituksia. Inventoinnin aikana padosta ei yrityksistä huolimatta onnistuttu tekemään varmoja havaintoja. Maastollisesti paikka on kalapadon paikaksi erittäin sopiva, tosin ainakin keskiosaltaan ilmeisen syvä. kerrallisen padon oleminen kyseisellä paikalla ei ole mikään mahdottomuus.

Oravan mukaan (1955, kartta s. 60) kapeassa Säippäniemessä on ollut kemiläisten kalakenttä. Paikalta ei kuitenkaan onnistuttu löytämään mitään sellaista kiinteää jäännöstä, joka viittaisi pitempiaikaiseen oleskeluun.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

79. PYHÄLAHTI

Reiällisten tukkien löytöpaikka.

3

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

623 08 RISTILAMPI

p = 7417 43, i = 3488 35, z = n. 197,5

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarma jakaantuu luoteispäässään kahdeksi lahdeksi: läntiseksi Pyhälahdeksi ja pohjoiseksi Pitkäsiloukoksi. Pyhälahti on matala hiekkapohjainen ja kirkasvetinen lahti

Pyhälahden koillisrannalla olevan pilkkakeskittymän luota pienestä poukamasta tavattiin ainakin kaksi n. 15 cm paksua ja runsaan kolmen metrin pituista tukkia, joiden kummassakin päässä on veistetty reikä. Reikä on tukin toisessa laidassa, ulkoreunalla on puuta vain ohuelti. Tukit jätettiin paikalleen kahluusvyöyteen veteen rannan tuntumaan. Puiden käyttötarkoituksesta ei ole tietoa.

Kohde tarkastettu: 20.9.2002

Kuvat: 5/24A Reiällinen tukki Pyhälahden pohjoisrannalla

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosa.

115. PURNUJÄRVI

Pilkkapuita, 35 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1 ja

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen ja Kemijärven kirkolta 34 km länteen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Purnujärveltä löydettiin kaikkiaan 35 pilkkapuita:

1.	p = 7407 33, i = 3485 85	85 x 17	NNE	Honka
2.	p = 7407 48, i = 3485 71	30 x 6	NNE	Honka
3.	p = 7407 62, i = 3485 65	-	NE	Hongan kannossa jäljellä vähän pilkkaa
4.	p = 7407 82, i = 3485 68	63 x 17	ENE	Honka
5.	p = 7407 72, i = 3485 38	83 x 15	N	-
6.	p = 7407 98, i = 3485 15	162 x 24	E	Merkintä: YRJÖ / MAJAVA / 19 (12/?) 22
7.	p = 7408 12, i = 3485 20	115 x 10	ENE	-
8.	p = 7408 44, i = 3485 06	150 x 13	E	-
9.	p = 7408 54, i = 3485 09	90 x 17	NW	Ihmishahmo, silmäviillot
10.	p = 7408 54, i = 3485 09	-	-	Umpeutunut pilkka
11.	p = 7408 88, i = 3485 12	40 x 10	E	Nojallaan oleva honka
12.	p = 7408 90, i = 3485 12	145 x 22	E	Ulottuu maahan
		45 x 10	W	Merkintänä päällekkäiset A:t = (A / A)
13.	p = 7409 40, i = 3485 11	38(90) x 10	NW	Honka, merkintä: 1874, maalle päin
14.	p = 7409 40, i = 3485 11	55 x 16	SSE	-
15.	p = 7409 44, i = 3485 15	85 x 18	SE	Ulottuu maahan, taakse kaatunut petäjä
16.	p = 7409 45, i = 3485 30	130 x 7	E	-
17.	p = 7408 42, i = 3485 75	30 x 8	S	Rannasta n. 10 m
		20 x 2	W	Maalle päin
18.	p = 7408 49, i = 3485 73	115 x 25	N	Poistettu pahka
19.	p = 7408 51, i = 3485 61	105 x 14	N	Ihmishahmo?
20.	p = 7408 51, i = 3485 59	30 x 2	N	Umpeutuva
21.	p = 7408 50, i = 3485 58	145 x 21	W	Maahan ulottuva
22.	p = 7408 50, i = 3485 58	23 x 3	W	Rannasta n. 7 m
		17 x 17	W	Edellisen alla
23.	p = 7408 48, i = 3485 58	90 x 16	WNW	Pienet sisäpilkat, rannasta n. 10 m
24.	p = 7408 47, i = 3485 55	157 x 20	W	Seuraavat kaksi = linjapilkat 15 m välein SE
25.	p = 7408 45, i = 3485 56	117 x 17	WNW	Kaksi isoa sisäkkäistä pilkkaa, sisemmässä merkintä: 18(7 tai 1)2, linja edellisen kanssa
26.	p = 7408 44, i = 3485 57	45 x 3	NW	Pilkassa kolme lastua, 160 cm maasta
27.	p = 7408 45, i = 3485 56	80 x 12	NW	Keskellä vinoneliö
28.	p = 7408 46, i = 3485 56	77 x 13	WNW	Honka
29.	p = 7408 33, i = 3485 63	65 x 12	S	Merkintöjä: (KOEM?)
30.	p = 7408 74, i = 3485 83	-	SW?	Kaatuva honka
31.	p = 7408 74, i = 3485 83	11 x 3	S	Honka
32.	p = 7408 30, i = 3486 12	30 x 2	W	Honka
33.	p = 7406 97, i = 3486 51	100 x 13	NNW	-
34.	p = 7407 13, i = 3486 15	95 x 25	N	-
35.	p = 7407 13, i = 3486 16	50 x 17	NNE	-

Pilkkapuita on lähinnä järven länsirannalla (n:ot 1- 16) ja Rajasaassa (n:ot 17 – 29), etenkin sen luoteisosassa. Saaren luoteisosassa on peräti kolmen pilkan muodostamat linjamerkit (24 – 26), jotka ovat toisistaan n. 15 metrin etäisyydellä. Takimmaisen petäjän pilkka on poikkeuksellisen ylhäällä, lisäksi siihen on asetettu kolme kookasta lastua. Lastut ovat lomittain ristissä ja jääneet löyhästi kiinni kuoriin puun kasvaessa. Kaiverrusten joukossa on ainakin kaksi 1800-luvulta olevaa (n:öt 13 ja 25).

Kohde tarkastettu: 30.9. - 1.10.2002.

- Kuvat: 7/11A Pilkkapuu 4, honka, pohjoisluoteesta
7/12A Pilkkapuu 26, lastuin merkitty taempi linjapilkka Rajasaassa luoteesta
7/13A Pilkkapuu 9, ihmishahmoinen, luoteesta???
7/14A Pilkkapuu 8, veneestä, idästä
7/15A Pilkkapuu 8, veneestä, itäkoillisesta
7/16A Pilkkapuu 11, nojallaan oleva honka, luoteesta
7/17A Pilkkapuu 13, vuosiluku 1874 maanpuolella, luoteesta

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

Piirros 14: Purnujärvi ja Keskijärvi/Pilkat.

116. KESKIJÄRVI, W-RANTA

Maakuoppia (säilytys), n. 5 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

a) p = 7405 96, i = 3486 20, z = n. 190

b) p = 7406 00, i = 3486 22, z = n. 187,5

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimäinen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Keskijärven länsirannalla on korkeahko loiva niemi, jonka korkeimman kohdan kärjessä on suorakulmainen kuoppa (a), jonka ala on 1,3 x 1,6 metriä ja syvyys 50 – 60 cm. Kuopan ympärillä on valli. Kuopan pohjalta ei huuhtoutumiskerrosta tavattu. Tästä n. 10 metriä itään on toinen kuoppa, jonka ala on 2 x 2 metriä ja syvyys 30 – 40 cm. Lisäksi näistä rantaan päin hieman alempana on useampia selvästi nuoria kuoppia. Aivan rannan tuntumassa alavalla rantajängällä edellisistä koilliseen on pieni kuoppa (b). Sen ala on 1,0 x 1,2 metriä ja syvyys puolisen metriä. Kuopan pohjoispäässä on jäänteitä puukehästä. Siinä on kolme ”hirsikertaa”, jonka korkeus yhteensä noin 45 cm. Kehikon sisäpuolen pituus on ollut ehkä vajaan metrin. Kyseessä lienee jonkinlainen säilytyskuoppa. Kuopat ovat maannoksensa perusteella suhteellisen nuoria.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kuvat: 7/1A Länsirannan harjanteen kärjessä oleva kuoppa etelälounaasta

7/2A Länsirannan puukehikkoinen kuoppa etelästä

Kartta 16: Keskijärvi.

117. KESKIKÖNGÄS NE

Maakuoppia (säilytys?), n. 15 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

p = 7404 76, i = 3486 53, z = n. 187,5

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimäinen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Keskijärven eteläpään länsirannalla on alava niemi, joka kasvaa tiheää nuorta koivua. Niemellä on 15 – 20 pientä, osin hyvin epämääräistä kuoppaa. Kuoppien koko ja keskinäinen etäisyys vaihtelee. Niiden halkaisija on keskimäärin noin 1,5 m ja syvyys 40 – 80 cm. Alaltaan laajin kuoppa on noin 3 x 3 metriä. Syvyyttä sillä on tosin vain 20 – 30 cm. Joidenkin kuoppien pohjalla on kiviä. Niistä kolmesta kuopasta, joihin koepisto tehtiin ei huuhtoutumiskerrosta löydetty.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kuvat: 7/00A Länsirannan niemen kuoppia, etelästä

Kartta 16: Keskijärvi.

118. KENTTÄSAARI (KemJ 263)

Maakuoppia (säilytys), kenttä?. II.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7404 60, i = 3486 63, z = n. 190

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimmainen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Järven eteläpäässä on kaksi saarta. Näistä kaakkoisemmalla on ainakin neljä kuoppaa. Kuivan männikkösaaren länsirannalla on näistä kolme ja itärannalla yksi. Saaren länsirannan pohjoisimman kuopan (1) ala on noin 1,5 x 2 metriä ja syvyys n. 70 cm. Länsirannan keskimmäisin kuoppa (2) on alaltaan 2 x 2,5 m ja syvyydeltään 60 - 70 cm. Se on neliömäinen, 10 - 20 cm korkean kiven ja maansekaisen vallin ympäröimä, alarinteen puolella kivet vallin ulkoreunassa. Länsirannan eteläisimmän kuopan (3) ala on 1 x 2 metriä ja syvyys n. 50 cm. Itärannan tuntumassa maakiven vieressä olevan kuopan 4 ala on 1 x 1,5 metriä ja syvyys n. 30 cm. Viimeksi mainittu on hieman epämääräinen. Kuoppien lisäksi saarella on jälkiä tulenpidosta.

Oravan mukaan (1955, s. 55 - 56) molemmilla saarilla olisi runsaasti kalahautoja ja kala-aittojen jäänteitä. Jäänteiden määrä jäi kuitenkin vähäiseksi, mm. luoteiselta saarelta ei tavattu selviä kuoppia tms. kiinteitä jäänteitä.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kuvat: 6/24A Kenttäsaaren kuoppa 2 lounaasta.
 Kartta 16: Keskijärvi.

119. KESKIKÖNGÄS

Kenttä?, (tuhoutunut).
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7404 45, i = 3486 48, z = n. 187,5 - 190

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimmainen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkkää. Keskijärvi laskee Alajärveen lyhyen könkään kautta, jonka itärannalla on venepaikka

Keskiköngään pituus on noin parisataa metriä. Sen pohjoispään yli kulkee metsäautotien silta. Metsätien ja sillan rakentaminen sekä alueella ollut rakennuskanta ovat sekoittaneet ja myllertäneet könkään itärannan varsin perusteellisesti. Oravan paikalla mainitseman (1955, s. 55) kemiläisten kalakentän on tämä myöhempi maankäyttö tuhonnut.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kartta 16: Keskijärvi.

120. KESKIJÄRVI, E-RANTA

Kivilatomuksia (ampumasuojia).

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

p = 7405 04, i = 3486 85, z = n. 190

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimmäinen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Järven eteläosan itärannalla noin 20 – 30 metriä rannasta on kolme kivilatomusta. Jokseenkin tasaisella mäntykankaalla olevien latomusten koko on noin 2 x 1 metriä ja korkeus 50 cm. Ne on koottu irtonaisista nostannaisista ja osin tuettu lyhyillä pölleillä. Yhden luoteispää tukeutuu kantaan. Luode - kaakko -suuntaisen lyhyen ketjun muodostamien latomusten keskinäinen etäisyys on noin 10 metriä. Niiden luoteispuolella on nuori kaivanto. Kyse on nuorista ampumasuojista, joilta on hyvä näkyvyys järvelle.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kartta 16: Keskijärvi.

121. KESKIJÄRVI (Roi 724)

Kalapatsaita, 2 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimmäinen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Oravan mukaan (1955, s. 56) Keskijärven itärannalla monista kalapatsaista on säilynyt vain kaksi. Hän tarkoittanee kahta karttaan (s. 57) Kuikkaperänlahden suupuolen pohjoisrannalle merkitsemäänsä patsasta. Näitä ei kuitenkaan inventoinnin aikana tavattu. Järven rannoilla oli kuitenkin kaksi patsasta, toinen itä- ja toinen länsirannalla.

1. p = 7405 59, i = 3486 87 Itäranta (myös kenttäpaikka Oravan muistiinpanojen mukaan)
2. p = 7406 18, i = 3486 09 Länsiranta, ei aiempia tietoja (Roi 724)

1. Irtonainen perinteinen klupupää, joka katselee länteen kohti järvenselkää honkapölliin nojaten. Patsaan korkeus on nykyisellään 76 cm, josta nupin osuus 14 cm, patsaspuun halkaisija on 11 – 12 cm.
2. Perinteistä mallia oleva patsas, joka seisoo noin neljän metrin päässä rannasta. Patsaan korkeus on noin 74 cm, josta nupin osuus 12 cm, patsaspuun halkaisija karkeasti 10 cm. Nuppi viistetty 8-tahkoiseksi. Patsaspuun yläosassa rannanpuolella on alas levenevä lovi, jonka korkeus 17 cm ja alapään syvyys 3 – 4 cm. Myös patsaspuu näyttää olleen tahokkaaksi veistetty. Löyhästi sijoillaan sinnittelevä, paikalla kasvaneesta puusta tehty ajan syövä patsas on alkuaan ollut varsin huolellista tekoa.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kuvat: 7/5A Itärannan irtonainen kalapatsas (1), idästä.

7/6A Itärannan irtonainen kalapatsas (1), Risto Pyykkö ja Korpivuoma, itäkaakosta.

7/7A Länsirannan kalapatsas (2) eteläkaakosta.

7/8A Länsirannan kalapatsas (2) lounaasta.

Kartta 16: Keskijärvi.

Piirros 1: Kalapatsaat

122. KESKIJÄRVI

Pilkkapuita, 8 kpl.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 33 km länteen oleva Keskijärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta keskimmäinen sekä sijainniltaan että kooltaan (n. 2,5 - 3 x 0,5 km). Järven eteläosan rannat ovat korkeahkoja mäntyä kasvavia vaaranrinteitä, pohjoisosassa pääosin alavaa rantakangasta tai jänkkää. Järven eteläpäässä on venepaikka.

Oravan mukaan (1955, s. 56) Keskijärven länsirannalla on ollut runsaasti pilkkapuita, joissa oli merkintöjä aina 1700-luvulta. Inventoinnin aikana järven rannoilta tavattiin kahdeksan pilkkapuuta, joista osa hyvinkin iäkkäissä hongissa. Kuitenkaan 1700-luvun merkintöjä ei tavattu.

1.	p = 7405 49, i = 3485 45	95 x 9	ENE	Vino petäjä, kapeat sivupilkat
2.	p = 7405 57, i = 3485 43	150 x 5	ENE	Sivupilkat:
		70 x 3	E	Eteläpuolen sivupilkka
		90 x 2	NE	Pohjoispuolen sivupilkka
3.	p = 7405 86, i = 3486 23	115 x 1	NNE	Umpeutuva
4.	p = 7406 04, i = 3486 19	57 x 14	NE	Honka, puumerkki
		-	SE	Pieni pilkka
5.	p = 7406 17, i = 3486 10	72 x 14	NE	Merkintä: A M / 1 9 / (?)
		-	SW	Maanpuolen pieni pilkka
6.	p = 7406 24, i = 3486 07	47 x 12	NE	Oksaton honka
		37 x 7	SE	Maalle päin
7.	p = 7406 28, i = 3486 06	45 x 7	N	Veteen kaatuva honkiintuva petäjä
8.	p = 7406 62, i = 3486 11	85 x 16	S	Ihmishahmo

Pilkat keskittyvät järven pohjoisosan länsirannalle. Kiinnostavin ehkä pilkallinen oksattomaksi ikääntynyt honka, jonka kyljessä perusmuodoltaan mallia X oleva puumerkki (4).

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Kuvat: 7/0A Pilkkapuu 1, itäkoillisesta.
 7/3A Pilkkapuu 4, puumerkki, koillisesta.
 7/4A Pilkkapuu 4, oksaton honka kaakosta.
 7/9A Pilkkapuu 6, oksaton honka, koillisesta.

Kartta 17: Kypärälampi, Purnujärvi, Keskijärvi/Pilkat.

Piirros 14: Purnujärvi ja Keskijärvi/Pilkkapuut.

123. AUTIO JA UUTELA (Pel 3)

Kivikautinen löytöpaikka. II.
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
3642 02 MAIRIVAARA
p = 7442 15, i = 3509 75, z = n. 170 - 175

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi. Alueen vanhin talonpoikainen asutus on keskittynyt lähinnä Pyhätunturin koillispuolella olevan järven pohjoispäähän.

Pohjoisrannan loiva rinne on pääosin raivattu pelloksi, joka nykyisellään on heinittynyt ja vain pienen osin viljelyskäytössä. Paikalta on Kansallismuseon kokoelmiin irtolöytönä toimitettu kiviesine, jonka tarkkaa löytöpaikkaa ei tunneta. Tarkastuksen aikana pellot olivat kasvillisuuden peitossa, eikä löytöön saatu enempää valaistusta.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002

Aiemmat löydöt: KM 14171 ja 14172 (kiviesineitä)
Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

124. ORAVA (Pel 120)

Kivikautinen löytöpaikka. II.
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
3642 05 SOUTAJA
p = 7442 62, i = 3510 04, z = n. 167,5 - 170

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi. Alueen vanhin talonpoikainen asutus on keskittynyt lähinnä Pyhätunturin koillispuolella olevan järven pohjoispäähän.

Järven pohjoispään koillisrannalla on pieni niemeke, jonka kärki muodostaa ympäröivää aluetta korkeamman kumpareen. Kumpareen laella on mökki petäjikön suojassa. Mökin eteläpuolelta rantatörmän alta rantavedestä poimittiin työstetty huuhtoutunut kvartsi. Löytöpaikka on pieni poukama, jonka eteläpuolella kivikko. Kivikon jälkeen ranta jatkuu kaakkoon alavana ja hiekkaisena poukamana. Jostain tämän poukaman tuntumasta Pekka Orava (p. 016-852 103, Pyhäjärven kylä 98530 Pyhätunturi) muisteli poikasena löytäneensä reikäkiven alaveden aikana paljastuneelta rannalta. Kuvauksen perusteella kyseessä voisi olla esim. soikean reikäkiven tapainen esine. Esine on kuitenkin vuosien saatossa hukkaantunut. Selvästi asuinpaikasta kertovia jälkiä ei paikalta löydetty.

Kohde tarkastettu: 2. - 3.10.2002.
Inventointilöydöt: KM 33669 (kvartsi-iskos).

Aiemmat löydöt: hukkaantunut reikäkivi.
Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.

125. RAJAOJA (Pel 111)

Pyyntikuoppa. II.
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
3642 02 MAIRIVAARA
p = 7440 48, i = 3508 42, z = 186

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi Pyhätunturin koillispuolella. Järven länsirantaan laskevan rajaojan eteläpuolella, ojasta 40 - 50 m päässä, on yksittäinen pyyntikuoppa. Kohdetta ei inventoinnin aikana tarkastettu, mutta otettiin mukaan, koska aiempi tarkastus vasta tehty.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 2000 T. Karjalainen
Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

126. KORTESELKÄ (Pel 112)

Pyyntikuoppa
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
3642 04 VUOSTIMOJÄRVI
p = 7437 93, i = 3511 52, z = 180

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi Pyhätunturin koillispuolella. Järven eteläpäähän laskee pieni puro kaakkoiselta Vitsa-aapalta.

Järven ja suon välisen notkon koillisrannalla on yksittäinen maakuoppa, jonka koko on 1,5 x 2,5 m ja syvyys 40 cm. Kuoppa sijaitsee keskimmäisestä Kortelammesta n. 250 m luoteeseen olevalla suohon pistävällä kangasniemellä, Kortekankaantiestä noin 45 m kaakkoon.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002.
Aiemmat tutkimukset: Inv. 2000 T. Karjalainen
Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

127. PYHÄNHOVI (Pel 113)

Pyyntikuoppia 3 kpl.
Pelkosenniemi, Pyhäjärvi, Kortonselkä.
3642 04 VUOSTIMOJÄRVI
p = 7437 42/-47/- 44, i = 3512 08/ 30/3512 19, z = 185 - 190

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi Pyhätunturin koillispuolella. Järven eteläpäähän laskee puro kaakkoiselta Vitsa-aapalta.

Vitsa-aapan luoteispäässä olevien eteläisten Kortelampien pohjois- ja koillispuolella on kolme kuoppaa, jotka sijaitsevat suoniemellä, niemen tyvessä ja Kammitien risteyksen itäpuolella. Kuoppien halkaisija on 2,5 - 3 metriä ja syvyys puolisen metriä.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002
Aiemmat tutkimukset: Inv. 2000 T. Karjalainen
Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

128. PAISTELAHTI (Pel 118)

Pyyntikuoppia, 9 - 10 kpl. II.
 Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
 3642 04 VUOSTIMOJÄRVI
 p = 7438 98 - 85, i = 3510 25-41, z = 170-175

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi Pyhätunturin koillispuolella. Järven eteläpään laskee pieni puro kaakkoiselta Vitsa-aapalta.

Järven eteläpäässä olevan kapean kaakkoon pistävän lahden etelärannalla on 9 - 10 pyyntikuoppaa jokseenkin pohjoiseen avoimen puolikaaren muodossa. Keskimäiset sijaitsevat paikallisten suuntaisen metsätien tuntumassa. Laidoilla olevat kuopat ovat lähempänä rantaa. Kuoppien halkaisija on keskimäärin nelisen metriä ja syvyys puolimetriä tai hieman enemmän. Osaa ympäröi selvä valli. Paikalla olevaksi aiemmin mainittu mahdollinen kodanpohja osoittautui nuoreksi kaivannoksi.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002

Aiemmat tutkimukset: Inv. 2000 T. Karjalainen
 Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

129. KORTELAMMIT (Pel 119)

Pyyntikuoppia 6-7 kpl. II.
 Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.
 3642 04 VUOSTIMOJÄRVI
 p = 7437 38-52, i = 3511 72-82, z = 180

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi Pyhätunturin koillispuolella. Järven eteläpään laskee pieni puro kaakkoiselta Vitsa-aapalta.

Vitsa-aapan luoteispäässä olevien eteläisten Kortelampien välisillä suosaarekkeilla ja niiden länsipuolisen kankaan kaakkoisreunalla on 7 - 8 kuoppaa. Kuopat sijaitsevat paikalle vievän tien päässä olevasta pumppaamosta pohjoiseen. Kuoppien halkaisija on 2,5 - 3 metriä ja syvyys puolisen metriä.

Kohde tarkastettu: 3.10.2002

Aiemmat tutkimukset: Inv. 2000 T. Karjalainen
 Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

130. PYHÄJÄRVI

Pyyntilaitteita ja -paikkoja:

a) madepatoja, 3 kpl. ja

b) apajia, 7 kpl.

Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.

3641 02 MAIRIVAARA ja

3641 05 SOUTAJA

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi. Pyhätunturin koillispuolella olevan järven vanhin talonpoikainen asutus on keskittynyt lähinnä järven pohjoispäähän. Pekka Oravalta (p. 016-852 103, Pyhäjärven kylä 98530 Pyhätunturi) saatiin 2.10. tietoja Pyhäjärven pyyntilaitteista: madepadoista ja apajapaikoista.

a) Pyhäjärven pohjoisosassa on kolme järven pohjaan upotetuista puuseipäistä tehdyn aitamaisen madepadon jäänteet. Padoista ensimmäinen on ollut kaakko – luode –suuntainen ja kaksi jälkimmäistä jokseenkin lounas – koillinen –suuntaisia. Inventoinnin aikana vallinnut tuulinen sää rikkoi vedenpinnan niin, ettei patoja ollut mahdollista tarkemmin paikantaa, vaikka yrityksiä tehtiinkin. Alla olevat koordinaatit ilmoittavat patojen arvioidut keskikohdat.

1. p = 7441 80, i = 3509 20

2. p = 7441 90, i = 3509 60

3. p = 7441 50, i = 3509 95

b) Eri puolilla Pyhäjärveä on ollut seitsemän vakiintunutta nuotta-apajaa. Alla olevat koordinaatit ilmoittavat apajien arvioidut sijainnit ja apajasta käytetyn nimen.

1. p = 7441 60, i = 3509 15 Kenttä

2. p = 7440 45, i = 3509 45 Vuonnos

3. p = 7440 25, i = 3509 50 Vuotku

4. p = 7439 90, i = 3509 55 Kuivalahti

5. p = 7439 50, i = 3509 60 Sänkäperäi

6. p = 7440 90, i = 3509 85 Susna

7. p = 7441 35, i = 3509 95 Morottaja

Kohde tarkastettu: 2.10.2002

Kuvat: 7/21A Pyhäjärvi, Pekka Orava Susnan ja Morottajan apajien itäpuolisen niemen luona, taustalla Pyhätunturi itäkoillisesta

7/23A Pelkosenniemen Pyhäjärven pohjoisosaa Oravan rannasta 2.10.2002

Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

131. PYHÄJÄRVI

Pilkkapetäjiä, 9 kpl.

Pelkosenniemi, Pyhäjärvi.

3641 02 MAIRIVAARA ja

3641 05 SOUTAJA

Pelkosenniemen kirkolta 10 km lounaaseen oleva Pyhäjärvi on lähes neljä kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen järvi. Alueen vanhin talonpoikainen asutus on keskittynyt lähinnä Pyhätunturin koillispuolella olevan järven pohjoispäähän.

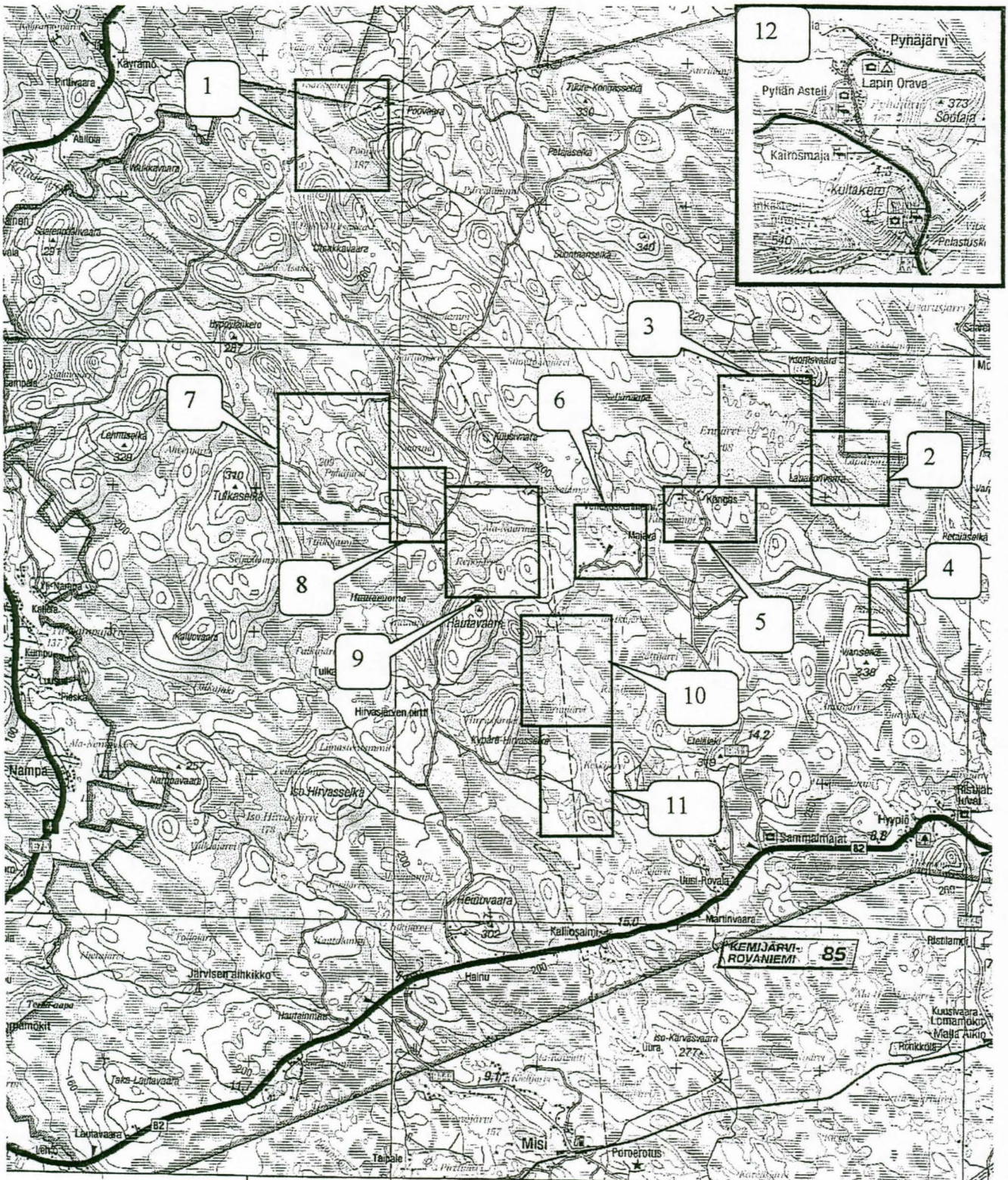
Inventoinnin aikana järven pohjoispään rannat käytiin läpi pilkkapuita etsien. Niitä tavattiin vain yhdeksän. Järveltä on tiedossa kahdeksan perinteistä apajapaikkaa (ks. kohde 130). Näistä kolme järven pohjoispäässä tarkastetulla alueella. Pilkkaa 1 lukuun ottamatta ne keskittyvät Susnan ja Morottajan itä- ja pohjoispuolelle.

1.	p = 7440 60, i = 3510 37	95 x 7	W	-
2.	p = 7441 55, i = 3510 16	10 x 6	-	-
3.	p = 7441 55, i = 3510 16	14 x 10	-	-
4.	p = 7441 62, i = 3510 06	34 x 5	S	-
5.	p = 7441 62, i = 3510 06	32 x 6	S	-
6.	p = 7441 62, i = 3510 06	10 x 3	W	-
7.	p = 7441 62, i = 3510 06	24 x 4	W	-
8.	p = 7441 63, i = 3509 06	-	W	Pieni umpikoro
9.	p = 7441 89, i = 3509 92	30 x 3	S	Syvä umpeutuva pilkka

Kohde tarkastettu: 2. – 3.10.2002

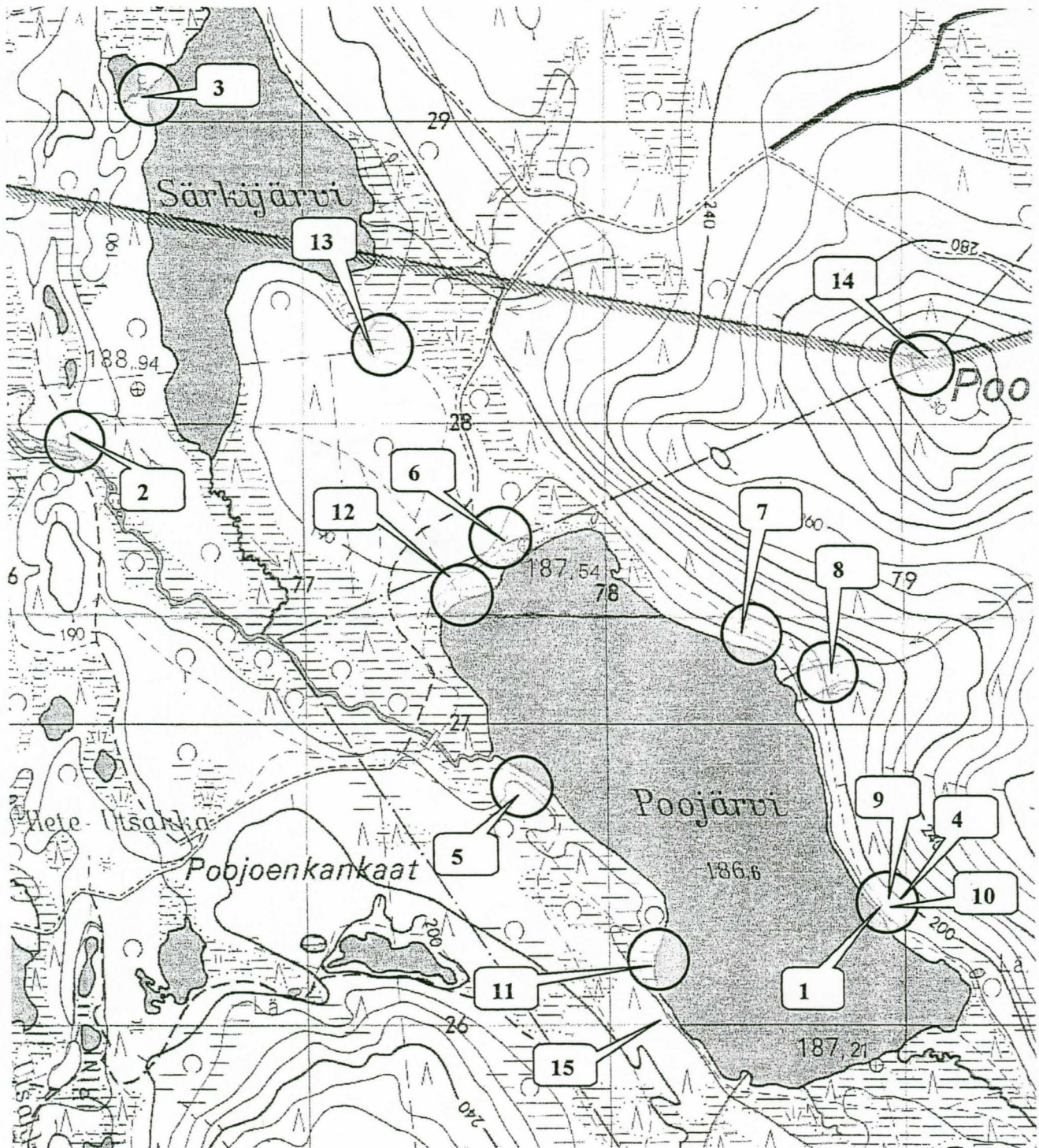
Kuvat: 7/19A Pyhäjärven pilkka 1 lännestä
 7/20A Pyhäjärven pilkka 1 lounaasta
 7/22A Pyhäjärven pilkat 6 – 8 lännestä

Kartta 18: Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

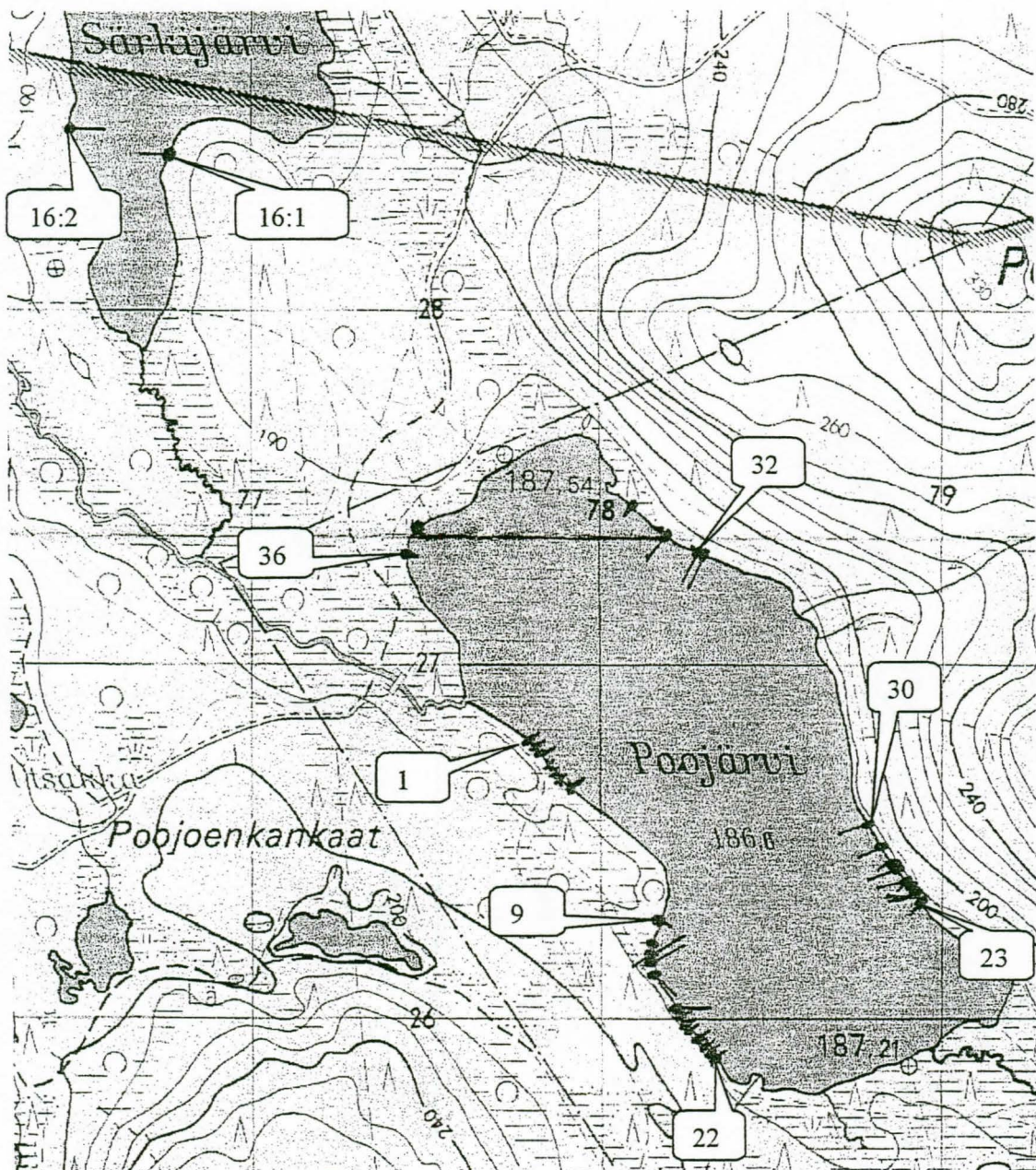
1. Poojärvi
2. Lapalio
3. Enijärvi
4. Pärjäjärvi
5. Lattilampi ja Kullelampi
6. Majavalampi

7. Pyhäjärvi, Yli-Naarman pohjoisosa
8. Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa
9. Ala-Naarma ja Repojärvi
10. Kypärälampi ja Purnulampi
11. Keskijärvi
12. Pelkosenniemi, Pyhäjärvi

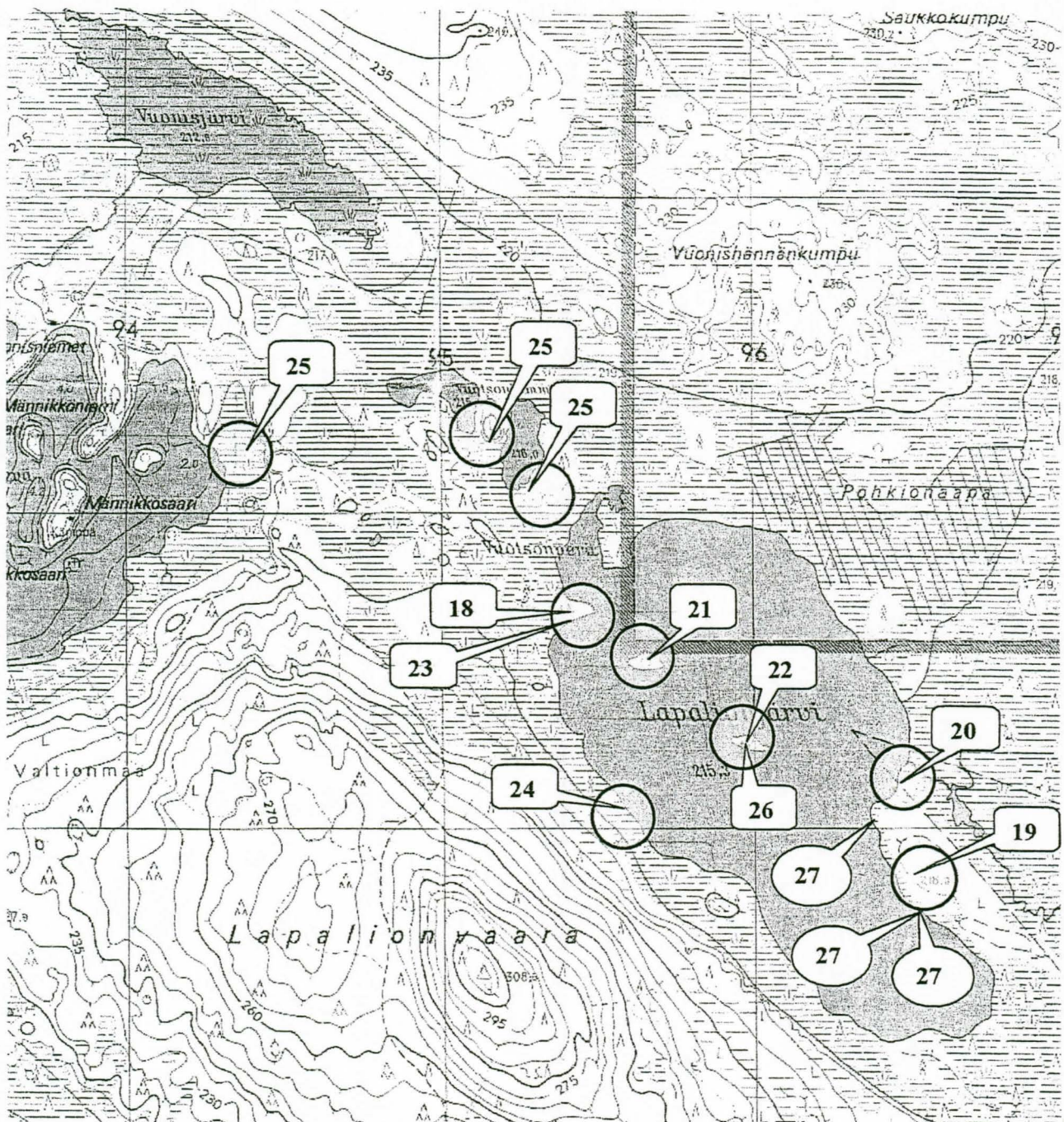

1. Itäranta (Kemj 328), kiviautinen asuinpaikka.
2. Poojoki (Roi 716), kiviautinen asuinpaikka.
3. Särkijärvi W, kvartsilöytöpaikka.
4. Itäranta (Kemj 328), pyyntikuoppia.
5. W-ranta venepaikka, kuoppia.
6. Luoteisranta, kuoppia.
7. Koillisranta, kuoppa.
8. Koillisranta, rakennusjäänteitä.

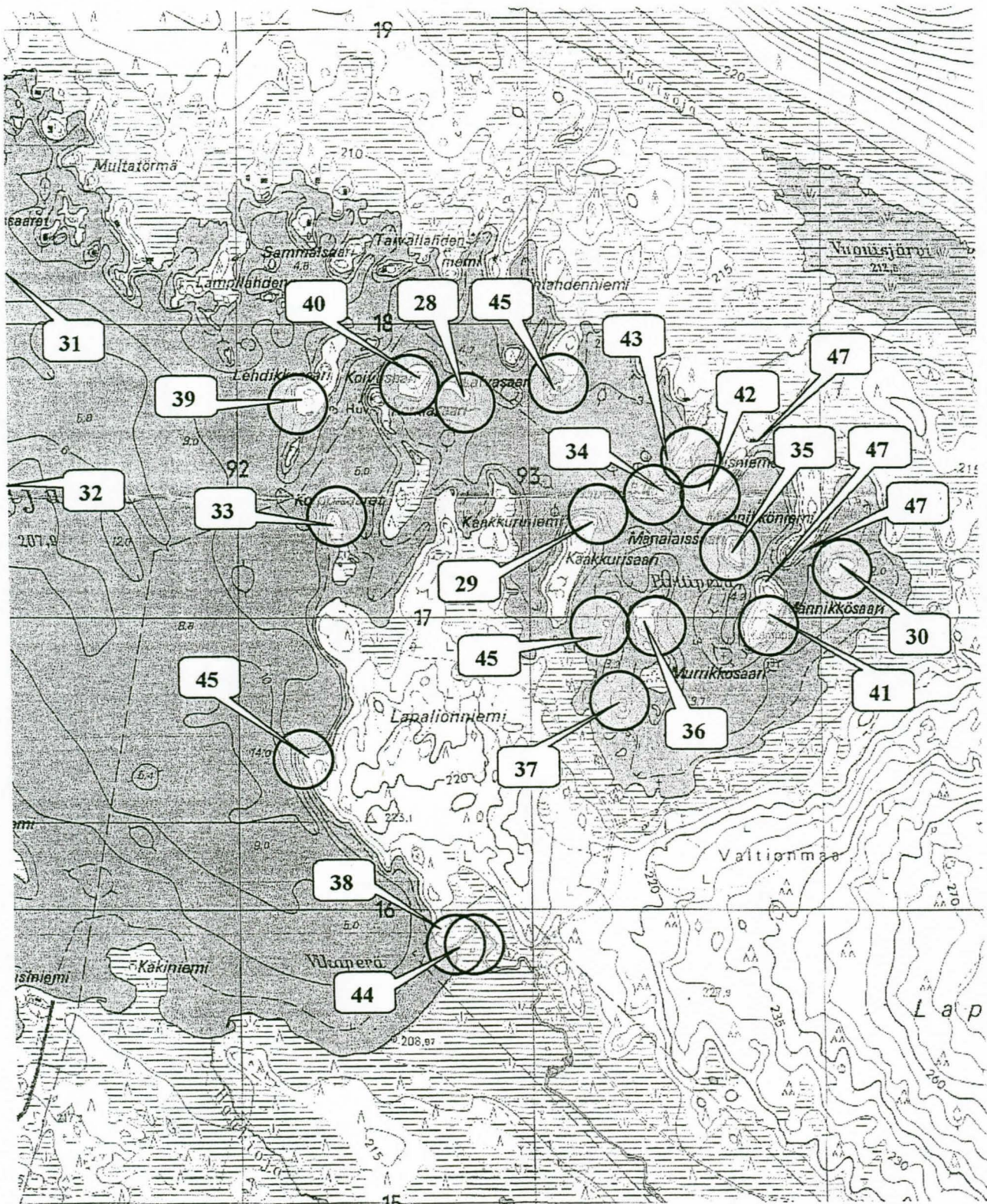
9. Itäranta, rakennusjääne.
10. Itäranta, rakennusjääne.
11. Länsiranta, rakennusjääne.
12. NW-ranta venepaikka, rakennusjääne.
13. Poojärvenkangas, rakennusjääne.
14. Poovaara, rajapyykkejä.
15. Länsiranta, ns. Kemiläisten kalatietä

16. Särkijärvi, pilkkapuut 16:1 – 2
17. Poojärvi, pilkkapuut 17:1 - 36

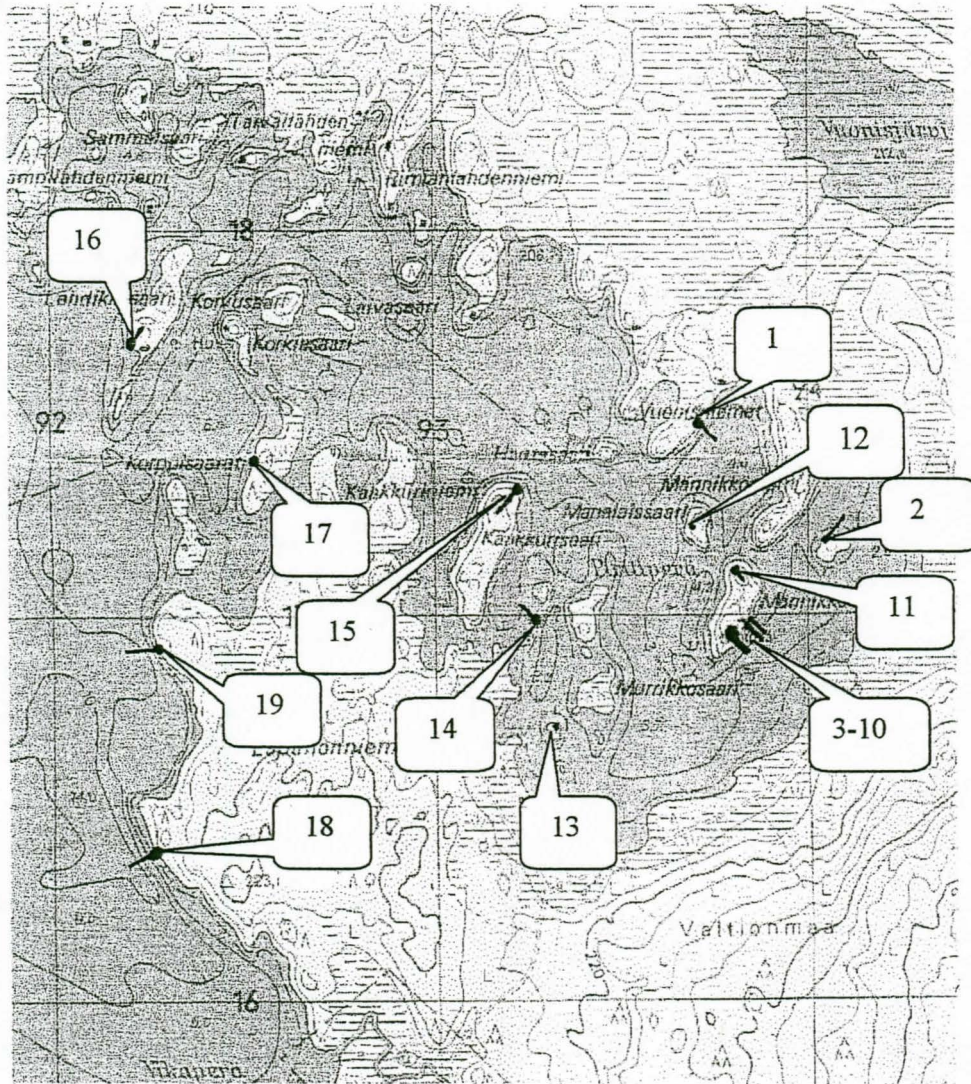
18. Vuotsonperä S (KemJ 329), asuinpainanne.
19. Itäranta (KemJ 330), asuinpainanne, kenttä?
20. Lapaliojan niska (KemJ 331), kuoppia, kvartsilöytöpaikka., kenttiä?
21. Luoteinen saari, kuoppia, kenttä?
22. Kenttäsaari (KemJ 1), kenttä (kuoppia, kämpä).
23. Vuotsonperä S (KemJ 329), kivikasa, suomujen löytöpaikka. kenttiä?
24. Länsiranta, kivikasa
25. Vuotsonlammit, telatie
26. Lapalio, kalapatsaat.
27. Lapalio, pilkkapuut.

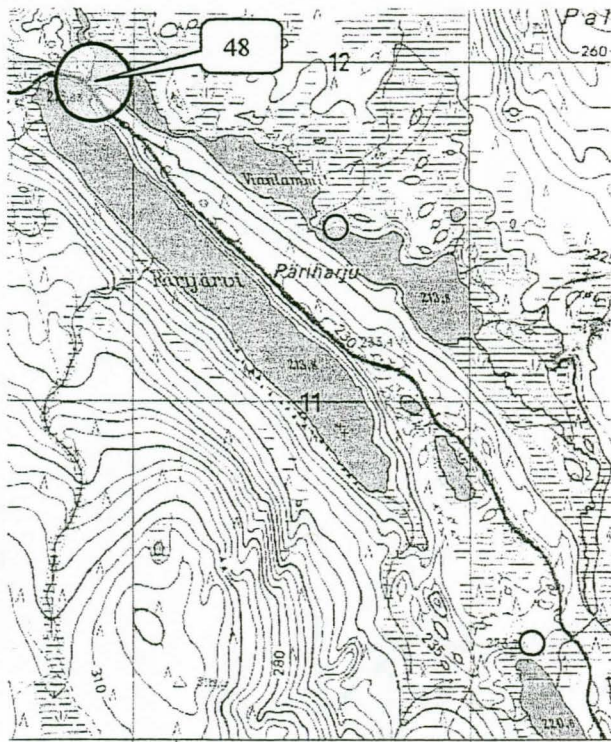
28. Laivasaari (Ke 190), kuoppia, asuinpaikka.
 29. Kaakkurisaari (K 332), kvartsilöytöpaikka.
 30. Pieni Männikkösaari (K 259b) kuoppia, kenttä?
 31. Halmesaari, kuoppia.
 32. Kirstinsaari, kuoppa.
 33. Korppisaari, kuoppia.

34. Hautasaari (K 188), kuoppia.
 35. Manalaisaari (KemJ 189), kuoppia.
 36. Murrikkosaari N, kuoppia.
 37. Murrikkosaari SW, kuoppia.
 38. Lapalioniemi S, kuoppa.
 39. Lehikkosaari, kuoppia, kenttä.
 40. Koivusaari (Ke 333), kuoppia.

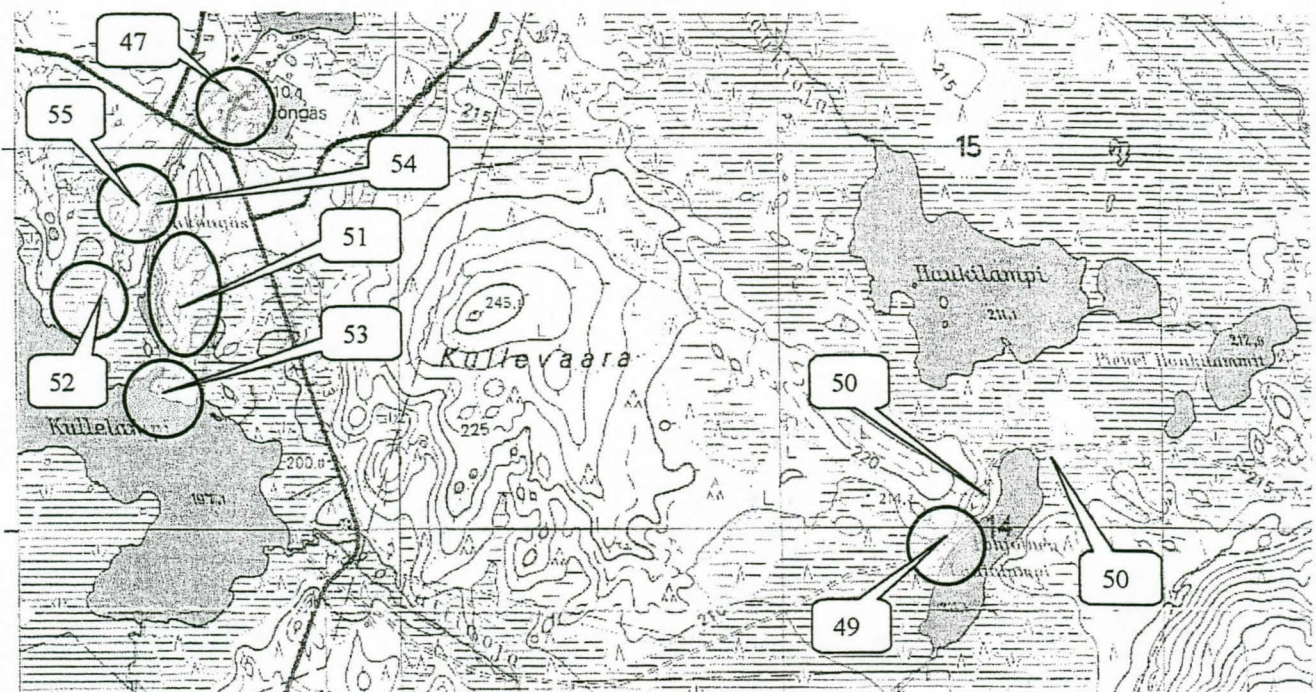
41. Männikkösaari (KemJ 259a), kenttä (kuoppia, maja).
 42. Vuonisniemi SE (KemJ 258a) kenttä (kiuas, kuoppia, uuni?).
 43. Vuonisniemi NW (Kem 258b) kenttä (kiuas, kuoppia).
 44. Vianjoen suu, kalapato.
 45. Enijärvi (KemJ 256), patsaita.
 47. Enijärven kootut.

Enijärven pilkkapaat 1 - 19.

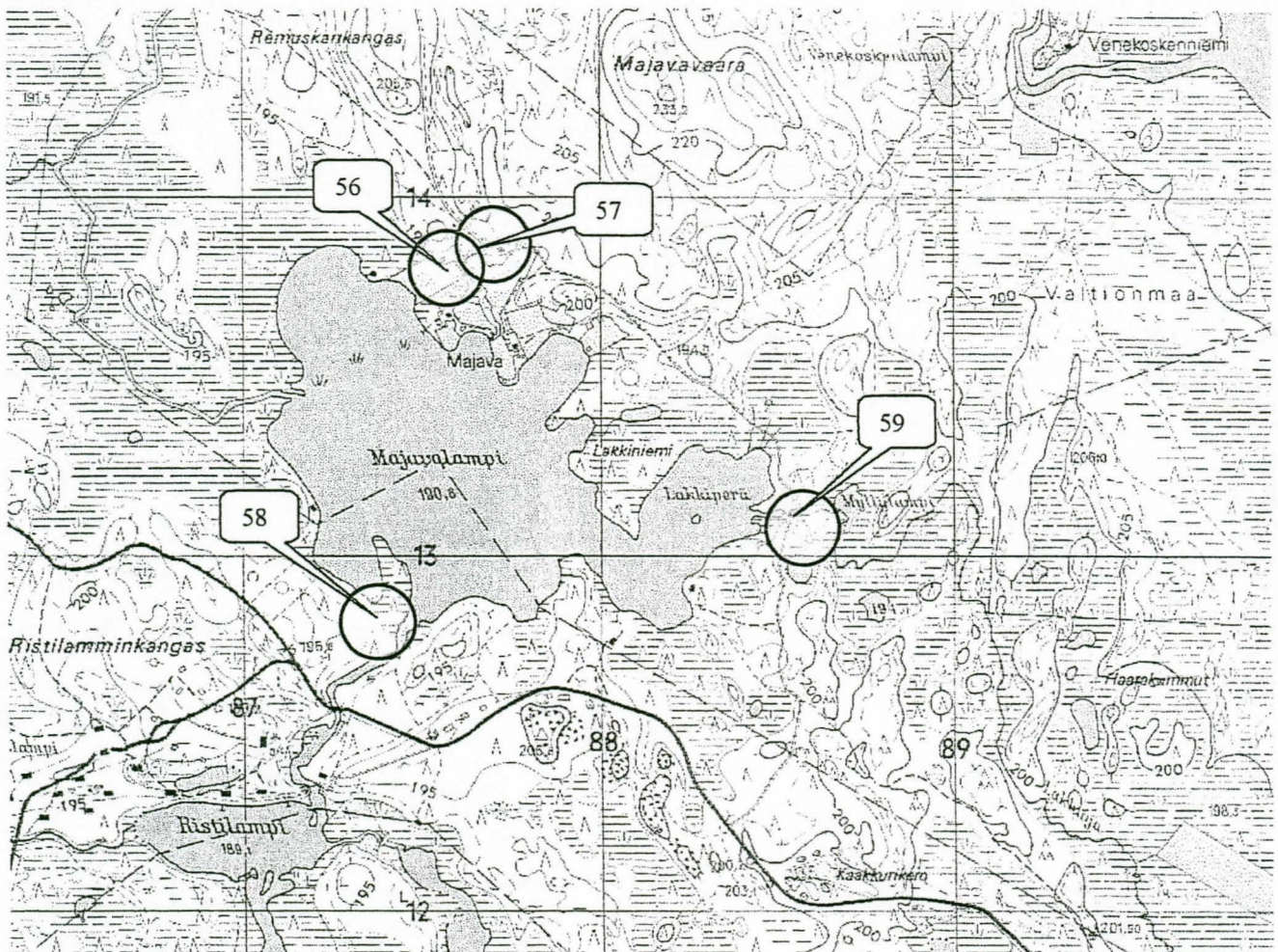
48. Pärjäjärven salmi, kalapato

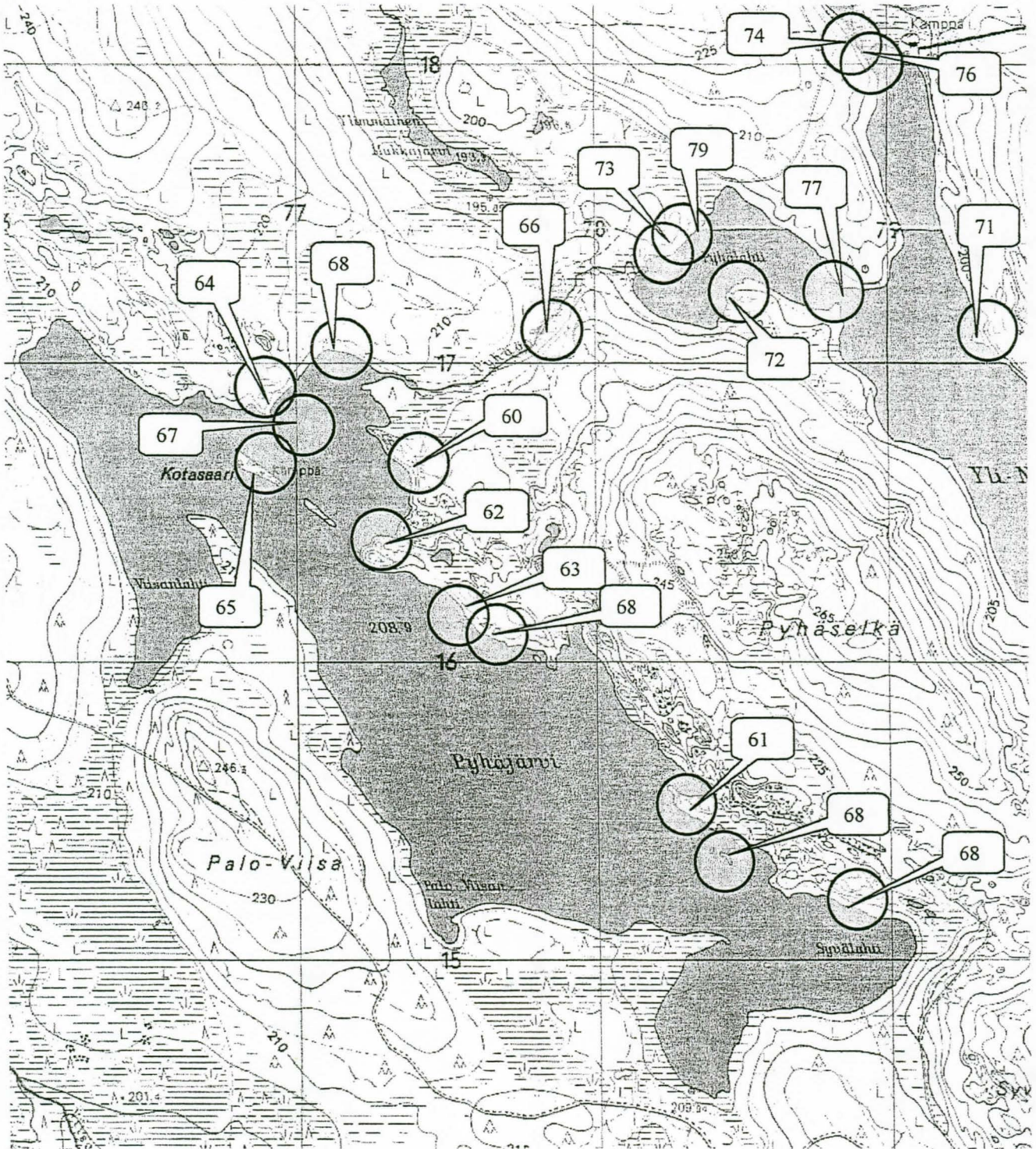
- 47. Enijärven kootut/Könkään talo
- 49. Lattialammen itäranta, kuoppia
- 50. Lattialammen kootut, liukku, laavu
- 51. Eniköngäs E (KemJ 334), kivik. asuinp.

- 52. Kullelampen pohjoisranta, liesi
- 53. Könkään suu, kenttä (kiuas, tupasija)
- 54. Eniköngäs, mylllyn jäänteet
- 55. Eniköngäs W, kiveys

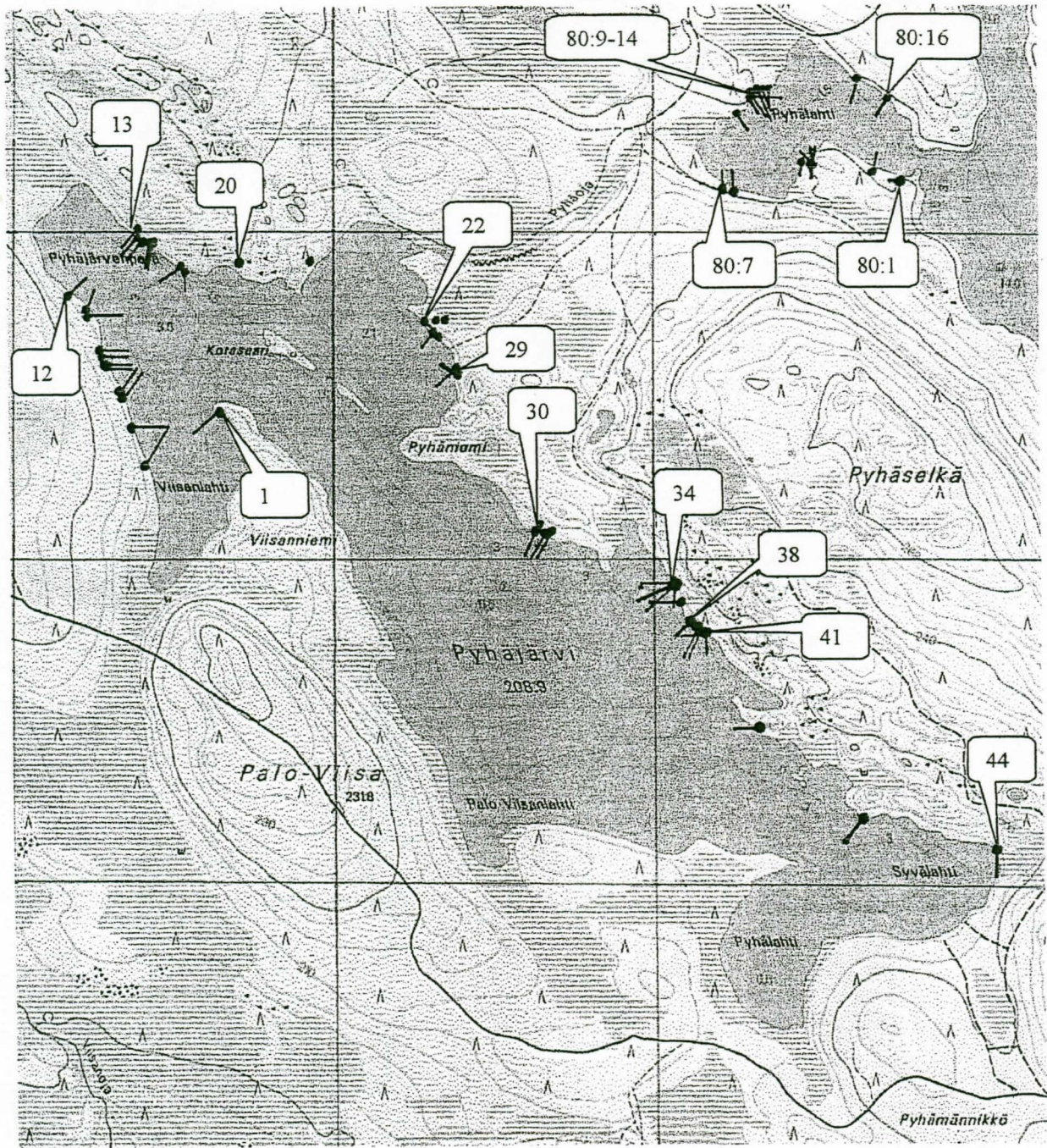

56. Majava (KemJ 78), kivikautinen asuinpaikka?
57. Majava (KemJ 78), pyyntikuoppa.
58. Majavajoen niska, kenttä?
59. Lakkiojan suu, mylly.

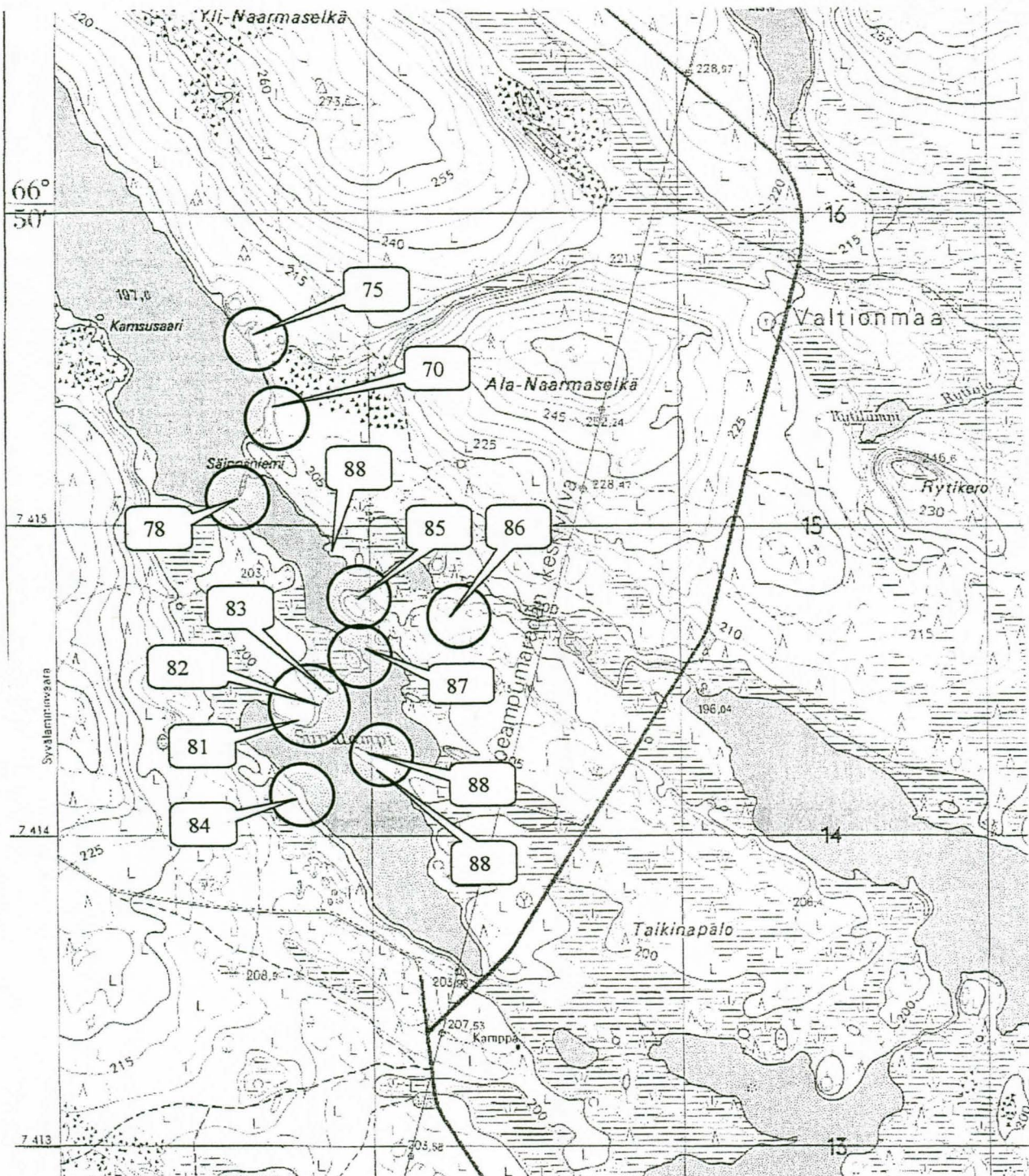
- 60. Pyhäniemi NW (Roi 717), kuoppa.
- 61. Syvälahti NW, kuoppia.
- 62. Pyhäniemi, kuoppia.
- 63. Pyhäniemi, rakennusjäänteitä, kuoppia.
- 64. Pyhäjärven pohjoisranta, rakennusjääntietä.
- 65. Kotasaari (Roi 718), kämpmä, kenttä.
- 66. Pyhäoja, kivi-uuni.
- 67. Kotasaari NE, uponnut vene.
- 68. Pyhäjärvi, kalapatsaita.

- 71. Pitkänloukon suu (Roi 719), kvartsilöytöpaikka.
- 72. Pyhälahti S (Roi 720), kuoppa, "lappal. asuinp."
- 73. Pyhälahti NW, kuoppa.
- 74. Pitkäloukko NW, kuoppia.
- 76. Pitkäloukon pää, kalapato.
- 77. Pyhälahden salmi, kalapato.
- 79. Pyhälahti N, reiällisten tukkien löytöpaikka.

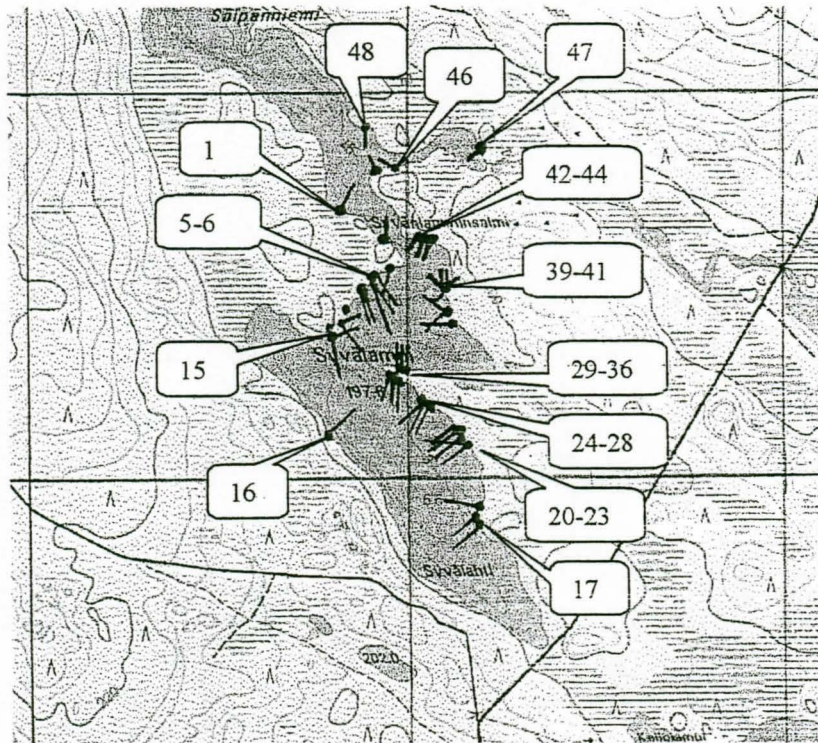

Pyhäjärven pilkkapaat: 69:1 - 44

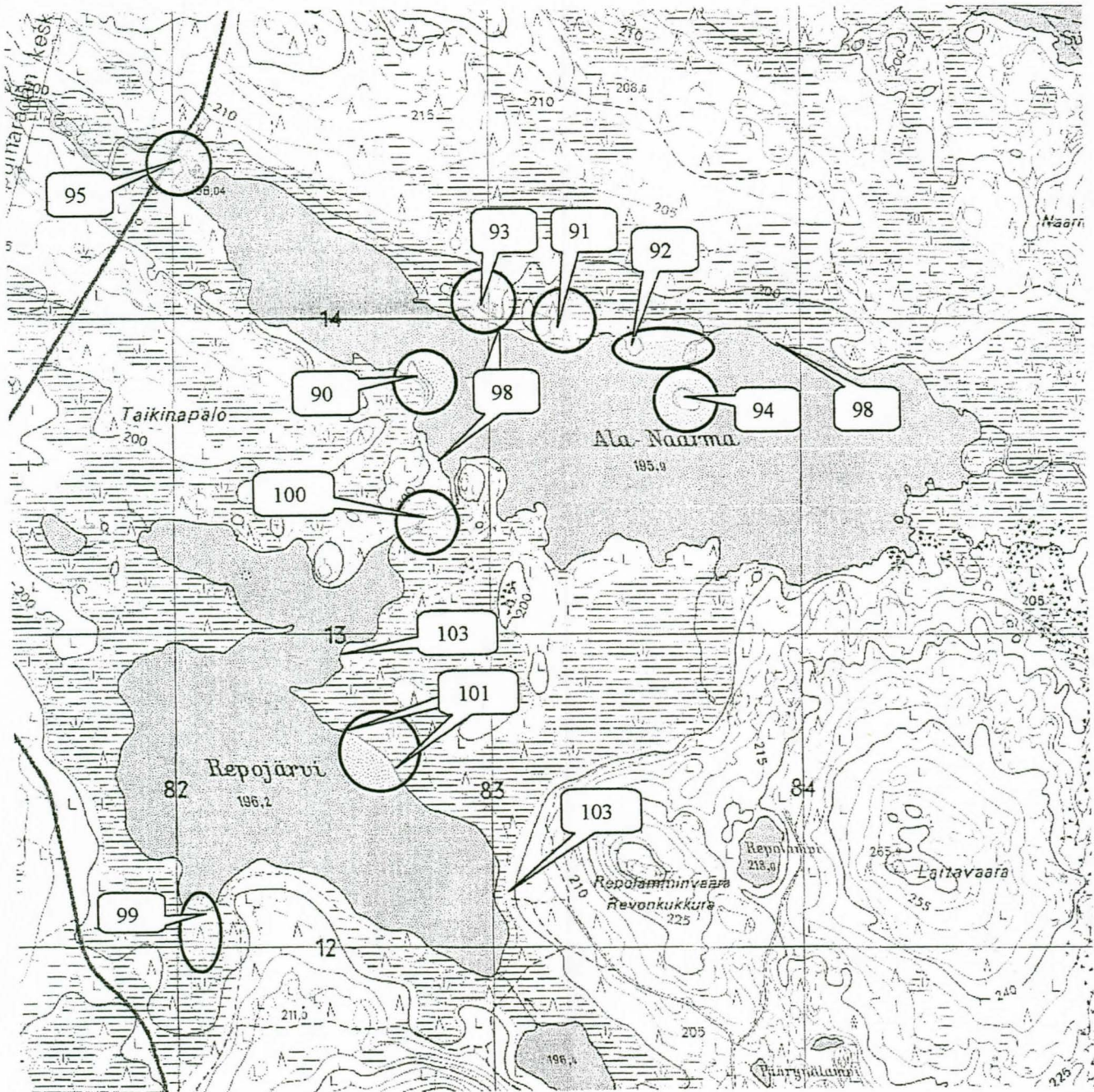
Yli-Naarman Pyhälahden pilkkapaat: 80:1 - 16

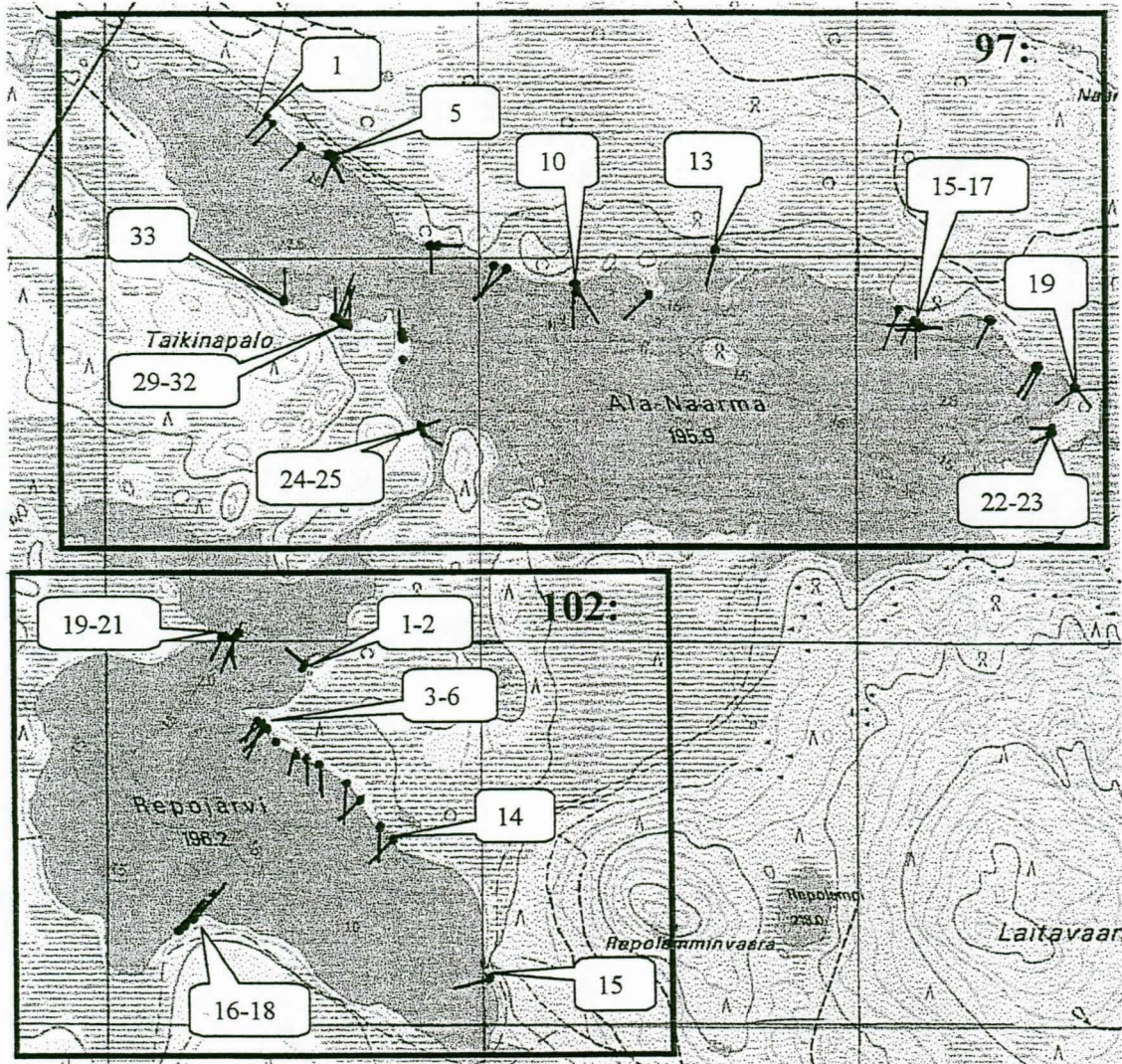
70. Säippäniemi (Roi 489), asuinpaikka.
 75. Säippäniemi N, rakennusjäänteitä.
 78. Säippäniemi, kalapato?, kenttä?
 81. Syvälampi, luoteisranta 1, kuoppa, kenttä?
 82. Syvälampi, luoteisranta 2, kuoppia, kenttä?
 83. Syvälampi, luoteisranta 3, kuoppa,
 84. Syvälampi, länsiranta, rakennusjäännö, kotus
 85. Syvälampi N, tappeluapaikka.
 86. Syvälampi NE, lentokoneen putoamispaikka.
 87. Syvälammen salmi, kalapatoja.
 88. Syvälampi, kalapatsaita.

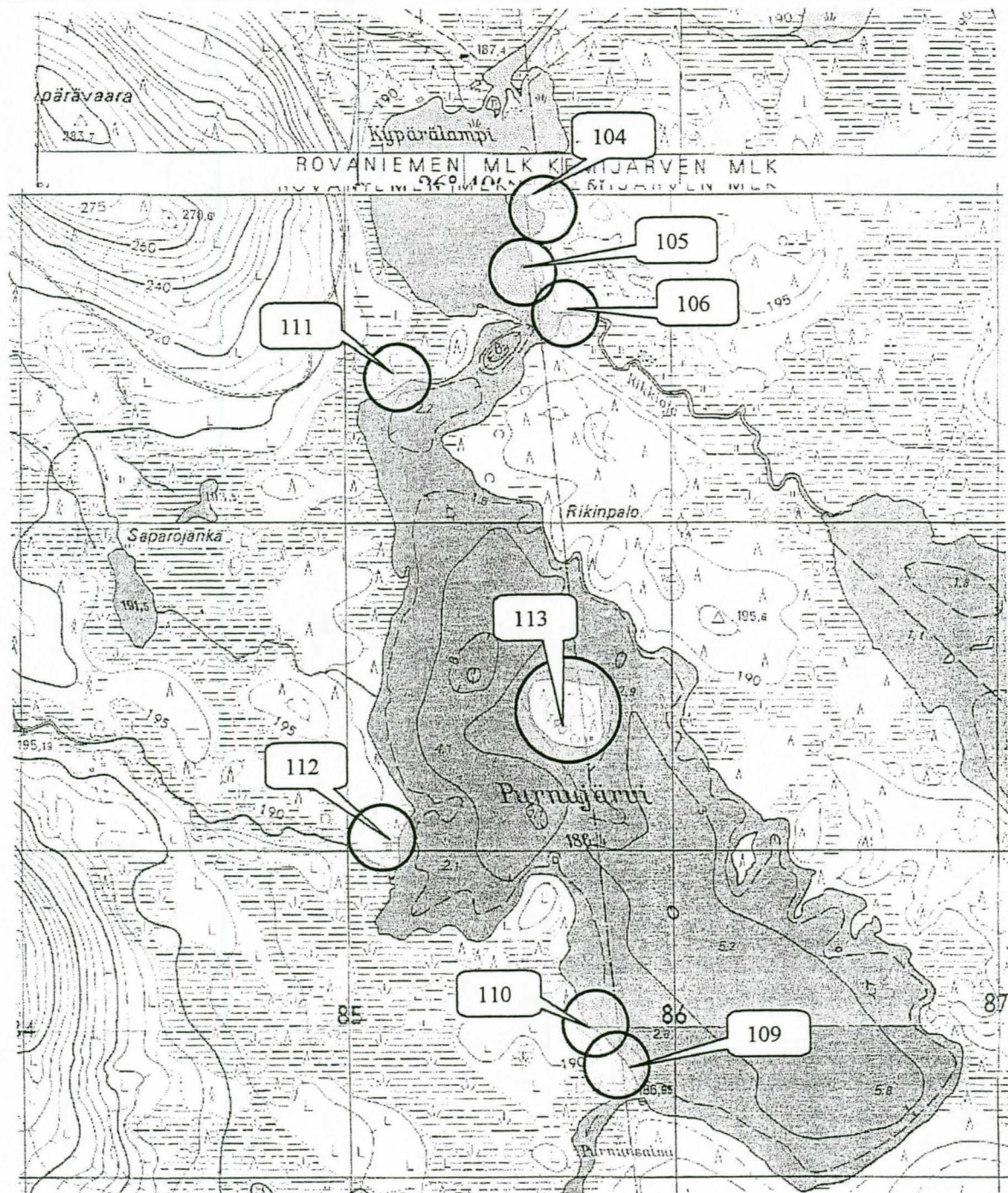
Syvälahden pilkkapaut: 89: 1- 48

- 90. Ala-Naarma, eteläranta (Roi 721), kuoppa.
- 91. Ala-Naarma, pohjoisranta, kuoppia, kenttä?
- 92. Ala-Naarma, pohjoisrannan niemet, kuoppia, kenttä?
- 93. Ala-Naarma, pohjoisranta, rakennusjäänne, kenttä?
- 94. Kenttäsaari (Roi 552), kenttä.
- 95. Naarmanjoen suu, kalapato
- 98. Ala-Naarman kootut, uuttuja.
- 99. Repojärven eteläpuoli, telatie.
- 100. Repojärven salmi, kalapatoja
- 101. Repojärvi, kalapatsaita.
- 103. Repojärven kootut, kömmö, kämpänpaikka

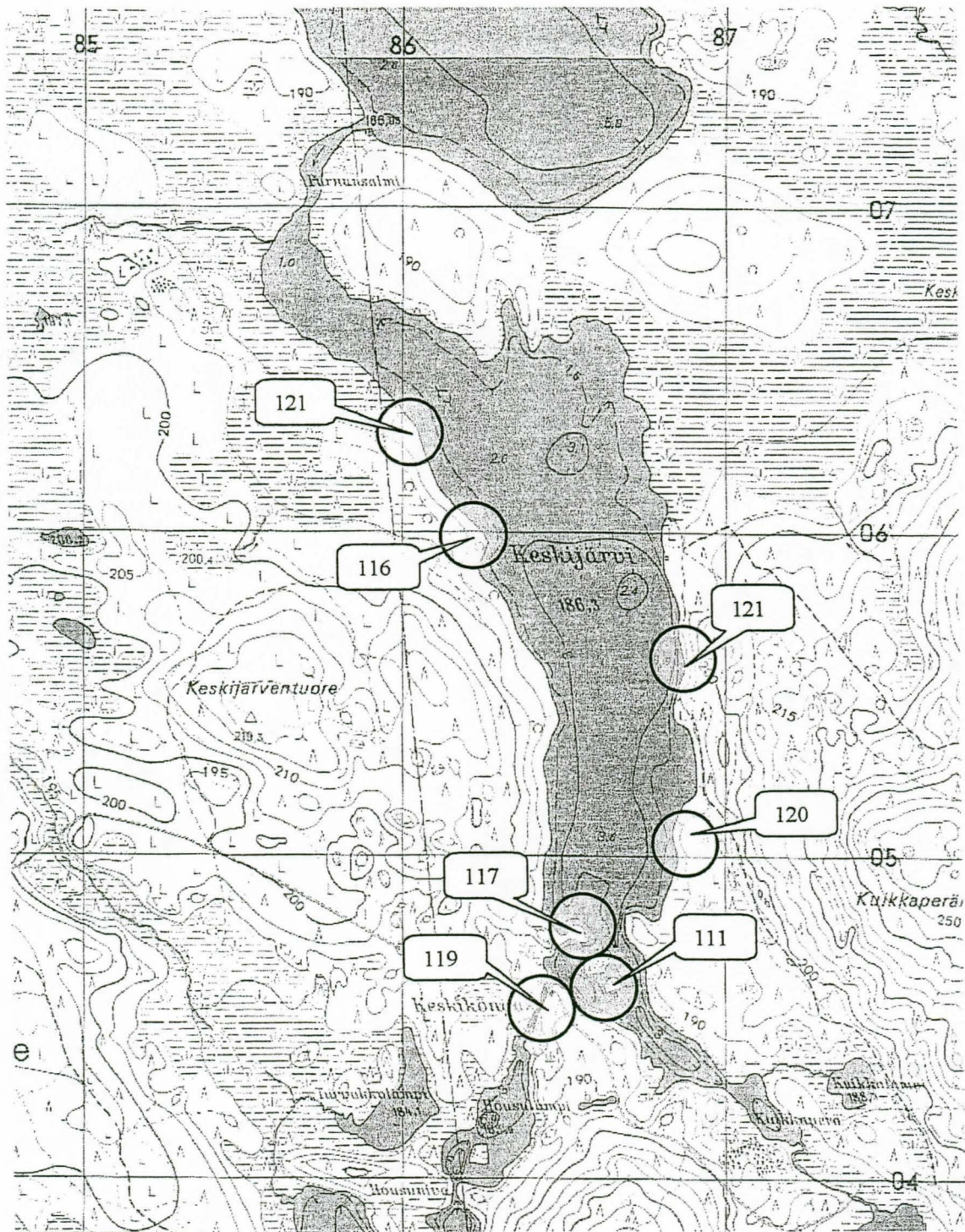

Ala-Naarman pilkkapauat 97: 1 – 33.
Repojärven pilkkapauat 102:1 – 21.

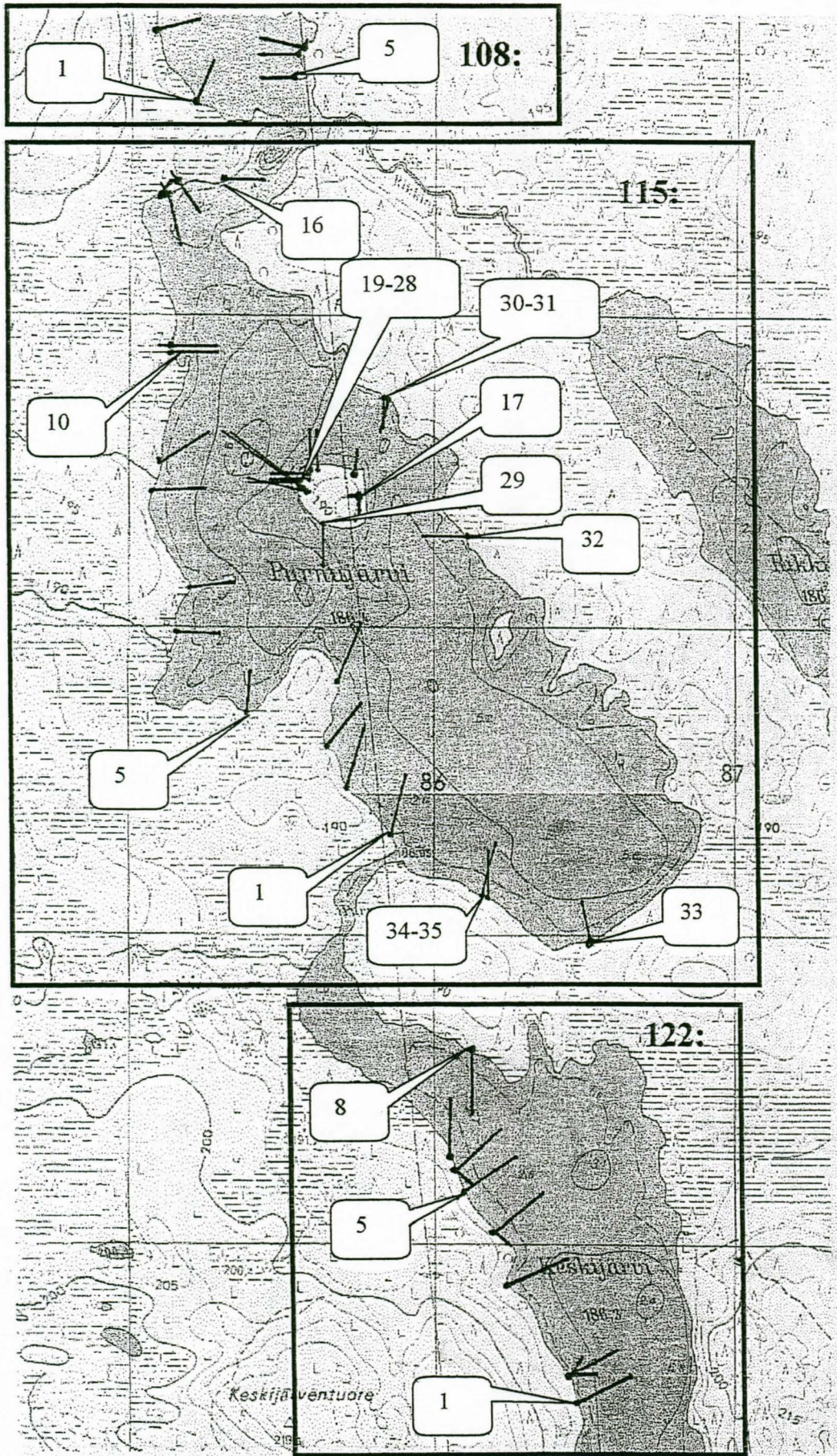

- 104. Kypärälampi E (KemJ 264), kiuas, kuoppia.
- 105. Kypärälampi SE (Roi 773), kenttä (tulisijoja, kuopanne).
- 106. Rikkiojan suu, tammi ja tien paikka.
- 109. Purnunsaari N (KemJ 336), kvartsilöytöpaikka.
- 110. Purnunsaari, kuoppia.
- 111. Purnujärven pohjoisranta, kuoppa (kellari).
- 112. Purnujärven länsiranta, rakennusjäänteitä.
- 113. Rajasaari (Roi 395) Kenttä (kuoppia, kiuas).

116. Keskijärvi länsiranta, kuoppia.
117. Keskiköngäs NE, kuoppia.
118. Kenttäsaari (KemJ 263), kuoppia, kenttä?
119. Keskiköngäs, kenttä?
120. Keskijärvi itäranta, kiveyksiä (ampumasuojia).
121. Keskijärvi, kalapatsaita.

Kypärälammen pilkkapuut 108: 1 – 5; Purnujärven pilkkapuut 115: 1 – 35 ja Keskiljärven pilkkapuut 122: 1 – 8.

80. YLI-NAARMA

Pilkkapuita, 17 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen olevan kolmisen kilometriä pitkä Yli-Naarman rannoilta tavattiin pilkkapuita suhteellisen vähän, vain 17 kpl. Yli-Naarman pilkkapetäjät näyttävät keskittyvän järveä matalamman Pyhälahden rannoille (pilkkapetäjät 1 – 16). Järvenpuolelta ainoa selvästi pilkkana pidettävä veiste tavattiin Kamsuniemen kärjestä, järven kaakkoispään länsirannalta (pilkkapetäjä 17).

1.	p = 7417 16, i = 3488 77	-	W	Veistetty sytöiksi
2.	p = 7417 19, i = 3488 67	105 x 20	NNE	-
3.	p = 7417 21, i = 3488 48	71 x 22	NW	Merkintä M, veistetty syttöjä
4.	p = 7417 21, i = 3488 48	65 x 11	NNW	Ihmishahmo, merkintöjä AP /EK / LL
		17 x 8	N	-
		78 x 10	S	-
5.	p = 7417 22, i = 3488 46	34 x 10	SSW	Takana umpeutunut koro
6.	p = 7417 14, i = 3488 25	110 x 11	N	-
7.	p = 7417 14, i = 3488 22	22 x 3	N	Rannasta n. 6 – 7 metriä
8.	p = 7417 36, i = 3488 26	30 x 5	SE	Honka, epäselvä merkintä sekä vanha veiste, jossa uudet merkinnät: RT / MK / 6.7.-00 / 7.7. / 01 / 4.7.02
9.	p = 7417 41, i = 3488 30	90 x 10	n. SE	Kaatonut honka etäämpänä rannasta
10.	p = 7417 40, i = 3488 31	10 x 3	E	-
		20 x 6	E	-
11.	p = 7417 41, i = 3488 32	94 x 17	SE	Merkintä: EK
12.	p = 7417 42, i = 3488 33	63 x 20	SSE	Oksaton honka
13.	p = 7417 42, i = 3488 33	10 x 3	SE	-
14.	p = 7417 44, i = 3488 35	95 x 10	S	-
15.	p = 7417 46, i = 3488 63	42 x 7	SSW	Veteen kaatuva petäjä
16.	p = 7417 41, i = 3488 72	75 x 8	SW	Honka, puumerkkejä ja vuosiluku (1)86(?)
17.	p = 7415 51, i = 3480 24	32 x 5	ESE	-

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Kuvat: 5/21A Pilkka 4 Pyhälahden etelärannalla, lännestä.

Kartta 10: Pyhäjärvi ja Yli-Naarman pohjoisosaa.

81. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 1

Maakuoppa, kenttä?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 37, i = 3480 76, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen oleva Syvälampi (joskus myös Syväjärvi) on itse asiassa Yli-Naarman eteläpään polveileva lahti, jonka pohjoisosasta lähtee itään laskeva Naarmajoki. Lammen rannat ovat enimmäkseen kuivaa kangasta ja melko alavia.

Lammen luoteisrannalla on vajaan parinsadan metrin levyinen kuiva mäntykangas, joka muodostaa loivan niemekkeen kahden alavan kosteikon väliin. Niemekkeen etelärannalla on ainakin yksi kuoppa. Sen ala on 2 x 2,5 metriä ja syvyys noin 30 cm. Tämän vain 1,5 metriä rannasta olevan selvän kuopan lisäksi aivan rannassa oli 1 – 2 epämääräistä kuopannetta. Kuoppaan tehdyn koepiston mukaan kyseessä on melko nuori kuoppa, selvää huuhtoutumaan ei tavattu. Alueella kasvaa jonkin verran katajaa sekä varsin tiheää, iältään ja kooltaan vaihtelevaa männikköä.

Oravan tietojen mukaan (1955, s. 60) kyseisellä niemellä on ollut kemiläisten kenttä.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

82. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 2

Maakuoppia?, (n. 20?); kenttä?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 47-48, i = 3480 77-80, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen oleva Syvälampi (joskus myös Syväjärvi) on itse asiassa Yli-Naarman eteläpään polveileva lahti, jonka pohjoisosasta lähtee itään laskeva Naarmajoki. Lammen rannat ovat enimmäkseen kuivaa kangasta ja melko alavia.

Lammen luoteisrannalla on vajaan parinsadan metrin levyinen kuiva mäntykangas, joka muodostaa loivan niemekkeen kahden alavan kosteikon väliin. Niemekkeen koillislaidalla aivan kankaan ja kosteikon rajalla, on parikymmentä kuoppaa ikään kuin tiettyä korkeustasoa noudatellen. Ne sijaitsevat kuivaa kankaanosaa alemmalla jängänreunalla, eivät varsinaisella jängällä. Kuoppajonolla on mittaa selvästi yli puolensataa metriä. Kuopat ovat hyvin epämääräisiä ja vaikuttavat maatumisasteeltaan erilaisilta. Niiden läpimitta on noin yksi metri ja syvyys 30 – 60 cm. Lähellä rantaa on vesipohjainen länteen tapainen kuoppa, josta muut ovat päin länsiluodetta.

Oravan tietojen mukaan (1955, s. 60) kyseisellä niemellä on ollut kemiläisten kenttä.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

83. SYVÄLAMPI, NW-RANTA 3

Maakuoppa. II.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 47, i = 3480 88, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen oleva Syvälampi (joskus myös Syväjärvi) on itse asiassa Yli-Naarman eteläpään polveileva lahti, jonka pohjoisosasta lähtee itään laskeva Naarmajoki. Lammen rannat ovat enimmäkseen kuivaa kangasta ja melko alavia.

Lammen luoteisrannalla on vajaan parinsadan metrin levyinen kuiva mäntykangas, joka muodostaa loivan niemekkeen kahden alavan kosteikon väliin. Niemekkeen koillispuolella on aivan rannassa kuivia matalia kangassaarekkeita. Tällaisella saarekkeella on yksittäinen selvästi erottuva, lähinnä suorakaiteen muotoinen kuoppa, jonka ala on noin 1,5 x 0,5 – 1 metriä ja syvyys 30 – 40 cm. Kuopan ympärillä on muutamia irrallisia kiviä. Kyseessä on nuorehko säilytyskuoppa. sen ympärillä on useita pilkkapetäjiä (no:t 6 – 9). Oravan tietojen mukaan (1955, s. 60) viereisellä niemellä on ollut kemiläisten kenttä.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

84. SYVÄLAMPI, W-RANTA

Rakennusjäännös (kotus), kenttä?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 12, i = 3480 74, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen oleva Syvälampi on itse asiassa Yli-Naarman eteläpään polveileva lahti, jonka pohjoisosasta lähtee itään laskeva Naarmajoki. Lammen länsiranta (lounaisranta) on melko suora. Sen pohjoisosassa on pieni niemeke.

Niemekkeen luona rinteiden yläosan tasanteella on lakan tai kotuksen jäänteet. Kyseessä on noin 3,5 x 5 metriä oleva maatuva hirsikehä, jonka pitkillä sivuilla hieman eteläpäätä lähempänä on kaksi alle puolentoista metrin korkeudelta katkaistua kantoa. Näiden päissä on toisiaan kohti olevat lovet kattopuuta varten. Maatunut hirsikehä on säilynyt parhaiten pohjoispäässä. Enimmillään sen korkeus on kolme hirsikertaa, noin puoli metriä. Näiden päällä on myös kattokelleksien jäänteitä. Niiden leveys on ollut noin 20 cm ja paksuus 7 – 9 cm. Ne on ladottu rakenteen pituussuunnassa niin, että toinen pää on asetettu pohjoisseinän hirsien päälle ja toinen kantojen väliin asetetun poikkipuun päälle. Näin on saatu aikaa eräänlainen pulpettikatto. Eteläpäästä ei tällaisen rakenteen jälkiä ole ainakaan säilynyt. Melko tarkalleen kehän keskellä on matala kuopanne, jonka ala on noin 1,0 x 1,2 metriä ja syvyys noin 15 cm. Koepisto paljasti tämän tulisijaksi. Tämän pohjoisreunalla on laakea kivi. Puurakenteiden osittainen säilyminen osoittaa, ettei kyseessä ole kovin ikeikainen jäännös sinänsä. Sen sijaan kotuksen rakenne on mielenkiintoinen kaikessa yksinkertaisuudessaan.

Oravan tietojen mukaan (1955, s. 60) kyseisellä niemellä on ollut kemiläisten kenttä. Siihen viittaavia kuoppia, kiukaita tms. ei alueelta tavattu.

Kohde tarkastettu: 26.9.2002

Kuvat: 5/18A Lakkakotuksen jäänteet länsirannan kentällä, koillisesta

5/19A Lakkakotuksen jäänteet länsirannan kentällä, etelälounaasta

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

Piirros 3: Lakkakotus

85. SYVÄLAMPI N

Tappelupaikka (tarinapaikka).

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 75, i = 3480 95, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen olevan Syvälammen pohjoisosasta itään laskeva Naarmajoki, jonka niskapuolella on kapea pitkä itään pistävä lahti. Tämän eteläpuolella on korkeahko kivikkoinen kumpareniemi.

Naarmajoen luusuassa on apaja, josta Oravan kirjaaman kertomuksen mukaan (1955, s. 60) ovat aikoinaan kemiläiset ja pirkkalaiset (tai lappalaiset) keskenään tapelleet. Kalastuspaikalla tapahtuneen välienselvittelyn seuraus oli, että mainiosta apajasta ei saatu saalista pariinsataan vuoteen. Kertomusten tappelupaikan Orava on sijoittanut apajapaikan eteläpuoliselle korkeaselkäiselle kivikkoniemelle. Kuluneet vuosisadat ovat käydyn tappelun jäljet alueelta peittäneet. Kyseessä on siis lähinnä tarinapaikkana pidettävä kohde.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

86. SYVÄLAMPI NE

Lentokoneen putoamispaikka.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 70, i = 3480 18, z = n. 205 – 207,5

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen olevan Syvälammen ja sen pohjoisosasta itään Naarmajoen välissä on loivasti kumpuileva kuiva mäntykangas. Hakkuiden jälkeen kangas kasvaa nyt nuorta mäntyä. Kankaan pohjoisosassa on halkaisijaltaan kymmenkunta metriä oleva pieni paloaukko, jonka pinnalla on näkyvissä palanutta rautaromua ja alumiinisilppua.

Kyseessä on kesällä 1941 tuhoutuneen venäläisen lentokoneen putoamispaikka. Hannu Valtosen mukaan (*Lapin lentokonehylyt. Yli 20 vuotta pohjoista lentokonearkeologiaa* Keski-Suomen ilmailumuseon julkaisuja 4. Helsinki 1993, s. 248) pudonnut kone on ollut Tupolev SB-2. Ilmeisesti ainakin yksi lentäjä on pelastunut, sillä järven rannalta on löydetty laskostettu laskuvarjo. Inventoinnin aikana kuultiin, että putoamispaikan luota olisi löydetty myös jonkinlaisia papereita, joiden mukaan ainakin yksi lentäjistä olisi ollut nainen. Paikasta kertoo myös K. M. Wallenius (1951, s. 25). Hänen mukaansa koneenkappaleiden joukossa olisi ollut luitakin. Pyhäjärven erakon Vihtori Luokilan kerrotaan mm. tehneen uistimia moottorin jäähdyttimen kuparipelistä.

Inventoinnin yhteydessä tavattiin Syvälammen rannalta pilkka, jonka merkinnät on tulkittavissa venäläiseksi kirjoitukseksi (kohde 89, pilkka 34). Siinä oleva ylin sana MIP on tulkittavissa suomeksi sanaksi 'rauha' ja alempi ПЦХЛИТА jää toistaiseksi tulkitsematta. Latalaista I-kirjainta käytettiin venäjässä yleisesti vallankumoukseen saakka, jonka jälkeen vähitellen siirryttiin käyttämään samaa merkitsevää H-kirjainta. Tämän tulkinnan mukaa pilkassa esiintyisivät molemmat. Olisiko kyseessä pelastautuneen lentäjän tekemä kaiverrus surmansa saaneen lentäjän muistoksi?

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Kuvat: 6/17A Lentokoneen putoamispaikka, etelästä

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

Piirros 11: Syvälampi/Pilkat, (piirros pilkasta 89:34).

87. SYVÄLAMMEN SALMI

Kalapatoja, 2 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 61/62, i = 3480 98/95, z = < 197

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen oleva Syvälampi on itse asiassa Yli-Naarman eteläpään polveileva lahti, jonka pohjoisosasta lähtee itään laskeva Naarmajoki. Tästä etelään on kivikkoinen korkeahko kumpareniemi, jonka laidalla oleva pieni niemeke kurottaa kohti paikalla olevan salmen länsirannalla olevaa kangassaarekettä.

Salmessa havaittiin kaksi erilliseksi tulkittua kalapatoa. Molemmat on tehty upottamalla pohjaan vaihtelevan paksuisia puita.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Kuva: 6/15A Pilkkäpetäjä 39 keskellä, ihmishahmo katsoo kohti puun takana olevaa salmea, jossa kaksi kalapatoa, kaakosta.

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

88. SYVÄLAMPI (Roi 561)

Kalapatsaita, 2 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta noin 52 km koilliseen olevan Syvälammen rannoilla on ollut useita kalapatsaita. C. Carpelan ja M. Linkola dokumentoivat seitsemän patsasta 1959. Näistä n:ot 1 - 3 ovat olleet luoteisrannan niemellä ja n:ot 4 - 7 itärannan pitkällä niemellä. Mittojen perusteella jäljellä ovat enää numerot 4 ja 7. Nämä on inventoinut H. Kotivuori vuonna 1989. Kummatkin on merkitty muovisella muinaisjäännöskyltillä. Naarmanjoen niskan apajan pohjoisrannalla on yksi uustuotantoa oleva patsas.

1)	p = 7414 28, i = 3480 96	paikallaan (vrt. C & L 1959/4 ja Kotivuori 1989/R561)
2)	p = 7414 19, i = 3481 05	paikallaan (vrt. C & L 1959/7 ja Kotivuori 1989/R561)
3)	p = 7414 92, i = 3480 88	Uustuotantoa

- 1) Niemen pohjoisrannalla seisova perinteinen klupupää, korkeus 97 cm, josta nupin osuus 11 cm, halkaisija 15 - 17 cm. Suojaksi rakennettu katos on rauennut ja kaatunut patsaan viereen.
- 2) Niemen lounaisrannan puolimaissa nelisen metriä vesirajasta seisova perinteinen klupupää, korkeus 51 cm, josta nupin osuus 11 cm, halkaisija 11 - 12 cm.
- 3) Uustuotantoa oleva patsas, jonka nuppi viistetty myös yläreunaltaan ja on lähinnä pallomainen, korkeus 92 cm, josta nupin osuus n. 20 cm, halkaisija n. 14 cm.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Aiemmat tutkimukset: Inv. 1959 Carpelan ja Linkola, Inv. 1989 H. Kotivuori.

Kuvat: 6/8A Kalapatsas 2)-idästä

6/10A Kalapatsas 1) kaakosta

6/11A Kalapatsas 1) ja kaatunut suojakatos pohjoisesta

Kartta 11: Syvälampi ja Yli-Naarman eteläosa.

Piirros 1: Kalapatsaat

89. SYVÄLAMPI

Pilkkapuita, 48 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta noin 52 km. koilliseen olevan Syvälammen rannoilta tavattiin inventoinnin aikana peräti 48 pilkkapetäjää. Kyseessä on rannoiltaan runsaspilkkaisin vesi, joka inventoinnin aikana tarkastettiin. Erityisen runsaasti pilkkoja tavattiin lammen pohjoispään rannoilta.

1.	p = 7414 71, i = 3480 81	42 x 7	NE	Merkintä: IM / ZU / ?9?
2.	p = 7414 62, i = 3480 93	-	N	Hongan kannossa pilkan alaosa
3.	p = 7414 55, i = 3480 94	22 x 5	SSW	Alapuolella
		43 x 9	SSW	
4.	p = 7414 52, i = 3480 91	95 x 9	SE	Hongassa, tämän alapuolella
		30 x 4	SE	-
5.	p = 7414 52, i = 3480 91	160 x 17	SE	Linjapilkka 1, tämän takana n. 1,5 metriä
6.	p = 7414 52, i = 3480 91	115 x 21	E	Linjapilkka 2 (linja ESE)
7.	p = 7414 48, i = 3480 89	146 x 11	E	Tästä n. 10 m SE
8.	p = 7414 47, i = 3480 90	58 x 8	SSE	Ihmishahmo? merk E, takana lovi, n. 4 m W
9.	p = 7414 47, i = 3480 89	110 x 16	SSE	Tästä n. 7 m SW
10.	p = 7414 47, i = 3480 88	90 x 11	SSE	n. 3 - 4 m rannasta
11.	p = 7414 44, i = 3480 83	56 x 21	ESE	-
12.	p = 7414 41, i = 3480 81	30 x 20	-	Merkintä A / AT / AP,R / + / T 1921
		30 x 6	-	Epäselvä merkintä
13.	p = 7414 39, i = 3480 79	41 x 14	S	Alettu iskeä uuttua
14.	p = 7414 37, i = 3480 80	30 x 3	NW	Syvä koro, merkintä: 8 ja iskujälkiä
		34 x 4	SE	Tämän alapuolella
		45 x 9	SE	Merkintä: 8? ja iskujälkiä, tästä n. 10 m E
15.	p = 7414 37, i = 3480 80	80 x 5	SSE	Rannassa
		11 x 6	ENE	-
16.	p = 7414 11, i = 3480 77	60 x 6	NE	-
17.	p = 7413 88, i = 3481 18	95 x 4	SW	-
18.	p = 7413 89, i = 3481 18	70 x 20	SW	Rannasta n. 7 m
19.	p = 7413 92, i = 3481 18	70 x 10	WNW	-
20.	p = 7414 08, i = 3481 16	120 x 11	-	-
21.	p = 7414 10, i = 3481 13	95 x 10	SW	Honka
		22 x 6	SW	Edellisen rinnalla
22.	p = 7414 12, i = 3481 12	34 x 8	SW	Rannasta n. 5 m (takana 3 m umpikoro)
23.	p = 7414 13, i = 3481 12	50 x 5	SW	-
24.	p = 7414 19, i = 3481 05	17 x 7	SSW	-
25.	p = 7414 19, i = 3481 05	10 x 2	SSW	-
26.	p = 7414 19, i = 3481 04	140 x 17	SW	-
27.	p = 7414 20, i = 3481 03	-	-	Pilkka kaatuneessa hongassa
28.	p = 7414 20, i = 3481 03	-	-	Pilkka toisessa kaatuneessa hongassa
29.	p = 7414 26, i = 3480 97	43 x 6	-	Vinossa hongassa n. 5 m rannasta
30.	p = 7414 25, i = 3480 97	28 x 3	S	Tästä n. 4 m W
31.	p = 7414 25, i = 3480 97	30 x 5	S	-
32.	p = 7414 26, i = 3480 96	38 x 6	-	-
33.	p = 7414 26, i = 3480 96	77 x 6	SSW	Merkintä EK, takana umpikoro
34.	p = 7414 28, i = 3480 98	110 x 15	N	Honka, merkintä MIR / # / ЦНАИТА
35.	p = 7414 28, i = 3480 99	50 x 7	N	-
36.	p = 7414 28, i = 3481 00	50 x 15	N	Honka
37.	p = 7414 40, i = 3481 10	16 x 3	W	Pieni pilkka, jonka alla
		50 x 13	W	Merkintä: 8

38. p = 7414 43, i = 3481 09	30 x 7 17 x 8	NW SW	Merkintä: HM / 7/5 55 -
39. p = 7414 47, i = 3481 09	63 x 11 97 x 9 20 x 4 23 x 3 77 x 18	NW WNW NE SSW SSE	Ihmishahmo, kaiverrettu kasvoja Edellisen rinnalla - - Lisäksi puussa useita reppunauloja.
40. p = 7414 47, i = 3481 09	100 x 15	N	Veteen kaatuva petäjä
41. p = 7414 47, i = 3481 10	85 x 14	N	Kalankuva?
42. p = 7414 61, i = 3481 03	60 x 11	SSW	Merkintä: 1959 // TV / OM / 1901
43. p = 7414 61, i = 3481 05	52 x 7	SSW	-
44. p = 7414 61, i = 3481 07	55 x 15	SW	-
45. p = 7414 79, i = 3480 92	75 x 18	N?	Katkennut honka, merkintöjä, LMM:oon
46. p = 7414 79, i = 3480 97	75 x 10 10 x 3	WNW WNW	Alapuolella
47. p = 7414 85, i = 3481 20	105 x 7	SW	Epäselvä merkintä, syvä koro, takana pilkka
48. p = 7414 92, i = 3480 88	47 x 6	S?	Sortuva honka, merkintä: X

Pilkkapuiden joukossa on useita honkiintuneita petäjiä, mutta vanhin paikallaan tavattu vuosiluku on vasta vuodelta 1901 (42). Naarmajoen Luusuan apajan etelärannalta on otettu talteen pilkka hongan katkettua ja säilyttyä. Siinä on puumerkkejä ja vuosiluku 1835. Paikoin varsin runsaasti esiintyvää ihmishahmotyyppiä ei esiintynyt, vain yksi oli selvästi ihmisenmuotoinen (39), mutta muodoltaan erilainen kuin esimerkiksi Pyhäjärven veisteet. Yhdet selvät linjapilkat tavattiin (5 – 6). Oma lukunsa on vanhassa hongassa olevan veisteen (34) merkinnät, jotka näyttävät venäläisiltä kirjaimilta, ks. kohde 86.

Kohde tarkastettu: 26. - 27.9.2002.

Kuvat: 5/20A Luoteisrannan linjapilkkapetäjät 5 ja 6 idästä

6/9A Pilkkapetäjä 32, etelästä

6/12A Pilkkapetäjä 37, alemmassa merkintä 8, lännestä

6/14A Pilkkapetäjä 39, mm. ihmishahmoinen, luoteesta

6/15A Pilkkapetäjä 39 keskellä, ihmishahmo katsoo kohti puun takana olevaa salmea,
„ jossa kaksi kalapatoa, kaakosta

6/16A Pilkkapetäjä 41, kalankuva/ihmishahmo?, pohjoisesta

6/18A Pilkkapetäjä 43 etelälounaasta

Kartta 12: Syvälampi/Pilkat

Piirroksat 10 ja 11: Syvälampi/Pilkkapuut.

90. ALANAARMA, S-RANTA (Roi 721)

Maakuoppa. II.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 81, i = 3482 76, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Ala-Naarman etelärannalla, noin 300 metriä Reposalmen suusta pohjoiseen, on leveä ja korkea niemi. Tämän järven kapeimmalla kohdalla olevan niemen rannanmyötäisen harjanteen luoteispäässä on yksittäinen maakuoppa, jonka ala on 3 x 4,5 metriä ja syvyys 80 – 90 cm. Hiekkamaahan kaivetun kuopan reunalle tehtiin koekuoppa, josta tavattiin huuhtoutumiskerros.

Samaisella kankaalla on heti kuopan itäpuolella nuoria ampumasuojakaivantoja yhdyskäytävineen. Niemen itärannalla on myös aivan nuorta olemisen jälkeä, mm. hiekkaan upotettu jääkaappi. Itärannan vyöryneessä törmässä havaittiin tulisijan jäänteet heti pintaturpeen alla. Kyse on kuitenkin melkoisen nuoresta tulenpidosta. John Kajulan tiedonannon mukaan (30.12.2002/LMM) Teo Sorri kertoo kirjassaan ”Karhukuusikossa” karhun kellistämisestä viinan voimalla. Karhumiesten asento olisi ollut tässä niemessä.

Kohde tarkastettu: 19. ja 23.9.2002.

Kuvat: 4/17A Etelärannan maakuoppa lounaasta

4/18A Etelärannan nuorehko liesi kuopasta itään, idästä

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

91. ALA-NAARMA, N-RANTA

Maakuoppia (7 kpl), kenttä.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 93, i = 3483 25, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Ala-Naarman pohjoisrannan puolimaissa on pieni laakea kivikkoinen kumpare, jonka laella on nuotiopaikka ja rannassa vanha petäjä, johon on isketty reikiä. Kumpareen takana alavalla jänkämäisellä alueella on ainakin seitsemän kuoppaa. Näistä läntisin on halkaisijaltaan noin metrin ja syvyydeltään puolisen metriä. Kuopassa oli heikko huuhtoutumiskerros. Tästä itään on jokunen epämääräinen kuopanne ja sitten ainakin kuusi pitkänomaista kuoppaa noin metrin välein. Kuoppien pituus on 1,5 - 1,8 metriä, leveys noin metri ja syvyys 50 – 60 cm. Kahden kuopan pohjalla on iso kivi. Oravan mukaan (1955, s. 59) järven pohjoisrannalla on ollut kaksi kenttää: toinen itäisessä niemessä ja toinen kuopista hieman länteen. Kuoppien alue on jokseenkin sama mihin hän on merkinnyt kalapatsaita.

Kohde tarkastettu: 19.9.2002-

Kuvat: 3/12A Kuoppia pohjoisrannan kentällä luoteesta.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

92. ALA-NAARMA, N-RANNAN NIEMET

Maakuoppia, 2 kpl, kenttä?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 92, i = 3483 46, z = n. 197,5 - 200

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Ala-Naarman pohjoisrannalla on kaksi selvästi erottuvaa niemeä, molemmat Kenttäsaaren pohjoispuolella. Läntisemmän niemen kärkiosan laakean laen keskellä on aivan vieritysten kaksi matalaa painaumaa, joiden halkaisijat ovat n. 2 ja 1,5 metriä. Syvyyttä näillä on enimmillään parikymmentä senttiä. Ohuen kunnan peittämistä kuopista tavattiin jälkiä tulenpidosta. Niemessä on myös aivan vastikään käytettyjä tulipaikkoja.

Oravan mukaan (1955, s. 59) itäisempi niemi olisi kemiläisten vanhaa kalakenttää. Muutamia epämääräisiä tulenpidon jälkiä lukuun ottamatta tästä niemestä ei tavattu kuoppia tms. selvästi kenttään viittaavia jäänteitä.

Kohde tarkastettu: 19.9.2002.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

93. ALA-NAARMA, N-RANTA

Rakennusjäännöksi, (kenttä?)

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 03, i = 3482 98, z = n. 200

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Pohjoisrannan puolimaissa on melko yhtenäinen jakso kuivaa rantakangasta. Tämän länsiosassa alueen korkeimman kohdan vierellä erottuu palaneen kämpän sija. Sen ala on noin 4 x 4 metriä. Kovin vanhasta kämpästä ei liene kyse.

Oravan mukaan (1955, s. 59) kyseinen alue on vanhaa kemiläisten kenttää. Nuorta kämpänsijaa ja joitakin tulenpidon jälkiä lukuun ottamatta alueelta ei tavattu kuoppia tms. selvästi kenttään viittaavia jäänteitä.

Kohde tarkastettu: 19.9.2002.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

94. KENTTÄSAARI (Roi 552)

Kenttä (kuoppia, kiukaita, kämpänpohjia). II.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 74, i = 3483 62, z = n. 197,5

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Pohjoisrannan tuntumassa oleva Kenttäsaari on kooltaan noin 100 x 60 metriä. Kyseessä on varsin tasainen, pääosin koivua kasvava saari. Saarella on runsaasti erilaisia jäänteitä. Länsipäässä on ainakin kolmen kiukaan ja kämpän jäänteet, keskiosassa on useita kuoppia, etelärannan tuntumassa joitakin kellareita ja aittojen perustuksia sekä kaakkoispäässä pari kellarikuoppaa (vrt. asemaluonnos seuraavalla sivulla). Uudempaa jäännekantaa edustaa mm. autonvannetta apuna käyttäen koottu kenttäsaunan kiuas.

Oravan mukaan (1955, s. 58 - 59) saari on ollut paitsi vanha kenttäpaikka, myös nuorempi tukikohta useine asumuksineen. Kyseessä on ehkä laajin ja monipuolisin jäännerypäs, joka inventoinnin aikana tarkastetuilta kenttäpaikoilta tavattiin, olkoonkin että osa jäänteistä on ilmeisen nuoria.

Kohde tarkastettu: 19.9.2002

Kuvat: 3/16A Kellarikuoppa Kenttäsaaren itäpäässä, kaakosta

3/17A Kenttäsaaren länsipäätä, etualalla yksi kentän kiukaista, etelästä

3/18A Kenttäsaaren länsipään moderni kenttäsauna kiukaineen lännestä

(3/19A Kenttäsaari päällekkäisvalottuneita otoksia)

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

Piirros: Asemaluonnos seuraavalla sivulla

95. NAARMANJOEN SUU

Kalapato.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7414 50, i = 3482 03, z = <195

Ala-Naarma on noin kahden ja puolen kilometrin pituinen ja keskimäärin puolisen kilometriä pitkä itä – länsi –suuntainen järvi. Järven rannat ovat alavia, enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat lyhyet joet läntisestä Yli-Naarmasta ja eteläisestä Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki. Järven länsipäässä on veneranta.

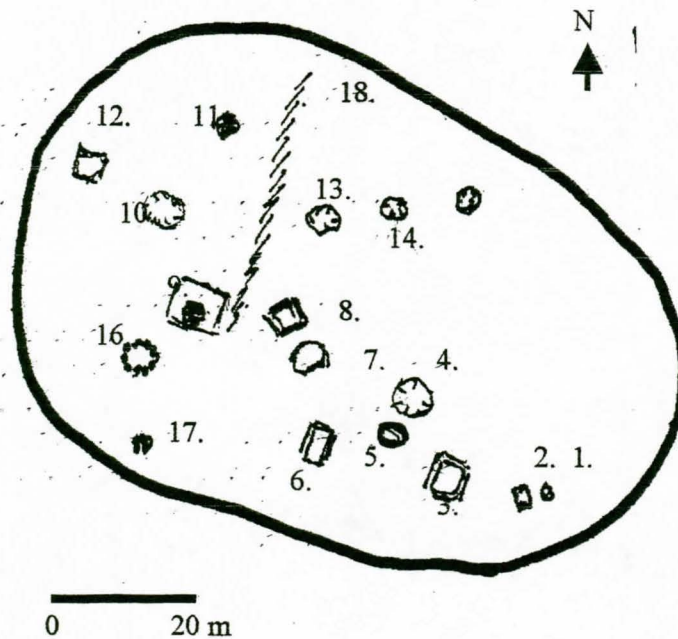
Järven lännestä laskevan Naarmajoen suulla venerannan pohjoispuolella on joen poikki tehdyn kalapadon jäänteet. Pato on tehty upottamalla järven pohjaan eripaksuisia puita. Kohde erottuu rannoilta, mutta parhaiten sen aitamainen rakenne selviää veneestä.

Kohde tarkastettu: 19.9.2002

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

Ala-Naarman Kenttäsaari

Asemaluonnos selvimmistä rakenteista

1. Kuoppa, halkaisija n. 1,5 metriä, syvyys 30 cm.
2. Kuoppa, halkaisija n. 1,5 m, syvyys 30 cm.
3. Rakennuksen (aitan?) pohja, ala noin 4 x 5 metriä, peruskivet, keskiosa hieman lantolla.
4. Kuoppa, ala noin 2 x 2,5 metriä, syvyys n. 50 – 60 cm.
5. Kuoppa, halkaisija n. 2 metriä, epämääräinen, matala.
6. Kellarikuoppa, ala noin 2,5 x 1,7 metriä, syvyys 60 cm, vallit reunoilla, suorakaiteinen.
7. Kuoppa, ala noin 1,5 x 2 - 3 metriä, epämääräinen.
8. Kuoppa, noin 3 x 3 metriä, suorakulmainen, vallit reunoilla (kellari).
9. Tupasija, ala n.3,5 x 5 metriä, eteläseinän keskellä(?) kiuas, jonka ala 1,8 x 1,8 m ja korkeus n. 65 cm.
10. Kuoppa ala noin 2 x 3 metriä, syvyys 30 – 40 cm, loivareunainen, epämääräinen.
11. Kiuas, ala noin 2,2 x 1,7 metriä, pohjoiskulma tuhoutunut.
12. Neliömäinen matala kiveys (kiukaanpohja/tupasija?).
13. Kuoppa, halkaisija n. 2,5 m, syvyys 40 cm.
14. Kuoppa, koko noin 1,5 x 2,5 metriä, syvyys n. 40 - 50 cm.
15. Kuoppa, koko noin 2 – 3 x 3 metriä, syvyys n. 40 - 50 cm.
16. Nykyinen tulipaikka.
17. Moderni kenttäsauna, koottu kivistä ja autonvanteesta.
18. Pellon(?) tms. raivattu raja, kynnyksmäinen.

96. ALA-NAARMA (Roi.552a)

Kalapatsaita (ei enää jäljellä). III.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen oleva Ala-Naarma on noin 2,5 km pitkä ja 200 – 700 metriä leveä järvi. Sen alavat rannat ovat enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat joet Yli-Naarmasta ja Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki, länsipäässä on venepaikka. Kankaat ovat pääosin vähäkivikkoisia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

Järven rannalla on ollut useita kalapatsaita, joista inventoinnin aikana ei enää löydetty yhtäkään. Orava kertoo (1955, s. 59), että 1900-luvun alussa kalapatsaita olisi ollut useita kymmeniä kaikkialla saaren länsiosan rannoilla. Hänen aikanaan jäljellä on ollut enää kolme.

C. Carpelanin ja M. Linkola ovat vuonna 1958 dokumentoineet paikalla kahdeksan kalapatsasta. Kertomuksensa sisältää lisäksi M. Linkolan vuonna 1955 kirjaamat tiedot yhdeksänestä patsaasta, jota ei enää 1958 paikalta tavattu. Kaikki Ala-Naarmen patsashavainnot ovat järven pohjoisrannan kentän luota. Patsaista kaksi (n:ot 7 ja 8) on tuolloin viety Kansallismuseon kokoelmiin.

H. Kotivuori on tavannut vielä 1989 järven pohjoisrannalla yhden pitkälle lahonneen patsaan (kyseessä lienee vanhastaan tunnettu C & L 1958, no 4)

Kohde tarkastettu: 27.9.2002

Aiemmat tarkastukset: Inv. 1958 Carpelan ja Linkola, 1989 Kotivuori

Museoon toimitetut: KM 9367:1-2 Kalapatsaita (Carpelan ja Linkola 1958/n:ot 7 ja 8).

LMM Kalapatsas (Kotivuori ja Kaakinen)

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

97. ALA-NAARMA

Pilkkapuuta, 33 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta 54 km koilliseen olevan Ala-Naarmen rannoilta tavattiin inventoinnin yhteydessä 33 pilkkapetäjää. Näille voi hahmotella kolme aluetta. järven länsiosan molemmat rannat, järven keskiosa, etenkin sen pohjoisranta, sekä vähemmässä määrin järven itäpää. Vanhimmat pilkat ovat etelärannalta, vanhimman ollessa ilmeisesti 1760-luvulta. Toiseksi vanhin vuosiluvullinen on vuodelta 1818.

1.	p = 7414 37, i = 3482 42	80 x 9 55 x 5	SW SW	Sekä sisäpilikka -
2.	p = 7414 37, i = 3482 43	23x 9	SW	Honka
3.	p = 7414 29, i = 3482 51	40 x 8	SW	-
4.	p = 7414 28, i = 3482 60	60 x 1	SE	Honka
5.	p = 7414 28, i = 3482 61	140 x 8 100 x 4	SSW SSW	Rinnakkaispilkat, lisäksi kyljissä umpikorot -
6.	p = 7414 04, i = 3482 86	85 x 6	S	-
7.	p = 7414 03, i = 3482 87	19 x 6	E	Merkintä: <u>M</u>
8.	p = 7413 98, i = 3483 04	60 x 7	SSW	-
9.	p = 7413 96, i = 3483 07	-	SW	Umpeutuva pilikka

10.	p = 7413 94, i = 3483 25	90/135 x 28	S	Ihmishahmo?, syttöjä, puumerkki
11.	p = 7413 93, i = 3483 25	107 x 33	SE (N)	Tämän sisällä vanhempi pilkka (82 x 26) Syviä veisteitä, merkinnät: AM / 1946, EINO NAMPA / 19 8/4 45, LM / 1939 ja RKN / 1946 sekä veisteiden yläpuolella rungossa suurin numeroin 1915 ja läpireikiä
12.	p = 7413 91, i = 3483 44	160 x 18	SW	-
13.	p = 7414 02, i = 3483 62	100 x 4	SSW	Umpeutuva pilkka
14.	p = 7413 87, i = 3484 11	145 x 12/20	SSW	Kaksiosainen
15.	p = 7413 84, i = 3484 15	85 x 18	SSW	Merkintä: AKSELI/PAUNA / R(T)19 /(ET)
16.	p = 7413 84, i = 3484 17	40 x 5 42 x 5	S W	Hongassa -
17.	p = 7413 83, i = 3484 18	140 x 23 30 x 12	W E	Hongassa, merkintä: X Merkintä: KE8 / (III)96
18.	p = 7413 85, i = 3484 35	130 x 14	SSW	-
19.	p = 7413 73, i = 3484 48	110 x 6	SSW	-
20.	p = 7413 73, i = 3484 48	95 x 8	SSW	-
21.	p = 7413 67, i = 3484 58	"pieniä"	2xSE,SW	Katkennut honka, 4 pilkkaa
22.	p = 7413 56, i = 3484 52	65 x 12	W	Honka, merkintä VIR.1969 (pystyssä)
23.	p = 7413 57, i = 3484 52	175 x 20	SW	Pinta otettu sytöiksi
24.	p = 7413 55, i = 3482 84	86 (40) x 13	SE	Sisäpilkassa merkintä: T1818
25.	p = 7413 56, i = 3482 83	110 x 27 112 x 15-24 pikkupilkat	NE SW NW/SE	Kaksoispilkka, vierestä poistettu pahka Ihmishahmo? Edellisten välikyljissä
26.	p = 7413 74, i = 3482 80	-	-	Honka, merkintä: E.R. XX.VII 1983
27.	p = 7413 81, i = 3482 79	52 x 10	N	-
28.	p = 7413 80, i = 3482 78	33 x 7 20 x 7	- -	Hongan kannossa -
29.	p = 7413 83, i = 3482 68	47 x 8	N	-
30.	p = 7413 83, i = 3482 68	90 x 18	NNE	Honka, jossa uuttu
31.	p = 7413 83, i = 3482 67	40 x 3	NNE	Nuorehko mänty
32.	p = 7413 82, i = 3482 66	82 x 17	N	Ihmis-/kalahahmo?
33.	p = 7413 89, i = 3482 46	175 x 24 45 x 5	N N	Ihmis-/kalahahmo? merk: # / MCS176? / MMS #/ E# / VT, lisäksi sisäpilkka -

Kohde tarkastettu: 19. ja 23.9.2002.

- Kuvat: 3/11A Pilkkapuu 10, ihmishahmo? ja puumerkki?, etelästä.
 3/13A Pilkkapuu 11, pohjoisrannan kentän reikäpetäjä idästä.
 3/14A Pilkkapuu 11, pohjoisrannan kentän reikäpetäjä pohjoisesta.
 3/20A Pilkkapuu 15, kirjoitusta, mm. Akseli Pauna.
 3/21A Pilkkapuu 17, kirjoitusta, mm. KE8.
 4/14A Pilkkapuu 33, kirjoitusta, puumerkkejä, vuosiluku 176(?), pohjoisesta.
 4/15A Pilkkapuu 33, kauempaa pohjoisesta.
 4/16A Pilkkapuu 33, kauempaa pohjoisesta.
 4/19A Pilkkapuu 24 lounaasta.
 4/20A Pilkkapuu 25, vuosiluku 1818, koillisesta.
 4/21A Pilkkapuu 25 vasemmalla ja 24 oikealla, välissä uuttu, idästä.
 4/22A Pilkalliset puut (25 ja 24) itäkoillisesta.

Kartta 14: Ala-Naarma ja Repojärvi/Pilkat.

Piirrokset 12 ja 13: Ala-Naarma/Pilkkapuut.

98. ALA-NAARMAN KOOTUT

- a) Vedenalainen kivikasa/riutta ja riukuja.
 b) Uuttuja, 3 kpl.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 08 RISTILAMPI

Ala-Naarma on noin kahden ja puolen kilometrin pituinen ja keskimäärin puolisen kilometriä pitkä itä – länsi –suuntainen järvi. Järven rannat ovat alavia, enimmäkseen kuivaa jänkää ja mäntykangasta. Järveen laskevat lyhyet joet läntisestä Yli-Naarmasta ja eteläisestä Repojärvestä. Järven itäpäästä lähtee Majavajokeen yhtyvä Naarmajoki. Maaperä kankailla on enimmältään kivikkoista moreenia, varsinaisia kivikoita on vain itäpään kaakkoisrannalla.

a) Pohjoisrannan tuntumassa kohdassa p = 7413 90, i = 3483 13 on järven pohjassa karikkomainen kiveys, jonka päällä ja lomassa(?) on muutamia riukuja. Kiveyksen luonne ja synty tapa on hämärän peitossa. Se voi olla luontainen, mutta pinnalta katsoen vaikutti paikoin niin kompaktilta, että ihmistyön osuuttakaan ei voi pois sulkea. Herää kysymys, miten apajia raivattiin ja millaista jälkeä siitä syntyi? Toisaalta kyse voi olla myös jonkinlaisen pyyntilaitteen jäänteistä.

b) Järven rannoilta tavattiin munituspönttöjä eli uuttuja seuraavasti:

1. p = 7413 98, i = 3483 04 Honkapönttö, ripustettu.
2. p = 7413 92, i = 3483 93 Lautapönttö, ripustettu.
3. p = 7413 55, i = 3482 84 Honkapönttö, ripustettu.

Kaikki uutut olivat rantapenkalla kasvavissa petäjissä, suuaukko järvelle päin.

Kohteet tarkastettu 19. ja 23.9.2002

Kuvat: 3/10A Pohjoisrannan honkainen uuttu 1 etelästä.

3/15A Pohjoisrannan lautainen uuttu 2 etelästä.

4/21A Pilkkapetäjä 25 vasemmalla ja 24 oikealla, välissä uuttu 3, idästä.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

99. REPOJÄRVEN ETELÄPUOLI

Telatie.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7412 14/10/07/-11 97/97, i = 3482 12/13/13/12/12, z = n. 197

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva Repojärvi on noin neliökilometrin laajuinen matala järvi Hautavaaran pohjoispuolella. Rannat ovat alavaa jänkää, kuivia kankaita rannoilla on hyvin niukalti. Järven kaakkoiskulmaan laskee pieni puro kahdelta pieneltä lammelta. Järvi itse laskee pohjoispuoliseen Ala-Naarmaan runsaat 300 metriä pitkän salmen kautta.

Repojärveltä on ollut kulku lounaassa olevalle hyvänä kalavetenä tunnetulle Hautajärvelle. Järvien välillä on noin 750 metrin levyinen kannas, joka on pääosin alavaa ja paikoin kosteaa jänkää. Kannaksen kautta kulkee nykyään Naarmoille johtava metsäautotie. Repojärven etelärannan länsiosassa on matala lahti, jonka pohjukasta lähtee telatie kohti Hautajärveä. Telatien kulku on hahmoteltu myös Oravan artikkelin (1955) kartassa, s. 68. Lahden rannassa on iso maakivi, jonka itäpuolella on turpeeseen osin peittyneenä kookkaita puita. Tästä jokseenkin suoraan etelään lähtee jänkään uponnut telatie, jonka kulku on seurattavissa osin kasvillisuudessa erottuvan uran ja toisaalta telapuita turpeesta sondeeraten tai esiin kaivaen. Telatietä seurattiin noin parisataa metriä jängän keskellä olevan kosteen reunalle saakka. Myöhemmin taipaleen paikkaa yritettiin paikantaa kannaksen kautta kulkevan metsätien luota siinä kuitenkin onnistumatta.

Kohde tarkastettu: 23.9.2002.

Kuvat: 5/2A Telatien uraa järven eteläpuolella.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

100. REPOJÄRVEN SALMI

Kalapatoja, 2 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

p = 7413 36, i = 3482 80, z = n. 195-196 ja

p = 7413 34, i = 3482 76, z = n. 195-196

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva Repojärvi on noin neliökilometrin laajuinen matala järvi Hautavaaran pohjoispuolella. Rannat ovat alavaa jänkää, kuivia kankaita rannoilla on hyvin niukalti. Järven kaakkoiskulmaan laskee pieni puro kahdelta pieneltä lammelta. Järvi itse laskee pohjoispuoliseen Ala-Naarmaan runsaat 300 metriä pitkän salmen kautta.

Repojärven ja Ala-Naarman välinen salmi on kapea, jokimainen alavarantainen väylä, joka on helposti sauvottavissa. Salmesta tavattiin kahden kalapadon jäänteet. Molemmat on tehty upottamalla puisia riukuja ja paaluja kapean salmen pohjaan.

Kohde tarkastettu: 27.9.2002.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

101. REPOJÄRVI (Roi 722)

Kalapatsaita, 1 (+1?) kpl. II.
Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva Repojärvi on noin neliökilometrin laajuinen matala järvi Hautavaaran pohjoispuolella. Rannat ovat alavaa jänkää, kuivia kankaita rannoilla on hyvin niukalti. Järven kaakkoiskulmaan laskee pieni puronen kahdelta pieneltä lammelta. Järvi itse laskee pohjoispuoliseen Ala-Naarmaan runsaat 300 metriä pitkän salmen kautta.

Järven rannoilla on Oravan mukaan (1955, s. 59) ollut runsaasti kalapatsaita, ”kalastajien antamien tietojen mukaan...kymmenittäin”. Karttaan hän on merkinnyt yhden patsaan salmen suulla olevan lahden luoteisrannan kentän pohjoislaidalle (p = 7413 30, i = 3482 65) ja puolenkymmentä patsasta järven laajan eteläselän koillisrannalle. Ensiksi mainitulta alueelta ei tavattu patsasta. Alueelta ei tavattu myöskään kuoppia, kiukaita tms. kentästä kertovia kiinteitä jäänteitä. Sen sijaan mainitun koillisrannan patsaista on ainakin yksi säilynyt. Lisäksi tästä noin 200 metriä luoteeseen tavattiin yksi todennäköinen, jo tuhoutunut kantomainen patsas. Havaintokohdat ovat

1. p = 7412 59, i = 3482 67 Koillisrannan puolivälissä aivan rannan tuntumassa, perinteinen patsas, korkeus 70, josta nupin osuus n. 12 cm. Tyvi lahonnut.
2. p = 7412 71, i = 3482 49 Tuhoutunut patsas?, paikalla sään syömä kanto, jonka korkeus 67 cm, yläosassa epämääräisiä veistojälkiä.

Kohde tarkastettu: 23.9.2002.

Kuvat: 5/1A Kalapatsas idästä.
Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.
Piirros 1: Kalapatsaat

102. REPOJÄRVI

Pilkkapuita, 21 kpl.
Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
3623 08 RISTILAMPI

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen oleva Repojärvi on noin neliökilometrin laajuinen matala järvi Hautavaaran pohjoispuolella. Rannat ovat alavaa jänkää, kuivia kankaita rannoilla on hyvin niukalti. Järven kaakkoiskulmaan laskee pieni puronen kahdelta pieneltä lammelta. Järvi itse laskee pohjoispuoliseen Ala-Naarmaan runsaat 300 metriä pitkän salmen kautta.

Pilkat keskittyvät etenkin järven eteläosan koillisrannalle. Lisäksi niitä on kaakkoon kurottavan lahden pohjukassa, etelärannalla pienen lahden suupuolella sekä järven ikään kuin kahtia jakavilla niemillä.

1.	p = 7412 93, i = 3482 52	85 x 8	NW	Honka
2.	p = 7412 93, i = 3482 52	-	-	Umpeutuneita pikkupilikkoja
3.	p = 7412 79, i = 3482 39	105x 12	SSW	Honka
4.	p = 7412 78, i = 3482 39	175 x 22	SW	-
		145 x 15	SW	Sisäpilkka
5.	p = 7412 77, i = 3482 40	-	SSW	Honka, kaksi syvää lovea (porraspuu?)
6.	p = 7412 77, i = 3482 41	125 x 10	SW	-

7.	p = 7412 74, i = 3482 43	55 x 7	-	Kaatonut honka, pikkupilkkoja
8.	p = 7412 71, i = 3482 49	60 x 17	SSW	Honka
9.	p = 7412 71, i = 3482 52	60 x 17	S	Pilkka?
10.	p = 7412 68, i = 3482 55	145 x 30	S	Honka
		90 x 22	S	Sisäpilkka, lisäksi alla lovi
11.	p = 7412 64, i = 3482 63	120 x 11	S?	Maalle kaatonut honka
12.	p = 7412 60, i = 3482 67	65 x 15	SW	Honka
13.	p = 7412 53, i = 3482 72	37 x 11	S	Honka, myöhempi poikkilovi
14.	p = 7412 49, i = 3482 75	110 x 21	SW	Hongan kanto, osin säilynyt
15.	p = 7412 12, i = 3483 02	50 x 20	WSW	-
16.	p = 7412 27, i = 3482 22	23 x 6	NNW	Honka
17.	p = 7412 26, i = 3482 20	64 x 9	NW	Honkiintuva, kaksoispilkka
		73 x 7	NW	Edellisen rinnalla
18.	p = 7412 25, i = 3482 19	32 x 6	NW	Honka
		-	NE	Umpeutuva
19.	p = 7413 02, i = 3482 34	120 x 14	SSW	-
20.	p = 7413 03, i = 3482 35	93 x 10	S?	Honka, merkintä: HS
21.	p = 7413 02, i = 3482 32	60 x 14	SSW	Ihmishahmo?, kaatonut honka

Kohde tarkastettu: 23.9.2002.

Kuvat: 4/24A Pilkkapuu 21, niemenkärjen kaatonut ihmispilkallinen honka pohjoisesta

5/00A Pilkkapuu 10, puhdas pilkka hongassa, yleiskuva kaakosta

5/0A Pilkkapuu 11, puhdas pilkka kaatuneessa hongassa, yleiskuva luoteesta

Kartta 14: Ala-Naarma ja Repojärvi/Pilkat.

103. REPOJÄRVEN KOOTUT

a) Muovikömmö, moderni "kalamaja".

b) Kämpänsija.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

3623 08 RISTILAMPI

a) p = 7412 93, i = 3482 52, z = n. 197,5

b) p = 7412 16, i = 3483 02, z = n. 197,5

Repojärvi on noin yhden neliökilometrin laajuinen matala järvi Hautavaaran pohjoispuolella. Rannat ovat alavaa jänkää, kuivia kankaita rannoilla on hyvin niukalti. Järven kaakkoiskulmaan laskee pieni puronen kahdelta pieneltä lammelta. Järvi itse laskee pohjoispuoliseen Ala-Naarmaan lyhyen, vain runsaat 300 metriä pitkän joen tai paremminkin salmen kautta.

a) Järven itärannan korkeimman kohdan laidalla, vastapäätä lännestä kurottavaa pitkää niemeä, on nykyaikainen käytössä oleva kalakenttä. Ikaikaista kalakämpäperinnettä jatkaa tällä kertaa paikalla oleva vihreistä kiinalaisista muovipeitteistä ja sekalaisesta lautatarvarasta kokoon pistetty kamiinalla varustettu maja.

b) Järven kaakkoon pistävän laajan lahden pohjukassa, Revolaminvaaran reunalla järven rannassa on ollut kämpä, joka näkyy vielä 1969 painetussa kartassa. Nykyään kämpä on purettu. Kämpänsijan ympärillä on yksi kuoppa ja heinittynyttä kenttää.

Kohde tarkastettu: 23.9.2002.

Kuvat: 4/23A Itärannan muovikömmö kaakosta.

Kartta 13: Ala-Naarma ja Repojärvi.

104. KYPÄRÄLAMPI E (KemJ 264)

Kenttä (kiuas, kuoppia). II
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7409 98, i = 3485 56, z = n. 190

Kemijärven kirkolta 35 km länteen sijaitseva Kypärälampi on Purnulammen pohjoispäässä oleva leveän salmen erottama lampi, jonka halkaisija on puolisen kilometriä. Sen pohjoispäähän laskee Majavajoki, jonka suupuolen poikki kulkee lammen itäreunaa sivuva Rovaniemen ja Kemijärven raja.

Kypärälammen itärannan keskivaiheilla on matalan kannaksen rantaan yhdistämä kumpumainen laakeahko niemeke (peruskartalla sen länsipuolelle on merkitty pieni saari, ilmeisesti virheellisesti, sillä inventoinnin aikana ko. saari jäi molemmilta kenttämiehiltä havaitsematta). Saarella on pari vanhempaa petäjää, poikkeavan runsaasti vanhaa koivua ja jokunen nuorehko havupuu sekä katajaa. Saaren laelle tehdyt koekuopat paljastivat ohuen hiilensekaisen peltokerroksen, huuhtoutumiskerrosta ei ollut. Saaren kaakkoislaidalla on kiuas, jonka ala on 2,2 x 2,7 metriä ja korkeus noin 70 cm. Tästä koilliseen hieman alempana on kuopanne, jonka ala on 1,2 x 1,5 metriä ja syvyys n. 20 cm. Saaren länsirannalla on muutamasta nostannaisesta koostuva kivikasa, joka liittyy kuntien rajaan. Muut jäljet osoittavat paikalla asutun, ehkä myös viljellyn. Kemiläisten kenttänä kyseistä paikkaa ei ole esitelty Oravan artikkelissa.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kuvat: 7/18A Itärannan pohjoisempaa niemeä luoteesta
 Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

105. KYPÄRÄLAMPI SE (Roi 733)

Kenttä (tulisijoja, kuopanne). II
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7409 78, i = 3485 53, z = n. 197,5 - 195

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen sijaitseva Kypärälampi on Purnulammen pohjoispäässä oleva leveän salmen erottama lampi, jonka halkaisija on puolisen kilometriä. Sen pohjoispäähän laskee Majavajoki, jonka suupuolen poikki kulkee lammen itäreunaa sivuva Rovaniemen ja Kemijärven raja.

Kypärälammen kaakkoisosassa on pieni kapea niemeke, jonka kärki kurottaa Rovaniemen puolelle. Niemen itäreunalla on vanha, usean sadan vuoden ikäinen petäjä, jonka juuriston lomassa erottuu palaneita kiviä. Paikalla on siis tulisteltu ennen kuin petäjä on kasvunsa aloittanut. Niemekkeellä on myös muita tulenpidon jälkiä. Petäjän länsipuolella on kuopanne, jonka halkaisija on 1,5 metriä ja syvyys noin 20 cm. Koepisto paljasti hiilensekaisen hiekan. Lisäksi länsirannan tuntumassa on paksu hiilen- ja noensekainen kerros.

Oravan mukaan (1955, s. 58) kyseinen niemi on vanha kemiläisten kalakenttä. Tähän paikkaan liittyy myös tarina karhunpyynnistä viinan avulla.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

106. RIKKIOJAN SUU

Tammi ja tien paikka.

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07.KESKIJÄRVI

p = 7409 65, i = 3485 67, z = n. 187,5 - 190

Kemijärven kirkolta 35 km länteen sijaitseva Kypärälampi on Purnulammen pohjoispäässä oleva leveän salmen erottama lampi, jonka halkaisija on puolisen kilometriä. Sen pohjoispäähän laskee Majavajoki, jonka suupuolen poikki kulkee lammen itäreunaa sivuava Rovaniemen ja Kemijärven raja. Lammen ja Purnujärven yhdistävän salmen pohjoispäähän laskee puolestaan Rikkioja kaakossa olevasta Rikkijärvestä.

Peruskartalle on merkitty Rikkiojan suupuoleen sen ylittävä polku. Paikalla onkin vanha tammi, joka lie toiminut myös sillan perustana. Kyse on kaikesti jostain savotta-aikaisesta tammesta. Nykyisin heikosti erottuva polku on aiemmin ollut vilkkaammankin liikenteen käyttämä. Siihen viittaa mm. ojan etelärannalla tehty, purosta aina parinkymmenen metrin päähän tiepohjan raivaus, joka erottui polun reunassa polun myötäisenä kivirivinä.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

107. KYPÄRÄLAMPI (Roi 562)

Kalapatsas (tuhoutunut). III.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1 ja

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen sijaitseva Kypärälampi on Purnulammen pohjoispäässä oleva leveän salmen erottama lampi, jonka halkaisija on puolisen kilometriä. Sen pohjoispäähän laskee Majavajoki, jonka suupuolen poikki kulkee lammen itäreunaa sivuava Rovaniemen ja Kemijärven raja.

Lammen rannalta on tietoja yhdestä kalapatsaasta. Se on sijainnut lammen länsirannalla jokseenkin kohdassa

p = 7410 00, i = 3485 06. Patsas on Oravan mukaan (1955, s. 58) ollut hyvin vanha, mutta säilynyt kuusten suojassa. Samaisen patsaan ovat dokumentoineet C. Carpelan ja M. Linkola 1959. Vuonna 1989 paikalla käydessään H. Kotivuori ei enää ole patsasta löytänyt.

Rantaa tarkastettiin myös tämän inventoinnin aikana, mutta patsasta ei löydetty. Myöskään ennestään tuntemattomia tai kokonaan uusia patsaita ei alueelta tavattu.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

108. KYPÄRÄLAMPI

Pilkkapuita, 5 kpl.

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1 ja

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

Kemijärven kirkolta 35 km länteen ja Rovaniemen kirkolta 53 km koilliseen sijaitseva Kypärälampi on Purnulammen pohjoispäässä oleva leveän salmen erottama lampi, jonka halkaisija on puolisen kilometriä. Sen pohjoispäähän laskee Majavajoki, jonka suupuolen poikki kulkee lammen itäreunaa sivuava Rovaniemen ja Kemijärven raja.

Lammen rannoilla on säilynyt jonkin verran vanhoja puita, mutta niiden määrä on kuitenkin vähäinen. Puuston yleisilme on varsin nuori. Kypärälammelta löydettiin kaikkiaan viisi vanhaa honkiintunutta pilkkapuita.

1.	p = 7409 69, i = 3485 20	113 x 14	NNE	Honka
2.	p = 7409 93, i = 3485 07	93 x 14	ENE	Honka, kaksoispilkka
		53 x 3	ENE	Edellisen rinnalla
3.	p = 7409 88, i = 3485 56	112 x 13	WNW	Honka
		-	NE	Sivupilkka
4.	p = 7409 86, i = 3485 54	33 x 7	W	Honka, ylös hakattu uuttu
5.	p = 7409 78, i = 3485 53	80 x 3	W	-

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kartta 17: Kypärälampi, Purnujärvi ja Keskijärvi/Pilkat.

109. PURNUNSALMI N (KemJ 336)

Kvartsilöytöpaikka. II/III.
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7407 33, i = 3485 85, z = n. 187

Kemijärven kirkolta 34 km länteen ja Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Järven eteläpäässä olevan Purnunsalmen niskan pohjoispuolella on järven rannassa kuiva rantapalte, jonka takana on alavampaa jänkää. Paltteen päällä kasvaa muutamia kookkaita petäjiä. Kunnanrajan itäpuolella on tulisteltu ja pidetty venettä. Paltteen kuluneella törmällä oli palanutta kiveä. Lisäksi paikalta tavattiin yksi työstetty kvartsi vesirajasta. Kyseessä on ilmeisesti pitkän ajan kuluessa satunnaisesti käytetty pysähtymispaikka.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002.

Inventointilöydöt: KM 33665 (kvartsia).
 Kuvat: 7/10A Purnunsalmen pohjoispuolen kvartsilöytöpaikkaa pohjoisluoteesta.
 Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

110. PURNUNSALMI N

Maakuoppia?
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1 ja
 Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1
 3623-07 KESKIJÄRVI
 a) p = 7407 36, i = 3485 80, z = n. 187 (SE-pää)
 b) p = 7407 48, i = 3485 70, z = n. 187 (NW-pää)

Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen ja Kemijärven kirkolta 34 km länteen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Järven eteläpäässä olevan Purnunsalmen niskan pohjoispuoliselta rannalta tavattiin runsaasti kuoppia noin 200 metrin matkalta. Rantapaltteen takana jängän reunassa olevat kuopat ovat kooltaan varsin pieniä, noin 1 – 1,3 x 0,5 metriä. Syvyyttä niillä on puolisen metriä. Alueen kaakkoispäästä, rantapaltteen päällä olevasta kivistä kasatusta kunnanrajapyykistä noin 10 metriä etelään olevasta kuopasta tavattiin työstettyä lahoavaa puuta. Näitä vaatimattomia, paljolti luontaisilta vaikuttavia kuoppia, on vähintään parikymmentä. Kuoppien välinen etäisyys vaihtelee.

Kuoppien käyttötarkoitusta ja ikää on hankala selvittää. Ellei kyse ole luontaisesti jängän reunaa syntyneistä kuopista, niiden voi ajatella liittyvän esimerkiksi kalan säilyttämiseen ja/tai kesäyttämiseen.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

111. PURNUJÄRVI, N-RANTA

Maakuoppa (kellari?), kömmä.
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7409 42, i = 3485 12, z = n. 190

Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Purnujärven ja sen pohjoispuolisen Kypärälammen välisen salmen suun pohjoisrannalla on pieni korkea mäntykangaskumpare. Kumpareen itäreunalla on kookas, lähes metrin syvyinen kuoppa, jonka ala on 3 – 3,5 x 3,5 metriä. Maannoksen perusteella kuoppa on nuori, huuhtoutumiskerrosta ei tavattu. Rannasta noin 15 metrin päässä oleva kuoppa on lähinnä kulmikas, reunat ovat melko pystyt. Kyse lienee nuoresta kellari- tms. kuopasta.

Kuopasta länteen lähellä kumpareen lakea on aikoinaan laudasta ja levyistä kasattu nyt jo huonokuntoinen kömmö, jonka varustuksiin kuului leveän laverin lisäksi sähköhella.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

112. PURNUJÄRVI, W-RANTA

Rakennusjäänteitä (2 kpl).
 Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1
 3623 07 KESKIJÄRVI
 p = 7408 03, i = 3485 12, z = n. 187,5

Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Purnujärveen lännestä Kypärä-Hirvasjärvestä laskevan puron suun pohjoispuolella on kahden rakennuksen jäänteet. Näistä eteläisempi on kooltaan noin 5 x 5 metriä. Sen nurkassa on 3 x 3,5 metrinen kuoppa, ehkä kellari. Pohjoisempi rakenne on epämääräinen, saharisista kasattu suoja, jolla leveyttä kolmisen metriä. Rakennusten luona on nuorta peltiromua. Peruskartallekin merkittyjen rakennusjäänteiden luona oleva kenttä on heinittynyt.

Kohde tarkastettu: 30.9.2002

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

113. RAJASAARI (Roi 395)

Kenttä (kiuas, kuoppia)

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1 (a, b)

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1 (c)

3623 07 KESKIJÄRVI

a) p = 7408 34, i = 3485 75, z = n. 187,5 (kiuas)

b) p = 7408 40, i = 3485 76, z = n. 187,5 (kuoppia)

c) p = 7408 38, i = 3485 61, z = n. 190 (kuoppa)

Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen ja Kemijärven kirkolta 34 km länteen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Rajasaari on pyöreähkö saari, jonka läpimitta on noin parisataa metriä tai hieman enemmän. Korkeimmillaan se on runsaat viisi metriä järven pinnan yläpuolelle. Saaren itäranta on aavistuksen alavampaa ja kasvaa hieman runsaammin koivua kuin muu saari. Pääosin saari on mäntyvaltaista sekametsää. Saaren kaakkoiskulmalla on uusi kämpmä. Tämän edessä on loivana kumpareena erottuva matala kiuas (a), jonka halkaisija on noin 2 metriä. Saaren itärannalla on useita pieniä kuoppia (b), joiden halkaisija on 1 – 1,5 metriä ja syvyys puolisen metriä. Saaren länsiosassa lounaaseen laskevan rinteiden puolimaissa, rannasta 20 – 25 metrin päässä, on yksittäinen kuoppa (c), jonka ala on 1,5 x 3,5 metriä ja syvyys n. 50 cm.

Oravan mukaan (1955, s. 56 – 57) Rajasaarella on ollut useita asumuksia. Samoin kalahautoja, jotka hän mainitsee perkausjätteillä täytetyiksi niin, että kuoppien lukumäärää on vaikea sanoa. Vaikka kyseessä siis on ”ikivanha” kenttäsaari, jäävät kiinteät jäänteet luvultaan vähäiseksi.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002

Kuvat: 7/16A Etualalla honkiintunut pilkkapetäjä 11, takaoikealla Rajasaari

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

114. RAJASAARI (Roi 395)

Kalapatsas (tuhoutunut). III?

Rovaniemi, Ampuma-alue, Vm.893:14:1

Kemijärvi, Ampuma-alue, Vm.893:10:1

3623 07 KESKIJÄRVI

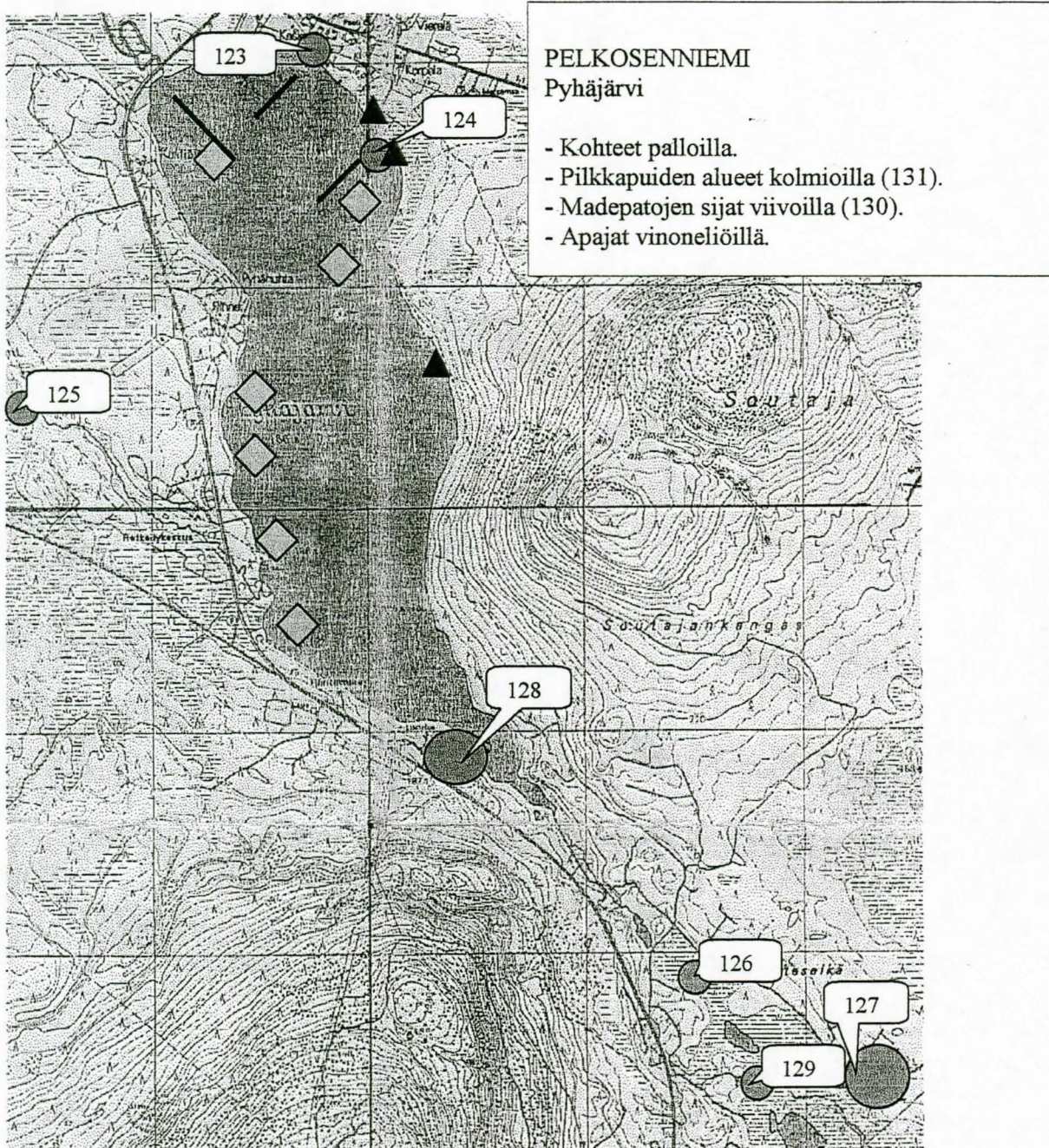
Rovaniemen kirkolta 52 km koilliseen ja Kemijärven kirkolta 34 km länteen oleva Purnujärvi on Majavajokeen kuuluvan kolmen ison perättäisen järven sarjasta pohjoisin ja suurin (n. 2,5 x 0,8 km). Järven rannat ovat suhteellisen alavia mäntykankaita ja rantajänkiä. Järven eteläosan koillisrannan vedet ovat varsin kivikkoiset. Rovaniemen ja Kemijärven raja kulkee järven keskellä olevan Rajasaaren halki.

Oravan mukaan (1955, s. 56 – 57) Purnujärven rannoilla ja Rajasaarella on ollut useita kalapatsaita. Vuonna 1989 H. Kotivuori tapasi yhden patsaan saaren luoteiskulmalla. Nyt tehdyn inventoinnin aikana kalapatsaita ei Purnujärveltä tavattu. Mahdollisesti vuonna 1989 tavattu patsaskin on tuhoutunut.

Kohde tarkastettu: 1.10.2002.

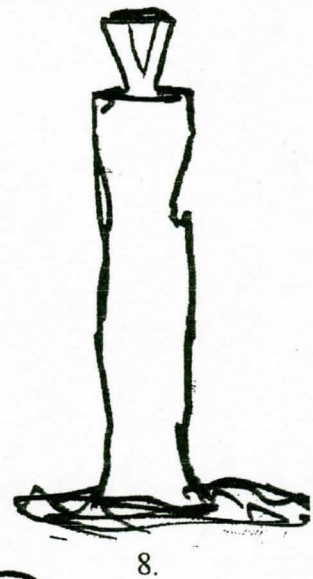
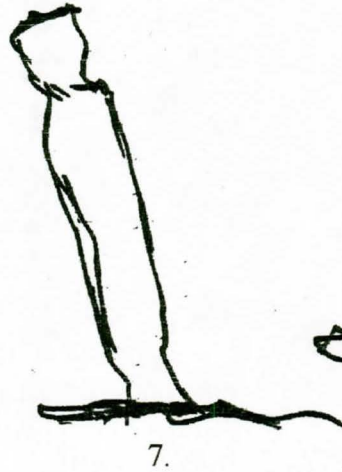
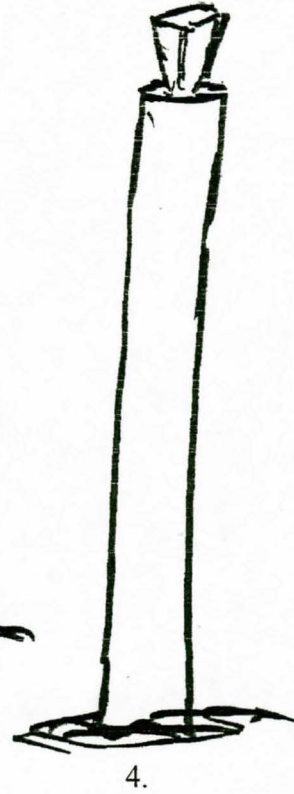
Aiemmat tutkimukset: Inv. 1989 Kotivuori.

Kartta 15: Kypärälampi ja Purnujärvi.

(Mittakaava 1:30 000)

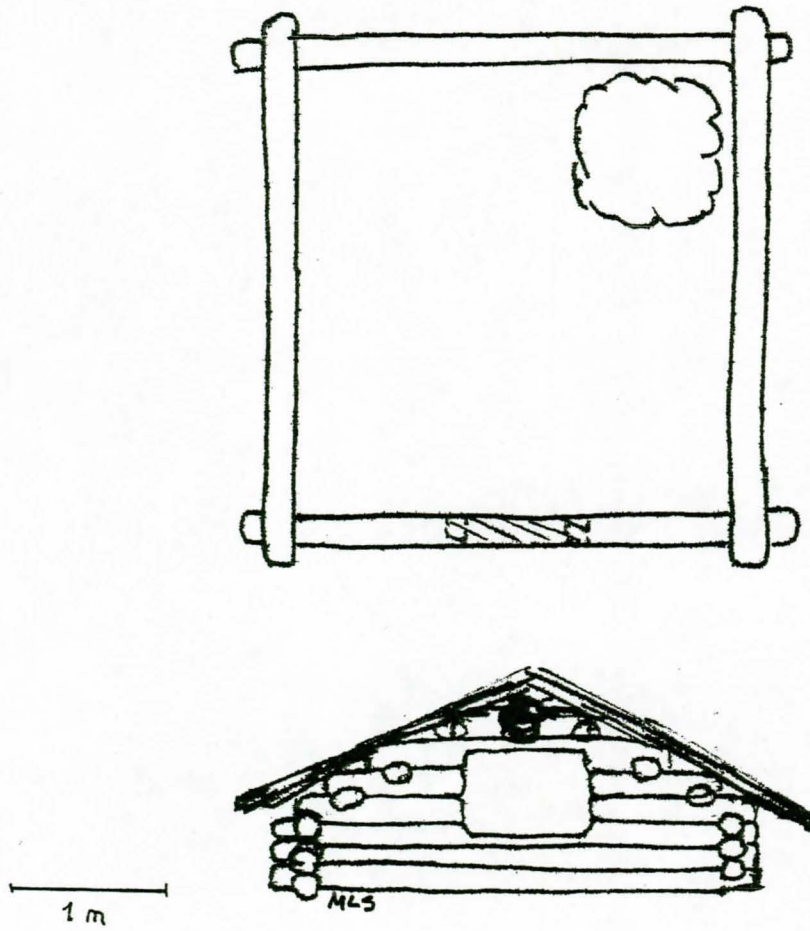
- 123. Autio ja Uutela(Pel 3), kivikautinen löytöpaikka.
- 124. Orava (Pel 120), kivikautinen asuinpaikka?/kvartsilöytöpaikka.
- 125. Rajaoja (Pel 111), pyyntikuoppa.
- 126. Korteselkä (Pel 112), pyyntikuoppa.
- 127. Pyhänhovi (Pel 113), pyyntikuoppia 3 kpl.
- 128. Paistelahti (Pel 118), pyyntikuoppia 9 kpl.
- 129. Kortelammit (Pel 119), pyyntikuoppia 6-7 kpl.
- 130. Pyhäjärvi, Pohjoispää, kalapatoja (madeaitoja), 3 kpl.
- 131. Pyhäjärvi, pilkkapetäjiä, 7 kpl.

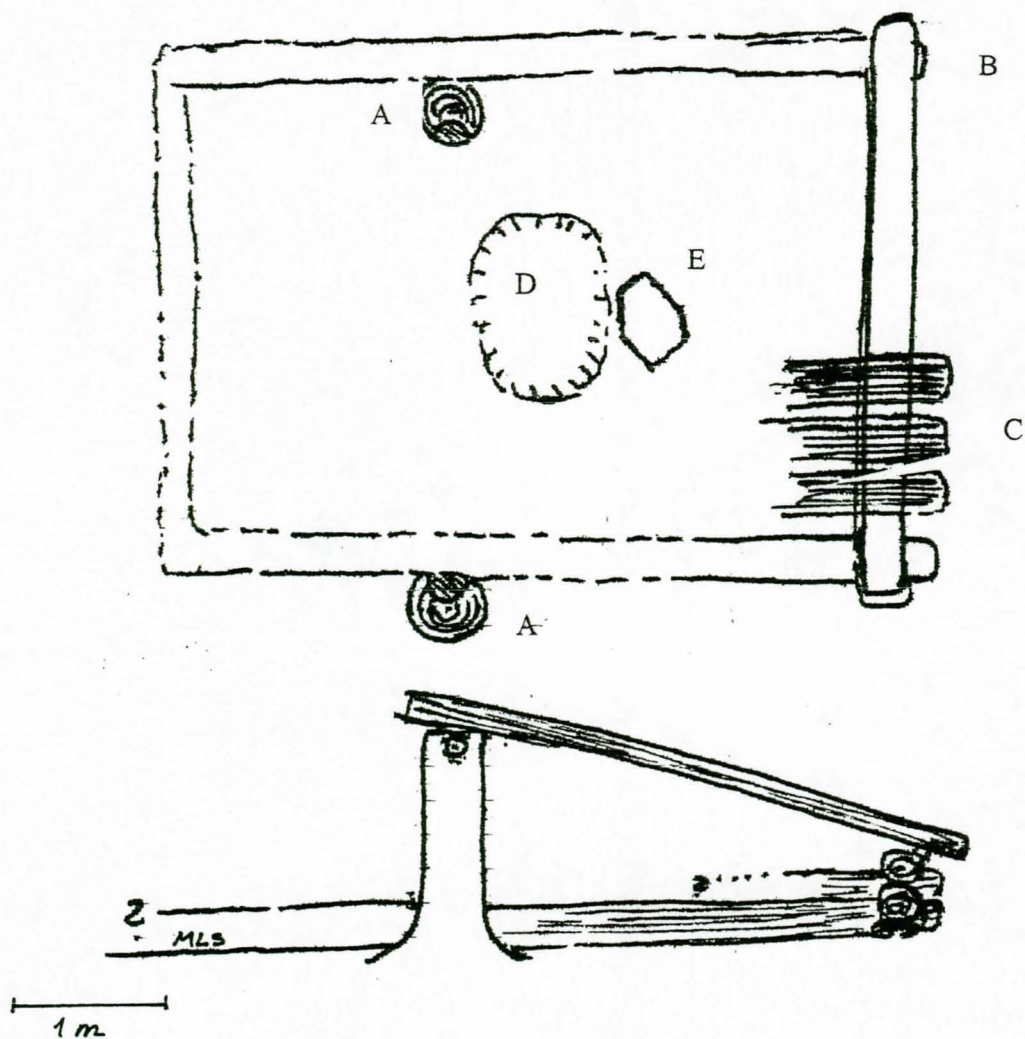
— n. 10 cm

1. Enijärvi/Vuotsonlampi, kohde 45:2.
2. Enijärvi Pikkuluoto, kohde 45:1
3. Pyhäjärvi, Syvälampi, kohde 68:1.
4. Pyhäjärvi, luoto, kohde 68:2.

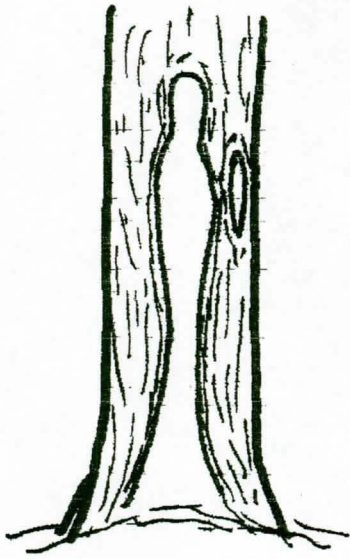
5. Syvälampi, kohde 88:1.
6. Syvälampi, kohde 88:2.
7. Repojärvi, kohde 101:1.
8. Keskijärvi, länsiranta, kohde 121:2.

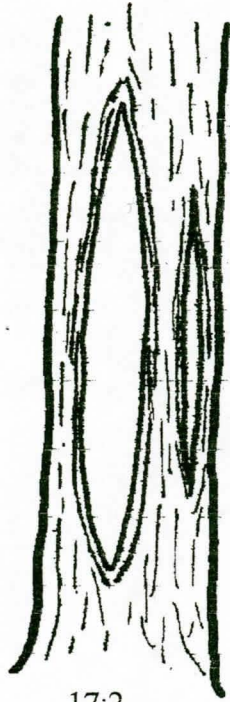
Kalamaja Enijärven Männikkösaaresta, kohde 41. Rekonstruktiopiirros.

Lakkakotus Syvälahden länsirannalta, kohde 84. Yläkuvassa: A tukirakenteeksi katkaistut puut, B maatunut hirsikehä, C kattokellekset, D kuopanteessa oleva tulipaikka ja E laakakivi. Alakuvassa osittainen rekonstruktio (n. 1:50).

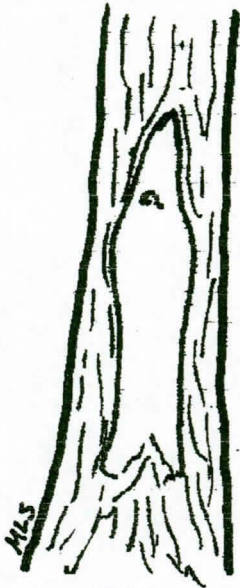
17:1

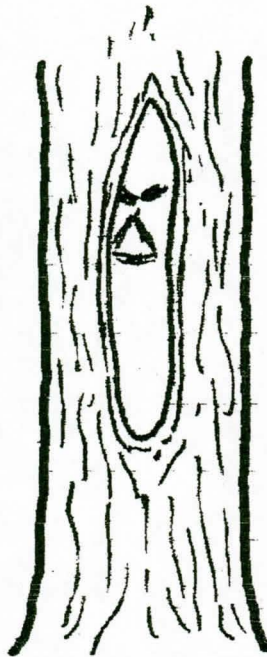
17:2

17:11

17:12

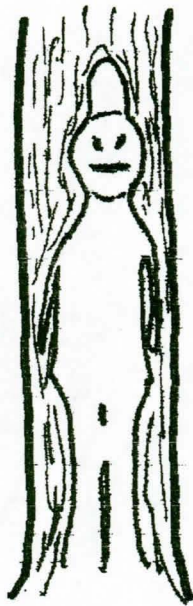

17:13

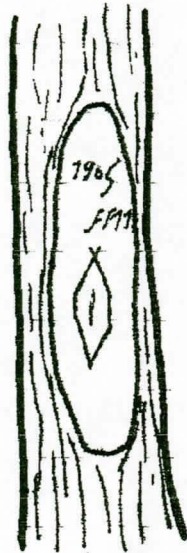

17:14

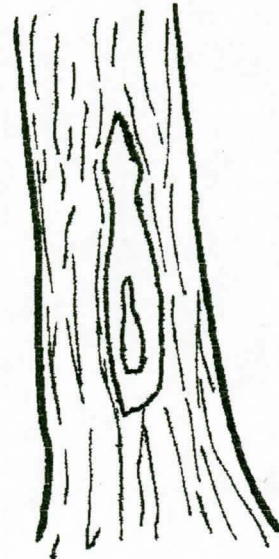
Pilkkapuiden veisteitä Poojärveltä, kohde 17 (1:20).

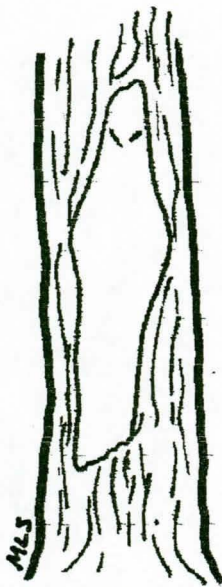
17:19

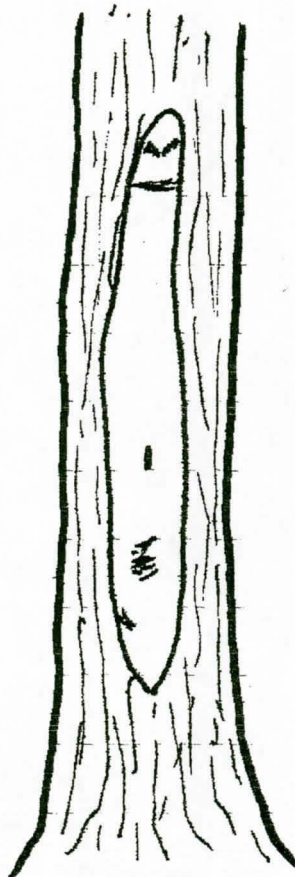
17:20

17:22

17:25

17:28

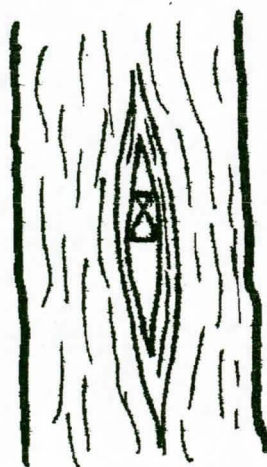
17:32

Pilkkapuiden veisteitä Poojärveltä, kohde 17 (1:20).

17:16

17:23

17:26

Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Poojärveltä, kohde 17 (1:10).

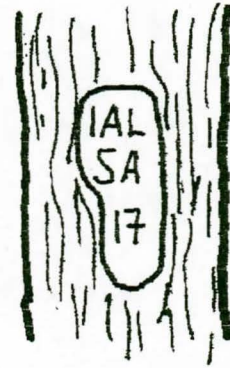

46:3

46:4

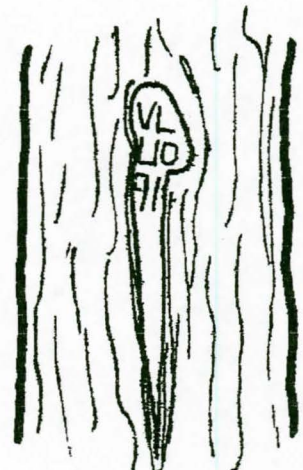
46:5

46:6

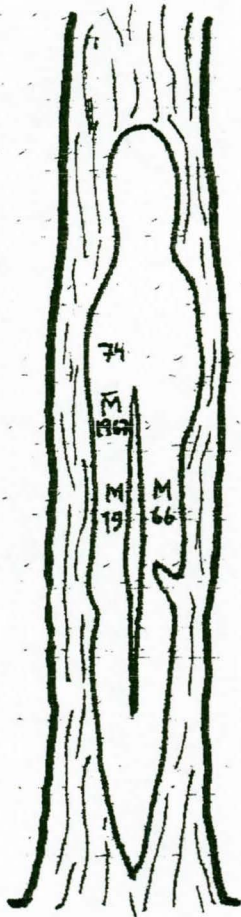

46:7

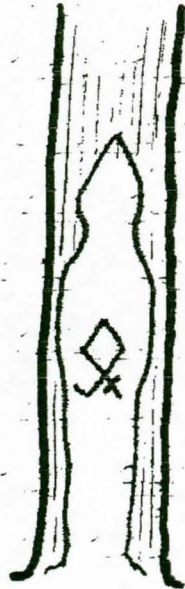

46:8

Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Enijärven Männikkösaaresta, kohde 46 (1:10).

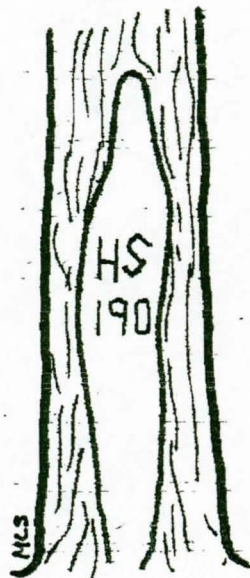
46:2

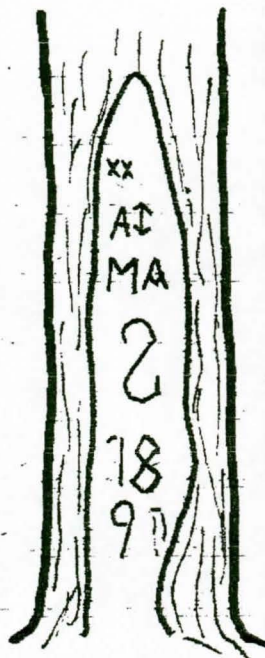
46:14

69:14

69:15

69:18

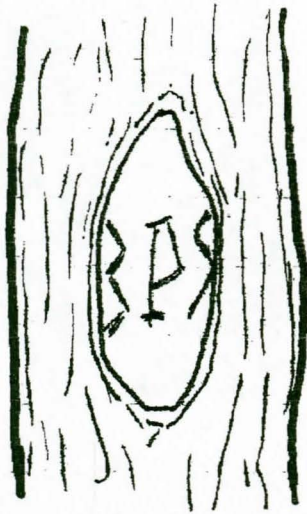

69:34

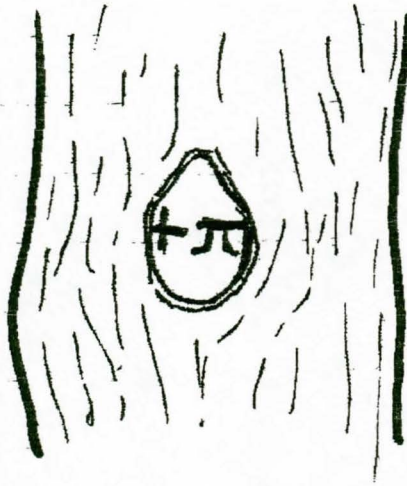

69:40

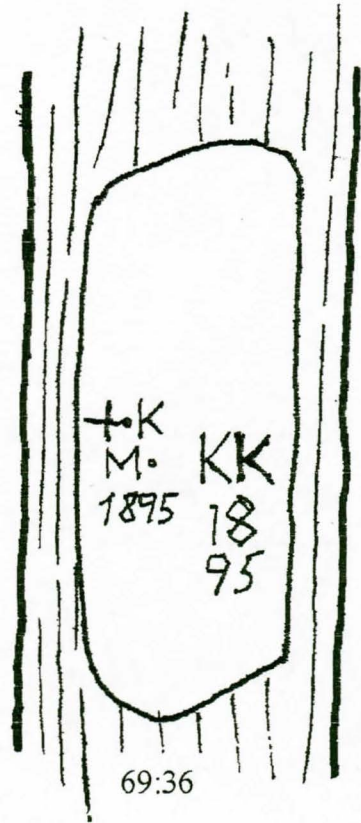
Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Enijärveltä, kohde 46 ja
Naarman Pyhäjärveltä, kohde 69 (1:20).

69:22

69:24

69:36

69:38

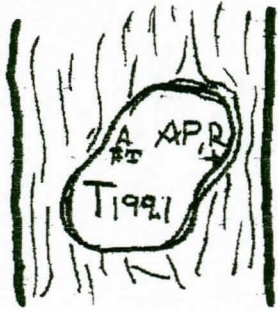

80:4

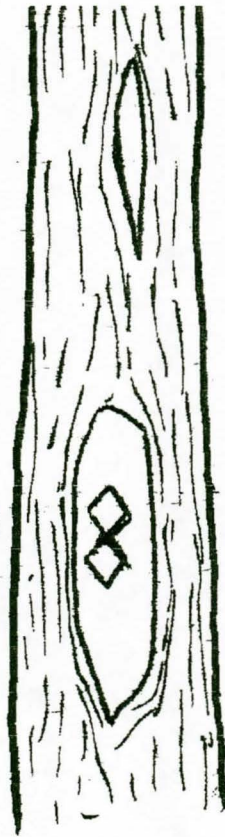

80:16

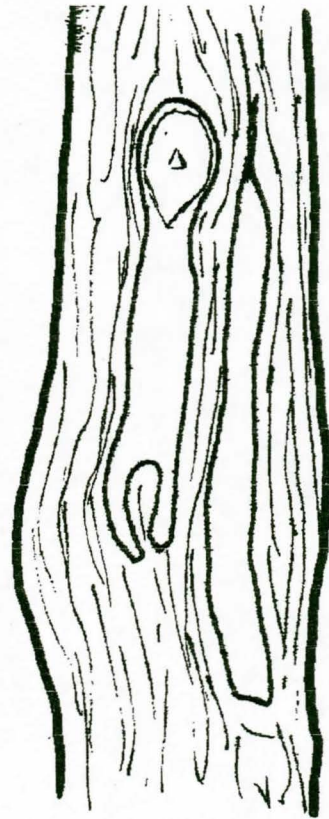
Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Naarman Pyhäjärveltä, kohde 69
ja Yli-Naarman Pyhälähdelta, kohde 80 (1:10).

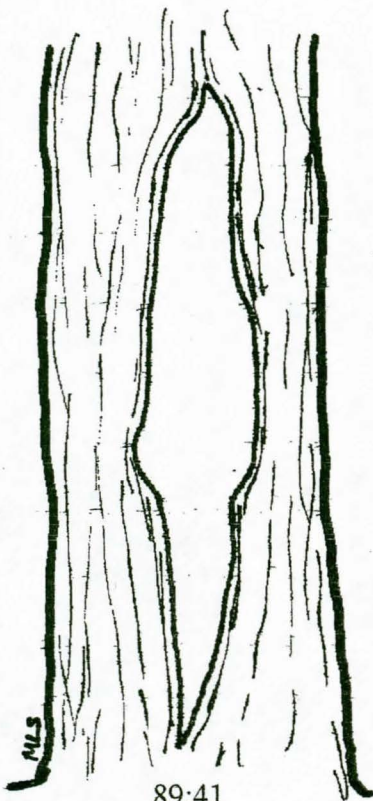
89:12

89:14

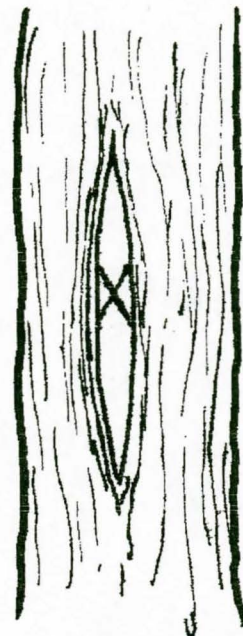
89:39

89:41

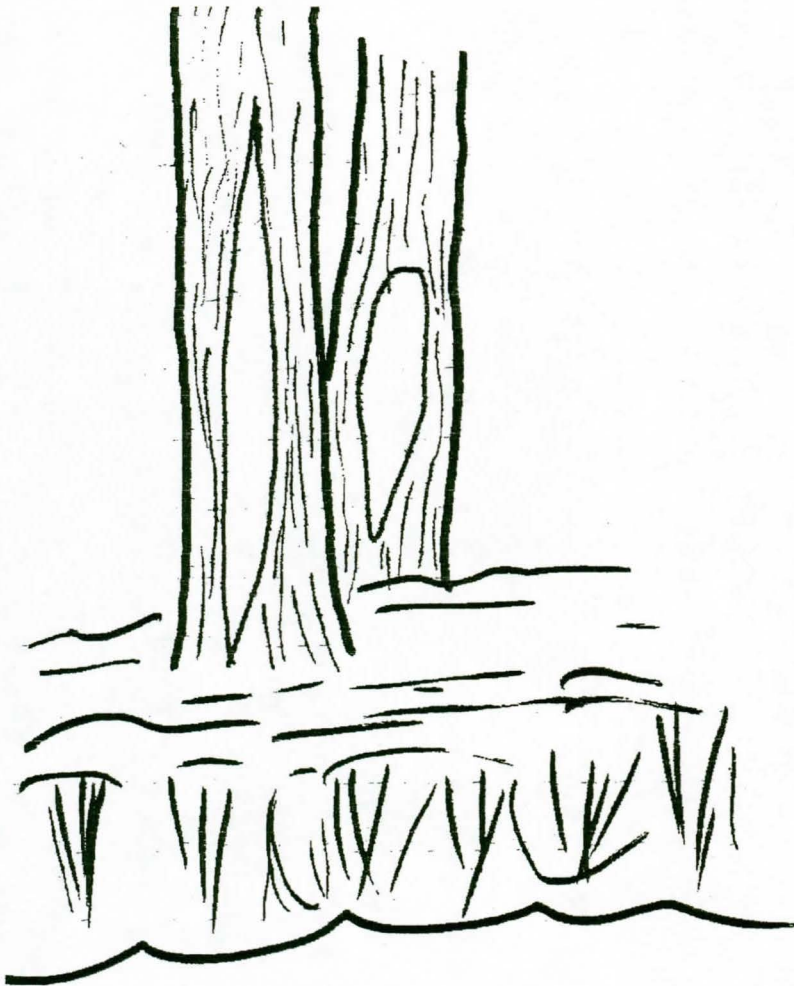

89:42

89:48

Pilkkapuiden veisteitä kaiverruksineen Syvälammelta, kohde 89 (1:10).

89:5 ja 6

89:45a

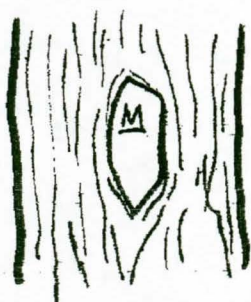

89:34

89:45b

Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Syvälamelta, kohde 89.
 Pilkkapuut 5 ja 6 (n. 1:20), 34 (1:10) ja 45 molemmat pilkat ei mittakaavassa.

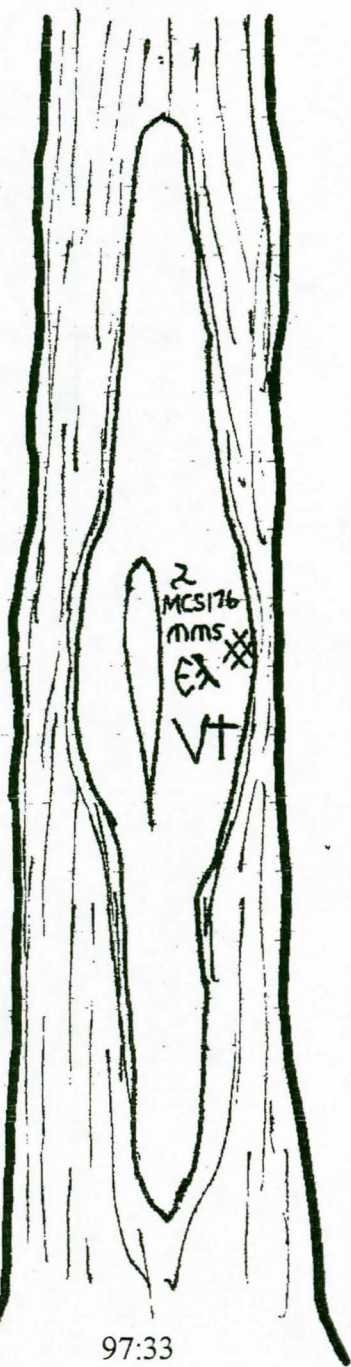
97:7

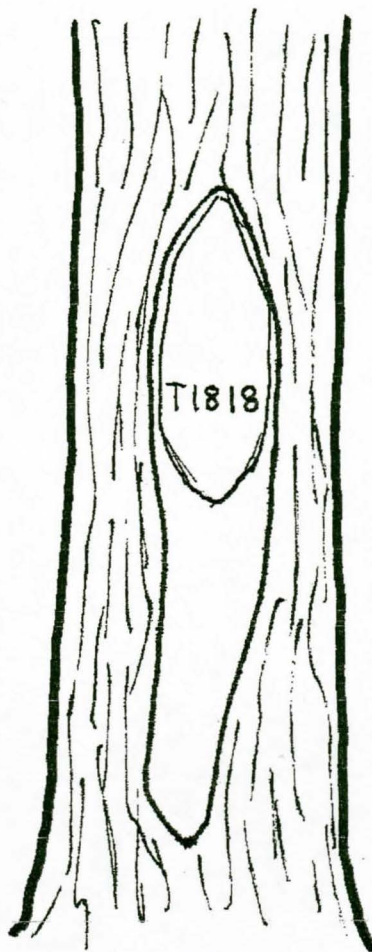
97:15

97:22

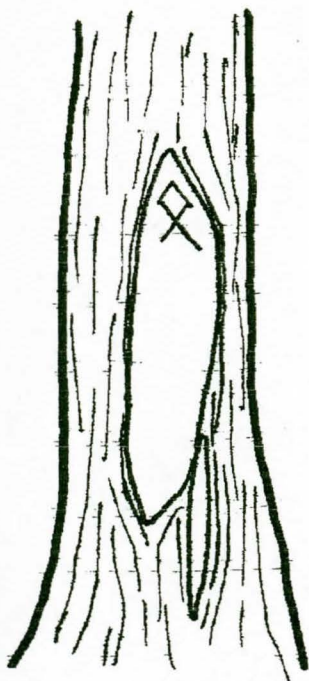

97:33

97:24

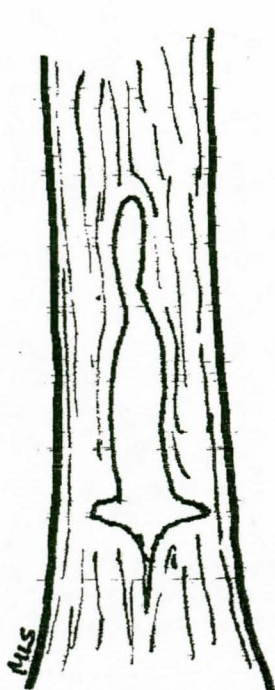
Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Ala-Naarmalta, kohde 97 (1:10).

97:10

97:17

97:25

Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Ala-Naarmalta (1:20).

122:1

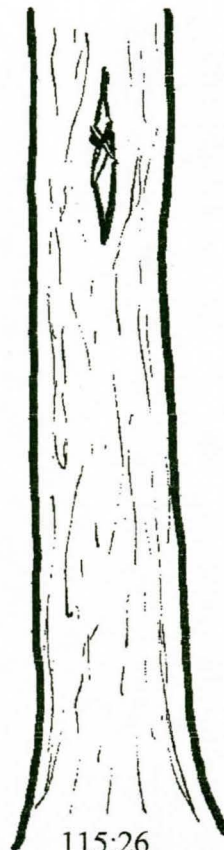
122:4

115:9

115:25

115:26

115:13

Pilkkapuiden veisteitä kaiveruksineen Keskijärveltä, kohde 115 ja Purnujärveltä, kohde 122
(kuvat 1:20 paitsi 115:13 ja 122:4 mittakaavassa 1:10).